

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**

DİJİTAL MALVARLIĞI DEĞERLERİ

Doktora Tezi

Yekta Ogun ÖZKAN

Ankara, 2026

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**

DİJİTAL MALVARLIĞI DEĞERLERİ

Doktora Tezi

Yekta Ogun ÖZKAN

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Yıldız ABİK**

Ankara, 2026

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**

DİJİTAL MALVARLIĞI DEĞERLERİ

Doktora Tezi

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Yıldız ABİK

Adı ve Soyadı

- 1- Doç. Dr. Yıldız ABİK**
- 2- Prof. Dr. Hasan İŞGÜZAR**
- 3- Prof. Dr. Erkan KÜÇÜKGÜNGÖR**
- 4- Doç. Dr. Leyla Müjde KURT**
- 5- Doç. Dr. Selma Hülya İMAMOĞLU**

Tez Savunma Tarihi

19.01.2026

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Doç. Dr. Yıldız ABİK danışmanlığında hazırladığım “**Dijital Malvarlığı Değerleri**” (Ankara, 2026) adlı doktora tezindeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

11.02.2026

Yekta Ogun ÖZKAN

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	I
KISALTMALAR.....	VI

GİRİŞ

§1. KONUNUN TAKDİM VE ÖNEMİ.....	1
§2. KONUNUN SINIRLANDIRILMASI.....	3

BİRİNCİ BÖLÜM

DİJİTAL MALVARLIĞI KAVRAMI

§1. DİJİTAL MALVARLIĞI KAVRAMI TANIMLANIRKEN İZLENECEK YÖNTEM.....	4
§2. DİJİTAL MALVARLIĞI KAVRAMI İÇERİSİNDE YER ALAN DİJİTAL İFADESİ.....	5
§3. MALVARLIĞI KAVRAMI.....	8
§4. MALVARLIĞINDA YER ALAN HAKLAR.....	16
I. ALACAK HAKKI.....	18
A. KAVRAM.....	18
B. EDİM.....	24
C. EDİMİN FİİL VE SONUÇ YÖNÜNDEN İNCELENMESİ.....	28
Ç. EDİM İLE KAZANDIRMA ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	29
D. EDİMİN ÖZELLİKLERİ.....	31
E. EDİMLERİN SINIFLANDIRILMASI.....	34

1. Konu Edindikleri Davranış Biçimlerine Göre.....	35
2. Doğurdıkları Sonuçlara Göre.....	46
3. Sürelerine Göre.....	47
II. AYNİ HAK.....	51
A. KAVRAM.....	51
B. UNSURLARI.....	57
1. Eşya.....	58
a. Tanımı.....	58
b. Unsurları.....	60
aa. Maddi Varlığa Sahip Olma.....	60
bb. Sınırlandırılmış Olma.....	63
cc. Üzerinde Hakimiyet Kurulmasının Mümkün Olması.....	66
dd. İktisadi Değer Üzerine Değerlendirmeler.....	70
2. Doğrudan Hakimiyet.....	76
3. Herkese Karşı İleri Sürülebilme.....	79
III. MADDİ DEĞERİ OLAN YENİLİK DOĞURAN HAKLAR.....	82
A. KAVRAM.....	82
B. YENİLİK DOĞURAN HAKLARIN SINIFLANDIRILMASI.....	86
1. Kurucu Yenilik Doğuran Haklar.....	87
2. Değiştirici Yenilik Doğuran Haklar.....	88
3. Bozucu Yenilik Doğuran Haklar.....	89
IV. MALİ YÖNLERİ İTİBARIYLA FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI.....	92
A. KAVRAM.....	92
B. FİKRİ MÜLKİYET HAKKININ NİTELİĞİ VE MÜLKİYET HAKKI İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	97
C. ESER KAVRAMI VE UNSURLARI.....	108

1. Hususiyet.....	110
2. Şekillenmiş Olma.....	113
3. Eser Kategorileri İçerisinde Yer Alma.....	114
4. Fikri Çabanın Ürünü Olma.....	115
§5. DİJİTAL MALVARLIĞI KAVRAMININ TANIMI.....	117

İKİNCİ BÖLÜM

DİJİTAL MALVARLIĞI DEĞERLERİ KAVRAMI VE DİJİTAL MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN ÖZELLİKLERİ

§1. DİJİTAL MALVARLIĞI DEĞERLERİ KAVRAMI.....	121
§2. DİJİTAL MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN ÖZELLİKLERİ.....	123
A. DİJİTAL MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN VAR OLMA, CİSMANİLİK VE GAYRİCİSMANİLİK YÖNLERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	124
1. Var Olma Yönünden.....	124
2. Cismanilik ve Gayricismanilik Yönünden.....	127
3. Varlık Biçimleri Teorisi.....	130
4. Katmanlı Yapı Teorisi.....	133
B. SÜREKLİLİK.....	140
C. DIŞLAYICILIK.....	143
D. BAĞLANTILILIK.....	145
E. İKİNCİL PİYASA.....	147
F. KULLANICILAR TARAFINDAN EKLENEN DEĞER.....	149
G. BELİRLİLİK.....	151
H. KONTROLE ELVERİŞLİLİK.....	152

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİJİTAL MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN SINIFLANDIRILMASI, ÇEŞİTLİ DİJİTAL MALVARLIĞI DEĞERLERİ VE DİJİTAL MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN MALVARLIĞI İÇERİSİNDEKİ YERİ

§1. DİJİTAL MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN SINIFLANDIRILMASI.....	155
I. DİJİTAL MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN SINIFLANDIRILMASINDA KULLANILAN ÇEŞİTLİ YÖNTEMLER.....	155
II. AVRUPA BİRLİĞİ DİREKTİFLERİ ÇERÇEVESİNDE DİJİTAL İÇERİK VE DİJİTAL HİZMET KAVRAMLARI.....	159
III. TÜKETİCİ HUKUKUNDA YER ALAN GAYRİ MADDİ MAL VE DİJİTAL İÇERİK KAVRAMLARI.....	170
IV. ÖZEL HUKUKA İLİŞKİN UNIDROIT İLKELERİNDE DİJİTAL VARLIK KAVRAMI.....	174
§2. DİJİTAL MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN SINIFLANDIRILMASINDA KULLANILAN YÖNTEMLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	176
§3. DİJİTAL MALVARLIĞI DEĞERLERİ ÖRNEKLERİ.....	180
I. ÖRNEKLERİN SINIRLANDIRILMASI.....	180
II. DİJİTAL MALVARLIĞI DEĞERLERİ ÖRNEKLERİ.....	182
A. DİJİTAL OYUN PLATFORMU HESAPLARI İLE KULLANICI KULLANIMINA YÖNELİK İÇERİK, ARAÇ VE GEREÇLER.....	182
B. SOSYAL MEDYA HESAPLARI VE İÇERİKLER.....	189
C. ELEKTRONİK POSTA HESAPLARI VE ELEKTRONİK POSTALAR.....	191
D. BULUT DEPOLAMA HESAPLARI VE BULUTTA DEPOLANAN VERİLER.....	193

E. KRİPTO VARLIKLAR.....	195
1. Genel Olarak.....	195
2. NFT (Non-Fungible Token)	198
F. DİJİTAL İÇERİK VE HİZMET SAĞLAMA SÖZLEŞMELERİ İLE DİJİTAL DOSYALAR.....	201
§4. DİJİTAL MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN MALVARLIĞI İÇERİSİNDEKİ YERİ.....	203
A. DİJİTAL İÇERİK VE HİZMET SAĞLAMA SÖZLEŞMELERİ İLE DİJİTAL EDİMLER.....	204
B. DİJİTAL VERİLER.....	210
 SONUÇ.....	218
KAYNAKÇA.....	228
ÖZET.....	263
ABSTRACT.....	264

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
AHBVÜHFD	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜHFD	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
BK	818 sayılı Borçlar Kanunu
bkz.	Bakınız
C:	Cilt
CLR	Cornell Law Review
ÇKÜSBED	Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
DEÜHFD	Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
E.	Esas
Ed.	Editör(ler)
EDTKHK	5147 sayılı Entegre Devre Topoğrafyalarının Korunması Hakkında Kanun
FMR	Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi
FSEK	5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
HFSA	Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi
HHFD	Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi
HMK	6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu

IJLCW	International Journal of Law in Changing World
İİK	2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
İMÜHFD	İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İnÜHFD	İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
K.	Karar
Kıs.	Kısaltılmışı
KVKK	6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu
md.	Madde
MSY	27 Kasım 2014 tarihli ve 29188 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği
MUJLT	Masaryk University Journal of Law and Technology
MÜHF-HAD	Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
Mülga TKHK	4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
s.	Sayfa
S:	Sayı
SET	Son Erişim Tarihi
SDÜHFD	Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

SHD	Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
SMK	6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu
SPK	6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu
SÜHFD	Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
TİTRK	6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu
TBBD	Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TBK	6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TBV	Türkiye Bilişim Vakfı
TDK	Türk Dil Kurumu
TKHK	6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TMK	4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
UBHK	Uluslararası Bilişim Hukuku Kurultayı
UNHLR	The University of New Hampshire Law Review
UNIDROIT	The International Institute for the Unification of Private Law
WBG	The World Bank Group
Y:	Yıl
YÜHFD	Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

GİRİŞ

§1. KONUNUN TAKDİM VE ÖNEMİ

Teknolojinin gelişimi ile dijital özellik gösteren değerler hayatımızda gün geçtikçe daha fazla yer almakta, bu değerler iktisadi değer arz edebilmekte ve çeşitli hukuki işlemlerin konusunu oluşturabilmektedir. Bu itibarla, söz konusu değerleri konu edinen hukuki işlemlerde ve keza hukuki uyuşmazlıklarda, bu değerlere hangi hukuk kurallarının uygulanacağını belirlenmesi, bu değerlerin hukuk düzeninde nasıl nitelendirileceği ile ilgilidir.

Bu itibarla, söz konusu değerleri içeren “*dijital malvarlığı*” kavramını konu edinen çalışmamızda, birinci bölümde anılan kavram tanımlanmaya çalışılmış, bu kapsamda “*dijital olma*” özelliğinin “*malvarlığı*” kavramını nasıl etkilediği üzerinde durulmuştur. Geleneksel olarak malvarlığı içerisinde yer verilen haklar da çalışmamızda incelenerek malvarlığı değerlerine ilişkin geleneksel hukuk yaklaşımı ortaya konulmuştur.

Çalışmamızın izleyen bölümünde ise dijital malvarlığı değerleri kavramı ve söz konusu değerlerin arz edebildikleri çeşitli özelliklere ayrı başlıklar altında yer verilmiştir.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde, dijital malvarlığı değerlerinin sınıflandırılmasında çeşitli yaklaşımlara, ilgili AB direktifleri de gözetilerek yer verilmiştir. Konunun somutlaştırılması ve anlaşılmasında kolaylık sağlaması amacıyla, dijital malvarlığı değerlerinin çeşitli örnek görünüşleri de ayrı başlıklar altında çalışmamız içerisinde ele alınmıştır.

Çalışmamızda son olarak, söz konusu değerlerin geleneksel malvarlığı değerleriyle ilişkilendirip ilişkilendirilemeyecekleri ve bu değerlere ilişkin ayrı bir kategoriye ihtiyaç olup olmadığına ilişkin değerlendirmelere üçüncü bölümde yer verilmiştir.

§2. KONUNUN SINIRLANDIRILMASI

Çalışmamızda, özel hukuk disiplini ile medeni hukuk alanı esas alınmış, bu itibarla kamu hukuku ve hukukun diğer alanları ile ilgili konulara yalnızca çalışmamızla ilgili olduğu ölçüde sınırlı olarak yer verilmiştir. Bu çerçevede, çalışmamızda yargı kararlarına ve ilgili mevzuata da yer verilmiş, keza karşılaştırmalı hukuk kapsamında AB direktifleri ve yabancı hukuk sistemlerine de değinilmiştir. Ayrıca, mevzuata yer verilirken ilgi metin dipnotta belirtilerek okuyucuların metne ulaşmasında kolaylık sağlanması amaçlanmıştır.

“*Dijital malvarlığı*” kavramının ve içeriğinin somutlaştırılması amacıyla, çalışmamızda dijital malvarlığı değeri örneklerine de yer verilmiştir. Keza, çalışmamız kapsamında yer alan konulara ilişkin açıklamalarda bulunurken somut örnekler belirtilerek konunun arz etiği pratik öneme de dikkat çekilmeye çalışmıştır.

Çalışmamızda konuya ilişkin teorik çerçeve, teknolojinin gelişimi doğrultusunda ortaya çıkabilecek değişimleri de kapsar şekilde belirlenmeye çalışılmış ve bu çerçevede ilgili konular mümkün olduğunca kapsayıcı bir bakış açısıyla ele alınmıştır. Bu kapsamda, dijital malvarlığı değerlerine çalışmamızda tahdidi olarak yer verilmemiş, keza “*dijital malvarlığı*” ile ilgili terimler kullanılırken söz konusu terimlerin kapsayıcı ve geleceğe yönelik olması amaçlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

DİJİTAL MALVARLIĞI KAVRAMI

§1. DİJİTAL MALVARLIĞI KAVRAMI TANIMLANIRKEN İZLENECEK YÖNTEM

Birden fazla unsurdan oluşan bir kavram, kaynağını oluşturan unsurlardan tamamen farklılaşıp ayrı bir anlam kazanmadıkça, kaynağını oluşturan unsurların her birinin karakterini ya içerisinde tamamen muhafaza eder ya da bunlardan izler taşır. Dolayısıyla, bu türden kavramlar tanımlanırken bünyesindeki unsurlardan tamamen soyutlanmış bir yaklaşımla, yalnızca zaman içerisinde kazandıkları ayrıksı anlamlarının esas alınması, kaynak unsurlardan ari ve bu yönüyle rabıtanı yoksun eksik tanımlara ulaşılmasına neden olur. Öte yandan, kaynak unsurların bir araya getirdiği kavramın tamamen farklılaşmasa da her bir kaynak unsura özgü kalıpları aşması ve geniş bir anlama sahip olması da mümkündür¹.

Bu nedenle, “*dijital malvarlığı*” kavramının tanımlanması, söz konusu kavramın içerisinde yer alan her bir unsurun ayrıca incelenmesini, daha sonra da bu unsurların ortaya getirdiği bütünlüğün değerlendirilmesine ihtiyaç duymaktadır². Bu doğrultuda,

¹ Bu yönde bkz. **YILMAZ**, Süleyman / **ERKAN**, Vehbi Umut, “*Sosyal Medya Hesaplarının Miras Yoluyla İntikal Edip Edemeyeceği Sorusunun Kişisel Verileri Koruma Hukuku Kapsamında İncelenmesi*”, İnÜHFD, C: 11, S: 2, Y: 2020, s. 578.

² İki unsuru içeren bir kavramın unsurlarına ayrılarak incelenmesi yönündeki yöntemin kullanılmasına ilişkin olarak ayrıca bkz. **ÖZKAN**, Yekta Ogun, Mesafeli Sözleşmeler, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek

“*dijital malvarlığı*” kavramı içerisinde yer alan “*dijital*” ifadesinin öncelikle ele alınması, akabinde diğer bir kavramı işaret eden “*malvarlığı*” ifadesinin incelenmesi ve son olarak “*dijital*” ifadesinin “*malvarlığı*” kavramını nasıl etkilediğinin ortaya konulması, “*dijital malvarlığı*” kavramının tanımına ulaşmada izlenecek aşamaları oluşturmaktadır.

Ş2. DİJİTAL MALVARLIĞI KAVRAMI İÇERİSİNDE YER ALAN DİJİTAL İFADESİ

“*Dijital malvarlığı*” kavramı içerisinde yer alan “*dijital*” ifadesinin TDK Güncel Türkçe Sözlük’te ilki “*sayısal*” diğeri ise “*sanal*” olmak üzere iki farklı şekilde tanımlandığı görülmektedir³. Bunlardan ilki olan “*sayısal*” sözcüğü, aynı sözlükte dört farklı şekilde tanımlanmış olup, bu tanımlardan üç tanesinde dijital kavramına eş anlamlı olarak yer verilmiştir⁴. Bu tanımlardan ilki “*sayı ile ilgili, sayı temeline dayanan; numerik, dijital*”, ikincisi “*yazı, fotoğraf, harita vb. fiziki verileri 0’lar ve 1’ler olmak üzere sayılar hâlinde depolayan ve elektronik olarak gösteren; dijital*”, sonuncusu ise “*yazı, fotoğraf, harita vb. fiziki verilerin bir ekran üzerinde elektronik olarak gösterilmesi; dijital*” olarak

Lisans Tezi, Ankara 2019, s.3-4. Dijital miras ile ilgili hususlarda benzer yöntem için bkz. AKKURT, Sinan Sami, Dijital Varlıkların Miras Yoluyla Bırakılması, Ankara 2022, s. 21-26, 30-31, 34-35, 36-38. “*Dijital malvarlığı*” hususunda benzer yöntem için bkz. ERSÖZ, Oğuz, Dijital Tereke Kavramı ve Miras Hukukundaki Sorunları, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul 2023, s. 50.

³ TDK Güncel Türkçe Sözlük (TDK’nin 2023 yılında yapılan 12. baskısının genel ağdan sunulan sürümü), “*dijital*”, <https://sozluk.gov.tr/>, SET: 14 Aralık 2025.

⁴ TDK Güncel Türkçe Sözlük, “*sayısal*”, <https://sozluk.gov.tr/>, SET: 14 Aralık 2025.

sözlükte ifade edilmiştir⁵. Diğer taraftan, “*dijital*” kavramının tanımlandığı “*sanal*” sözcüğünün kendi tanımları arasında “*dijital*” ifadesiyle eş anlama gelen tek bir tanım adı geçen sözlükte yer almakta olup, anılan tanım “*bilgisayar, tablet, cep telefonu vb. kullanılarak genel ağ ortamında oluşturulan; dijital*” olarak kaleme alınmıştır⁶.

Bu hususta ayrıca belirtmekte fayda bulunmaktadır ki, ekranlara veya çeşitli kodların ekran vesilesiyle görünür kılınmasına dair unsurlara yer veren tanımlar öğretide eleştirilmekte ve isabetli bulunmamaktadır⁷. Nitekim, “*dijital*” kavramının, nitelik ve oluşum itibarıyla “*ekranda gösterim*” unsuru altında görsel bir işlev ile sınırlı tutulması, bizim de katıldığımız görüşe göre isabetli olmayıp; bu türden bir kullanım, ekranda gösterilsin veya gösterilmesin elektronik kullanım ile bilgisayar teknolojisine dayanan ve kavram içerisinde değerlendirilebilecek öğeleri kapsam dışında bırakmak anlamına gelmektedir⁸.

“*Dijital*” kavramının İngilizce karşılığı olan “*digital*” sözcüğüne ilişkin çeşitli sözlüklerde, sayılar halinde oluşturulma ve gösterilmenin, elektronik kullanımın ve bilgisayar teknolojisi ile ilişkinin temel alındığı görülmektedir⁹.

⁵ **TDK Güncel Türkçe Sözlük**, “*sayısal*”, <https://sozluk.gov.tr/>, SET: 14 Aralık 2025.

⁶ **TDK Güncel Türkçe Sözlük**, “*sanal*”, <https://sozluk.gov.tr/>, SET: 14 Aralık 2025.

⁷ **AKKURT**, s. 127.

⁸ **AKKURT**, s. 127.

⁹ **Merriam-Webster**, Merriam-Webster.com İngilizce Sözlük, “*digital*”, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/digital>, SET: 14 Aralık 2025; **New Oxford American Dictionary**, Third Edition (Üçüncü Baskı), (Edited by Angus STEVENSON / Christine A. LINDBERG, First Edition (Birinci Baskı): Elizabeth J.

Görüldüğü üzere, gerek Türkçe gerek İngilizce sözlüklerde yer alan “*dijital*” kavramına ilişkin yukarıda belirtilen tüm tanımların kesişiminde, bilgisayar teknolojisi yoluyla gösterilen bir işlev ve bu işlev için gereken unsur olan “*sayısal olma*”nın yer aldığı ifade edilebilir. Öğretide de “*dijital*” kavramı tanımlanmaya çalışılmakta, bu hususta, “*elverişli her türlü bilginin, belgenin, görüntünün, sinyalin, sesin ve sair varlıkların sayısal kodlarla ifade edildiği teknoloji*” şeklinde bir tanıma yer verilmektedir¹⁰. Söz konusu tanım, kapsayıcılık ve kavrama altlanacak öğelerin niteliğini göstermesi bakımından faydalıdır¹¹.

Bununla birlikte, “*dijital malvarlığı*” kavramı içerisinde yer alan “*dijital*” ifadesi sıfat niteliğini haiz olduğundan söz konusu “*dijital malvarlığı*” kavramında yer alan “*dijital*” ifadesinin de bu doğrultuda sıfat olarak ve bu yönde bir lafızla tanımlanmasının uygun olacağını düşünmekteyiz¹². Bu itibarla, dijital kavramının “*karşılığı sayısal kodlarla belirtilebilen ve bilgisayar teknolojisi ile özgülünen işlevini gösteren*” olarak tanımlanmasının çalışma konumuz kapsamında daha uygun olduğu kanaatini ifade etmek isteriz.

JEWELL / Frank ABATE), New York 2010, “*digital*”. Almanca ve İngilizcede “*digital*” kavramının “*sayısal*” şeklinde anlamlandırıldığı ve bu hususta ayrıca bkz. AKKURT, s. 127. “*Digital*” ifadesinin Türkçe karşılığında “*numara sistemi*”ni esas alan bir tanım için ayrıca bkz. **İngilizce-Türkçe Redhouse Sözlüğü** (Hazırlayanlar: Robert AVERY / Serap BEZMEZ / Anna G. EDMONDS / Mehlika YAYLALI), Otuz Sekizinci Baskı, İstanbul Ekim 2005, s. 263.

¹⁰ AKKURT, s. 127.

¹¹ AKKURT, s. 127.

¹² **TDK Güncel Türkçe Sözlük**, “*dijital*”, <https://sozluk.gov.tr/>, SET: 14 Aralık 2025.

§3. MALVARLIĞI KAVRAMI

“*Malvarlığı*” kavramı, TDK Güncel Türkçe Sözlük’te “*bir kişiye ait para ile ölçülebilen hakların bütünü; mamelek*” olarak tanımlanmaktadır¹³. Esasen, öğretide de “*bir kimseye ait ve iktisadi değeri bulunan hakların bütününe bir birlik meydana getirdiği*”nin kabul edilerek buna “*mamelek*” adının verildiği görülmektedir¹⁴. Söz konusu tanımların da işaret ettiği üzere, her ne kadar güncel öğretide geçerli olmasa da tarihsel açıdan bir dönem, borçların da “*mamelek*” içerisine girip girmediği yönünde tartışmaların bulunduğu, bir görüşün bir kişiye ait olan hakların toplamını malvarlığı olarak nitelendirdiği, diğer görüşün ise bir kişinin tüm hak ve borçlarının malvarlığı

¹³ **TDK Güncel Türkçe Sözlük**, “*mal varlığı*”, <https://sozluk.gov.tr/>, SET: 14 Aralık 2025.

¹⁴ **BERTAN**, Suad, Ayni Haklar, Medeni Kanunun 618-764 üncü Maddelerinin Şerhi (Bu Maddelerle İlgili Kanunlar ve Eski Hükümler), C: 1 (M.K. 618-702), Ankara 1976, s. 26. “*Mamelek*” ifadesinin kullanımı ile hak ve borçları da içerisine alan bir tanım için ayrıca bkz. **YILMAZ**, Ejder, Hukuk Sözlüğü, Yenilenmiş Dokuzuncu Baskı, Ankara 2005, s. 775. “*Mamelek*”in karşılığının kelimenin kökeni itibarıyla “*bir kimsenin malik olduğu her şey*” anlamına geldiği, bu yönden, “*mamelek*” karşılığının “*varlık*” olması gerektiği, “*malvarlığı*” kullanımının ise ifadenin işaret ettiği kavram içerisinde malların yer almaması, hakların yer alması nedeniyle eleştirilebileceği, bu itibarla “*varlık*” kelimesinin kullanılabileceğine yönelik görüş ve detaylı bilgi için bkz. **AYİTER**, Nuşin, Mamelek Kavramı Üzerinde İnceleme, Ankara 1968, s. 3-4. Çalışmamızda, günümüzdeki terminoloji ile uyum sağlanması amacıyla “*malvarlığı*” ifadesi tercih edilmektedir.

içerisinde yer aldığına yönelik olduğu tespit edilmektedir¹⁵. Her iki görüşün ortak yanı ise malvarlığı kavramı içerisinde eşyaya yer verilmemesi, yalnızca eşya üzerindeki hakların bu kapsamda değerlendirilmesinin mümkün olduğudur¹⁶.

Bununla birlikte, güncel öğretide “*mamelek*” kavramının karşılığı olarak malvarlığı kavramı kullanıldığı ve söz konusu kavramın genel olarak “*bir kişinin para ile ölçülebilen değer taşıyan hak ve borçlarının tümü*” olarak ifade edildiği

¹⁵ Esasen Roma hukukundan bu yana “*mamelek*” ile bir kişinin hak ve borçlarının tümünün kastedildiği, öte yandan, öğretide bir dönem borçların “*mamelek*” kavramı içerisinde bulunmadığı ve borçların “*mamelekin takyitleri*” olarak anlaşılması gerektiği görüşünün ortaya çıktığı ifade edilmektedir, bu hususta ve detaylı bilgi için bkz. **AYİTER**, *Mamelek*, s. 94-96. İfade edilen görüşler için bkz. **BERTAN**, s. 26.

¹⁶ **BERTAN**, s. 26. “*Mamelek*” içerisinde hak objelerinin değil, hakların yer aldığı ve terminoloji yönünden detaylı bilgi için bkz. **AYİTER**, *Mamelek*, s. 94. Aynı haklarda hak konusu şeyin kendisinin malvarlığına dahil olduğu, alacak hakkında ise alacak hakkının malvarlığı içerisinde bulunduğu ilişkin başka bir görüş için bkz. **ÜNAL**, Mehmet / **BAŞPINAR**, Veysel, Şekli Eşya Hukuku (Giriş, Zilyetlik, Tapu Sicili), Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 6. Baskı, Ankara 2012, s. 98. Nitekim, eşyanın aynı hak sahibinin münhasır hakimiyeti altında bulunması nedeniyle, aynı hak ile konusu olan eşyanın adeta bütünleştiği bir görünüm ortaya çıktığından malvarlığı içerisinde aynı hakkın değil fakat eşyanın yer aldığına ifade edilebildiği öğretide belirtilmektedir, bu hususta bkz. **AKİPEK**, Jale / **AKINTÜRK**, Turgut / **ATEŞ**, Derya, Eşya Hukuku, İkinci Baskı, İstanbul Eylül 2018, s. 8-9.

görülmektedir¹⁷. Bu yaklaşım neticesinde malvarlığı, aktif ve pasif olarak iki kısma ayrılmakta ve bu kısımlarda ise sırasıyla haklar ve borçlar yer almaktadır¹⁸. Şahıs varlığı değerleri ise malvarlığı kavramı içerisinde değerlendirilmemektedir¹⁹.

¹⁷ **OĞUZMAN**, M. Kemal / **BARLAS**, Nami, Medeni Hukuk (Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar), 29. Bası, İstanbul Eylül 2023, s. 139. Aynı yönde tanımlar için bkz. **DURAL**, Mustafa / **SARI**, Suat, Türk Özel Hukuku, C: I, Temel Kavramlar ve Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri, 14. Baskı, İstanbul 2019, s. 172; **ÜNAL** / **BAŞPINAR**, s. 58; **CANSEL**, Erol / **ÖZEL**, Çağlar, Borçlar Hukuku Genel Hükümler C: 1, Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara Ekim 2017, s. 84. Malvarlığı içerisinde yer alan hak ve borçların hukuki birlik içerisinde bulunduğuna işaret eden benzer bir tanım için ayrıca bkz. **EREN**, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 25. Baskı, Ankara 2020, s. 53.

¹⁸ **OĞUZMAN** / **BARLAS**, s. 139; **DURAL** / **SARI**, s. 172. Bu hususta ve oy, seçilme hakları, kişiliğin korunması gibi kişi ve aile hukukundan kaynaklanan birtakım hakların malvarlığı kavramı içerisinde değerlendirilmeyeceği yönünde görüş için bkz. **CANSEL** / **ÖZEL**, s. 85.

¹⁹ “*Mamelek*” kullanımı ile karşılaştırmalı olarak ayrıca bkz. **BERTAN**, s. 26. “*Malvarlığı*” kullanımı ile bkz. **ÖZTAN**, Bilge, Medeni Hukukun Temel Kavramları (Hukuka Giriş, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Aile Hukuku, Miras Hukuku, Eşya Hukuku), 44. Bası, Ankara 2019, s. 70. Öte yandan, bir kişinin bedensel zarara uğraması halinde çalışma gücünün kaybolabilmesi ve bu itibarla malvarlığının etkilenebilmesi örneğinde olduğu üzere, vücut bütünlüğü gibi şahıs varlığı değerlerinin de bu yönden malvarlığı kavramı kapsamında değerlendirilebileceğine ilişkin bkz. **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 590-591.

Bu kapsamda ifade edilmelidir ki, anılan tanımda hakların yanında borçların da kapsam içerisine alınmasından yola çıkarak, söz konusu tanım, “*gayrisafi*” veya “*brüt*” malvarlığı olarak da adlandırılabilir²⁰. Bu doğrultuda, “*safi*” veya “*net*” malvarlığına, haklardan borçları, başka bir deyişle malvarlığının aktif olarak ifade edilen kısımdan pasif kısmın çıkarılması sonucu ulaşılmaktadır²¹. Öte yandan, öğretide de kabul edildiği üzere, aksi belirtilmedikçe “*malvarlığı*” kavramından, tüm hak ve borçları kapsayacak şekilde, başka bir ifade ile “*brüt*” malvarlığı anlaşılmaktadır²². Çalışmamızda da malvarlığı kavramının aksi belirtilmedikçe bu şekilde tüm hak ve borçları kapsar biçimde anlaşılmasının konunun niteliğine daha uygun düştüğünü düşünmekteyiz.

Malvarlığının tüm hak ve borçları kapsayan bir hukuki bütünlük olmasının sonucu kural olarak tüm kişilerin bir malvarlığına sahip olmasıdır²³. Bununla birlikte, genel malvarlığı kapsamında daha dar ve özel nitelikte özel bir malvarlığının kanun ile öngörülmesi de mümkündür²⁴.

²⁰ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 53.

²¹ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 53.

²² **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 53

²³ **ÜNAL / BAŞPINAR**, s. 59. Bununla birlikte, tüm kişilerin bir malvarlığına sahip olması yönündeki ifadenin malvarlığı edinme ehliyeti olarak anlaşılması gerektiği, nitekim, kişilerin malvarlığı kapsamında herhangi bir hakkının olmadığı varsayımında mevcut bir malvarlığından teorik olarak bahsedilemeyeceği yönünde bkz. **AYİTER**, *Mamelek*, s. 4.

²⁴ Bu nitelikteki özel malvarlığının “*gaye malvarlığı*” şeklinde de adlandırıldığı görülmekte olup, bu hususta bkz. **ÜNAL / BAŞPINAR**, s. 59. “*Hususi mamelek*”

Ayrıca belirtmelidir ki, malvarlığının bir bütün olarak aynı hakka konu olması kural olarak mümkün görülmemekte, her bir değer üzerinde gerekli işlemlerin ayrı ayrı gerçekleştirilmesi gerekmektedir²⁵. İntifa hakkına ilişkin TMK md. 794'e karşılık gelen 743 sayılı Kanun md. 717'de yer alan malvarlığı üzerinde intifa hakkı kurulabileceğine ilişkin hükmün lafzından, malvarlığının bir aynı hak çeşidi olan intifa hakkının konusu edilebileceği değil, malvarlığı içerisinde yer alan hakların konularından intifa edilmesi mümkün bulunanlar üzerinde ayrı ayrı kurulan intifa haklarının bütününe anlaşılması gerektiği öğretide belirtilmektedir²⁶. Yine, TMK 814'e karşılık gelen 743 sayılı Kanun md. 738'in de malvarlığının aynı hakka konu olacağını işaret etmediği, hükümde, borçlarının faizinin ödenmesine ilişkin bir usulün belirtildiği öğretide ifade edilen başka bir husustur²⁷.

kullanımı ve konuya ilişkin detaylı bilgi ile çeşitli örnekler için karşılaştırmalı olarak bkz. **AYİTER**, *Mamelek*, s. 40-45. “Özel malvarlığı” şeklindeki kullanıma ilişkin ve anılan hususlarda ayrıca bkz. **DURAL / SARI**, s. 172. Bu hususta ve çeşitli örnekler için ayrıca bkz. **ERSÖZ**, s. 12.

²⁵ **BERTAN**, s. 26-27. Malvarlığının kural olarak bir bütün olarak aynı hakkın konusu olamayacağına ilişkin ayrıca bkz. **ÜNAL / BAŞPINAR**, s. 58.

²⁶ **BERTAN**, s. 27. TMK md. 794'te “İntifa hakkı, taşınır, taşınmazlar, haklar veya bir malvarlığı üzerinde kurulabilir. Aksine düzenleme olmadıkça bu hak, sahibine, konusu üzerinde tam yararlanma yetkisi sağlar.” hükümleri bulunmaktadır. Madde karşılığı için bkz. **SEÇKİN YAYINCILIK**, Türk Medeni Kanunu (Madde Atıflarıyla Birlikte), Hukuk Cep Kitapları Dizisi, 39. Baskı, Ankara Eylül 2025, s. 240.

²⁷ **BERTAN**, s. 27. TMK md. 814, “Malvarlığı intifaında, intifa hakkı sahibi bu malvarlığındaki borçların faizlerini ödemekle yükümlüdür. Ancak, durum ve koşullar haklı gösteriyorsa, intifa hakkı sahibi bu yükümlülüğünden kurtarılmasını isteyebilir. Bu

Diğer taraftan, belirtilen ilkenin kanuni istisnaları da bulunmakta olup, TİTRK md. 5/II uyarınca bir ticari veya esnaf işletmesinin bütünü üzerinde veya işletmenin belirli bir taşınır grubunun tamamı üzerinde rehin kurulması mümkündür.²⁸ Söz konusu rehnin kurulması halinde, bu kapsamda rehnin kuruluşu anında faaliyete ilişkin tüm varlıkların veya söz konusu taşınır grubu bütün olarak kanunen rehnedilmiş olmaktadır²⁹. Ayrıca, TTK md. 11/III uyarınca kural olarak, bir ticari işletmenin malvarlığı değerleri, devirlerine ilişkin ayrı ayrı tasarruf işlemlerinin yapılmasına gerek olmaksızın bütün

takdirde intifa hakkı, borçların ödenmesinden sonra kalan kısım üzerinde devam eder.” hükümlerini içermektedir. Madde karşılığı için bkz. **SEÇKİN YAYINCILIK**, *Türk Medeni Kanunu (Madde Atıflarıyla Birlikte)*, s. 245.

²⁸ “Üzerinde rehin hakkı kurulabilecek taşınır varlıklar” başlıklı TİTRK md. 5/II’nin ilk cümlesinde “*Ticari işletme ve esnaf işletmesinin tamamı üzerinde rehin kurulması hâlinde, rehnin kuruluşu anında işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olan her türlü varlık; bir işletmenin belirli bir taşınır varlık grubunun bir bütün olarak rehnedilmesi hâlinde ise bu gruba dahil varlıkların tamamı rehnedilmiş sayılır.*” hükmüne, Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmeliğin “*Rehne konu edilebilecek varlıklar*” başlıklı md. 11/III’te de “*Bir malvarlığı grubunun tamamının genel tanımlama yapılması suretiyle rehnedilmesi halinde rehnin kuruluşu anında malvarlığı grubunda bulunan bütün taşınır varlıklar rehnedilmiş sayılır.*” hükmüne yer verilmiş olup, tüm bu hususlarda bkz. **SİRMEN**, Lale, *Eşya Hukuku*, 9. Baskı, Ankara 2021, s. 5. TİTRK amacına ilişkin ayrıca bkz. **ŞİT İMAMOĞLU**, Başak, *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme*, Ankara Ocak 2017, s. 4; **ANTALYA**, O. Gökhan / **ACAR**, Faruk, *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni (TİTRK Çerçevesinde İlk Tespitler)*, İstanbul Şubat 2017, s. 1-5.

²⁹ **SİRMEN**, s. 5. Bkz. TİTRK md. 5/II’nin ilk cümlesi.

olarak devredilebilmektedir³⁰. Keza, bu değerlerin yine bütün olarak hukuki işlemlere konu olabileceği anılan kanun maddesinde belirtilmiştir³¹.

Ayrıca, malvarlığı kavramı, halihazırda mevcut değerlerin yanında ileride doğması muhtemel değerleri de kapsayabilmektedir³². Bu değerler ise “*beklenen hak*” kavramı ile açıklanmaktadır³³. Nitekim, geciktirici şart ile yapılan bir hukuki işlemin, örneğin bu şartı içeren bir sözleşmenin, söz konusu olduğu durumlarda geciktirici şartın ileride gerçekleşeceği yönünde bir beklenti oluşmaktadır³⁴. Geciktirici şarta bağlı sözleşme gereği alacaklının söz konusu hakkı TBK md. 171’de belirtildiği üzere hukuken korunmaktadır³⁵. Beklenen hakkın da maddi bir karşılığının bulunması durumunda

³⁰ **SİRMEN**, s. 5-6. “*Bütünlük ilkesi*” alt başlıklı TTK md. 11/III’te “*Ticari işletme, içerdği malvarlığı unsurlarının devri için zorunlu tasarruf işlemlerinin ayrı ayrı yapılmasına gerek olmaksızın bir bütün hâlinde devredilebilir ve diğer hukuki işlemlere konu olabilir. Aksi öngörülmemişse, devir sözleşmesinin duran malvarlığını, işletme değerini, kiracılık hakkını, ticaret unvanı ile diğer fıkri mülkiyet haklarını ve sürekli olarak işletmeye özgülenen malvarlığı unsurlarını içerdği kabul olunur. Bu devir sözleşmesiyle ticari işletmeyi bir bütün hâlinde konu alan diğer sözleşmeler yazılı olarak yapılır, ticaret siciline tescil ve ilan edilir.*” hükümleri bulunmaktadır.

³¹ **SİRMEN**, s. 5-6. Bkz. TTK md. 11/III.

³² **CANSEL / ÖZEL**, s. 85; **DURAL / SARI**, s. 172; **ÜNAL / BAŞPINAR**, s. 59.

³³ **DURAL / SARI**, s. 172.

³⁴ **DURAL / SARI**, s. 172.

³⁵ **DURAL / SARI**, s. 173. “*Koşulun askıda olduğu sıradaki durum*” başlıklı TBK md. 171, “*Koşul gerçekleşinceye kadar borçlu, borcun gereği gibi ifasını engelleyecek her türlü davranıştan kaçınmakla yükümlüdür. Koşula bağlı hakkı tehlikeye düşürülen*

malvarlığı içerisinde değerlendirilmesine engel bir durumun bulunmadığı öğretide ifade edilmektedir³⁶.

Öte yandan, bizim de katıldığımız görüşe göre, malvarlığı kapsamındaki haklara konu değerlerin halihazırda veya gelecekte para ile ölçülmesi mümkün olsa da bu husus şart değildir³⁷. Örneğin, varsayımsal olarak, bir kimsenin başkaları için maddi bir değer içermeyen ve özel nitelikteki hatıralarını veya yazışmalarını içerisinde bulunduran defterin fiziki varlığı üzerinde kişinin sahip olduğu mülkiyet hakkı kişinin malvarlığına dahildir³⁸. Benzer şekilde, varsayımsal olarak, maddi bir karşılık arz etmeyen edimleri içeren çeşitli taahhütlerin de alacak hakkı oluşturması ve malvarlığı kapsamında değerlendirilmesi mümkündür³⁹.

alacaklı, alacağı koşula bağlı olmayan alacaklıların haklarını korumak üzere başvurabilecekleri önlemleri alabilir. Koşulun gerçekleşmesinden önce yapılan tasarruflar, koşulun hükümlerini zedelediği oranda geçersiz olur.” hükümlerini içermektedir.

³⁶ DURAL / SARI, s. 173.

³⁷ AYİTER, *Mamelek*, s. 98. ERSÖZ, s. 8. Ayni haklar hususunda karşılaştırmalı olarak ayrıca bkz. ÜNAL / BAŞPINAR, s. 60.

³⁸ Öte yandan, söz konusu örnek varsayımsal olup, defterin fiziki varlığının az da olsa maddi bir değer arz etmesi mümkündür. Bu yönde ve benzer örnekler için bkz. ÜNAL / BAŞPINAR, s. 60. Ayrıca bkz. AYİTER, *Mamelek*, s. 98; ERSÖZ, s. 8.

³⁹ Öğretide, bu hususa örnek olarak günün belirli saatlerinde müzik aleti çalmama şeklinde olumsuz edimlerin de gösterildiği görülmekte olup, bu hususta bkz. AYİTER, *Mamelek*, s. 98; ERSÖZ, s. 8.

Çalışmamızda malvarlığı açıklanırken, öğretide de benimsenen yöntem olan hak temelli bir sınıflandırma kullanılacak ve açıklamalar ilgili hak başlıkları altında yapılacaktır⁴⁰. Nitekim, dijital malvarlığı içerisinde yer alan hakların tespit edilmesi ve hukuki niteliklerinin ortaya konulması amacıyla, söz konusu hakların kavramsal çerçevesinin ayrı başlıklar altında ele alınmasında fayda bulunmaktadır.

§4. MALVARLIĞINDA YER ALAN HAKLAR

Malvarlığında yer alan haklar temel olarak dört alt başlık altında sınıflandırılmakta ve söz konusu haklar bu kapsamda çalışmamızda “*alacak hakları*”, “*ayni haklar*”, “*maddi değeri olan yenilik doğuran haklar*” ve “*mali yönleri itibarıyla fıkri mülkiyet hakları*” başlıkları altında incelenmektedir⁴¹.

⁴⁰ Bu hususta, söz konusu sınıflandırma için bkz. **OĞUZMAN / BARLAS**, s. 139.

⁴¹ **OĞUZMAN / BARLAS**, s. 139. Ayni haklar ve alacak haklarının “*mamelek hakları*” denilen “*mali olan haklar*” başka bir ifade ile “*mala mensup olan haklar*” olarak da adlandırılmasına ilişkin ve detaylı bilgi için bkz. **GÖKTÜRK**, Hüseyin Avni, Türk Medeni Hukuku (Dördüncü Kitap: Ayni Haklar) Ankara 1949, s. 744. Öğretide, ekonomik bir değer taşıyan, başka bir ifade ile para ile ölçülebilen hakların, “*malvarlığı hakları*” olarak da adlandırıldığı da görülmekte olup, bu hususta bkz. **DURAL / SARI**, s. 172; **KURT**, Leyla Müjde, “*Ceninin Malvarlığı Hakları*”, İnÜHFD, C:2, S:1, Y:2011, s. 179. “*Mamelek*” kullanımı ile malvarlığının aktifinde “*ayni haklar*”, “*alacak hakları*”, “*gayri maddi mallar üzerindeki haklar*” yer aldığını, gayri maddi mallar üzerindeki hakların da “*fıkri ve sınai haklar*”, “*ticaret unvanı*” ve “*markaya müteallik haklar*” olduğu, pasifinde ise borçların olduğu yönünde ayrıca bkz. **TANDOĞAN**, Haluk, Türk Mes’uliyet Hukuku (Akit Dışı ve Akdi Mesuliyet), 1961 Yılı Birinci Basıdan Tıpkı Bası,

Bu itibarla, anılan haklar çalışma konumuz ile ilgili olduğu ölçüde, alt başlıklar halinde ayrıca ele alınmaktadır. Söz konusu hakların kavramsal çerçevesi açıklandıktan sonra, bu hakların dijital malvarlığı içerisindeki çeşitli görünümüne ise çalışmamızın ilgili bölümünde yer verilecektir⁴².

İstanbul 2010, s. 64-65. “*Gayrimaddi mallar üzerindeki haklar*” şeklindeki kullanım için ayrıca bkz. **GÖZLER**, Kemal, İngilizce Karşılıklarıyla Hukukun Temel Kavramları, 6098 Sayılı yeni Türk Borçlar Kanununa, 6100 Sayılı Yeni Hukuk Muhakemeleri Kanununa ve 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Güncelleştirilmiş Sekizinci Baskı, Bursa Eylül 2011, s. 159-160.

⁴² Bkz. Üçüncü Bölüm/§4.

I. ALACAK HAKKI

A. KAVRAM

Malvarlığında yer alan alacak hakları bir edimi konu edinmekte olup; alacak hakkı, konu edindiği edimin borçludan yerine getirilmesini istemeye ilişkin alacaklının sahip olduğu yetkiyi ifade etmektedir⁴³. Borçlunun edimini borçlanmasıyla alacak hakkı doğmaktadır⁴⁴.

⁴³ OĞUZMAN / BARLAS, s. 139; TERCIER, Pierre / PICHONNAZ, Pascal / DEVELİOĞLU, H. Murat, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 2. Baskı, İstanbul Eylül 2020, s. 45. Alacak hakkı çerçevesinde, tarihi yönden borcun tanımını yapmakta da fayda bulunmaktadır. Iustinianus'un Institutiolarından gelen "*Obligatio est iuris vinculum quo necessitate astringimur alicui solvendae rei secundum nostrae civitatis iura*" tanımı, "*obligatio, öyle bir hukuk bağı (zinciri)'dir ki bununla biz devletimizin hukukuna uygun olarak bir şeyi eda etmek mecburiyetinde oluruz.*" olarak çevrilmektedir. Görüldüğü üzere, borç, borçlunun alacaklıya karşı edimini yerine getirme mecburiyetine ilişkin hukuki bir bağı ifade etmektedir. Söz konusu tanımlar ve açıklama için bkz. SAYMEN, Ferit H. / ELBİR, Halid K., Türk Borçlar Hukuku Umumi Hükümler Birinci C.; İstanbul 1958; s. 1. Benzer bir tanım için bkz. UYGUR, Turgut, Açıklamalı – İctihatlı Borçlar Kanunu Genel Hükümler, Birinci Cilt (Madde 1-60), 1990, s. 4. Ayrıca bkz. GÜMÜŞ, Mustafa Alper, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2021, s. 70.

⁴⁴ CANSEL / ÖZEL, s. 69.

Alacak hakkının alacaklıya sağladığı çeşitli yetkiler de bulunmaktadır⁴⁵. Alacaklı, bu kapsamda, alacağını borçludan talep edebilmekte, dava ve cebri icra yoluna başvurabilmekte, borcun ifa edilmemesi halinde zararının karşılanmasını isteyebilmektedir, keza, alacak hakkı, ceza koşulunda olduğu üzere yan hakları da içerebilmektedir⁴⁶.

Alacaklı, ayrıca niteliklerine uygun düştüğü ölçüde çeşitli yenilik doğurucu hakları ve def'ileri de kullanma imkanını elde edebilmektedir⁴⁷. Alacak hakkı içerisinde kural olarak tasarruf yetkisi de yer almaktadır⁴⁸.

Alacaklının edimin yerini getirilmesine ilişkin söz konusu istemi ise talep hakkı olarak nitelendirilmektedir⁴⁹. Öte yandan, talep hakkı, alacak hakkı ile konu, doğuş anları ve kapsadıkları yetkiler bakımından farklılık arz etmektedir⁵⁰. Talep hakkı, yalnızca

⁴⁵ **CANSEL / ÖZEL**, s. 68-69; **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.84-86; **GÜMÜŞ**, s. 70.

⁴⁶ **CANSEL / ÖZEL**, s. 69; **GÜMÜŞ**, s. 70. Bu hususta ve yan haklara ilişkin bkz. **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.84-86.

⁴⁷ **CANSEL / ÖZEL**, s. 69; **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.85; **GÜMÜŞ**, s. 70. Ayrıca bkz. **ÇUKADAR**, Neslihan, *Borç İlişkilerinde Def'i Hakkı ve İtirazlar*, Ankara 2014, s. 39.

⁴⁸ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 85; **GÜMÜŞ**, s. 70. Karşılaştırmalı olarak ayrıca bkz. **MEDICUS**, Dieter / **LORENZ**, Stephan, *Borçlar Hukuku I, Genel Bölüm*, Çeviren: Kerem ÖZ, Ed.: Tufan ÖĞÜZ, İstanbul Ağustos 2025, s. 12-13.

⁴⁹ **UYGUR**, s. 4; **CANSEL / ÖZEL**, s. 68; **GÜMÜŞ**, s. 70-71.

⁵⁰ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 83-84; **GÜMÜŞ**, s. 70-72.

alacak hakkı açısından söz konusu olmayıp, örneğin aynı haklardan kaynaklanan talep hakları da mevcuttur⁵¹. Zira, “*geniş anlamda talep hakkı*” olarak ifade edilen kavram, alacak hakkını içerisine alan fakat ondan daha geniş bir anlama sahip olup, borçlunun ve borçlu dışındaki kişilerden belirli bir davranışta bulunmaları yönünde istemde bulunmaya ilişkindir⁵². “*Dar anlamda talep hakkı*” ise örneğin aynı haklarda da olduğu üzere ilgili oldukları hakların korunması ve yerine getirilmesi amacını taşımaktadır⁵³. Diğer taraftan, talep hakkı alacak hakkının sağladığı yetkilerden biri olup alacak hakkına nazaran daha dar niteliktedir⁵⁴. Doğuş anları arasında da talep ve alacak hakları arasında da fark bulunmakta olup, alacak hakkına ilişkin söz konusu yetki, alacağın talep edilebildiği, başka bir ifade ile muaccel olduğu anda doğmaktadır⁵⁵.

⁵¹ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 82; **GÜMÜŞ**, s. 72.

⁵² **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 83. Karşılaştırmalı olarak bkz. **MEDICUS / LORENZ**, s. 3-4.

⁵³ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 81. Karşılaştırmalı olarak bkz. **MEDICUS / LORENZ**, s. 3-4.

⁵⁴ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 80; **GÜMÜŞ**, s. 71.

⁵⁵ **CANSEL / ÖZEL**, s. 69; **GÜMÜŞ**, s. 70-71. Talep hakkının alacak hakkı ile doğabileceği gibi vadeye bağlı borçlarda sonradan doğabileceğine ilişkin bkz. **UYGUR**, s. 4-5; ayrıca bu yönde bkz. **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 83-84. Bu hususta özellikle belirtmek gerekir ki, vadesi gelmemiş borçlarda da İİK md. 257 uyarınca şartların gerçekleşmesi halinde ihtiyati haciz istenmesi mümkündür. Bu hususta, alacak ve muacceliyet olgusu ile ihtiyati haciz arasında çeşitli değerlendirmeler için bkz. **YILMAZ**, Onur, *Gemilerin İhtiyati Haczi*, İstanbul Ağustos 2023, s. 456-457. “*İhtiyati haciz şartları*” başlıklı İİK md. 227/II-III, “*Vadesi gelmemiş borçtan dolayı yalnız aşağıdaki hallerde ihtiyati haciz istenebilir: 1- Borçlunun muayyen yerleşim yeri yoksa;*

Alacak hakkının doğumuna neden olan sebepler başka bir ifade ile alacak hakkının kaynakları çeşitlidir⁵⁶. Alacak hakkı, hukuki işlemlerden ve bu çerçevede sözleşmeden doğabileceği gibi haksız fiilden, sebepsiz zenginleşmeden, vekaletsiz iş görmeden, “*culpa in contrahendo*” olarak ifade edilen sözleşme görüşmelerindeki kusurlu davranışlardan da doğabilmekte, kanunun sonuç bağladığı diğer durumlardan da kaynaklanabilmektedir⁵⁷.

2- Borçlu taahhütlerinden kurtulmak maksadiyle mallarını gizlemeğe, kaçırmağa veya kendisi kaçmağa hazırlanır yahut kaçar ya da bu maksatla alacaklının haklarını ihlâl eden hileli işlemlerde bulunursa; Bu suretle ihtiyati haciz konulursa borç yalnız borçlu hakkında muacceliyet kesbeder.” hükümlerini içermektedir. Keza, borçlunun borcunu ifa etmeyeceğini de borcun muaccel olmasından önce beyan etmesi halinde süre verilmeksizin, fesih, dönme ve tazminat yollarına başvurulabileceği hususunda ayrıca bkz. **SEROZAN**, Rona, **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU / HATEMİ / SEROZAN / ARPACI**, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Üçüncü Cilt, Borçlar Hukuku Genel Bölüm (İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme – Ek: Uygulama Çalışmaları), Gözden Geçirilmiş 7. bası, İstanbul 2016, s. 250-251. Roma hukukunda vadenin hukuki işleme etkisine ilişkin detaylı bilgi için ayrıca bkz. **ÇELEBİCAN KARADENİZ**, Özcan, Roma Hukuku (Tarihi Giriş – Kaynaklar – Genel Kavramlar – Kişiler Hukuku – Hakların Korunması), Yeni Medeni Kanun’a Uyarlanmış Ondördüncü Baskı, Ankara 2010, s. 231-233.

⁵⁶ **OĞUZMAN / BARLAS**, s. 140. Ayrıca bkz. **SÖĞÜTLÜ**, Özlem, Roma Özel Hukuku Ders Kitabı, Genişletilmiş 3. Baskı, Ankara 2022, s. 369-370.

⁵⁷ **OĞUZMAN / BARLAS**, s. 140. Borç kaynakları, TMK kapsamındaki çeşitli örnekler ve “*kanundan doğan borç*” kavramının eleştirisi dahil olmak üzere detaylı bilgi için ayrıca bkz. **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU**, Necip, **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU / HATEMİ / SEROZAN / ARPACI**, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Birinci Cilt (Borçlar

Alacak hakkı açısından malvarlığı kavramı açısından önem arz eden başka bir husus ise alacak hakkının nisbi karakteridir⁵⁸. Alacak hakkı, alacaklı ve borçlu arasında borç ilişkisi olarak adlandırılan bir hukuki bağı ifade eder ve böyle bir bağı söz konusu

Hukukuna Giriş, Hukuki İşlem, Sözleşme), Yenilenmiş Genişletilmiş Tamamlanmış 4 üncü Bası'dan 7 inci Tıpkı Bası, İstanbul 2017, s. 69-76. Borç ilişkisinden doğan hakkın alacak hakkı olduğu yönünde ve bu hususta bkz. **SÖĞÜTLÜ**, s. 369-370. Culpa in contrahendo kavramına ilişkin terminoloji hususunda detaylı bilgi için bkz. **DEMİRCİOĞLU**, Huriye Reyhan, Güven Esası Uyarınca Sözleşme Görüşmelerindeki Kusurlu Davranıştan Doğan Sorumluluk (Culpa In Contrahendo Sorumluluğu), Ankara 2009, 41-43; “*Culpa in contrahendo*” kavramına yargı kararlarında da öğretiyeye atıfta bulunularak yer verildiği görülmektedir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 15 Haziran 2021 tarihli ve E.2017/2625 – K.2021/766 sayılı kararında “*Sözleşme öncesi sorumluluk (sözleşme görüşmelerinden doğan sorumluluk-culpa in contrahendo) genel bir ifadeyle; sözleşme görüşmeleri aşamasında taraflardan birinin diğerine veya onun koruması altında bulunan kişilere karşı, aralarında 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun (TMK) 2. maddesinde düzenlenen dürüstlük kuralı gereğince ortaya çıkan güven ilişkisinin ihlali sonucu meydana gelen sorumluluktur (...) sözleşme görüşmelerine başlanmasıyla birlikte taraflar arasında temeli dürüstlük kuralına dayanan bir güven ilişkisi meydana gelir ve bu ilişki koruma yükümlerini de içerir.*” (www.lexpera.com.tr, SET: 25 Eylül 2025). Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin 6 Mayıs 2024 tarihli ve E.2023/3436 - K.2024/1548 sayılı kararında (www.lexpera.com.tr, SET: 25 Eylül 2025) da “*culpa in contrahendo*”ya ilişkin olarak anılan Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararına ve karar metninin ilgili kısmına atıfta bulunulduğu görülmektedir.

⁵⁸ **OĞUZMAN / BARLAS**, s. 140; **TERCIER / PICHONNAZ / DEVELİOĞLU**, s. 48; **GÜMÜŞ**, s. 70. Karşılaştırmalı olarak bkz. **MEDICUS / LORENZ**, s. 16-17.

olmadığı üçüncü kişiler ilke olarak bu ilişkinin dışında bulunurlar⁵⁹. Bu ilkenin sonucu ise, borç ilişkisinin kural olarak anılan borç ilişkisine taraf olanlar için hak ve borç doğurmasıdır⁶⁰.

Ayni ve yenilik doğuran haklardan farklı olarak alacak hakkından tek taraflı feragatin mümkün olmadığı da bu hususta ayrıca ifade edilmelidir⁶¹. Bu hususun nedeni ise hiç kimsenin kendisine yapılan bağışlamayı kabul etme zorunluluğunun olmadığı ilkesine dayanmaktadır⁶². Bu itibarla, alacaklının alacak hakkından feragat etmek istediğine dair beyanı, ibra sözleşmesine ilişkin bir öneri anlamı taşır ve beyanın muhatabı olan borçlunun da bu öneriyi kabulü neticesinde mevzubahis alacak hakkı sona erer⁶³.

Bu kapsamda, arz ettiği önem nedeniyle, öncelikle alacak hakkının konusunu oluşturan edim tanımlanacak olup, akabinde özellikleri ve çeşitli sınıflandırmalara yer verilecektir.

⁵⁹ **OĞUZMAN / BARLAS**, s. 140. Bununla birlikte, alacağın varlığının herkese karşı ileri sürülebileceğine ilişkin ayrıca bkz. **GÜMÜŞ**, s. 71. Karşılaştırmalı olarak bkz. **MEDICUS / LORENZ**, s. 16-17.

⁶⁰ **OĞUZMAN / BARLAS**, s. 140. Detaylı bilgi için bkz. **TERCIER / PICHONNAZ / DEVELİOĞLU**, s. 48-49; **GÜMÜŞ**, s. 70-71. Karşılaştırmalı olarak ayrıca bkz. **MEDICUS / LORENZ**, s. 16-17.

⁶¹ **OĞUZMAN / BARLAS**, s. 140; **GÜMÜŞ**, s. 1177.

⁶² **OĞUZMAN / BARLAS**, s. 140. Karşılaştırmalı olarak ayrıca bkz. **GÜMÜŞ**, s. 1178.

⁶³ **OĞUZMAN / BARLAS**, s. 140.

B. EDİM

Bir borç ilişkisi çerçevesinde borçlunun yerine getirmekle yükümlü olduğu ve borcun konusu oluşturan davranışa ise “*edim*” adı verilmektedir⁶⁴. Burada malvarlığı

⁶⁴ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 100; “*Eda*” ifadesini kullanan benzer tanım için bkz. **Von TUHR**, Andreas, *Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı*, C.: 1-2, Çeviren: Cevat EDEGE, Gözden Geçirilmiş İkinci Baskı, Ankara 1983, s. 45. Davranış biçimini esas alan benzer tanımlar için ayrıca bkz. **ERZURUMLUOĞLU**, Erzan, *Borçların Genel Kuralları*, Ankara 1983, s. 4; **AKINTÜRK**, Turgut / **ATEŞ KARAMAN**, Derya, *Borçlar Hukuku (Genel Hükümler, Özel Borç İlişkileri)*, 6098 sayılı Yeni Borçlar Kanununa Uyarlanmış Yirmibirinci Baskı, Eylül 2013 İstanbul, s. 9. Bununla birlikte, edimin kural olarak borcun konusu teşkil ettiği, fakat edimin borçtan bağımsız olduğu da öğretide savunulmaktadır. Anılan görüşe göre, borç olmayan edimden bahsedilmesi mümkündür. Somutlaştırmak gerekirse, geçerli olmayan bir sözleşmeye dayanarak bir ödemede bulunan kişinin, bu şekilde yerine getirdiği edimin sebepsiz olarak gerçekleştiği ve ifa sebebinin olmadığı ifade edilmektedir; söz konusu örnek ve görüş için bkz. **KOCAYUSUFPASAOĞLU**, s. 34-35. Bu hususta ayrıca bkz. **SEROZAN**, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, s. 9-10; **OĞUZMAN**, M. Kemal / **ÖZ**, Turgut, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler C: I, Güncellenip Genişletilmiş 22. Bası*, İstanbul 2024, s. 7. Hukuken korunan menfaat unsuru içerisine alan bir tanım ve edimin borçtan bağımsızlığı üzerine ayrıca bkz. **ANTALYA**, O. Gökhan, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C: I (Temel Kavramlar, Sözleşmeden Doğan Borç İlişkileri)*, Birinci Basıya Ek Tıpkı Bası, İstanbul Eylül 2016, s. 49. Edimin borç konusu olduğunu belirten tanım için ayrıca bkz. **KILIÇOĞLU**, Ahmet M., *Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş – Genişletilmiş 28. Bası*, Ankara 2024, s. 5.

kavramı açısından önem arz eden husus ise edimin, kural olarak alacaklıya sağladığı maddi bir faydaya, başka bir ifade ile değeri para ile ölçülebilen bir malvarlığı değerine karşılık gelmesinde görülmektedir⁶⁵. Öte yandan ifade etmek gerekir ki, güncel borçlar hukuku sistematığımızda ise edimden söz edebilmek için, alacaklıya mutlaka bu şekilde maddi bir fayda sağlanması gerekmemektedir⁶⁶.

Roma hukukunda yer alan “*ea in obligatione consistere, quae pecunia cui praestarique possunt*” ilkesinden borcun içeriğinin mutlaka ekonomik bir değer arz etmesi, başka bir ifade ile para ile ölçülebilir olması gerektiğini savunanlar olduğu gibi bu şartı taşımayan borçların eksik borç olarak nitelendirilmesinin uygun olacağı yönünde başka bir görüş de ileri sürülmektedir⁶⁷.

Tarihi köken itibarıyla, kural olarak icra, borcunu yerine getirmeyen borçlunun şahsı üzerinde etkisini gösterirken borcunun şahsı üzerinde etkisini gösteren icra sisteminin kaldırılmasından sonra, alacaklının alacak hakkı, kural olarak borçlunun şahsı

⁶⁵ Öte yandan ayrıca ifade edilmelidir ki, her edim alacaklıya doğrudan bir yarar sağlamak zorunda değildir. Nitekim, tam üçüncü kişi yararına sözleşmelerde, edim alacaklıya doğrudan bir yarar sağlamadığından, edimin sadece alacaklının iradesine uygun olması bu çerçevede yeterli kabul edilmektedir. Anılan hususlar için bkz. **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 100-101. Alacak hakkı kapsamında ayrıca bkz. **GÜMÜŞ**, s. 70.

⁶⁶ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 103; **KOCAYUSUFPASAOĞLU**, s. 34; **GÜMÜŞ**, s. 70. Roma hukukunda ise her edimin para ile ölçülebilir olması gerektiği, “*condemnatio pecuniaria*” ve bu hususta ayrıca bkz. **SÖĞÜTLÜ**, s. 375-376.

⁶⁷ **ARSEBÜK**, Esat, *Borçlar Hukuku*, Birinci Cilt, İkinci Basım, İstanbul 1943, s. 18.

yerine malvarlığına etki göstermekteydi⁶⁸. Borcun konusunun mutlaka para ile ölçülebilir olması gerektiği düşüncesi, işte bu nedenle, malvarlığı değeri ile karşılanamayacak bir

⁶⁸ **ARSEBÜK**, s. 19; Roma hukukunda şahıs üzerine icradan, malvarlığı üzerine icraya geçilmesinin eski ius civile devri, pretor hukuku devri ve imparator hukuku devri olmak üzere üç aşamada incelenmesi hususunda ayrıca bkz. **RADO**, Türkan, Roma Hukuku Dersleri (Borçlar Hukuku), 11. Basıdan 14. (Tıpkı) Bası, İstanbul 2018, s. 16-19. Bununla birlikte, hukukumuzda borçluyu edaya zorlamak amacıyla tazyik hapsinin de mümkün olduğunu ifade etmek gerekir. Bu hususlara örnek olarak *İİK md. 343'teki "Yalnız kendisi tarafından yapılacak olan bir işin yapılması veya bir işin yapılmaması yahut bir irtifak hakkının tesisi veya kaldırılması hakkındaki ilâm hükümlerine makbul mazerete müstenit olmayarak muhalefet eden borçluların, lehine hüküm verilmiş kimsenin şikâyeti üzerine, üç aya kadar tazyik hapsine karar verilir. Hapsin tatbikine başlandıktan sonra ilâmın gereği yerine getirilirse, borçlu tahliye edilir."* hükmü ile *İİK 340. maddesindeki "III inci madde mucibince veya alacaklının muvafakati ile icra dairesinde kararlaştırılan borcu ödeme şartını, makbul bir sebep olmaksızın ihlal eden borçlunun, alacaklının şikâyeti üzerine, üç aya kadar tazyik hapsine karar verilir. Hapsin tatbikine başlandıktan sonra borçlu borcun tamamını veya o tarihe kadar icra veznesine yatırmak zorunda olduğu meblağı öderse tahliye edilir; ödemelerini tekrar keserse, hakkında tazyik hapsine yeniden karar verilir. Ancak, bir borçtan dolayı tazyik hapsinin süresi üç ayı geçemez."* hükümleri örnek olarak gösterilebilir. Yargıtay 23. Hukuk Dairesinin 3 Temmuz 2018 tarihli ve E.2015/9765 – K.2018/3903 sayılı kararında, *"Yapma borçları borçlunun bedeni ve fikri gücüyle yerine getirdiği edimlerdir (kişisel edim). (...) Yapma borcu borçlusu tarafından ifa edilmediği takdirde hukuk sistemimizde ihkakı hak ve zorla elde etme yasaklandığından borçlu bakımından nihai olarak tazminat ya da nama ifa bedeli şeklinde bir verme borcuna dönüşür. Yapma borcunun aynen ifası ve cebri icrası hukuki*

taahhütten dolayı alacaklıya dava hakkı tanınmasının hukuki yarar şartı yokluğundan mümkün olmayacağı gerekçesine dayanmaktaydı⁶⁹.

Buna karşılık, söz konusu durumun kısıtlayıcı olduğu ve para ile ölçülebilen bir malvarlığı değerine karşılık gelmeyen edimleri konu edinen, fakat manevi nitelikte olsa dahi alacaklısına hukuken korunmaya değer bir menfaat sağlayan alacakların hukuken koruma altına alınmasının hayatın gerekliliği olduğu görüşü ortaya çıkmıştır⁷⁰. Bu görüş, söz konusu menfaatin tam karşılığının bulunmasının yarattığı güçlüklerin bu alacakların hukuki korumadan mahrum bırakılmasına haklı bir gerekçe oluşturmadığı hususunu da içermektedir⁷¹. Bu kapsamda, alacaklının zararının tam ikame edilmesi değil, imkan çerçevesinde alacaklıyı az veya çok tatmin edecek bir karşılığın aranması yönünde bir yaklaşımın daha isabetli olduğu ileri sürülmektedir⁷².

gelişmenin bir sonucu olarak kanunlarda bugünkü şeklini almıştır. Kimse bir eyleme ve tutuma zorlanamaz genel ilkesi kanunlarda yer bulmuştur. Nitekim HMK madde 105'te eda davasının konusu içine yapma borcunun da girdiği belirtilmiştir. Yapma borçlarının hepsi de aynen ifanın kapsamında değildir. Şahsa bağlı olan yapma borçlarında İİK madde 343'te ki hapsen tazyik dolaylı imkanı dışında aynen ifası mümkün değildir. Sadece tazminat istenebilir.” (www.lexpera.com.tr, SET: 23 Eylül 2025).

⁶⁹ ARSEBÜK, s. 19.

⁷⁰ ARSEBÜK, s. 19.

⁷¹ ARSEBÜK, s. 19.

⁷² ARSEBÜK, s. 19-20.

Pandekt hukukunda içtihat yoluyla benimsenen söz konusu yaklaşım, modern hukukta da yer almış bulunmaktadır⁷³. Nitekim, manevi zararın tazminat ile giderilmesine ilişkin BK 49/I hükmüne karşılık gelen TBK 58/I hükmü bu hususa örnek olarak gösterilmektedir⁷⁴.

C. EDİMİN FİİL VE SONUÇ YÖNÜNDEN İNCELENMESİ

Öğretide edime ilişkin yer alan başka bir tartışmaya da bu çerçevede ayrıca yer verilmesi mümkündür. Öğretide, “*edim*” kavramının “*fiil*” ve “*sonuç*” yönünden iki türlü anlaşılmaya uygun olduğu belirtilmekte olup, bu hususta bizim de katıldığımız görüşe göre, burada edime ilişkin borç ilişkisinin niteliği belirleyicidir⁷⁵. Nitekim, *edim*, “*fiil*” olarak anlaşıldığında, borçlunun borçlandığı fiili gereği gibi yerine getirmesi ile borç ifa edilmiş sayılmaktadır⁷⁶. Öte yandan, borçlunun “*sonuç*” borçlandığı durumlarda,

⁷³ ARSEBÜK, s. 20.

⁷⁴ ARSEBÜK, s. 20. TBK ve BK maddelerine ilişkin karşılaştırma için bkz. BADUR, Emel (Yayına Hazırlayan), 6098 Sayılı Borçlar Kanunu (818 sayılı Borçlar Kanunu İle Karşılaştırmalı), Ankara 2012, s. VI, 26-27. Sözleşmeye aykırılıkta manevi zararın tazminat konusu olabileceğine ve bu hususa örnek olarak, ölümle veya cismani zararlar sonuçlanan sözleşmeye aykırılık halleri ile ölüm duyurusunu zamanında yayımlamayan gazetenin, manevi tazminata hükmedilmesinin verilebileceğine ilişkin bkz. SEROZAN, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, s. 203.

⁷⁵ EREN, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 100-101; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 33-34; SEROZAN, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, s. 11-12.

⁷⁶ EREN, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 101; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 34; SEROZAN, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, s. 11-12.

bu sonucun gerçekleşmesi aranmakta, sonuç gerçekleşmedikçe bu sonuca yönelik fiillerin yerine getirilmesi borcun ifa edilmesi anlamına gelmemektedir⁷⁷.

Açıklanan nedenlerle, borç ilişkisinin niteliği söz konusu ayrımın yapılmasında belirleyici olmakta, genel olarak “*yapma*” veya “*yapmama*” edimleri açısından “*fiil*”, “*verme*” edimleri açısından ise “*sonuç*” esas alınmaktadır⁷⁸. Çalışma konumuz açısından bu hususta önemle belirtmek gerekir ki, edimin “*fiil*” veya “*sonuç*” olarak anlaşılması, edime ilişkin alacak hakkının malvarlığı kavramı içerisinde değerlendirilmesine yönelik doğrudan herhangi bir ölçüt getirmemektedir⁷⁹.

Ç. EDİM İLE KAZANDIRMA ARASINDAKİ İLİŞKİ

Çalışma konumuz kapsamında ayrıca “*edim*” ile “*kazandırma*” arasındaki ilişkinin de incelenmesinde fayda bulunmaktadır⁸⁰. Nitekim, edim ifa amacına yönelmiş ve bu itibarla bilinçli bir kazandırma olarak belirtilmektedir⁸¹. “*Kazandırma*” ise öğretide kişiler arasındaki malvarlığı değerlerinin birinden diğerine aktarılması olarak ifade

⁷⁷ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 101; **SEROZAN**, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, s. 11-12.

⁷⁸ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 101; **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU**, s. 34; **SEROZAN**, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, s. 12.

⁷⁹ **ARSEBÜK**, s. 19-20; **ERSÖZ**, s. 8.

⁸⁰ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 102; **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU**, s. 34; **SEROZAN**, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, s. 9.

⁸¹ **SEROZAN**, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, s. 9.

edilmektedir⁸². Ayrıca, kazandırmanın aktifin artırılması olarak cereyan edebileceği gibi, kazandırmanın kazandırma yapılanın, başka bir ifade ile kazandırılanın, pasifinin azaltılması şeklinde de meydana gelebileceği belirtilmektedir⁸³. Anılan durumlarda, edimin kazandırma ile aş anlam kazandığı görüşü ileri sürülmektedir⁸⁴.

Öte yandan, kazandırma ve edim arasında temel olarak üç farklılığın bulunduğunu belirtmekte fayda bulunmaktadır⁸⁵. Öncelikle, kazandırma daima malvarlığı değerlerini konu edinmekte olup, manevi nitelikteki menfaatlere yönelen edimlerden bu yönüyle ayrılmaktadır⁸⁶. Bu itibarla, edim, maddi menfaat yanında manevi menfaati de içerebildiğinden, sadece “malvarlığı değeri”ni artırmaya matuf kazandırmadan daha geniş bir kapsama sahiptir⁸⁷. Diğer farklılık ise, kazanmanın, mutlaka bir edim ile

⁸² **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 102. Kazandırmanın malvarlığı değerlerinin birinden diğerine aktarılması olarak değil, bir kimsenin başka birine “malvarlığına ilişkin bir menfaat” sağlayan bir “fiil” olarak ele alınmasına ilişkin bir tanım için ayrıca bkz. **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU**, s. 34. Kazandırmanın “malvarlıksal zenginleştirme” olduğu yönünde ayrıca bkz. **SEROZAN**, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, s. 9.

⁸³ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 102.

⁸⁴ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 102.

⁸⁵ **ANTALYA**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 49.

⁸⁶ **ANTALYA**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 49; **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 102-103; **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU**, s. 34.

⁸⁷ **ANTALYA**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 49.

gerçekleşmesi gerekmediği yönünde ortaya çıkmaktadır⁸⁸. Başka bir ifade ile, kazandırmanın edim dışı gerçekleşmesi de mümkündür⁸⁹. Diğer farklılık ise zaman yönünden olup, edim ile kazandırmanın eş düşmeme ihtimali de bulunmaktadır⁹⁰. Nitekim, ileride gerçekleşeceği vadedilen edim, bir alacak hakkı olarak alacaklının malvarlığında vaat anında bir kazandırma sağlamakta olup, bu durumda edim daha gerçekleşmeden kazandırma meydana gelmektedir⁹¹.

D. EDİMİN ÖZELLİKLERİ

Edimin taşınması gereken çeşitli özellikler mevcut olup, bu özelliklere uymayan fiil veya sonuçların edim kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir⁹². Söz konusu

⁸⁸ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 103; **ANTALYA**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 49.

⁸⁹ Burada, öğretide “*edim dışı maddi edim*” ifadesiyle söz konusu hususun ifade edildiği görülmektedir, bu kapsamda bkz. **ANTALYA**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 49.

⁹⁰ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 103; **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU**, s. 34; **ANTALYA**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 49.

⁹¹ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 103; **ANTALYA**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 49. Bu hususta ve ayrıca, borçlanmak suretiyle, örneğin TBK md. 29 (BK md. 22) kapsamında bir ön sözleşme nedeniyle asıl borç sözleşmesinin kurulması ile edimin yerine getirilmesine ilişkin ayrıca bkz. **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU**, s. 34-35; TBK ve BK maddelerine ilişkin karşılaştırma tablosu için bkz. **BADUR**, s. VI.

⁹² **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 103; **SEROZAN**, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, s. 11; **SÖĞÜTLÜ**, s 375; **ANTALYA**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 47-48.

özelliklerden ilki, edimin alacaklısına bir menfaat sağlamasıdır⁹³. Alacaklıya sağlanan bu menfaatin maddi veya manevi nitelikte olması, söz konusu şartın karşılanması yönünden herhangi bir farklılık arz etmemektedir⁹⁴.

Öğretide söz konusu menfaatin hukuken korunmasının edimin karşılaması gereken bir özelliği olarak ifade edildiği görülmektedir⁹⁵. Buna göre, alacaklıya sağlanan menfaatinin “*makul*” olması ve dürüstlük kuralına aykırılık teşkil etmemesi gerektiği ileri sürülmektedir⁹⁶. Anılan görüşe dayanak olarak, TMK md. 2/II’de ifade edilen dürüstlük kuralı verilmekte, hakkın kötüye kullanılması teşkil edebilecek kullanımların, başka bir ifade ile alacaklısına hiçbir menfaatin sunulmadığı durumların veya bir başkasına zarar vermek kastıyla kullanılan hakların hukuk düzeni tarafından korunmayacağı ifade edilmektedir⁹⁷.

⁹³ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 103; **SÖĞÜTLÜ**, s 375; **ANTALYA**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 47-48.

⁹⁴ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 102-103; **SEROZAN**, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, s. 9-10; **SÖĞÜTLÜ**, s 375; **ANTALYA**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 48.

⁹⁵ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 103; **SEROZAN**, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, s. 11; **SÖĞÜTLÜ**, s 375.

⁹⁶ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 103.

⁹⁷ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 103-104; nitekim, “*Dürüst davranma*” başlıklı TMK md. 2/II, “*Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz.*” hükmünü içermektedir.

Ayrıca, TBK md. 27/I gereği, edimin imkansız olmaması ve bu hususun borç ilişkisinin doğduğu anda aranması gerektiği de öğretide savunulmaktadır⁹⁸. Söz konusu başlangıçtaki imkansızlığın, “*objektif*” ve “*mutlak*” olması gerekliliğine de anılan görüşte yer verilmektedir⁹⁹. TBK md. 27/I’de ifade edilen diğer hususların da edimin karşılaması gereken özellikler olduğu, bu kapsamda edimin, emredici hükümlere, ahlaka, kamu düzenine ve kişilik haklarına aykırı olamayacağı da ayrıca ifade edilebilir¹⁰⁰. Söz konusu hususlara aykırı edimler, anılan hükme göre “*kesin hükümsüz*” olarak nitelendirilmektedir¹⁰¹. Bir edimin sonradan borçlunun sorumlu olmadığı bir nedenle imkansız hale gelmesinde ise TBK md. 136 hükmü gereği borcun sona ereceği de bu hususta belirtilebilir¹⁰².

⁹⁸ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 104; bu hususta atıfta bulunulan “*Kesin hükümsüzlük*” başlıklı TBK md. 27/I’de “*Kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür.*” hükmüne yer verilmiştir. Benzer görüş için bkz. **ANTALYA**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 48. Ayrıca bkz. **SÖĞÜTLÜ**, s 376.

⁹⁹ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 104; **ANTALYA**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 49.

¹⁰⁰ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 104; **ANTALYA**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 49. Ayrıca bkz. **SÖĞÜTLÜ**, s 377.

¹⁰¹ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 104.

¹⁰² **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 104; burada atıfta bulunulan kanun maddesinin birinci fıkrası, “*Borcun ifası borçlunun sorumlu tutulamayacağı sebeplerle imkânsızlaşırsa, borç sona erer.*” hükmünü içermektedir.

Edimin borcun doğumu anında belirli olması veya ifa anında belirlenebilir olması da edimin taşınması gereken özelliklerdendir¹⁰³. Bu husus, edimin hukuken korunan bir menfaat olması ile de ilgilidir, nitekim, edimlerin belirsiz olabileceklerinin kabulü halinde hukuk düzeninin söz konusu edimlere ilişkin dava veya cebri icra yolu işletilmesi mümkün olmamaktadır¹⁰⁴.

E. EDİMLERİN SINIFLANDIRILMASI

Dijital malvarlığı değerlerinin nitelendirilmesinde ve sınıflandırılmasında fayda sağlaması amacıyla, borçlar hukuku sistematığıne uygun olarak edim kavramına ilişkin çeşitli sınıflandırmalara da yer verilmesi önem arz etmektedir. Bu itibarla, çalışma konumuzu ilgilendirdiği ölçüde edimler öncelikle konu edindikleri davranış biçimlerine göre, daha sonra ise doğurdıkları sonuçlar ve süreleri yönünden çeşitli ayrımlara tabi tutulacaktır.

¹⁰³ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 104; **SEROZAN**, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, s. 11; **SÖĞÜTLÜ**, s 377-278; **ANTALYA**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 49; **FURRER**, Andreas / **MULLER-CHEN**, Markus / **ÇETİNER**, Bilgehan, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul Eylül 2021, s. 49.

¹⁰⁴ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 104; **SEROZAN**, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, s. 11.

1. Konu Edindikleri Davranış Biçimlerine Göre

Edime ilişkin olarak öğretide çeşitli sınıflandırmalar yapılmaktadır¹⁰⁵. Bu sınıflandırmalardan ilki, Roma hukukundan gelmekte ve borcun konusu oluşturan davranışın gerçekleşme biçimini esas almaktadır¹⁰⁶. Öte yandan, Roma hukukundaki üçlü sınıflandırmanın modern hukuktaki sınıflandırma ile birebir uyuştuğunu da söylemek güçtür¹⁰⁷.

Nitekim, Roma hukukunda edim tipleri, “*dare*”, “*facere*” ve “*praestare*” olmak üzere üç tanedir¹⁰⁸. Bu tiplerden “*dare*” ile, bir şeyin mülkiyetinin geçirilmesi veya genel olarak bir ayni hakkın temin edilmesi amaçlansa da genel olarak burada mülkiyetin veya zilyetliğin nakli borcu anlaşılmaktadır¹⁰⁹. “*Facere*” ise yapmak anlamına gelip, her türlü işin yapılmasını kapsam içerisine alabilmektedir¹¹⁰. Aynı zamanda yapma borcu yapmama gibi olumsuz bir görünüm alabileceğinden bu husus ayrıca “*non facere*” olarak adlandırılmaktadır¹¹¹. “*Praestare*”nin anlamı ise tartışmalı olsa da bu tip, “*dare*” ve “*facere*”yi kapsar biçimde kullanıldığı gibi, sorumluluk veya teminat gösterme

¹⁰⁵ KILIÇOĞLU, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 5; DAVER, Hilal, Borcun İfasında Borçlunun Rolü, İstanbul Kasım 2018, s. 54-55.

¹⁰⁶ KILIÇOĞLU, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 5.

¹⁰⁷ Sınıflandırma hususunda bkz. RADO, s. 11. Ayrıca bkz. SÖĞÜTLÜ, s. 374.

¹⁰⁸ RADO, s. 11; SÖĞÜTLÜ, s. 374.

¹⁰⁹ RADO, s. 11; SÖĞÜTLÜ, s. 374.

¹¹⁰ RADO, s. 11; SÖĞÜTLÜ, s. 375.

¹¹¹ RADO, s. 11; SÖĞÜTLÜ, s. 375.

anlamlarına da gelmektedir¹¹². Örneğin, bir satış sözleşmesinde “*dare*” gündeme gelmekte, satıcının ayıptan sorumlu tutulmasında “*praestare*” söz konusu olabilmekte, bir iş görme borcu ise “*facere*” olarak nitelendirilebilmektedir¹¹³.

Günümüzde borcun konusunu oluşturan davranışın gerçekleştirme biçimine dayanan sınıflandırmaya göre, edimler, “*verme*”, “*yapma*” ve “*yapmama*” edimleri olarak üç ayrı biçimde incelenebilmektedir¹¹⁴. Bu hususta, olumlu ve olumsuz edim niteliği altında başka bir sınıflandırma da öğretide yer almaktadır¹¹⁵. Bu sınıflandırmaya göre, “*verme*” ve “*yapma*” şeklinde ifade edilen davranış biçimleri olumlu edim, “*yapmama*” şeklindeki davranış biçimleri ise olumsuz edim olarak nitelendirilmektedir¹¹⁶.

¹¹² **RADO**, s. 12; **SÖĞÜTLÜ**, s. 375.

¹¹³ **GÜNVEREN**, Güzide Burcu, “*Roma Hukukunda Seçimlik Borç (Obligatio Alternativa) Kavramı ve Seçimlik Borcun İfası*”, HHFD, C: 11, S: 2, Y: 2021, s. 830.

¹¹⁴ **KILIÇOĞLU**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 5; **SEROZAN**, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, s. 9; **REİSOĞLU**, Safa, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1 Temmuz 2012’de yürürlüğe giren Yeni Türk Borçlar Kanunu’na Göre Hazırlanmış Yirmidördüncü Bası, İstanbul 2013, s. 34; **DAVER**, s. 55; Yargıtay 23. Hukuk Dairesinin 3 Temmuz 2018 tarihli ve E.2015/9765 – K.2018/3903 sayılı kararında, “*Borçlar hukukunda borcu eda yükümlülüğü yapma, verme, kaçınma ve katlanma şeklinde çıkmaktadır. Biz bunları edim olarak adlandırıyoruz.*” ifade edilmiştir.

¹¹⁵ **OĞUZMAN / ÖZ**, s. 7-8; **KILIÇOĞLU**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 5; **DAVER**, s. 55.

¹¹⁶ **SEROZAN**, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, s. 13; **OĞUZMAN / ÖZ**, s. 7-8; **KILIÇOĞLU**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 5; **DAVER**, s. 55; **GÜMÜŞ**, s. 66; bu hususta ve uygulamada olumsuz edimlere kıyasla olumlu edimlerin daha yaygın

Olumsuz edimler ise “kaçınma” ve “katlanma” edimleri olarak tekrar ikili bir ayrıma tabi tutulmaktadır¹¹⁷.

Olumsuz edimler arasında değerlendirilen “kaçınma” edimlerinde, borçlunun hukuk düzeni içerisinde yapabileceği, fakat yapmaktan imtina edeceği bir davranış biçimi söz konusudur¹¹⁸. Bu edimler, iktisadi faaliyete kısıt konulması anlamını da taşıyabilmekte olup; öğretide bu hususa örnek olarak TBK md. 444’te düzenlenen rekabet yasağı kayıtları verilmekte ve söz konusu kaydın, edimin borçlusu olan işçinin iktisadi özgürlüğünün kısıtlanması sonucunu doğurabildiğine işaret edilmektedir¹¹⁹.

olduğuna ilişkin bkz. **YILMAZ TEKİN**, İmge Hazal, Alacaklının Temerrüdü, İstanbul Aralık 2022, s. 17. Yargıtay 23. Hukuk Dairesinin 3 Temmuz 2018 tarihli ve E.2015/9765 – K.2018/3903 sayılı kararında da “*Edim olumlu ise yapma verme (...) şeklinde gözükmektedir.*” değerlendirmesi yer almaktadır.

¹¹⁷ **SEROZAN**, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, s. 13; **OĞUZMAN / ÖZ**, s. 8; **DAVER**, s. 55; **GÜMÜŞ**, s. 66. Yargıtay 23. Hukuk Dairesinin 3 Temmuz 2018 tarihli ve E.2015/9765 – K.2018/3903 sayılı kararında da “*Edim (...) olumsuz ise kaçınma katlanma şeklinde gözükmektedir.*” belirtilmiştir.

¹¹⁸ **DAVER**, s. 56.

¹¹⁹ **DAVER**, s. 56. Söz konusu rekabet yasağı kaydıyla getirilen rekabet etmeme borcunun, kaçınma ediminin bir örneği olduğu hususunda ayrıca bkz. **REİSOĞLU**, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 34. Ayrıca bkz. **OĞUZMAN / ÖZ**, s. 8. Anılan rekabet yasağını düzenleyen TBK md. 444/I’nin hükmü şu şekildedir: “*Füil ehliyetine sahip olan işçi, işverene karşı, sözleşmenin sona ermesinden sonra herhangi bir biçimde onunla rekabet etmekten, özellikle kendi hesabına rakip bir işletme açmaktan, başka bir rakip işletmede çalışmaktan veya bunların dışında, rakip işletmeyle başka türden bir*

Katlanma edimleri ise borçlunun, hukuken korunan hakimiyet alanına yapılacak bir müdahaleye karşı çıkmaması şeklinde tezahür eden olumsuz davranış biçimleridir¹²⁰. Bu hususa, kiraya verenin kiralananın kiracı tarafından kullanılmasına müdahale etmemesine yönelik borcu örnektir¹²¹.

Olumsuz edimlere ilişkin önemle belirtilmelidir ki, hukuk düzeni tarafından yapılmaması emredilen davranış biçimlerinin taahhüt edilmesi halinde, sadece bu nedenle herhangi bir borç ilişkisi meydana gelmez¹²². Örneğin, malikin mülkiyet hakkının ihlal edilmeyeceğine yönelik taahhütlerin bir borç ilişkisi meydana getirmesi söz konusu değildir¹²³. Esasen bu husus, yukarıda da ifade edilen alacaklısına hiçbir fayda sağlamayan davranış biçimlerinin edim olarak kararlaştırılamayacağına yönelik edim şartının başka bir tezahürü anlamına gelmektedir¹²⁴.

Olumlu edimler, öğretide “*şahsi*” ve “*maddi*” edimler olarak başka bir sınıflandırmaya da tabi tutulmaktadır¹²⁵. Söz konusu alt sınıflandırma, borçlunun kendi bedeni ve zihinsel çabasının söz konusu olduğu edimleri şahsi edim olarak

menfaat ilişkisine girmekten kaçınmayı yazılı olarak üstlenebilir.”. Yapmama edimlerinin en yaygın örneğinin rekabet etmeme borcu olduğuna ilişkin ayrıca bkz. YILMAZ TEKİN, s. 16.

¹²⁰ DAVER, s. 56; YILMAZ TEKİN, s. 17.

¹²¹ OĞUZMAN / ÖZ, s. 8; DAVER, s. 56.

¹²² YILMAZ TEKİN, s. 16.

¹²³ YILMAZ TEKİN, s. 16.

¹²⁴ Söz konusu şart için bkz. EREN, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 103-104.

¹²⁵ Von TUHR, s. 45; OĞUZMAN / ÖZ, s. 7; GÜMÜŞ, s. 66.

nitelendirmekte, maddi edim nitelendirmesi ise mali niteliğe sahip borç konusunu esas almaktadır¹²⁶. Başka bir ifade ile, maddi edimler, bir malvarlığından başka bir malvarlığına aktarım şeklinde gerçekleşmektedir¹²⁷. Konuyla ilgili olarak bir Yargıtay kararında da yapma borçlarının “*kişisel (şahsi)*” edim, verme borçlarının da maddi edim olarak sınıflandırıldığı görülmektedir¹²⁸.

Söz konusu sınıflandırma önemini, borcun kapsamının tespitinde göstermektedir¹²⁹. Örneğin, hiçbir borçlu kendisinden beklenmeyecek şekilde kendi sağlığını, hayatını tehlikeye atacak davranışlarda bulunmakla yükümlü kılınmamaktadır¹³⁰. Buna karşılık, kural olarak, maddi edimlerin sınırı ise borçlunun

¹²⁶ Von TUHR, s. 45-46; OĞUZMAN / ÖZ, s. 7; GÜMÜŞ, s. 66.

¹²⁷ DAVER, s. 85; GÜMÜŞ, s. 66.

¹²⁸ Yargıtay 23. Hukuk Dairesinin 3 Temmuz 2018 tarihli ve E.2015/9765 – K.2018/3903 sayılı kararının ilgili bölümünde, “*Yapma borçları borçlunun bedeni ve fikri gücüyle yerine getirdiği edimlerdir (kişisel edim). Verme borçları ise borçlunun bir şey vermek suretiyle yerine getirdiği edimler (maddi edim).*” (www.lexpera.com.tr, SET: 23 Eylül 2025) belirtilmektedir.

¹²⁹ Von TUHR, s. 46; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 36.

¹³⁰ Von TUHR, s. 46; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 36; OĞUZMAN / ÖZ, s. 7; DAVER, s. 58-59. Yargıtay 23. Hukuk Dairesinin 3 Temmuz 2018 tarihli ve E.2015/9765 – K.2018/3903 sayılı kararında, yapma borçları kişisel (şahsi) edim olarak ifade edildikten sonra “*(...) yapma borçları dürüstlük kuralı ve ahlaki anlayışa göre alacaklının menfaatinin gerçekleştirilmesinin borçludan beklenebileceği ölçüde talep edilebilir.*” (www.lexpera.com.tr, SET: 23 Eylül 2025) değerlendirmesinde bulunulmuştur.

borçlandığı davranışı yerine getirebilme imkanına, başka bir ifade ile mali imkanlarına bağlı olmadığından, borçlunun maddi imkanlarını ileri sürerek borcuna itiraz edememektedir¹³¹. Şahsi ve maddi edimler arasındaki diğer farklar, bu edimlerin üçüncü bir şahıs tarafından ifa edilip edilemediği, miras ile intikal edip edemediği ve iflas hususlarında ortaya çıkmaktadır¹³².

¹³¹ Benzer yönde bkz. **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU**, s. 36. Bu hususta ve borçlunun ifa gücüne sahip olmasa bile borcun geçerli olacağı, bu hususun yalnız icra neticesinde haczi kabil malı bulunmadığı takdirde ifa imkansızlığından bahsedilebileceğine, ayrıca bu kapsamda İsviçre Borçlar Kanunu’ndan mehzaz 818 sayılı Borçlar Kanunu’nun 245. maddesine karşılık gelen “*Bağışlama sözü vermenin geri alınması ve ifadan kaçınma*” başlıklı TBK md. 296/I/2’deki “*Mali durumu, sonradan sözüün yerine getirilmesini kendisi için olağanüstü ağır kılacak ölçüde değişmişse*” hükmüne ilişkin bkz. **Von TUHR**, s. 46; madde numaralarına ilişkin karşılaştırma için birlikte bkz. **Von TUHR**, s. 914; **BADUR**, s. VIII. Maddi edimlerin borçlunun malvarlığı ile sınırlı olmadığına ilişkin bkz. **DAVER**, s. 57. Yargıtay 23. Hukuk Dairesinin 3 Temmuz 2018 tarihli ve E.2015/9765 – K.2018/3903 sayılı kararında da verme borçları maddi edim olarak ifade edildikten sonra, “*Verme borçları borçlunun mal varlığından karşılanacağından, iflası isteme dışında borçlunun mal varlığı ile sınırlı değildir.*” (www.lexpera.com.tr, SET: 23 Eylül 2025) hususu belirtilmiştir.

¹³² **Von TUHR**, s. 47; **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU**, s. 36; **DAVER**, s. 57-59; **GÜMÜŞ**, s. 67-68.

Bu çerçevede belirtilmelidir ki, maddi edimlerde ifanın kimin tarafından gerçekleştirildiğinin kural olarak önemi bulunmamakta ve bu husus da öğretide “*ifanın gayri şahsiliği*” ilkesi olarak ifade edilmektedir¹³³.

Diğer taraftan, şahsi edimler bakımından edimin bizzat borçlu tarafından yerine getirilmesi alacaklı için önem taşıyabilmektedir¹³⁴. Nitekim, borcun konusunu oluşturan şahsi edimlerde borçlunun kişisel niteliklerinin önem arz etmesi mümkündür¹³⁵. Bu itibarla, borçludan başka biri tarafından edimin yerine getirilmesi, edimin değişmesine sebebiyet verebilmektedir¹³⁶.

Öte yandan, her şahsi edimde borçlunun kişiliği ile edim arasında aynı ölçüde bir bağın bulunması da şart değildir¹³⁷. Açıklandığı üzere, edim ile borçlunun kişiliği arasındaki ilişki, “*sıkı sıkıya bağlı*” olabileceği gibi, böyle bir bağın bulunmadığı ve edimin başka kişiler, örneğin ifa yardımcıları tarafından yerine getirildiği borç ilişkileri de mevcut olabilmektedir¹³⁸.

¹³³ **DAVER**, s. 85. Ayrıca bkz. **GÜMÜŞ**, s. 68.

¹³⁴ **DAVER**, s. 86; **GÜMÜŞ**, s. 66-67.

¹³⁵ **DAVER**, s. 85-86; **GÜMÜŞ**, s. 66-67.

¹³⁶ **DAVER**, s. 86. Bu çerçevede, “*aliud*” nitelendirmesine ilişkin ayrıca bkz. **GÜMÜŞ**, s. 67.

¹³⁷ **DAVER**, s. 86; **GÜMÜŞ**, s. 67.

¹³⁸ **DAVER**, s. 86. **GÜMÜŞ**, s. 67. Burada ayrıca TBK md. 83 hükmüne de değinmekte fayda bulunmaktadır. Anılan hüküm, “*şahsen ifa zorunluluğunun olmaması*” alt başlığını taşımakta olup, “*Borcun, bizzat borçlu tarafından ifa edilmesinde alacaklının menfaati bulunmadıkça borçlu, borcunu şahsen ifa etmekle yükümlü değildir.*” lafzıyla kaleme

Şahsi edimler ile borçlu arasındaki bağın derecesi, objektif veya subjektif nedenlerden kaynaklanabilir¹³⁹. Burada objektif nedenler ile kastedilen, borçlunun kişiliğinin edimin ifası açısından sadece alacaklının gözünde değil, objektif olarak önem arz etmesidir¹⁴⁰. Subjektif neden ise borçlunun kişiliğinin objektif kanıya göre değil, objektif durum öyle olmasa bile alacaklının gözünde arz ettiği önemden kaynaklanmaktadır¹⁴¹. Her iki durumda da söz konusu edimlerin şahsi edim olarak nitelendirilmesine bir engel bulunmamaktadır¹⁴².

Maddi edimler, külli halefiyet ile mirasçılara geçebilmekte olup, şahsi edimlerden bu yönüyle de ayrılmaktadır¹⁴³. Nitekim, Yargıtay'ın konuyla ilgili çeşitli kararlarında, miras bırakanın şahsi edimleri konu edinen borçları dışında, maddi edim borçlarının külli halefiyet ilkesi gereği mirasçılara geçeceği belirtilmiş, aynı kararda “*malvarlığından ifa*

alınmıştır. Görüldüğü üzere, burada borç ilişkisinin niteliği belirleyici olmaktadır; bu hususta bkz. **KILIÇOĞLU**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 7.

¹³⁹ **DAVER**, s. 86.

¹⁴⁰ **DAVER**, s. 86.

¹⁴¹ **DAVER**, s. 86-87. Nitekim, alacaklının ikame yoluyla ifa talebinde bulunmasının bu husustaki subjektif belirlemeden zımni vazgeçme anlamına geldiğini ve borçlanılan edimin başkası tarafından yerine getirilmesinin mümkün olduğuna ilişkin görüş için bkz. **İMAMOĞLU**, S. Hülya, “*Yapma Borcunun İfa Edilmemesine İlişkin TBK m.113/I Hükümünün Hukuki Niteliği ve Uygulanma Şartları Üzerine Bir Değerlendirme*”, İnÜHFD, C: 12, S:2, Y: 2021, s. 818.

¹⁴² **DAVER**, s. 86-87.

¹⁴³ **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU**, s. 36; **SEROZAN**, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, s. 13; **DAVER**, s. 57. **GÜMÜŞ**, s. 67-68.

durumunda olunan maddi edim borçları” ile de maddi edimlerin malvarlığından başka bir malvarlığına aktarım şeklinde gerçekleşebilme özelliğine de işaret edilmiş bulunmaktadır¹⁴⁴. Benzer şekilde, borçlunun iflasının söz konusu olması halinde, yalnızca maddi edimlerin iflas masasına girebilmesi de şahsi edim ve maddi edim arasındaki farklara ilişkin başka bir diğer husustur¹⁴⁵.

Ayrıca bu hususta belirtmek gerekir ki, şahsi edimlerin yerine getirilmemesi halinde, alacaklının uğradığı zararın maddi karşılığının kendisine verilmesini isteme

¹⁴⁴ Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 9 Kasım 2022 tarihli ve E.2022/7255 – K.2022/13952 sayılı kararının ilgili bölümü şu şekildedir: “*Kural olarak, bir kimsenin ölümü ile mal varlığının bir bütün olarak mirasçılara geçmesini ifade eden külli halefiyet gereğince, miras bırakanın kişisel özelliklerinin ağır bastığı, düşünsel ve bedeni özellik ve yetenekleri göz önünde bulundurularak yapılmış, borcun bizzat miras bırakan tarafından yerine getirilmesi gereken kişisel edim borçları dışında, malvarlığından ifa durumunda olunan maddi edim borçları mirasçılara intikal eder.*” (www.lexpera.com.tr, SET: 23 Eylül 2025). Ayrıca bkz. Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 16 Mayıs 2022 tarihli ve E.2022/3863 – K.2022/7207 sayılı kararı ile 17 Mayıs 2021 tarihli ve E.2020/4668 – K.2021/6379 sayılı kararları (www.lexpera.com.tr, SET: 23 Eylül 2025) ile Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 12 Mart 2008 tarihli ve E.2008/235 – K.2008/248 sayılı kararı (www.lexpera.com.tr, SET: 23 Eylül 2025).

¹⁴⁵ **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU**, s. 36; **SEROZAN**, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, s. 13; **DAVER**, s. 57.

hakkına sahip olduğu hallerde şahsi edimin maddi edim ile ikame edilmesi söz konusu olmaktadır¹⁴⁶.

Edimlerin hem şahsi hem de maddi nitelik taşıyabileceğı gibi olumlu ve olumsuz edimlerin de bir borç ilişkisinde aynı anda bulunmasının mümkün olduğu da öğretide ifade edilmektedir¹⁴⁷.

Verme edimlerinde borçlu alacaklıya karşı bir şeyi verme borcu altında olup, burada maddi bir edim söz konusu olmaktadır¹⁴⁸. Verme edimi, devir ve temlik amacı taşıyan sözleşmelerde ortaya çıkabileceğı gibi, diğer borcun kaynaklarında örneğin haksız fiilden kaynaklanan tazmin yükümlülüğünde dahi verme edimi söz konusu olabilmektedir¹⁴⁹. Başka bir ifadeyle, haksız fiilden sorumlu olan kişinin edimi hâksiz

¹⁴⁶ **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU**, s. 35-36; **REİSOĞLU**, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 34.

¹⁴⁷ İlk hususa örnek olarak malın teslimi ve mülkiyetin nakli olmak üzere satış sözleşmesi, ikinci hususa örnek olarak kiralananın kiracıya verilmesi, malın kullanılmasına kiraya verenin katlanması ve malı kiracının kullanımına elverişli halde bulundurması edimleri örnek olarak gösterilmekte olup, bu hususta ve örnekler için bkz. **OĞUZMAN / ÖZ**, s. 7-8; eser sözleşmesinde yüklenicinin eser yaratma borcunun şahsi, eserin yaratılmasında kullanılacak maddi araçların temin borcunun da maddi olduğuna yönelik başka bir örnek için bkz. **ANTALYA**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 50.

¹⁴⁸ **KILIÇOĞLU**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 5. Bu hususta çeşitli örnekler için bkz. **GÜMÜŞ**, s. 66.

¹⁴⁹ **KILIÇOĞLU**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 6.

fiilden zarar görenin zararının giderilmesine ilişkin tazminatın ödenmesi şeklinde ortaya çıkabilmektedir¹⁵⁰.

Yapma edimleri ise borçlunun bedeni veya fikri çabası ile ilişkili olup, borçlunun alacaklıya karşı bir işin yapılmasına ilişkin borcu söz konusudur¹⁵¹. Verme edimlerinde olduğu gibi, burada da borcun kaynağı doğrudan bir sözleşme olabileceği gibi, borcun bir kanun hükmünden de kaynaklanması mümkündür¹⁵². İlk duruma örnek olarak, iş görme sözleşmelerinin örnek olarak verilmesi mümkün olup, ikinci duruma da örnek olarak TBK 136/III hükmü örnek teşkil etmektedir¹⁵³. Söz konusu hükümde, ifası imkansızlaşan borcun borçlusunun bu hususu alacaklıya gecikmeye sebebiyet vermeden bildirmesi ve zararın artmamasına yönelik önlemleri alması, aksi takdirde bu hususa ilişkin zararlardan sorumlu olacağı belirtilmektedir¹⁵⁴. Anılan hükümle, borçlunun kanun gereği yapmakla yükümlü olduğu bir davranış biçimi öngörülmüş olup, ayrıca, ihlali halinde borçlunun söz konusu durumun tazminine ilişkin borçlu olacağı bir edime de işaret edilmektedir¹⁵⁵.

¹⁵⁰ KILIÇOĞLU, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 6.

¹⁵¹ KILIÇOĞLU, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 6. Bu hususta çeşitli örnekler için bkz. GÜMÜŞ, s. 66.

¹⁵² KILIÇOĞLU, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 6.

¹⁵³ KILIÇOĞLU, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 6.

¹⁵⁴ TBK md. 136/III, “*Borçlu ifanın imkânsızlaştığını alacaklıya gecikmeksizin bildirmez ve zararın artmaması için gerekli önlemleri almazsa, bundan doğan zararları gidermekle yükümlüdür.*” hükmünü içermektedir.

¹⁵⁵ KILIÇOĞLU, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 6-7.

2. Doğurdukları Sonuçlara Göre

Edimler, doğurdukları sonuçlar itibarıyla “*fiili*” ve “*hukuki*” edimler olarak ayrı bir ayrıma da tabi tutulmaktadır¹⁵⁶. Fiili edim ile kastedilen, edimin dış dünyadaki fiili yansıması olup, bu hususa işçinin iş görme edimi örnek olarak gösterilebilir¹⁵⁷. Hukuki edimde ise edim hukuki bir sonuca yöneliktir¹⁵⁸. Nitekim, alacağın temlikinde olduğu üzere ile alacaklının ediminin söz konusu alacağın temlik edilmesi olduğu ve böylece söz konusu edimin hukuki bir edim olduğu ifade edilmektedir¹⁵⁹.

Öte yandan, fiili ve hukuki edimin birlikte bulunabilmesi de ihtimal dahilinde olup, bu hususa örnek olarak, taşınır satışı sözleşmesinde, satıcının alıcıya malın zilyetliği ile mülkiyet hakkının devrine ilişkin borçlarının sırasıyla fiili ve hukuki edimi oluşturduğu öğretide belirtilmektedir¹⁶⁰.

¹⁵⁶ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 115; **GÜMÜŞ**, s. 66; Bu hususu, “*fiili*” yerine “*maddi*” başlığı ile ifade eden görüş için bkz. **KILIÇOĞLU**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 8. Çalışmamızda “*maddi edim*” kavramına ayrıca yer verildiğinden, burada “*fiili edim*” kavramı tercih edilmektedir. Öte yandan, edimin amacının fiil ve sonuç yönünden incelenmesine ilişkin çalışmamızda yer verilen tartışma ile buradaki “*fiili edim*” kullanımının eş tutulmamasının önem arz ettiği düşünülmektedir.

¹⁵⁷ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 115. Başka bir örnek için bkz. **GÜMÜŞ**, s. 66.

¹⁵⁸ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 115; **GÜMÜŞ**, s. 66.

¹⁵⁹ **KILIÇOĞLU**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 8. Başka bir örnek için bkz. **GÜMÜŞ**, s. 66.

¹⁶⁰ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 115.

3. Sürelerine Göre

Edimler, süreleri yönünden de sınıflandırılarak incelenmektedir¹⁶¹. Bu ayırım neticesinde, edimlerin ani, sürekli ve dönemli olmak üzere üç farklı türü bulunmaktadır¹⁶².

Borcun konusunun ani edim olması halinde, borçlunun tek bir seferde gerçekleştireceği davranış biçimi ile borç ifa edilmektedir¹⁶³. Bu hususa örnek olarak, satış sözleşmesi verilebilmekte, hatta ani edimli borç ilişkisi olarak adlandırılan asli edimi ani edim olan borç ilişkilerinde de satış sözleşmesinin hükümlerinin niteliğine uygun düştüğü ölçüde uygulanabileceği de öğretide savunulmaktadır¹⁶⁴.

¹⁶¹ **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU**, s. 37-38; **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 112-113.; **ANTALYA**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 52.

¹⁶² **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU**, s. 37-38; **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 112-113.; **ANTALYA**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 52. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 14 Şubat 2024 tarihli ve E.2023/507 – K.2024/93 sayılı kararında, “*ifa süresi bakımından borç ilişkileri ani edimli, sürekli edimli ve dönemsel edimli olmak üzere üçe ayrılmaktadır.*” belirtilerek üçlü bir ayırımın benimsendiği görünmektedir.

¹⁶³ **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU**, s. 37; **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 113.; **ANTALYA**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 52.

¹⁶⁴ **ANTALYA**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 52-53. Satış sözleşmesi örneğine ilişkin olarak ayrıca bkz. **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU**, s. 37.

Sürekli edimler ise borçlusunun yerine getirmekle borçlu olduğu sürekli ve aralıksız davranış biçimlerini ifade etmektedir¹⁶⁵. Bu edimlere, örnek olarak ise olumsuz edimler verilmektedir¹⁶⁶. İfade edildiği üzere, kira sözleşmesinde kiralayanın kiracının kiralayanı kullanmasına ilişkin katlanma borcu zamana yayılmış olup, kesintisiz devam etmektedir¹⁶⁷.

Öte yandan, olumlu edim içeren borç ilişkilerinde de sürekli edimlerden söz edilmesi mümkündür¹⁶⁸. Bu hususa, saklama sözleşmelerinden kaynaklanan saklama borcu örnek teşkil etmekte, söz konusu borç süreklilik arz etmekte ve sürekli edim niteliğini taşımaktadır¹⁶⁹.

Ani edimli borç ilişkilerindeki gibi, asli edimden yola çıkarak, bir borç ilişkisinde asli edimin sürekli edim olması halinde söz konusu borç ilişkisinin sürekli borç ilişkisi

¹⁶⁵ **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU**, s. 37; **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 112.; **ANTALYA**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 53.

¹⁶⁶ **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU**, s. 37; **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 112.; **ANTALYA**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 53.

¹⁶⁷ **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU**, s. 37; **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 112; **ANTALYA**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 53.

¹⁶⁸ **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU**, s. 37; **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 112; **ANTALYA**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 53.

¹⁶⁹ **ANTALYA**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 53. Bu hususta, hizmet sözleşmesinde işçinin iş yapma ediminin de örnek olarak verilebileceği, burada önem arz edenin hukuki bir birlik ve tek bir davranış olarak nitelendirilebilme olduğu yönünde ayrıca bkz. **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU**, s. 37-38.

olarak nitelendirilmesi mümkündür¹⁷⁰. Benzer şekilde, kanun koyucunun da TBK md. 126’da “*sürekli edimli sözleşme*” ifadesini kullandığı görülmektedir¹⁷¹.

Dönemli edim ise ani edimdeki gibi tek seferde ifa edilmemekte veya sürekli edimdeki gibi aralıksız nitelikte değildir¹⁷². Dönemli edimin söz konusu olabilmesi için edimin zaman içerisinde aralıklarla tekrarlanması gerekmektedir¹⁷³. Dönemli edime örnek olarak, taksitli satış sözleşmesinde alıcının borcu gösterilebilmekte, nitekim söz konusu sözleşmede satıcı edimini ani olarak ifa ederken, alıcı edimini zamana yayılmış olarak, fakat dönemsel olarak kısmi ödemeler şeklinde ifa etmektedir¹⁷⁴.

¹⁷⁰ **ANTALYA**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 53; bu yönde ayrıca bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 14 Şubat 2024 tarihli ve E.2023/507 – K.2024/93 sayılı kararı. Sürekli borç ilişkileri hususunda ayrıca bkz. **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 112-133; karşılaştırmalı olarak bkz. **MEDICUS / LORENZ**, s. 6-8. “*Sürekli edimli borç ilişkisi*” şeklindeki kullanım için ayrıca bkz. **SEROZAN**, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, s. 14.

¹⁷¹ **ANTALYA**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 53; TBK’nın md. 126’da “*İfasına başlanmış sürekli edimli sözleşmelerde, borçlunun temerrüdü hâlinde alacaklı, ifa ve gecikme tazminatı isteyebileceği gibi, sözleşmeyi feshederek, sözleşmenin süresinden önce sona ermesi yüzünden uğradığı zararın giderilmesini de isteyebilir.*” hükmü yer almakta olup, maddenin alt başlığı da “*Sürekli edimli sözleşmelerde*” şeklindedir.

¹⁷² **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 113. Dönemli edimlere, “*aralıklı edimler*” de denilebileceği ve bu hususta ayrıca bkz. **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU**, s. 38.

¹⁷³ **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU**, s. 38; **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 113.

¹⁷⁴ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 113. Art arda teslimli satış sözleşmesi örneği için ayrıca bkz. **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU**, s. 38.

Dönemli edimlerin, olumsuz edimler açısından da geçerli olduğu ifade edilmelidir¹⁷⁵. Olumsuz edim borçlusunu yapmama borcunun dönemli nitelik arz etmesi halinde de dönemli edimden bahsedilmesi mümkün olmaktadır¹⁷⁶.

Dönemli edimlerin aynı borç ilişkisine dayandığından hukuki yönden bütünlük arz ettiklerini söylenebilir¹⁷⁷. Ani ve sürekli edimli borç ilişkilerinde de olduğu üzere, dönemli edimin asli edim olduğu borç ilişkilerinin de dönemli edimli borç ilişkisi olarak adlandırılması mümkündür¹⁷⁸.

¹⁷⁵ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 113.

¹⁷⁶ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 113.

¹⁷⁷ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 113.

¹⁷⁸ **ANTALYA**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 52-53; bu yönde ayrıca bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 14 Şubat 2024 tarihli ve E.2023/507 – K.2024/93 sayılı kararı. Öte yandan, bir borç ilişkisinde tarafların farklı nitelikte edimlerinin de söz konusu olabildiği, örneğin bir kira sözleşmesinde kiralayanın kiracıya kiralananı teslim borcunun ani edim, kira süresince kiralananın kullanılmasına katlanma borcunun sürekli edim, kiracının her ay kira bedelini ödeme borcunun dönemli edim ve kiracının kiralayanın kiraya verene kira sonunda geri teslim etmesine ilişkin borcun ise ani edim olarak nitelendirilebileceği yönünde ayrıca bkz. **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU**, s. 38.

II. AYNİ HAK

A. KAVRAM

Öğretide, lafzi açıdan ayni hak kavramındaki “*ayn*” kelimesi “*eşya*” anlamına geldiği, “*ayni*” ifadesinin de “*eşya üzerinde*” olarak anlaşılması gerektiğinin ifade edilmektedir¹⁷⁹. Malvarlığında yer alan haklardan olan ayni hakkın lafzı dışında, kavramsal çerçevesinin temel olarak üç görüş çerçevesinde belirlenmeye çalışıldığı görülmektedir¹⁸⁰. Bununla birlikte ayrıca belirtmek gerekir ki, öğretide bir görüşe göre,

¹⁷⁹ **ERMAN**, Hasan, Eşya Hukuku Dersleri, Gözden Geçirilmiş 3. Basım, İstanbul 2013, s. 2. Ayni hakka “Şey’i hak” dahi denilebildiği ve konuya ilişkin detaylı bilgi için ayrıca bkz. **GÖKTÜRK**, s. 744.

¹⁸⁰ **SİRMEN**, s. 1; bu hususta “*klasik görüş*” ve “*modern görüş*” olarak ikili bir ayrıma gidildiği, klasik görüşün de “*ayni hakkı iç muhtevası ile tanımlayan görüş*” ve “*ayni hakkı dış muhtevası ile tanımlayan görüş*” şeklinde ikili bir ayrım altında incelendiği görülmektedir. İç muhteviyat ile burada kastedilenin, ayni hak sahibi ile eşya arasındaki bir aracısız başka bir ifade ile doğrudan hakimiyet ilişkisi olduğu belirtilmektedir. Ayni hakkın dış muhtevası ise ayni hakkın hak sahibine üçüncü şahıslara karşı olan yetkilerini ifade etmektedir. “*Muhteva*” ile kastedilen ise hak konusu üzerinde hak sahibine verilen “*yetki ve iktidar*” şeklinde anlaşılmaktadır. Bu görüşler esasen “*klasik görüş*” ve “*şahısçı görüş*” olarak ifade edilen görüşlere tekabül etmektedir. Modern görüş ise, ayni hakkın iç ve dış muhtevasını bir arada gözetken “*birleştirici görüş*” olarak da adlandırılabilir. Bu hususlarda detaylı bilgi için bkz. **AKİPEK**, Jale G., Türk Eşya Hukuku (Ayni Haklar), Birinci Kitap: Zilyetlik ve Tapu Sicili, Gözden Geçirilmiş İkinci Bası, Ankara 1972, s. 2-8. “*İç yetki*” ve “*dış yetki*” ifadelerinin kullanımı ile ayni hak kavramına ilişkin görüşler

teorik olarak bir hakkın aynı hak niteliğinde olması o hakkın doğrudan malvarlığı kavramı içerisinde yer almasını kendiliğinden sağlamamaktadır¹⁸¹. Nitekim, aynı hakkın konusun para ile ölçülebilir bir değerinin olmaması da mümkündür¹⁸². Öte yandan, parasal bir değere sahip olmamasına rağmen bunlar üzerindeki aynı hakların malvarlığı içerisinde değerlendirilmesinin, malvarlığının bütünlüğünün sağlanması ve tereddütsüz bir biçimde belirlenebilmesi açısından fayda sağlayabileceği düşünülmektedir¹⁸³.

Aynı hakkın kavramsal çerçevesini belirleme amacıyla ile sürülen görüşlerden ilki, “*klasik görüş*” olarak ifade edilmekte ve aynı hakkın eşya üzerinde sağlanan doğrudan hakimiyet şeklinde tezahür eden hukuki ilişkiyi esas almaktadır¹⁸⁴. Burada doğrudan hakimiyet olarak belirtilen husus, aynı hak sahibinin söz konusu hakkı üçüncü kişilerin aracılığı olmaksızın doğrudan kendisinin kullanabilmesi olarak anlaşılmalıdır¹⁸⁵.

hususunda ayrıca bkz. **BERTAN**, s. 27-28. Aynı hak kavramına ilişkin tanımlamalar ve görüşler için ayrıca bkz. **REİSOĞLU**, Safa, Türk Eşya Hukuku, C: I (Giriş – Zilyedlik – Tapu Sicili ve Kadastro ve Tapu Tahriri Kanunu – Tapulama Kanunu), İkinci Baskı, Ankara 1966, s. 1-2; **ÜNAL / BAŞPINAR**, s. 61-64.

¹⁸¹ **ÜNAL / BAŞPINAR**, s. 60.

¹⁸² **ÜNAL / BAŞPINAR**, s. 60.

¹⁸³ “*İktisadi değer*” üzerine değerlendirmeler için bkz. Birinci Bölüm/§4/II/B/dd. Dijital malvarlığının maddi değeri bulunmayan verileri de kapsadığı yönünde keza bkz. **YILMAZ / ERKAN**, s. 578.

¹⁸⁴ **SİRMEN**, s. 2.

¹⁸⁵ **SİRMEN**, s. 2. “*Doğrudan hakimiyet*” veya “*doğrudan doğruya hakimiyet*”e, ayniliğin “*teleolojik unsur*”u da denilmektedir. Söz konusu, unsur sınırlı aynı haklardan olan rehin hakkında da evleviyetle mevcut olup, “*Taşınır, fiilen yalnız rehnedenin*

Klasik görüşün eleştirisi ise eşya ve kişi arasında hukuki ilişki olarak nitelendirilen bir bağ olması durumunda kişilerin yanında eşyaların da “*hukuk süjesi*” olabileceği, bunun da eşyaya kişilere karşı yükümlülük yüklenmesi şeklinde bir değerlendirmeye sebebiyet verebileceği, bu durumun mevcut hukuk sistemi ile uyumlu olmayacağıdır¹⁸⁶. Ayni hakkın yalnızca “*iç muhtevası*”nı nazara alan görüş, ayni hakkın “*dış muhtevası*”nı görmezden geldiğinden, başka bir ifade ile ayni hakkın üçüncü kişilere etkisi üzerinde durmadığından, bu görüşün ayni hakkın kavramsal çerçevesini tam olarak yansıtamadığı hususu öğretide başka bir eleştiri konusudur¹⁸⁷.

Öte yandan, bu eleştirinin de eleştirisi mevcut olup, karşı görüş, hak kavramında pasif süje bulunması gibi bir şartın olmadığı, eşya ile ayni hak sahibi arasında kurulan ilişkide eşyanın süje değil hakkın konusu olduğu, bu açıdan eşyanın süje yerine obje olarak nitelendirilmesi gerektiğini ifade etmekte, fakat yalnızca eşya ile ayni hak arasındaki ilişkiyi esas alan bir yaklaşımın ayni hakkın kavramsal çerçevesinin net olarak ortaya konulmasında yeterli olmadığını ifade etmektedir¹⁸⁸.

hâkimiyetinde kaldığı sürece rehin hakkı doğmaz.” hükmüyle TMK md. 939/III’te ifade edilmiş bulunmaktadır. Anılan hususlar için bkz. **ACAR**, Faruk, Rehin Hukuku Dersleri, İstanbul Ekim 2015, s. 3-4.

¹⁸⁶ **SİRMEN**, s. 2.

¹⁸⁷ **AKİPEK**, *Birinci Kitap*, s. 7. Bu hususta ve klasik görüşün, ayni hakkın “*iç muhteva*” ve “*dış muhteva*”sının dikkate alınması yönünden ikiye ayrılması yönünde karşılaştırmalı olarak ayrıca bkz. **AKİPEK / AKINTÜRK / ATEŞ**, s. 3, 5.

¹⁸⁸ **SİRMEN**, s. 2-3.

Ayni hakkın kavramsal çerçevesinin belirlenmesi amacını taşıyan diğer bir görüş ise “*şahısçı görüş*” olarak adlandırılmaktadır¹⁸⁹. Anılan görüşe göre, ayni hak, ayni hak sahibi ile üçüncü kişiler arasında bir hukuki ilişki kurmakta ve bu hukuki ilişki ile üçüncü kişilerin, ayni hak sabine karşı olumsuz bir borç olarak nitelendirilen söz konusu “*ayni hakkı ihlal etmeme borcu*” bulunmaktadır¹⁹⁰.

Bu görüş de öğretilerde eleştirilmektedir, şöyle ki, ayni hak sahibi dışındaki diğer tüm kişileri borçlu olarak belirten bir yaklaşım esasen borçlusu belirsiz bir borç ilişkisi anlamına gelmekte, bu hususun da gerçeklikle bağdaşmasının güç görülmektedir¹⁹¹. Kaldı ki, söz konusu borçluların ayni hak sahibi ile bağlantı kuran kişiler olarak belirlenebileceği, borcun da belirli olduğu şeklindeki görüşlerin de kabul edilebilir olmayacağı, zira böyle bir yaklaşımın ayni hakkın ihlal edilmesi şartının ayni hakkın varlığı anlamına gelmesi sonucunu doğuracağı ifade edilmekte, bunun da mantığa aykırı olarak “*var olmayan bir hakkın ihlali*” anlamına geleceği ileri sürülmektedir¹⁹². Ayrıca eşya üzerindeki doğrudan hakimiyet unsurunun göz ardı edilmesi ile ayni hakkın sağladığı yetkiler düşünüldüğünde, kavramsal çerçevenin bütüncül olarak belirlenememesi yönünde çekince bulunmaktadır¹⁹³.

¹⁸⁹ OĞUZMAN, M. Kemal / SELİÇİ, Özer / OKTAY-ÖZDEMİR, Saibe, Eşya Hukuku (Zilyetlik, Taşınmaz ve Taşınır Mülkiyeti, Kat Mülkiyeti, Sınırlı Ayni Haklar), Gözden Geçirilmiş 19. Bası, İstanbul 2016, s. 2; SİRMEN, s. 3.

¹⁹⁰ OĞUZMAN / SELİÇİ / OKTAY-ÖZDEMİR, s. 2; SİRMEN, s. 3.

¹⁹¹ SİRMEN, s. 3. Ayrıca bkz. OĞUZMAN / SELİÇİ / OKTAY-ÖZDEMİR, s. 3.

¹⁹² SİRMEN, s. 3. Ayrıca bkz. OĞUZMAN / SELİÇİ / OKTAY-ÖZDEMİR, s. 3.

¹⁹³ SİRMEN, s. 3. Anılan görüş benimsenirse ayni hakkın türlerine ayrılmasının mümkün olmayacağı yönünde ayrıca bkz. OĞUZMAN / SELİÇİ / OKTAY-ÖZDEMİR, s. 3.

Ayrıca ifade edilmelidir ki, şahısçı görüş doğrultusunda, aynı hakların sadece “herkese karşı ileri sürülebilen” haklar olarak tanımlanması, aynı haklar ve mutlak haklar arasındaki ayrımı da ortadan kaldırır niteliktedir¹⁹⁴. Keza, bahsedilen tanım, aynı hak türleri arasındaki ayrımın da yapılabilmesine engel olmaktadır¹⁹⁵. Zira, mülkiyet hakkı ile sınırlı aynı haklar arasındaki fark, bu hakların “iç muhtevası”na başka bir ifade ile aynı hakkın konusu üzerine hak sahibine verdiği yetkilerden kaynaklanmaktadır¹⁹⁶. Bu itibarla, söz konusu eşya üzerindeki yetkileri göz ardı eden şahısçı görüş ile söz konusu farkların açıklanması mümkün bulunmamaktadır¹⁹⁷. Nitekim, mülkiyet hakkı, sahibine tam egemenlik veren ve en geniş yetkileri veren aynı haktır¹⁹⁸. Mülkiyet hakkından farklı olarak sınırlı aynı haklarda ise sınırlı bir egemenlikten bahsedilebilir¹⁹⁹. Bu çerçevede, sınırlı aynı haklar mülkiyet hakkı ile karşılaştırıldığında söz konusu

¹⁹⁴ **AKİPEK**, *Birinci Kitap*, s. 7; aynı olmadıkları halde başkalarına karşı ileri sürülebilen diğer hakların da bulunduğu, bu yönüyle aynı hakların mutlak haklara dahil, fakat onun özel bir grubunu teşkil ettiği yönünde bkz. **GÜRSOY**, Kemal T. / **EREN**, Fikret / **CANSEL**, Erol, *Türk Eşya Hukuku (Zilyetlik, Tapu Sicili; Mülkiyet; Sınırlı Aynı Haklar)*, Ankara 1978, s. 6.

¹⁹⁵ **AKİPEK**, *Birinci Kitap*, s. 7.

¹⁹⁶ **AKİPEK**, *Birinci Kitap*, s. 7.

¹⁹⁷ **AKİPEK**, *Birinci Kitap*, s. 7.

¹⁹⁸ **KÖPRÜLÜ**, Bülent / **KANETİ**, Selim, *Sınırlı Aynı Haklar, Genişletilmiş ve Yenilenmiş 2. Bası*, İstanbul 1982-1983, s. 3.

¹⁹⁹ **AYİTER**, Nuşin, *Eşya Hukuku (Kısa Ders Kitabı)*, Ankara 1977, s. 7; **KÖPRÜLÜ** / **KANETİ**, s. 3. Yetki esaslı benzer bir yaklaşım için ayrıca bkz. **NOMER**, Haluk Nami / **ERGÜNE**, Mehmet Serkan, *Eşya Hukuku (Zilyetlik, Tapu Sicili, Rehin Hakları)*, Gözden Geçirilmiş 4. Bası, İstanbul Şubat 2017, s. 163.

yetkileri sınırlı olarak içerdiklerinden bu tür haklar sınırlı aynı hak olarak ifade edilmektedirler.²⁰⁰. Başka bir ifade ile, sınırlı aynı haklardaki sınırlılık, egemenliğin kapsamı ile ilgili bulunmaktadır.²⁰¹.

Tüm bu nedenlerle, her iki görüşü de birleştiren ve bu itibarla da “birleştirici görüş” olarak ifade edilen üçüncü bir görüşe yer verilmekte olup, bu görüşe göre, aynı hak, sahibi olan kişiye eşya üzerinde “doğrudan hakimiyet” sağlayan ve “herkese karşı ileri sürülebilen” bir hak olarak tanımlanmaktadır²⁰². TMK’de aynı hakkın doğrudan bir tanımını yer almamasına karşın, TMK md. 683 karşılık gelen MK md. 618’de kanun koyucunun bu kapsayıcı görüşü benimsediği şeklinde yorumlanmaktadır²⁰³. Zira, maddede ilk önce malikin eşya üzerindeki yetkilerini belirterek hakimiyet unsurunun düzenlendiği anlaşılmakta, maddenin devamında ise haksız olarak malikin malını elinde

²⁰⁰ **KÖPRÜLÜ / KANETİ**, s. 3-4. Öğretide, “mülkiyetden gayri aynı haklar” şeklinde bir kullanımın da mevcut olduğu ifade edilmelidir; söz konusu kullanım ve bu hususta bkz. **BERKİ**, Şakir, Aynı Haklar (Mülkiyet – Mülkiyetden gayri aynı haklar – Rehin – Zilyedlik – Tapu Sicili, Ankara 1965, s. 98.

²⁰¹ **KÖPRÜLÜ / KANETİ**, s. 4.

²⁰² **SİRMEN**, s. 3.

²⁰³ **AKİPEK**, *Birinci Kitap*, s. 8; **ÜNAL / BAŞPINAR**, s. 64. “Mülkiyet hakkının içeriği” başlıklı TMK md. 683 “Bir şeye malik olan kimse, hukuk düzeninin sınırları içinde, o şey üzerinde dilediği gibi kullanma, yararlanma ve tasarrufta bulunma yetkisine sahiptir. Malik, malını haksız olarak elinde bulunduran kimseye karşı istihkak davası açabileceği gibi, her türlü haksız elatmanın önlenmesini de dava edebilir.” hükümlerini içermektedir.

bulunduranlara karşı malikin sahip olduğu hukuki imkanlardan bahsedilerek üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilme unsurunun düzenlendiği ifade edilmektedir²⁰⁴.

Bu kapsamda, öğretide, aynı hakkın, sahibine konusu olduğu eşya üzerinde herkese karşı ileri sürülebilen geniş veya sınırlı yetkiler veren bir hak olarak tanımlandığı görülmektedir²⁰⁵. Bu tanımdan “*doğrudan hakimiyet*” ifadesine yer verilmemekte, yetkilerin konusu olduğu eşya üzerinde geniş veya sınırlı olmasının vurgulandığı anlaşılmaktadır²⁰⁶.

B. UNSURLARI

Aynı hakkın kavramsal çerçevesini açıklayan birleştirici görüş esas alındığında, aynı hakkın üç unsuru içerdiği görülmektedir²⁰⁷. Bu unsurlar, “*eşya*”, “*doğrudan hakimiyet*” ve “*herkese karşı ileri sürülebilme*” olarak üç başlık altında özetlenebilir²⁰⁸. Nitekim, aynı hakkın konusu kural olarak eşya olup, aynı hakkın eşya üzerinde kurulması

²⁰⁴ AKİPEK, *Birinci Kitap*, s. 8. Herkese karşı ileri sürülebilir olmanın doğrudan hakimiyetin sonucu veya bu iki hususun ayrı olup olmadığı hususu ise öğretide tartışmalı olup, bu konuda görüş birliği bulunmamaktadır, bu hususta bkz. SİRMEN, s. 3-4.

²⁰⁵ AKİPEK, *Birinci Kitap*, s. 8; AKİPEK, Jale G., *Türk Eşya Hukuku (Aynı Haklar)*, Üçüncü Kitap: Mahdut Aynı Haklar (Menkul Rehni Hariç), Ankara 1974, s. 3.

²⁰⁶ AKİPEK, *Birinci Kitap*, s. 8; AKİPEK, *Üçüncü Kitap*, s. 3.

²⁰⁷ OĞUZMAN / SELİÇİ / OKTAY-ÖZDEMİR, s. 3-4; SİRMEN, s. 4.

²⁰⁸ OĞUZMAN / SELİÇİ / OKTAY-ÖZDEMİR, s. 4; SİRMEN, s. 4.

söz konusudur²⁰⁹. Keza daha önce de ifade edildiği üzere, ayni hak, sahibinin eşya üzerinde doğrudan hakimiyetini sağlamakta ve herkese karşı ileri sürülebilmektedir²¹⁰.

Dijital malvarlığında yer alan değerlerin hukuki nitelendirilmesinin isabetli olarak yapılabilmesi amacıyla, öncelikle ayni hakkın üç unsuru çalışmamızda ayrı başlıklar altında incelenecektir.

1. Eşya

a. Tanımı

Eşya, kendi başına cismani bir varlık arz eden, sınırlandırılmış, üzerinde hakimiyet kurulması mümkün olan şey olarak genel olarak öğretilde tanımlanmaktadır²¹¹. Burada terminolojik açıdan “eşya”, “şey” ve “mal” kelimeleri üzerinde durulmasında da çalışma konumuz bakımından fayda bulunmaktadır²¹². Anılan kelimeler, TMK hükümlerinde eş anlamlı olarak kullanılabilse de öğretilde söz konusu kelimelerin her birinin farklı kavramlara işaret ettiği ifade edilmektedir²¹³. Nitekim, insanlar dışında her türlü maddi veya gayri maddi nitelikteki varlıkların şey olarak nitelendirilebileceği, mal kavramının ise insanların ihtiyaçlarını karşılama işlevine sahip şey anlamına geldiği, keza

²⁰⁹ OĞUZMAN / SELİÇİ / OKTAY-ÖZDEMİR, s. 4; SİRMEN, s. 4.

²¹⁰ OĞUZMAN / SELİÇİ / OKTAY-ÖZDEMİR, s. 4; SİRMEN, s. 4-5.

²¹¹ CANSEL, Erol, / İNAN, Ali Naim, “Ayni Hak Kavramı, Taksimi ve Eşya Hukukunun Konusu”, AÜHFD, C: 21, S: 1, Y: 1964, s. 364; SİRMEN, s. 4.

²¹² Bu hususta bkz. AKİPEK / AKINTÜRK / ATEŞ, s. 25-26, SİRMEN, s. 4.

²¹³ AKİPEK / AKINTÜRK / ATEŞ, s. 25-30; SİRMEN, s. 4.

malların da şey kavramıyla uyumlu olarak, cismani varlık arz edip etmemesine göre maddi mal ve gayri maddi mal olarak adlandırılabilceğı, eşyanın ise üzerinde fiili ve hukuki hakimiyet kurulabilen maddi mallar olarak ifade edilebileceğı öğretide belirtilmektedir²¹⁴.

Esasen, aynı hak konusu olacak ve kural olarak eşya olarak nitelendirilmesi gereken bir şeyin hukuki anlamda eşya olup olmadığının sorusunun cevabını ilgili hukuk düzeni vermektedir²¹⁵. Örneğın, Alman Medeni Kanunu'nda ancak fiziksel varlıkların eşya olarak belirtilmiştir ²¹⁶ . Hukukumuzda, eşya kavramının kanuni tanımı bulunmamakta olup, bu husus öğretiye ve yargı kararlarına bırakılmıştır²¹⁷. Bununla birlikte, TMK'daki çeşitli hükümler eşyanın tanımının yapılmasında yol göstericidir²¹⁸.

²¹⁴ AKİPEK / AKINTÜRK / ATEŞ, s. 25-26; SİRMEN, s. 4.

²¹⁵ CANSEL / İNAN, s. 361. Bir şeyin hukuk düzenince “eşya” olarak kabulünde, şeyin fiziki yapısının yanında ekonomik anlamda gösterdiği işlevin, ahlaki görüşlerin ve iş yaşamının da etkili olabildiğine ilişkin bkz. SİRMEN, s. 4-5; benzer yönde bkz. ÜNAL / BAŞPINAR, s. 64-65. Fransız hukukunda cismani olmayan varlıkların da eşya olarak değerlendirilmesine ilişkin ve bu hususlarda ayrıca bkz. GÜRSOY / EREN / CANSEL, s. 20-21.

²¹⁶ Bürgerliches Gesetzbuch (BGB) § 90 ve bu hususta bkz. OĞUZMAN / BARLAS, s. 141; ÜNAL / BAŞPINAR, s. 65.

²¹⁷ CANSEL / İNAN, s. 361; söz konusu hususun yargı kararlarına da bırakılmasına ilişkin bkz. ÜNAL / BAŞPINAR, s. 65.

²¹⁸ Örneğın, taşınmaz ve taşınır mülkiyetinin konularına ilişkin TMK md. 704 ve md. 762, bütünleyici parça ve eklentiye ilişkin TMK md. 684, md. 686 ve md. 687 hükümleri bu kapsamda belirtilmekte olup, bu hususta bkz. ÜNAL / BAŞPINAR, s. 65.

Bu çerçevede, tanıma ek olarak eşyanın unsurlarının ayrı başlıklar altında incelenmesi, kavramsal çerçevenin ortaya konulması açısından faydalıdır.

b. Unsurları

Daha önce ifade ettiğimiz eşyanın genel olarak öğretide yer verilen tanımında başlıca üç unsurun bulunduğu görülmektedir²¹⁹. Söz konusu unsurlara, çalışmamızı ilgilendirdiği ölçüde ayrı başlıklar altında yer verilmektedir.

aa. Maddi Varlığa Sahip Olma

Hukukumuzda, kural olarak bir şeyin eşya olarak kabul edilebilmesi için aranan ilk unsur, o şeyin maddi bir varlığa sahip olmasıdır²²⁰. Başka bir ifade ile, kural olarak yalnız cismani şeyler eşya olarak nitelendirilebilmektedir²²¹. Öte yandan, söz konusu niteliğin bulunmadığı bazı durumlarda da eşyaya özgü birtakım düzenlemelerin uygulanması da TMK ile mümkün kılınmıştır²²². Nitekim, TMK md. 762’de taşınır

²¹⁹ SİRMEN, s. 5.

²²⁰ WIELAND, C., Kanuni Medenide Ayni Haklar (Tercüme Eden: İ. Hakkı KARAFAKI), Ankara 1946, s. 26; SİRMEN, s. 5.

²²¹ WIELAND, s. 26; SİRMEN, s. 5.

²²² OĞUZMAN / SELİÇİ / OKTAY-ÖZDEMİR, s. 8; SİRMEN, s. 5. Bazı maddi malların da hukuk düzenince “eşya” olarak kabul edilemeyebileceğine ilişkin ayrıca bkz. AKİPEK / AKINTÜRK / ATEŞ, s. 27.

mülkiyetinin doğal güçler üzerinde de söz konusu olabileceği hüküm altına alınmıştır²²³. Keza, TMK md. 998 gereği taşınmazlar üzerindeki söz konusu haklar taşınmaz olarak tapu siciline kaydedilebilmekte ve TMK md. 704/II gereği taşınmaz mülkiyeti konusu olabilmekte, keza, devredilebilir nitelikte bulunan alacak ve haklar üzerinde de TMK md. 794/I, md. 795/I ile md. 954/I gereği intifa ve rehin hakları tesis edilebilmektedir²²⁴.

Öte yandan hukuk düzenin, genel olarak eşyaya uygulanan söz konusu kuralların uygulanacağını belirtmesinin anılan durumlarda ortada bir eşyanın bulunduğunu göstermediğini, bu hususun sadece sayılanların aynı hak konusu edildiğini belirttiğine ilişkin bir görüşün de öğretilde mevcut olduğunu bu kapsamda belirtmek de fayda bulunmaktadır²²⁵. Keza, “*alacaklar üzerinde mülkiyet*” şeklinde bir kullanımın da bunun

²²³ OĞUZMAN / SELİÇİ / OKTAY-ÖZDEMİR, s. 9; SİRMEN, s. 5. TMK md. 762 hükmünde, “*Taşınır mülkiyetinin konusu, nitelikleri itibarıyla taşınabilen maddî şeyler ile edinmeye elverişli olan ve taşınmaz mülkiyetinin kapsamına girmeyen doğal güçlerdir.*” denilmektedir.

²²⁴ SİRMEN, s. 5. TMK md. 998/II, “*Tapu siciline taşınmaz olarak şunlar kaydedilir: (...) Taşınmazlar üzerindeki bağımsız ve sürekli haklar*”; TMK md. 704/II, “*Taşınmaz mülkiyetinin konusu şunlardır: (...) Tapu kütüğünde ayrı sayfaya kaydedilen bağımsız ve sürekli haklar*”; TMK md. 794/I, “*İntifa hakkı, taşınırlar, taşınmazlar, haklar veya bir malvarlığı üzerinde kurulabilir.*”; TMK md. 795/I, “*İntifa hakkı, taşınırlarda zilyetliğin devri, alacaklarda alacağın devri, taşınmazlarda tapu kütüğüne tescil ile kurulur.*”, TMK md. 954/I, “*Başkasına devredilebilen alacaklar ve diğer haklar rehnedilebilir.*” hükümlerini içermektedir. Ayrıca bkz. OĞUZMAN / SELİÇİ / OKTAY-ÖZDEMİR, s. 8-10.

²²⁵ ÜNAL / BAŞPINAR, s. 74.

söz konusu alacak üzerindeki sınırlanmamış bir hak ile alacak üzerinde rehin hakkı kurulmasında olduğu üzere sınırlanmış bir hak arasındaki farklılığa vurgu yapmak amacıyla mevcut olduğu, yoksa gayri maddi şeyler üzerinde mülkiyet hakkından hukuki anlamda bahsedilemeyeceği de öğretide ifade edilen başka bir husustur²²⁶.

Yine öğretide, kişilerin fikri çabaları neticesinde meydana getirilmiş eserler ve keza buluşların da fikri ürünler oldukları ve eşya olmadıkları belirtilmektedir²²⁷. Bununla birlikte söz konusu fikri ürünlerin üzerinde bulundukları cismani varlıkların ise eşya olarak değerlendirilmelerine bir engel bulunmadığı da öğretide yine ifade edilmektedir²²⁸. Keza, kıymetli evrak üzerinde mülkiyetten bahsedildiğinde bunun senede ilişkin alacağı değil, maddi bir varlık olan senedin kağıdına ilişkin olduğuna işaret edilmektedir²²⁹.

Çalışma konumuz kapsamında söz konusu görüşün belirtmek istediği hususa örnek olarak ise, bilgisayar programının eşya olarak nitelendirilemeyeceği, fakat

²²⁶ **WIELAND**, s. 26. “Yükleme kuramı” uyarınca sınırlı aynı hak sahibinin hakkı ile mülkiyet hakkının sınırlandığı ve bu kapsamda alacak üzerindeki rehin hakkı için bkz. **TAŞKIN**, Zeynep Damla, Mevduat Rehni Özelinde Alacak Rehni, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul Ocak 2023, s. 32.

²²⁷ **SİRMEN**, s. 6; **ÜNAL / BAŞPINAR**, s. 66.

²²⁸ **SİRMEN**, s. 6; **ÜNAL / BAŞPINAR**, s. 66.

²²⁹ **WIELAND**, s. 26. Kıymetli evrak ile kıymetli evrak içerisindeki hakkın birbirine sıkı sıkıya olduğu ve bu kıymetli evrakın bu itibarla iktisadi değer taşıdığı ve eşya sayılması yönünde ayrıca bkz. **TEKİNAY**, Selahattin Sulhi, Eşya Hukuku, Genişletilmiş Üçüncü Bası, C: I, İstanbul 1978, s. 17.

bilgisayar programını içeren depolama aygıtının eşya olarak nitelendirilmesinin mümkün bulunduğu ifade edilebilir²³⁰. Yine bu görüş, eşya tanımı içerisinde dijital verilerin yer almadığını da savunmaktadır²³¹. Ayrıca, dijital verilerin aynı haklara hakim olan ilkelerden “belirlilik” ve “açıklık” ilkelerini yerine getirmelerinin güç olduğuna ilişkin çekincelere de anılan görüşte yer verilmektedir²³².

bb. Sınırlandırılmış Olma

Hukuki anlamda eşyanın öğretilde aranan diğer bir unsuru ise eşya olarak nitelendirilecek varlığın maddi sınırlarının belirliliğine ilişkin olup, bu yönüyle eşyanın hem maddi hem de işlevsel bir bütünlüğe sahip olması gerekliliğine ilişkin bulunmaktadır²³³. Sınırlandırma, doğal olarak eşyanın kendi tabiatında bulunabileceği gibi, insan eliyle de maddi varlıklara bir sınır verilmiş olabilir²³⁴.

Nitekim, katı maddelerinin maddi bir sınıra kendiliğinden sahip olabileceği akla gelse de öğretilde savunulan görüşe göre bazı katı maddeler ekonomik anlamda bir bütünlük arz etmediği veya bir ihtiyacı giderecek miktarda bulunmadığı takdirde eşya

²³⁰ SİRMEN, s. 6. Benzer yönde farklı bir örnek için bkz. ÜNAL / BAŞPINAR, s. 66.

²³¹ SİRMEN, s. 6; ÜNAL / BAŞPINAR, s. 66.

²³² SİRMEN, s. 6, 34-36.

²³³ SİRMEN, s. 6. Benzer yönde bkz. ÜNAL / BAŞPINAR, s. 66-67.

²³⁴ SİRMEN, s. 6; ÜNAL / BAŞPINAR, s. 66-67.

olarak kabul edilmemektedir²³⁵. Bu hususa örnek olarak ise kum veya tahıl taneleri, keza bir adet “*iskambil kağıdı*” örnek olarak gösterilmekte, bu katı maddelerin belirli bir ihtiyacı giderecek nicelikte bulunmaları halinde tümünün eşya sayılması gerektiği, aksi halde tek başlarına eşya teşkil etmedikleri savunulmaktadır²³⁶. Bu görüşün, kanun koyucu tarafından da benimsendiğine örnek teşkil etmek üzere, TMK md. 768/III ve 774/II hükümlerinde yer alan arı oğuluna tek bir eşya olarak işaret edildiği gösterilmektedir²³⁷.

Öte yandan, ekonomik anlamda bir bütünlüğün bu hususta yeterli sayılmadığı görüşü de öğretide yer bulmuştur²³⁸. Bu anlamda, bir kütüphanedeki kitaplar bu yönde bir bütünlük oluştursa dahi her kitabın ayrı bir eşya olduğu da belirtilmektedir²³⁹.

²³⁵ SİRMEN, s. 6. Benzer görüşler için bkz. WIELAND, s. 27; GÜRSOY / EREN / CANSEL, s. 22; OĞUZMAN / SELİÇİ / OKTAY-ÖZDEMİR, s. 7; ÜNAL / BAŞPINAR; s. 67.

²³⁶ SİRMEN, s. 6-7. Benzer yönde bkz. ÜNAL / BAŞPINAR; s. 67. “*Faidei iktisadiye*” şartına ilişkin ayrıca bkz. WIELAND, s. 27; bkz. Birinci Bölüm/§4/II/B/1/dd.

²³⁷ ÜNAL / BAŞPINAR; s. 67. TMK md. 768/III, “*Arı oğulu başkasının taşınmazına uçmuş olmakla sahipsiz duruma gelmez.*”, TMK md. 774/II “*Başkasının kovanına göçen arı oğulu, bir bedel ödenmesi gerekmeksizin kovan malikinin olur.*” hükümlerini içermektedir.

²³⁸ ÜNAL / BAŞPINAR; s. 67.

²³⁹ ÜNAL / BAŞPINAR; s. 67. Ayrıca bkz. WIELAND, s. 26.

Bununla birlikte, söz konusu nicelikte bulunmayan fakat değer taşıyan anılan maddelerin de, örneğin söz konusu tahıl tanesi, üzerinde bir fikir veya sanat eserinin bulunması halinde bu maddenin tek başına eşya olarak nitelendirilmesi gerektiği de ifade edilmektedir²⁴⁰. Anılan görüşün, hukuki anlamdaki eşyanın mutlaka bir “*değer*” taşıması gerektiği düşüncesine dayandığı görülmektedir²⁴¹.

Katı maddelerin yapay sınırlarına örnek olarak ise arazilerin tapu sicilinde yer alan sınırları bu hususta belirtilebilir²⁴². Nitekim, söz konusu sınırlar, insan elinin ürünüdür²⁴³. Sıvı veya gaz halindeki maddelerin sınırı ise bulundukları ortamın sınırı olup, eşya olarak değerlendirilecek söz konusu maddelerin sınırlandırılmış olma şartını bu şekilde yerine getirmektedirler²⁴⁴.

Öte yandan, sınırlandırılmayan sıvı ve gaz maddelerin de istisnai durumlarda eşya sayılmalarının mümkün olduğu da öğretilde belirtilmektedir²⁴⁵. Sınırlandırılmamış sıvı veya gaz maddelerden belirli şartlarla süre ve yer kapsamında yararlanılmasının mümkün olduğu durumlarda, ilerleyen alt başlıkta açıklanacak olacak hakimiyet şartı “*fiili*” ve

²⁴⁰ SİRMEN, s. 6-7; ÜNAL / BAŞPINAR; s. 68. Benzer yönde bkz. OĞUZMAN / SELİÇİ / OKTAY-ÖZDEMİR, s. 7.

²⁴¹ SİRMEN, s. 7; ÜNAL / BAŞPINAR; s. 68.

²⁴² SİRMEN, s. 6. Benzer yönde bkz. OĞUZMAN / SELİÇİ / OKTAY-ÖZDEMİR, s. 7.

²⁴³ SİRMEN, s. 6; OĞUZMAN / SELİÇİ / OKTAY-ÖZDEMİR, s. 7.

²⁴⁴ GÜRSOY / EREN / CANSEL, s. 22; OĞUZMAN / SELİÇİ / OKTAY-ÖZDEMİR, s. 7; SİRMEN, s. 6; ÜNAL / BAŞPINAR; s. 66.

²⁴⁵ SİRMEN, s. 7.

“*hukuki*” yönlerden gerçekleşmiş sayılacağından hukuki anlamda bir eşyadan bahsedilmesi de mümkün olarak değerlendirilmektedir²⁴⁶. Bu hususa örnek olarak öğretide, sınırlandırılmamış sularda kurulan balık çiftlikleri gösterilmekte, söz konusu durumda belirli bir alana ve süreye yayılan söz konusu yararlanma imkanının mevcut olduğuna işaret edilmektedir²⁴⁷.

cc. Üzerinde Hakimiyet Kurulmasının Mümkün Olması

Hukuki anlamda eşyanın diğer bir unsuru ise üzerinde “*fiili*” ve “*hukuki*” hakimiyet kurulabilmesine ilişkindir²⁴⁸.

“*Fiili hakimiyet*” ile ifade edilen alt unsur, eşyanın insan egemenliği altında bulunmasına elverişliliğidir²⁴⁹. Bu hususu somutlaştırmak üzere belirtilmelidir ki, insan egemenliği altına alınamayan örneğin Güneş’in eşya sayılması mümkün değildir²⁵⁰.

²⁴⁶ SİRMEN, s. 7.

²⁴⁷ SİRMEN, s. 7-8.

²⁴⁸ SİRMEN, s. 7. Öğretide eşyanın söz konusu unsurunun “*mülkedinmeye elverişlilik*” başlığı altında incelendiği de görülmekte olup, bu hususta bkz. ÜNAL / BAŞPINAR; s. 67.

²⁴⁹ SİRMEN, s. 7.

²⁵⁰ WIELAND, s. 27; SİRMEN, s. 7; ÜNAL / BAŞPINAR; s. 67.

“*Hukuki hakimiyet*” olarak ifade edilen diğer alt unsur ise eşyanın hukuk düzeni bakımından hak konusu olmasına izin verilmesi olarak da ifade edilebilir²⁵¹. Başka bir ifade ile, hak konusu olması hukuk düzeni tarafından mümkün kılınmadığı takdirde hukuki anlamda eşyadan bahsedilmesi söz konusu olamamaktadır²⁵². Bu hususa da örnek olarak, kamu kullanımına özgülenmiş yerler verilmektedir²⁵³. Keza, öğretide, hava gibi herhangi bir kişinin münhasır kullanımına tabi kılınamayacak şeylerin de hukuki anlamda eşya olarak nitelendirilemeyeceği belirtilmektedir²⁵⁴.

Bu kapsamda, ayrıca belirtmek gerekir ki, söz konusu unsur bir imkanı ifade etmekte olup, gerçekleşen bir duruma işaret etmemektedir²⁵⁵. Başka bir ifade ile bir şeyin hukuki anlamda eşya olarak nitelendirilebilmesi için, nitelendirme anında o şey üzerinde bir hakimiyet kurulması gerekmemektedir²⁵⁶. Bu yönden, üzerlerinde hakimiyet kurulmamış olan, başka bir ifade ile sahipsiz şeylerin, nitelik itibarıyla üzerlerinde hakimiyet kurulabilecek olması durumunda bu şeylerin hukuki anlamda söz konusu unsur bakımından eşya olarak nitelendirilmelerine herhangi bir engel bulunmamaktadır²⁵⁷.

²⁵¹ **SİRMEN**, s. 7. Her maddi şeyin hakimiyet şartını karşıladığı şekilde genel bir değerlendirmenin yapılamayacağı yönünde bkz. **WIELAND**, s. 27.

²⁵² **SİRMEN**, s. 7. Benzer yönde, nitelik ile amacın da bu hususta önem arz ettiğine ilişkin ayrıca bkz. **WIELAND**, s. 27.

²⁵³ **ÜNAL / BAŞPINAR**; s. 67-68.

²⁵⁴ **WIELAND**, s. 27.

²⁵⁵ **ÜNAL / BAŞPINAR**; s. 68.

²⁵⁶ **ÜNAL / BAŞPINAR**; s. 68.

²⁵⁷ **ÜNAL / BAŞPINAR**; s. 68.

Bu kapsamda, belirtilmelidir ki, öğretide, eşya sayılacak varlığın kişiye ilişkin olmamasının ayrı bir unsur olarak ele alındığı da görülmektedir²⁵⁸. Başka bir ifade ile, kişiye veya kişiliğe özgü hususlar eşya olmadıklarından üzerlerin aynı hak kurulmasının mümkün bulunmadığı belirtilmektedir²⁵⁹. Bu husus ise gerekçesini, kişilik hakkı kavramından almaktadır²⁶⁰. Bu çerçevede, bir kişinin vücudu üzerindeki hakkı, kişilik hakkı kapsamında değerlendirilmekte ve herhangi bir şekilde aynı hakka konu edilememektedir²⁶¹.

Bununla birlikte, konunun ve kişilik haklarının daha net ortaya konulması bakımından belirtilmelidir ki, hukukumuzda vücuttan ayrılmış çeşitli parçaların aynı hak konusu olabilmesi önünde kural olarak engel bulunmamakta, keza, bu parçalar vücuttan ayrılmadan önce de kural olarak borçlandırııcı işlem konusu olabilmektedir²⁶². Burada ise

²⁵⁸ **GÜRSOY / EREN / CANSEL**, s. 22; **ÜNAL / BAŞPINAR**; s. 68; **ESENER / GÜVEN**, s. 47-48.

²⁵⁹ **GÜRSOY / EREN / CANSEL**, s. 22-23; **ÜNAL / BAŞPINAR**; s. 68; **ESENER / GÜVEN**, s. 47-48.

²⁶⁰ **GÜRSOY / EREN / CANSEL**, s. 23; **ÜNAL / BAŞPINAR**; s. 68; **ESENER / GÜVEN**, s. 47-48.

²⁶¹ **GÜRSOY / EREN / CANSEL**, s. 22-23; **ÜNAL / BAŞPINAR**; s. 68. **ESENER / GÜVEN**, s. 47; Benzer yönde bkz. **WIELAND**, s. 27.

²⁶² Borçlandırııcı işleme konu edilebilmeleri yönünden bkz. **WIELAND**, s. 27; **ÜNAL / BAŞPINAR**; s. 68-69; kişilik haklarına aykırılık nedeniyle bunun mümkün olmadığına ilişkin karşıt görüş için bkz. **GÜRSOY / EREN / CANSEL**, s. 23. TMK md. 23/III hükmünde, biyolojik madde verme borcuna ilişkin çeşitli hususlara yer verildiği de bu hususta belirtilmelidir.

TMK md. 23 ve TBK md. 27'deki sınırlar söz konusu olmaktadır²⁶³. Keza, bu husustaki borçlandırııcı işlemlerin alacaklısı tarafından aynen ifa talebine konu edilmesi mümkün değildir²⁶⁴. İnsan vücudunun ayrılmaz bir parçası olan veya kişilik kapsamı içerisinde değerlendirilen yapay uzuvların da ayrı bir eşya olarak nitelendirilemeyeceği ifade edilmektedir²⁶⁵.

Ceset olarak ifade edilen ölen kimsenin vücudunun da kişilik sona erdiğinden cesedin hukuki anlamda eşya olmadığı, fakat bu hususun TMK md. 1 kapsamında hakim tarafından ele alınması gerektiğine ilişkin bir görüş bulunduğu gibi, cesedin hukuki anlamda eşya olduğuna yönelik karşıt görüş de bulunmaktadır²⁶⁶. Öte yandan, ölenin

²⁶³ ÜNAL / BAŞPINAR; s. 68-69. Nitekim, “*Kişiliğin Korunması*” üst başlıklı TMK md. 23'te “*Kimse, hak ve fiil ehliyetlerinden kısmen de olsa vazgeçemez. Kimse özgürlüklerinden vazgeçemez veya onları hukuka ya da ahlâka aykırı olarak sınırlayamaz. Yazılı rıza üzerine insan kökenli biyolojik maddelerin alınması, aşılması ve nakli mümkündür. Ancak, biyolojik madde verme borcu altına girmiş olandan edimini yerine getirmesi istenemez; maddî ve manevî tazminat isteminde bulunulamaz.*” hükümleri, TBK md. 27'de ise “*Kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür.*” hükmü yer almaktadır.

²⁶⁴ ÜNAL / BAŞPINAR; s. 69.

²⁶⁵ GÜRSOY / EREN / CANCEL, s. 23; ÜNAL / BAŞPINAR; s. 69.

²⁶⁶ Bu hususta görüşler için bkz. WIELAND, s. 27; GÜRSOY / EREN / CANCEL, s. 23; ÜNAL / BAŞPINAR; s. 69. Bu kapsamda ifade edilen “*Hukukun uygulanması ve kaynakları*” başlıklı TMK md. 1'de, “*Kanun, sözüyle ve özüyle değiştiği bütün konularda uygulanır. Kanunda uygulanabilir bir hüküm yoksa, hâkim, örf ve âdet*

yakınlarının ceset üzerine mutlak bir hakka sahip oldukları her iki görüşte paylaşılmaktadır²⁶⁷.

Kişiliğe ilişkin söz konusu hususlar, eşyanın “*üzerinde hakimiyet kurulmasının mümkün olması*” unsuru altında incelenebildiğinden, bu hususların ayrı bir unsur olarak ele alınmadığı sistem, çalışmamızda tercih edilmektedir²⁶⁸.

dd. İktisadi Değer Üzerine Değerlendirmeler

Ayni hakkın konusu kural olarak eşya olup, sadece ekonomik açıdan değer taşıyan varlıkların eşya olarak nitelendirilebileceğine ilişkin öğretide bir görüş bulunmakta olup; bu çerçevede, “*faidei iktisadiye*” veya “*iktisadi değer*” olarak da öğretide ifade edilen ve eşyanın bir şartı olarak nitelendirilen söz konusu unsurun değerlendirilmesinde çalışma konumuz açısından fayda görülmektedir²⁶⁹. Anılan görüşe göre, eşyanın mutlaka para ile

hukukuna göre, bu da yoksa kendisi kanun koyucu olsaydı nasıl bir kural koyacak idiyse ona göre karar verir. Hâkim, karar verirken bilimsel görüşlerden ve yargı kararlarından yararlanır.” hükümlerine yer verilmiştir.

²⁶⁷ GÜRSOY / EREN / CANCEL, s. 23; ÜNAL / BAŞPINAR; s. 69.

²⁶⁸ Bu hususta bkz. SİRMEN, s. 4, 8.

²⁶⁹ OĞUZMAN / BARLAS, s. 141. “*İktisadi değer*” şeklinde ifade edilen unsur için bkz. AYİTER, *Eşya Hukuku*, s. 4; GÜRSOY / EREN / CANCEL, s. 22; AYAN, Mehmet, *Eşya Hukuku I Zilyedlik ve Tapu Sicili*, Konya Ekim 2004, s.15. “*Ekonomik değer*” unsuruna ilişkin ayrıca bkz. OĞUZMAN / SELİÇİ / OKTAY-ÖZDEMİR, s. 8; ANTALYA, O. Gökhan, “*Eşya Olarak Dijital Veriler: Dijital Eşya*,” MÜHF-HAD, C: 29, S: 2, Özel Sayı, Aralık 2023, s. 1217. “*Faidei İktisadiye*” olarak ifade edilen kullanım

ifade edilebilir bir değerin bulunması gerekmekte olup, söz konusu değerden yoksun varlıklar eşya olarak nitelendirilemez ve eşyaya ilişkin hukuki koruma gündeme gelmez²⁷⁰. Diğer taraftan, bu varlıklar, öğretide örnek olarak gösterildiği üzere, “*eski bir mektup*”, “*soluk bir fotoğraf*” veya “*hatıra*” niteliğindeki varlıklar, kişilik hakları, başka bir deyişle şahıs varlığı, kapsamında ele alınabilmekte ve hukuki korumadan bu kapsamda söz edilebilmektedir²⁷¹. Nitekim, FSEK md. 85 ve md. 86 eser mahiyetinde olmayan mektup ve fotoğraflara ilişkin çeşitli hükümler getirmekte ve aykırılığın söz konusu olması halinde özel hukuk çerçevesinde BK 49’un uygulanacağını ifade etmektedir²⁷². Anılan hükümlerde atıfta bulunulan BK 49 ise “*Kişilik hakkının*

ve eşyanın, ekonomi biliminin belirlediği şekilde bir “*servet*” olması gerektiği hususunda bkz. **WIELAND**, s. 27. “*Ekonomik değer*” şeklinde başka bir kullanım ve çeşitli görüşler için ayrıca bkz. **TEKELİOĞLU**, Numan, “*Eşya Kavramını Yeniden Düşünmek: NFT’lerin Eşya Niteliği ve Eşya Hukuku Bakımından Geleceği Üzerine Bir İnceleme*”, SÜHFD, C: 30, S: 3, Y: 2022, s. 1315; **ARAALAN**, Cemal / **KAYA**, Serra, Türk Hukukunda Kripto Varlıkların Eşya Niteliği, 17 Nisan 2023, (<https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=5281bb4e-db8c-44cd-afef-fba8bea88406> ve <https://www.cbclaw.com.tr/en/turk-hukukunda-kripto-varliklari-esya-niteliği>, SET: 29 Eylül 2025). Ekonomik değerin maddi ve manevi nitelikte herhangi bir ihtiyacı karşılamayı da kapsadığı yönünde ve bu hususta ayrıca bkz. **ERCAN / ÜNLEN**, s. 1164.

²⁷⁰ **WIELAND**, s. 27; **AYİTER**, *Eşya Hukuku*, s. 4; **TEKİNAY**, s. 17.

²⁷¹ Örnekler için ve bu hususta bkz. **AYİTER**, *Eşya Hukuku*, s. 4; **TEKİNAY**, s. 17.

²⁷² **NAL**, Temel / **SULUK**, Cahit, “*İkinci Bölüm: Fikir ve Sanat Eserleri*”, Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları (Sami KARAHAN / Cahit SULUK / Tahir SARAÇ / Temel NAL) Gözden Geçirilmiş 4. Baskı, Ankara Eylül 2015, s. 138-139. “*Mektuplar*” başlıklı FSEK md. 85/I,III’de “*Eser mahiyetinde olmasa bile, mektup, hatıra ve buna benzer yazılar*

zedelenmesi” başlıklı yürürlükteki TBK md. 58’e denk gelmekte olup, bu husus da söz konusu varlıklara ilişkin FSEK md. 85 ile md. 86 hükümlerinin lafzıyla “*yayınlama*”, “*teşhir*” ve “*umuma arz*” durumlarında kişilik haklarına dayanan hukuki korumanın mevcut olduğunu destekler niteliktedir²⁷³.

Öte yandan, öğretide fiziki sınırı olan fakat “*iktisadi değer*”e sahip olmadığı için eşya olmadığı belirtilen “*bir kömür tanesi*”nin kişilik hakkı kapsamında korunması güçtür²⁷⁴. Bununla birlikte, kıymetli maden olarak “*altın*” örneği yine bu hususta öğretide

yazanların ve bunlar ölmüş ise 19 uncu maddenin birinci fıkrasında yazılı kimselerin muvafakati olmadan yayınlanamaz. Meğer ki, yazarın ölümünden itibaren on yıl geçmiş bulunsun. (...) Yukarıdaki hükümlere aykırı hareket edenler hakkında Borçlar Kanununun 49 uncu maddesi ve Türk Ceza Kanununun 132, 134, 139 ve 140 ıncı maddeleri hükümleri uygulanır.”, “*Resim ve portreler*” üst başlıklı md. 86/I, III’de “*Eser mahiyetinde olmasalar bile, resim ve portreler tasvir edilenin, tasvir edilen ölmüşse 19 uncu maddenin birinci fıkrasında sayılanların muvafakati olmadan tasvir edilenin ölümünden 10 yıl geçmedikçe, teşhir veya diğer suretlerle umuma arzedilemez. (...) Birinci fıkra hükmüne aykırı hareket edenler hakkında Borçlar Kanununun 49 uncu maddesi ile koşulları varsa, Türk Ceza Kanununun 134, 139 ve 140 ıncı maddeleri hükümleri uygulanır.*” hükümleri yer almaktadır.

²⁷³ NAL / SULUK, s. 138-139; BADUR, s. XI, 26-27.

²⁷⁴ Bu hususta bkz. ESENER, Turhan / GÜVEN, Kudret, Eşya Hukuku, Genişletilmiş ve 6750 Sayılı Kanun Eklenmiş 8. Baskı, Ankara 2019, s. 48. “*Hukukça ilgiye deymeyecek kadar değersiz*” kullanımı ve söz konusu kullanım ile betimlenen, örneğin bir adet pirincin, bir avuç dolusu kum tanesinin ve benzerlerinin maddi anlamda varlık olsalar da hukuki anlamda eşya olamayacaklarına ilişkin bkz. AYİTER, Eşya Hukuku, s.

verilmekte, hatta bu madenlerin “fiziki boyutu bulunmasa dahi” iktisadi bir değer içermeleri nedeniyle eşya olarak nitelendirilmeleri gerektiği savunulmaktadır²⁷⁵.

Öte yandan, bu hususta bizim de katıldığımız görüşe göre belirtmek gerekir ki, aynı hakkın konusunun “iktisadi değer”e sahip olması gibi bir şartı bulunmamaktadır²⁷⁶. Bir varlığın eşya olarak nitelendirilebilmesi için iktisadi bir değer arz etmesi gerektiği düşüncesi de aynı hakkın konusunun iktisadi değeri olan bir varlığa eşitlenmesi anlamına gelmektedir. Bu eşitleme ise, söz konusu değere sahip olmayan eşyanın aynı hak konusu olamaması sonucunu doğurmaktadır. Ayrıca, “iktisadi değer” ölçütü subjektif olup, rayici bulunmayan varlıkların ekonomik bir değer arz edip arz etmediği ve ediyorsa bu değer in eşya sayılmaya yetip yetmediği konusunda da tartışmaya sebebiyet verebilecek

4. “Bir ihtiyaca cevap verme” ölçütü ile benzer yönde ayrıca bkz. **OĞUZMAN / SELİÇİ / OKTAY-ÖZDEMİR**, s. 7; **SİRMEN**, s. 6-7. Öte yandan, cismani varlığı olan her şeyin küçük de olsa maddi bir karşılığının bulunabildiği de öğretide ifade edilmekte, keza, aynı hakların yararlanma haklarının başında geldiği ve yararlanmanın da az da olsa her zaman para ile ifade edilen bir karşılığı olduğu ve söz konusu hususlarda bkz. **ÜNAL / BAŞPINAR**, s. 59-60. Bazı taşınırınların örneğin kıymetli bir taşın bir taşınmazdan daha yüksek parasal karşılığının bulunması da mümkün olup, bu hususta bkz. **TEKİNAY**, s. 20.

²⁷⁵ Altının doğada kendiliğinden fiziki olarak bulunabildiği göz önünde alındığında, örneğin niceliğe işaret etmek istediği düşünülmektedir. Anılan hususta bkz. **ESENER / GÜVEN**, s. 48.

²⁷⁶ Bu yönde bkz. **ÜNAL / BAŞPINAR**, s. 60. Aynı hak konusu üzerindeki hukuki menfaatin malvarlığı veya şahıs varlığına yönelik olabileceğine ilişkin ayrıca bkz. **ERCAN / ÜNLEN**, s. 1164.

niteliktedir²⁷⁷. Kaldı ki, öğretide, üçüncü kişiler için herhangi bir değer ifade etmeyen, fakat sadece hak sahibi için bir değer ifade eden eşyanın olmasının mümkün olduğuna ve bu eşya üzerinde de mülkiyet hakkından bahsedilebileceğine işaret edilmektedir²⁷⁸.

Ayrıca ifade etmek gerekir ki, “*iktisadi değer*” unsurun kabul edilmesi halinde, özellikle taşınır varlıkların hukuki niteliği hususunda da belirsizlik söz konusu olacaktır²⁷⁹. Bu varlıklar, eğer eşya değilse, aynı hak konusu olamayacak ve bu

²⁷⁷ Tarihi yönden klasik değer teorisinin “*kullanma değeri*”, “*mübadele değeri*”, “*piyasa fiyatı*”, “*tabii fiyat*” konularında yaklaşımına ilişkin karşılaştırmalı olarak ayrıca bkz. **KAZGAN**, Gülten, İktisadi Düşünce, Yirmi Üçüncü Basım, İstanbul Ocak 2025, s. 91-93.

²⁷⁸ **ÜNAL / BAŞPINAR**, s. 60.

²⁷⁹ Ayrıca, taşınırlar ve taşınmazlar arasındaki fark yönünden belirtilmelidir ki, kanun koyucunun taşınmazlara arz ettiği önemin, esasen taşınmazların ülkenin bir parçası olmasından ve iktisadi olarak genel olarak taşınırlardan daha yüksek değer arz ettiği düşüncesinden kaynaklandığı ifade edilebilir. Öte yandan, bazı taşınırların örneğin kıymetli bir taşın bir taşınmazdan daha yüksek parasal karşılığının bulunması da mümkündür. Bu çerçevede, taşınmazların dolaşımının devlet tarafından kontrol edilmesindeki kolaylığın iktisadi değeri yüksek olabilen taşınırlara da sağlanabilmesi bakımından çeşitli özel kurallara da hukukumuzda yer verilmiştir. Bu hususa örnek olarak ise, taşınmazlarla ilgili bazı hükümlerin esasen taşınır nitelikte olan gemiler hakkında da uygulanabilmesine ilişkin olarak TTK md. 937 hükümleri verilebilir. “*Gayrimenkule mütaallik hükümlerden gemilere teşmil edilenler*” başlıklı 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun md. 891’e atıfla ve bu hususlarda bkz. **TEKİNAY**, s. 20. TTK md. 937 da

kapsamdaki hukuki korumadan yararlanamayacaktır. Nitekim, bu varlıklar açısından herhangi bir kişilik hakkının bulunmadığı durumlarda da bu varlıkların hukuk düzeni tarafından nasıl etkin bir biçimde korunacağı konusunda da soru işareti gündeme gelecektir. Ayrıca, bir varlığın zaman içerisinde değer kazanması da mümkün olup, hangi eşiğin geçildiği zaman bu varlığın yeterli bir değer arz ettiğinin kabul edileceği de ayrı bir belirsizliğe yol açmaktadır²⁸⁰. Bir varlığın önceden eşya sayılmaması, fakat daha sonra yeterli iktisadi değer kazanması ile eşya olarak kabul edilebileceği şeklindeki bir yaklaşımın da eşyanın konusunun zaman yönünden belirsizliği şeklinde yorumlanabilmesi mümkün olacaktır.

Açıklanan nedenlerle, subjektif ve zamana göre değişen, keza tespitinde da güçlükler barındıran “*iktisadi değer*” şartının, bir varlığın eşya olarak belirlenmesinde aranmamasının, hukuki belirlilik ilkesi ile uyumlu olacağını ve maddi varlıklarına ilişkin istikrarlı hukuki güvencenin sağlanması bakımından fayda sağlayacağı kanaatindeyiz²⁸¹. Nitekim, “*iktisadi değer*” aranması gerektiğine ilişkin görüşün modern öğretide terk edildiği de yine öğretide ifade edilmektedir²⁸².

bu yönde “*Taşınmazlarla ilgili hükümlerden gemilere uygulanacak olanlar*” başlığını taşımaktadır.

²⁸⁰ Karşılaştırmalı olarak bkz. **KAZGAN**, s. 91-93.

²⁸¹ Karşılaştırmalı olarak bkz. **KAZGAN**, s. 91-93.

²⁸² **TEKİNAY**, s. 17. Benzer görüş için bkz. **AKİPEK / AKINTÜRK / ATEŞ**, s. 28-29; **ÜNAL / BAŞPINAR**, s. 72.

2. Doğrudan Hakimiyet

Ayni hakkın doğrudan hakimiyet unsuru, hak sahibinin ayni hak konusuna ilişkin yetkilerini kural olarak herhangi bir aracıya ihtiyaç duymaksızın kullanabilmesi anlamına gelmektedir²⁸³.

Aynı zamanda, bu husus öğretide ayni hakkın “*iç muhtevası*” ile de ilişkilendirilmektedir²⁸⁴. Bir hakkın içeriği ile burada ifade edilmek istenen, hak neticesinde hak sahibinin hak konusuna ilişkin sahip olduğu hakimiyeti ve bu kapsamdaki yetkileridir²⁸⁵.

Konunun daha iyi anlaşılması açısından, ayni haklardan olan mülkiyet hakkına ilişkin TMK md. 683/I’teki malikin maliki olduğu eşya üzerinde, hukuk düzeni içerisinde kalmak kaydıyla, “*kullanma*”, “*yararlanma*” ve “*tasarrufta bulunma*” yetkilerine sahip olduğuna ilişkin hükmün bu hususta belirtilmesinde fayda bulunmaktadır²⁸⁶. Ayni hak ile hak sahibine sağlanan yetkiler esas alınarak ayni haklar ikili bir ayrıma tabi tutulmaktadır²⁸⁷. Bu ayrıma göre, ayni hak sahibine en geniş yetkileri veriyorsa söz

²⁸³ SİRMEN, s. 26; ÜNAL / BAŞPINAR, s. 84.

²⁸⁴ AKİPEK / AKINTÜRK / ATEŞ, s. 8; ÜNAL / BAŞPINAR, s. 85, 100-101.

²⁸⁵ ÜNAL / BAŞPINAR, s. 85. “*Hakimiyet*” ifadesi yerine “*iktidar*” ifadesinin kullanımı ve bu hususta bkz. AKİPEK / AKINTÜRK / ATEŞ, s. 8.

²⁸⁶ SİRMEN, s. 26; ÜNAL / BAŞPINAR, s. 85. Mülkiyet hakkının içerdiği yetkiler hususunda detaylı bilgi için ayrıca bkz. EREN, Fikret, Mülkiyet Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2014, s. 16-18.

²⁸⁷ OĞUZMAN / BARLAS, s. 141; ÜNAL / BAŞPINAR, s. 100.

konusu aynı hak “*mülkiyet hakkı*”, öte yandan sağlanan yetkiler sınırlı ise, başka bir ifade ile söz konusu yetkilerden biri veya ikisi aynı hak üzerinde söz konusu oluyorsa “*sınırlı aynı hak*”tan bahsedilmektedir²⁸⁸. Sınırlı aynı haklar ise sağladıkları yetkilere göre irtifak hakkı, rehin hakkı, taşınmaz yükü olarak sınıflandırılmaktadır²⁸⁹.

Öğretide kullanma ve yararlanma yetkileri incelenirken, kural olarak aynı hak sahibinin bu yetkileri kullanma zorunluluğu da bulunmadığına da dikkat çekilmektedir²⁹⁰. Nitekim, malik mülkiyet hakkına sahip olduğu eşyayı dilerse hukuk düzeni içerisinde kalmak kaydıyla kullanmayabilir, ondan ekonomik anlamda yararlanmayabilir²⁹¹. Keza, hukuk düzeninin içerisinde kalmak kaydıyla, malikin eşyayı “*piyasaya sunma*” zorunluluğunun dahi olmadığı öğretilerde bu hususta belirtilmektedir²⁹².

Aynı hak sahibinin aynı hak konusu eşyaya ilişkin fiili işlemler yanında hukuki işlemlerde de bulunması mümkün olup, söz konusu yetki aynı hak sahibinin aynı hak

²⁸⁸ OĞUZMAN / BARLAS, s. 141, 143; ÜNAL / BAŞPINAR, s. 100-101.

²⁸⁹ OĞUZMAN / BARLAS, s. 143-146; NOMER / ERGÜNE, s. 163. Ayrıca bkz. ÜNAL / BAŞPINAR, s. 101.

²⁹⁰ AKİPEK / AKINTÜRK / ATEŞ, s. 8.

²⁹¹ AKİPEK / AKINTÜRK / ATEŞ, s. 8; ÜNAL / BAŞPINAR, s. 85.

²⁹² AKİPEK / AKINTÜRK / ATEŞ, s. 8. Hukuk düzeninin cezai yönünü göstermesi açısından “*Mal veya hizmet satımından kaçınma*” başlıklı 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu md. 240’taki “*Belli bir mal veya hizmeti satmaktan kaçınarak kamu için acil bir ihtiyacın ortaya çıkmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*” hükmü bu hususta ifade edilebilir.

konusu eşya üzerindeki hakimiyetini ortaya koymaktadır²⁹³. Bu çerçevede, örneğin malik, mülkiyet hakkına konu eşya üzerinde sahip olduğu mülkiyeti başka bir kişiye geçirebilir veyahut eşya üzerinde intifa hakkı tesis ederek “*kullanma*” ve “*yararlanma*” yetkilerini devredebilir, keza rehin hakkı tesis ederek ise mülkiyet hakkından doğan “*tasarrufla bulunma*” yetkisini kısıtlayabilir²⁹⁴.

Ayni hakkın “*doğrudan hakimiyet*” unsuruna ilişkin olarak belirtmek gerekir ki, ayni hak sahibi söz konusu yetkilerini kural olarak aracısız kullanabilmekte olup, öğretilde, rehin hakkı söz konusu olduğu durumlarda, rehin hakkı sahibinin rehin hakkı konusu eşyayı kendisinin paraya çevirememesinin ayni hakkın niteliğine hâlel getirmediği, nitekim rehin hakkı sahibinin cebri icra marifetiyle olsa da hakkını yine söz konusu eşyadan sağladığı ifade edilmektedir²⁹⁵. Bu hususta, “*lex commissoria yasağı*” olarak ifade edilen ve TMK md. 873/II hükmünde yer alan rehin konusu eşyanın mülkiyetinin alacaklıya geçmesine ilişkin yasak bu hususta göz ardı edilmemeli, rehin hakkı sahibinin cebri icra kanalıyla eşyanın satışını sağlayıp TMK md. 873/I gereği bedelinden yalnızca alacağına karşılık tutarı almasının hukuk düzenince kabul gördüğü unutulmamalıdır²⁹⁶.

²⁹³ AKİPEK / AKINTÜRK / ATEŞ, s. 8-9; ÜNAL / BAŞPINAR, s. 85.

²⁹⁴ AKİPEK / AKINTÜRK / ATEŞ, s. 9. Çeşitli örnekler için ayrıca bkz. ÜNAL / BAŞPINAR, s. 85.

²⁹⁵ AKİPEK / AKINTÜRK / ATEŞ, s. 9-10.

²⁹⁶ AKİPEK / AKINTÜRK / ATEŞ, s. 10. “*Lex commissoria yasağı*” hususunda bkz. ACAR, s. 81-85. TMK md. 873/I-II’de “*Borç ödenmezse alacaklı, alacağını rehinli taşınmazın satış bedelinden elde etme hakkına sahiptir. Borcun ödenmemesi hâlinde rehinli taşınmazın mülkiyetinin alacaklıya geçeceğine ilişkin sözleşme hükmü geçersizdir.*” hükümleri yer almaktadır.

3. Herkese Karşı İleri Sürülebilme

Ayni hakkın “*herkese karşı ileri sürülebilme*” şeklinde ifade edilen unsuru, üçüncü kişilerden söz konusu ayni hakkı ihlal etmemelerinin beklenmesi, ihlal durumunda ise ayni hakkı ihlal eden tüm kişilere karşı ayni hak sahibinin ayni hakkını ileri sürerek hukuki korumadan faydalanması olarak ifade edilebilir²⁹⁷. Görüldüğü üzere, anılan unsur, ayni hakkın mutlak hak olarak nitelendirilmesini sağlamaktadır²⁹⁸.

Keza, ayni hakkın “*herkese karşı ileri sürülebilmesi*” maliki de kapsamakta olup, bu itibarla, sınırlı ayni hak sahiplerinin sınırlı ayni haklarının malike karşı da hukuken korunması gündeme gelmektedir²⁹⁹. Bu çerçevede, mülkiyet hakkının başka bir kişi tarafından devralındığı takdirde, yeni malik eşyayı kural olarak sınırlı ayni haklardan arındırılmış biçimde kazanmamakta ve sınırlı ayni hak sahiplerinin ayni hakları ortadan kalkmamakta, başka bir ifade ile, eşya üzerindeki mülkiyet hakkını devralan kişinin mülkiyet hakkı önceden eşya üzerinde var olan sınırlı ayni haklarla kısıtlanmış olmaktadır³⁰⁰. Kural olarak belirtilen bu hususun istisnası ise taşınırlarda “*emin sıfatıyla*

²⁹⁷ OĞUZMAN / SELİÇİ / OKTAY-ÖZDEMİR, s. 20; SİRMEN, s. 26; ÜNAL / BAŞPINAR, s. 85-87.

²⁹⁸ OĞUZMAN / SELİÇİ / OKTAY-ÖZDEMİR, s. 20; SİRMEN, s. 26; ÜNAL / BAŞPINAR, s. 86.

²⁹⁹ SİRMEN, s. 26.

³⁰⁰ SİRMEN, s. 26.

zilyet”ten, taşınmazlarda ise “*tapu kütüğündeki tescil*” esas alınarak iyi niyetli elde edinilmiş kazanımlardır³⁰¹.

Hukuk düzenin ayni hakkı mutlak hak olarak kabul etmesinin ayni hak sahibine sağladığı başka bir imkan ise cebri icra aşamasında gündeme gelmektedir³⁰². Şöyle ki, malikin, cebri icrada hacze konu eşyasını elinde bulunduran üçüncü kişi aleyhine yürütülen takipten söz konusu eşyasını istihkak usulü ile kurtarma imkanı bulunmaktadır³⁰³. Sınırlı ayni hak sahibi de cebri icranın söz konusu eşyanın sınırlı ayni hakkına hanel getirilmeyecek şekilde yürütülmesi bakımından hukuki koruma altına alınmıştır³⁰⁴. Sınırlı ayni haklardan olan rehin hakkında da borçluya karşı yürütülen cebri icra sonucunda eşyanın satılması söz konusu olursa, edinilecek bedelden öncelikle söz konusu eşya üzerinde rehin hakkı sahibinin alacağı karşılanır³⁰⁵.

³⁰¹ TMK md. 988’de “*Bir taşınırın emin sıfatıyla zilyedinden o şey üzerinde iyiniyetle mülkiyet veya sınırlı aynî hak edinen kimsenin edinimi, zilyedin bu tür tasarruflarda bulunma yetkisi olmasa bile korunur.*”, TMK md. 1023’te “*Tapu kütüğündeki tescile iyiniyetle dayanarak mülkiyet veya bir başka aynî hak kazanan üçüncü kişinin bu kazanımı korunur.*” hükümleri yer almakta olup, anılan hususta bkz. **SİRMEN**, s. 26.

³⁰² **SİRMEN**, s. 26.

³⁰³ **SİRMEN**, s. 26-27; bu kapsamda ayrıca bkz. **KURU**, Baki, İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, İstanbul Şubat 2016, s. 200-210, 453-454.

³⁰⁴ **SİRMEN**, s. 26-27; mülkiyet ve rehin hakkı haricinde başka hakların da istihkak iddiasına konu olabileceği, İİK md. 96 ve 99’un tahdidi olmadığı yönünde bkz. **KURU**, s. 201.

³⁰⁵ **SİRMEN**, s. 27; **KURU**, s. 245, 432-433.

Öğretide, aynı hakkın “*herkese karşı ileri sürülebilme*” olarak ifade edilen unsurunun aynı hakkın “*dış muhtevası*” olarak da ifade edildiği görülmektedir³⁰⁶. Söz konusu durumun üçüncü kişilere bir borç yüklediği öğretide savunulan bir görüş çerçevesinde ifade edilmekte, başka bir deyişle kişilerin aynı hak sahibinin aynı hakkını ihlalden kaçınmalarının da kanuni bir ödev olduğu belirtilmektedir³⁰⁷. Bununla birlikte, aynı hakkın ihlal edilmesi ile ihlal eden ile aynı hak sahibi arasından bir borç ilişkisi kurulmasından söz edilebileceğine de öğretide işaret edilmektedir³⁰⁸. Her ne kadar aynı hakka ilişkin olarak tüm üçüncü kişilerin aynı hakkı ihlal etmeme şeklinde kanuni bir ödevi olsa da aynı hakka ilişkin talep hakkın, ihlal eden ile aynı hak sahibi arasında nisbi bir etkisinin olduğu anılan görüş çerçevesinde ifade edilmektedir³⁰⁹.

Mülkiyet hakkına ilişkin diğer koruma yolları da mevcut olup, örneğin diğer şartları da mevcut ise “*haksız fiil*”den bahsedilmesi ve buna ilişkin TBK’da yer alan hükümlerin uygulanması mümkün bulunmaktadır³¹⁰. Nitekim, haksız fiil kavramının bir unsuru olarak belirtilen “*zarar*” kavramının dar anlamdaki görünümünde dahi “*maddi*

³⁰⁶ AKİPEK / AKINTÜRK / ATEŞ, s. 10; ÜNAL / BAŞPINAR, s. 86.

³⁰⁷ AKİPEK / AKINTÜRK / ATEŞ, s. 10; ÜNAL / BAŞPINAR, s. 86.

³⁰⁸ AKİPEK / AKINTÜRK / ATEŞ, s. 10. Nispi etki hususunda ayrıca bkz. ÜNAL / BAŞPINAR, s. 86.

³⁰⁹ AKİPEK / AKINTÜRK / ATEŞ, s. 10-11.

³¹⁰ EREN, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 584, 590-591. Özel hukuk kapsamında diğer koruma yollarına ilişkin genel nitelikte ayrıca bkz. AKİPEK / AKINTÜRK / ATEŞ, s. 444-445; ANTALYA, O, Gökhan, “*İstihkak Davası*”, YÜHFD, C: 18, S: 2, Y: 2021, s. 500-501.

zarar” kapsam içerisine alınmıřtır³¹¹. “*Maddi zarar*” kapsamında ise eşyaya verilen zararın bulunduğu tabiidir³¹². Bu kapsamda, bir eşyanın yok edilmesi sonucu malikinın mülkiyet hakkının sona ermesi örneğinde olduğu üzere, ayni hak sahibinin ihlal edene yöneltebileceği haksız fiilden dolayı tazminat talebi gündeme gelebilecektir³¹³. Nitekim, sorumluluk hukukunun amacı da ihlal edilen hakkın yerine “*tazminat hakkı*” olarak ifade edilen eş değer bir hakkın geçirilerek ihlal edilen hakkın tür değiştirerek devamının saėlanmasıdır³¹⁴.

III. MADDİ DEğERİ OLAN YENİLİK DOğURAN HAKLAR

A. KAVRAM

Malvarlığında yer alan haklardan olan alacak hakkında görüldüğü üzere, alacak hakkında borçludan edimi talep etme yetkisine sahip olunmakta, ayni haklarda ise ayni hak konusu üzerinde hakimiyet saėlanmaktadır³¹⁵. Yenilik doğuran haklarda ise söz konusu hakların hak sahibi tarafından kullanılmasıyla yeni bir durum yaratılmaktadır³¹⁶.

³¹¹ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 589.

³¹² **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 590, 597-598.

³¹³ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 584, 597-598.

³¹⁴ **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 583.

³¹⁵ **OĞUZMAN / BARLAS**, s. 156.

³¹⁶ **OĞUZMAN / BARLAS**, s. 156.

Başka bir ifade ile, ilgili olduğu kavramın lafzından da görüldüğü üzere, söz konusu haklar ile bir yeniliğin doğması hususu gündeme gelmektedir³¹⁷.

Çalışma konumuz açısından önemle belirtilmelidir ki, aynı haklardan farklı olarak yenilik doğuran haklar tahdidi değildir³¹⁸. Başka bir ifade ile, irade özgürlüğü uyarınca kişilerin kanunda düzenlenmemiş yenilik doğuran haklara kural olarak yer vermeleri mümkündür³¹⁹. Nitekim, tarafın tek taraflı irade beyanında bulunarak sözleşme süresini uzatmasına ilişkin olarak “*uzatma opsiyonu*”, “*yenilik doğuran hak*” olarak nitelendirilebilir³²⁰. Keza, “*ön alım hakkı*” benzeri, “*ön kira hakkı*”na da yer veren bir sözleşmenin tarafların iradesi ile akdedilebilmesi de mümkündür³²¹. Söz konusu hak ile,

³¹⁷ “*Yenilik hak doğuran hak*” kavramının ortaya çıkışı ve terminolojisi üzerine inceleme için bkz. **OĞUZMAN / BARLAS**, s. 156.

³¹⁸ Nitekim, “*sınırlı sayı ilkesi*” olarak ifade edilen ilke, söz konusu ilkeye tabi olan hakların üçüncü kişiler nezdinde arz ettiği önemden veya kamu düzeninden kaynaklanmaktadır. Başka bir ifade ile hakkın sadece doğrudan muhatabını değil, üçüncü kişileri de etkileyebilecek olması nedeniyle, “*sınırlı sayı ilkesi*” söz konusu nitelikteki haklara ilişkin olarak üçüncü kişilerin hukuk düzeni tarafından da korunmasına hizmet etmektedir. Keza, kamu düzeni de “*sınırlı sayı ilkesi*”nin benimsenmesine dayanak oluşturabilmektedir. Anılan hususlarda bkz. **BUZ**, Vedat, Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar, Ankara 2005, s. 84-85.

³¹⁹ Bu hususta ve öğretide mirasçılıktan çıkarma gibi bazı “*yenilik doğuran haklar*”ın ise sözleşmeden doğmalarına söz konusu hakların niteliğinin engel olduğu yönünde görüş için bkz. **BUZ**, *Yenilik Doğuran Haklar*, s. 85, 189.

³²⁰ **BUZ**, *Yenilik Doğuran Haklar*, s. 85.

³²¹ **BUZ**, *Yenilik Doğuran Haklar*, s. 85.

kira konusunun kiraya verilmesi halinde, hak sahibi ile söz konusu hakkın yükümlüsü arasında bir kira sözleşmesinin kurulmasının mümkün olabileceği de öğretide ifa edilmektedir³²². Benzer bir örnek yine işverenin işçi ihtiyacı ile iş sözleşmesi kuracağı zaman öncelikli olarak daha önceden böyle bir durumun ortaya çıkması halinde işe alacağını bir kişiye taahhüt etmesi ve bu hususta ona bir “*yenilik doğuran hak*” tanınmasında da görüleceği öğretide ifade edilmektedir³²³.

Yenilik doğuran hakların maddi işlevi olabileceği gibi hak sahibinin medeni haline de etki edebilecek boşanma davası açma hakkında olduğu üzere başka işlevlerinin de bulunması mümkündür³²⁴. Öğretide de “*boşanma davası açma hakkı*”nın dava yoluyla kullanılan ve evliliği sona erdirmeye yönelik bir “*yenilik doğuran hak*” olarak nitelendirilmesi gerektiği, fakat bu hakkın şahıs varlığı kapsamında sayılması yönünde görüş belirtilmektedir³²⁵. Bu itibarla, “*yenilik doğuran haklar*”ın malvarlığında yer almaları için sadece bu niteliği sahip olmaları yetmemekte, aynı zamanda sırf şahıs varlığı kapsamında değerlendirilmemesi de gerekmektedir³²⁶.

³²² **BUZ**, *Yenilik Doğuran Haklar*, s. 85.

³²³ **BUZ**, *Yenilik Doğuran Haklar*, s. 85.

³²⁴ **OĞUZMAN / BARLAS**, s. 151; **DURAL / SARI**, s. 181-182.

³²⁵ **OĞUZMAN / BARLAS**, s. 151; **DURAL / SARI**, s. 181-182, 185. Boşanma davasının yenilik doğuran dava olduğuna ilişkin bkz. **AKINTÜRK**, Turgut, Aile Hukuku, Gözden Geçirilip Genişletilmiş Dördüncü Bası, Ankara 1996, s. 241.

³²⁶ Benzer yönde bkz. **OĞUZMAN / BARLAS**, s. 151; **DURAL / SARI**, s. 181.

Yenilik doğuran dava ve yenilik doğuran hak anlamında başka önem arz eden bir fark ise, tarafların yenilik doğuran hakkın kullanılması ile ortaya çıkabilen yeni durumu karşılıklı sözleşme yaparak da düzenleyebilme imkanıdır³²⁷. Örneğin, sözleşmenin iptali veya feshi ile sözleşmeden dönme şeklinde ifade edilen “*yenilik doğuran haklar*” ile benzer sonucu doğurmak üzere taraflar ikale yapabilir ve bu yönde hükümlere sözleşmede yer verebilirler³²⁸. “*Yenilik doğuran dava hakları*” neticesinde ortaya çıkacak hukuki sonuçların ise sadece tarafların anlaşması ile yargı kararı olmaksızın belirlenebilmesi, boşanma davası örneğinde olduğu üzere, kural olarak mümkün değildir³²⁹.

Bununla birlikte, yukarıda ifade edildiği üzere, örneğin boşanma davasının veya genel olarak belirtmek gerekirse “*yenilik doğuran dava haklar*”ının, “*yenilik doğuran haklar*” arasında sayılıp sayılmaması gerektiği sorusuna ise öğretide hakim görüş olumlu yanıt vermektedir³³⁰. Söz konusu görüşe göre, anılan hakkın dava ile kullanılması ve neticede elde edilecek mahkeme kararı olarak belirtilebilecek iki unsurun bulunması halinde “*yenilik*” meydana gelmektedir, bu itibarla, “*yenilik doğuran dava hakları*”, “*yenilik doğuran haklar*” kapsamında değerlendirilebilmekte ve bu hakların özel bir görünümünü oluşturmaktadır³³¹.

³²⁷ **BUZ**, *Yenilik Doğuran Haklar*, s. 187.

³²⁸ **BUZ**, *Yenilik Doğuran Haklar*, s. 187.

³²⁹ **BUZ**, *Yenilik Doğuran Haklar*, s. 187.

³³⁰ Hakim görüş ve söz konusu görüşün dayanağı olan “*çift olgu*” teorisi hakkında detaylı bilgi için bkz. **BUZ**, *Yenilik Doğuran Haklar*, s.187-188.

³³¹ **BUZ**, *Yenilik Doğuran Haklar*, s. 188.

Ayrıca, aynı hak ve alacak haklarından farklı olarak “*yenilik doğuran haklar*”ın ihlal edilmeleri de nitelikleri gereği kural olarak mümkün değildir³³². Muhatap, sadece söz konusu hakkın oluşması için gerekli şartları engellemek konusunda bir hareket tarzında bulunabilmektedir, bu hususa da örnek olarak, borçlu temerrüdünün sonuçlarından olan “*sözleşmeden dönme*” hakkının etkisine maruz kalmamak için zamanında ifada bulunulması verilebilir³³³.

B. YENİLİK DOĞURAN HAKLARIN SINIFLANDIRILMASI

“*Yenilik doğuran hak*”ın kullanılmasıyla ortaya çıkan “*yenilik*”, temel olarak üç türdür³³⁴. Şöyle ki, söz konusu hakkın kullanılmasıyla bir hukuki ilişkinin kurulması

³³² **BUZ**, *Yenilik Doğuran Haklar*, s. 67-68.

³³³ Söz konusu örnek de dahil olmak üzere konuya ilişkin diğer örnekler için ayrıca bkz. **BUZ**, *Yenilik Doğuran Haklar*, s. 67-68.

³³⁴ **OĞUZMAN / BARLAS**, s. 156. Bununla birlikte, söz konusu üç türe tek başına dahil edilemeyen yenilik doğuran hakların da olabildiği, başka bir ifade ile kurucu, bozucu, değiştirici olmak yönünden birden fazla özellik barındıran yenilik doğuran hakların da olabildiği, “*sözleşmeden dönme hakkı*”nın da bu kapsamda bir yenilik doğuran hak olduğuna ilişkin ayrıca bkz. **BUZ**, Vedat, Borçlunun Temerrüdünde Sözleşmeden Dönme, Ankara Tıpkı Basım 2014 (Ankara 1998), s.74-75. Sözleşmeden dönmeye ilişkin yenilik doğurucu etki hususunda ayrıca bkz. **SEROZAN**, Rona, Sözleşmeden Dönme, Gözden Geçirilmiş 2. Bası, İstanbul 2007, s. 43-49. Bu durumlarda, temel etkinin nitelendirmede esas alınması gerektiği yönünde bir görüş mevcut olduğu gibi, hakkın kullanılması ile ortaya çıkan ilk etkinin esas alınması yönünde de bir görüş mevcuttur. İlk etkinin esas alınması neticesinde, “*geri alma hakkı*”nın bozucu yenilik doğuran hak olarak

söz konusu olabilir veyahut mevcut bir hukuki ilişki değişikliğe uğratılabilir, keza, mevcut bir ilişki sona da erdirilebilir³³⁵. Bu itibarla, “yenilik doğuran haklar”, sonuçları itibarıyla üçlü bir ayırım altında incelenebilmekte olup, bu doğrultuda, yenilik doğuran haklar, “kurucu”, “değişiklik” ve “bozucu” nitelendirmeleriyle türlere ayrılmaktadır³³⁶.

1. Kurucu Yenilik Doğuran Haklar

“Kurucu yenilik doğuran haklar” olarak ifade edilen haklar, lafzından da yer aldığı üzere “kurucu” bir işleve sahiptir³³⁷. Söz konusu hakkın hak sahibi tarafından kullanılmasıyla daha önce mevcut olmayan bir hukuki ilişki meydana gelmektedir³³⁸.

nitelendirilmesi yönünde ayrıca bkz. KÜÇÜKAYDIN, Emine Aslı, Tüketiciyi Koruyucu Nitelikli Geri Alma Hakkı, İstanbul Ağustos 2018, s. 14-15. TBK md. 138 kapsamında, sözleşmeden dönmenin ve sona erdirilmeksizin sözleşmenin içeriğinde değişiklik yapılmasına yönelik uyarılama hakkının da yenilik doğuran hak olduğu yönünde ve anılan ifadelerin kapsamı için bkz. BAYSAL, Başak, Sözleşmenin Uyarlanması, BK m. 138 Aşırı İfa Güçlüğü, 2. Baskı, İstanbul Mart 2017, s. 5-6, 346.

³³⁵ OĞUZMAN / BARLAS, s. 156.

³³⁶ OĞUZMAN / BARLAS, s. 157-159. Bununla birlikte, “alım”, “ön alım”, “geri alım” haklarında olduğu gibi bir konuma bağlı olmayan hakların “bağımsız yenilik doğuran hak”, bir sözleşme veya alacak hakkı çerçevesindeki yenilik doğuran haklar ise “bağımlı yenilik doğuran hak” olarak başka bir ayırma da tabi tutulabilmekte olup, bu hususta ayrıca bkz. BUZ, Yenilik Doğuran Haklar, s. 83.

³³⁷ OĞUZMAN / BARLAS, s. 157.

³³⁸ OĞUZMAN / BARLAS, s. 157.

Söz konusu nitelikte kurucu işleve sahip haklara örnek olarak öğretide “*alım*”, “*ön alım*” ve “*geri alım*” hakları gösterilmektedir³³⁹.

2. Değiştirici Yenilik Doğuran Haklar

“*Yenilik doğuran haklar*”ın kullanılmasıyla ortaya çıkan sonucunu esas alan sınıflandırma ile işaret edilen ikinci tür, “*değiştirici yenilik doğuran haklar*” olarak

³³⁹ *Alım hakkı*” olarak ifade edilen “*kurucu yenilik doğuran hak*” ile hak sahibi bir taşınmazın alıcısı olabilmekte, “*geri alım hakkı*” ile ise taşınmazını satan söz konusu hakkın sahibi taşınmazını geri alabilmektedir. Söz konusu hakların kullanımı tek taraflı bir irade beyanı ile olmaktadır. “*Ön alım hakkı*” ise kanundan doğabileceği gibi sözleşmeden de kaynaklanabilir. İlk durumda, “*kanuni ön alım hakkı*”ndan bahsedilir, diğer durum ise “*akdi önalım hakkı*” olarak ifade edilir. Ön alım hakkı ise bir taşınma satışında üçüncü kişi yerine söz konusu hak sahibinin alıcı olabilmesi şeklinde tezahür eden bir haktır. Burada önem arz eden husus, gerek kanundan gerek sözleşmeden kaynaklanan ön alım hakkının, TMK md. 734/I ve TBK md. 242/I uyarınca hak sahibinin tek taraflı irade beyanı ile kullanılmasının mümkün olmamasında görülmekte olup, kanun koyucunun söz konusu hakkın dava yolu ile kullanılmasını istemesine ilişkindir. Anılan hususlarda bkz. **OĞUZMAN / BARLAS**, s. 157-158. TMK md. 734/I, “*Önalım hakkı, alıcıya karşı dava açılarak kullanılır.*”, TBK md 242/I, “*Sözleşmeden doğan önalım hakkını kullanmak isteyen hak sahibi, bu hak şerhedilmiş ve taşınmazın mülkiyeti alıcı adına tescil edilmişse alıcıya; aksi takdirde satıcıya karşı, satışın veya ekonomik bakımdan satışa eşdeğer başka bir işlemin kendisine bildirildiği tarihten başlayarak üç ay ve her hâlde satışın yapılmasından başlayarak iki yıl içinde dava açmak zorundadır.*” hükümlerini içermektedir.

adlandırılmaktadır³⁴⁰. Söz konu haklar, lafızlarında da belirtildiği üzere, mevcut bir hukuki ilişki üzerinde “*değiştirici*” bir etki doğurmaktadırlar³⁴¹.

Söz konusu haklara örnek olarak, seçimlik borçlar öğretide örnek olarak verilmekte olup; seçimlik borçlarda, seçim hakkı olarak ifade edilen değiştirici yenilik doğuran hakkın sahibinin söz konusu hakkı kullanmasıyla birden fazla edimden birinin seçildiği ve borcun konusu olan edim belirlendiğinden hukuki ilişkinin içeriğinin değiştirilmesinin söz konusu olduğu ifade edilmektedir³⁴². Öğretide, başka bir örnek olarak ise ayıplı mal satışının söz konusu olduğu durumlarda tüketicinin sahip olduğu haklar verilmektedir³⁴³. Söz konusu hakların seçimi kural olarak tüketiciye bırakıldığı ve bu itibarla hukuki ilişkinin içeriğinin değiştirilmesinin söz konusu olduğu yönünde görüş belirtilmektedir³⁴⁴.

3. Bozucu Yenilik Doğuran Haklar

“*Yenilik doğuran haklar*”ın sonuç yönünden yapılan ayrıma göre son türünü “*bozucu yenilik doğuran haklar*” oluşturmaktadır³⁴⁵. “*Bozucu yenilik doğuran haklar*”,

³⁴⁰ OĞUZMAN / BARLAS, s. 159.

³⁴¹ OĞUZMAN / BARLAS, s. 159.

³⁴² OĞUZMAN / BARLAS, s. 159; DURAL / SARI, s. 184.

³⁴³ DURAL / SARI, s. 184.

³⁴⁴ DURAL / SARI, s. 184.

³⁴⁵ OĞUZMAN / BARLAS, s. 159.

hak sahibi tarafından kullanılmasıyla bir hukuki bağı bozmakta, başka bir ifade ile hukuki ilişkinin sona ermesi sonucunu doğururlar³⁴⁶.

Bu itibarla, kanuna veya keza sözleşmedeki bu husustaki bir hakkın varlığına dayanarak, sözleşmenin bir tarafça sona erdirilmesi sonucu doğuran haklar, “*bozucu yenilik doğuran haklar*” olarak nitelendirilmektedirler³⁴⁷. Öğretide, “*bozucu yenilik doğuran*” haklara örnek olarak, vekalet sözleşmesinin tek taraflı sona erdirilmesine ilişkin TBK md. 512’de işaret edilen “*azletme*” ve “*istifa*” hakları gösterildiği gibi, hizmet sözleşmesine ilişkin TBK md. 435/I’de yer verilen derhal fesih hakkı bu hususta belirtilmektedir³⁴⁸. Keza, TKHK md. 48/IV uyarınca, “*cayma hakkı*” olarak kanunda ifade edilen mesafeli sözleşmeler kapsamındaki “*geri alma hakkı*”, sözleşmenin tarafı olan tüketiciye kanunen tanınmış “*bozucu yenilik doğuran hak*” olarak nitelendirilmektedir³⁴⁹.

³⁴⁶ OĞUZMAN / BARLAS, s. 159.

³⁴⁷ DURAL / SARI, s. 185.

³⁴⁸ OĞUZMAN / BARLAS, s. 159; DURAL / SARI, s. 185; TBK md. 512’de “*Vekâlet veren ve vekil, her zaman sözleşmeyi tek taraflı olarak sona erdirebilir. Ancak, uygun olmayan zamanda sözleşmeyi sona erdiren taraf, diğerinin bundan doğan zararını gidermekle yükümlüdür.*”, TBK md. 435/I, “*Taraflardan her biri, haklı sebeplerle sözleşmeyi derhâl feshedebilir. Sözleşmeyi fesheden taraf, fesih sebebini yazılı olarak bildirmek zorundadır.*” hükümlerini içermektedir. Genel olarak, fesih hakkının bozucu yenilik doğuran bir hak olarak nitelendirilebileceğine ilişkin ayrıca bkz. GÜNEŞ, Zeynep Naz, Finansal Hizmetlere İlişkin Mesafeli Sözleşmeler, Ankara Temmuz 2018, s. 108.

³⁴⁹ TKHK md. 38/IV, “*Tüketici, on dört gün içinde herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin sözleşmeden cayma hakkına sahiptir.*” hükmünü içermektedir.

Keza, bir hukuki ilişkiyi tek taraflı sona erdiren ve bu itibarla da “*bozucu yenilik doğuran hak*” olarak nitelendirilen başka haklar da hukukumuzda bulunmaktadır³⁵⁰. Bu kapsamda da söz konusu haklara örnek olarak öğretide, dernek üyeliğinin sona ermesine ilişkin olarak TMK md. 66’da ifade edilen dernekten “*çıkma*” ve TMK md. 67’de yer verilen dernekten “*çıkarılma*” gösterilmektedir³⁵¹.

“*Geri alma hakkı*”nın niteliği hususunda bkz. **DEMİR**, Mehmet, Kapıdan İşlemlerde Tüketiciyi Koruyan Geri Alma Hakkı, Ankara 2003, s. 292-293. “Dönme hakkı” ile karşılaştırma amacıyla bu hususta bkz. **ERTEN**, Alev, Türk ve Alman Hukukunda Mesafeli Sözleşmeler (Avrupa Topluluğu Mesafeli Sözleşmeler Direktifi ile Karşılaştırmalı Olarak), Ankara 2009, s. 205-207. Söz konusu hakkın mesafeli sözleşmeler yönünden düzenlenme amacı ve niteliğine ilişkin olarak bkz. **KÜÇÜKAYDIN**, s. 14-15, 131-132. “*Cayma hakkı*” adlandırmasıyla konuya ilişkin ayrıca bkz. **ASLAN**, İ. Yılmaz, 6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku, 5. Baskı, Bursa 2015, s. 569-570; **ÖZKAN**, *Mesafeli Sözleşmeler*, s. 120-141. Mülga TKHK kapsamında ilgili hüküm için ayrıca bkz. **GÜNEŞ**, *Finansal Hizmetlere İlişkin Mesafeli Sözleşmeler*, s. 109.

³⁵⁰ **DURAL / SARI**, s. 184-185.

³⁵¹ **DURAL / SARI**, s. 184-185.

IV. MALİ YÖNLERİ İTİBARIYLA FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI

A. KAVRAM

Kişilerin fikri çabalarının sonucu olarak ortaya çıkan maddi nitelikte olmayan ürünler üzerinde de hukuki koruma altında bulunan ve herkese karşı ileri sürülebilmekle yönüyle mutlak hak olarak nitelendirilen haklar bulunmaktadır³⁵². Söz konusu hakları ifade etmek için kullanılan farklı terimlerin ise değerlendirilmesi çalışmamızda terim bütünlüğünün sağlanması yönünden önem arz etmektedir³⁵³. Bu kapsamda öncelikle, gerek öğretide gerek “*Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü*” adında olduğu gibi uluslararası kabul gören “*fikri mülkiyet*” ifadesinin açıklanmasında fayda bulunmaktadır³⁵⁴.

“*Fikri mülkiyet*” teriminin kapsamı, Türkiye Cumhuriyeti’nin de kabul ettiği, 19 Kasım 1975 tarihli ve 15417 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “*Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatını Kuran, 14 Temmuz 1967 Tarihinde Stockholm’de İmzalanan Sözleşme*”nin md. 2’de yer alan sekiz numaralı tanımında (sözleşmede yer alan şekliyle “*tarif*”inde)

³⁵² OĞUZMAN / BARLAS, s. 151; KILIÇOĞLU, Ahmet M., Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar, Sınai Mülkiyet Kanunu’na Göre Genişletilmiş – Gözden Geçirilmiş 5. Bası, Ankara 2019, s. 1.

³⁵³ Bu yöndeki yaklaşım için bkz. TEKİNALP, Ünal, Fikri Mülkiyet Hukuku, Güncelleştirilmiş, Birçok Bölümü Yeniden Yazılmış 2. Bası, İstanbul Haziran 2002, s. 1-4.

³⁵⁴ Bu hususta ve Dünya Fikri Mülkiyet Örgütüne ilişkin bkz. TEKİNALP, s. 1-2, 72-73.

belirtilmiş, söz konusu terim, günümüzde FSEK ve SMK kapsamında yer alan hakları da içerisine alacak şekilde tanımlanmıştır³⁵⁵.

Bununla birlikte, günümüzde, belirtildiği üzere FSEK ve SMK’de olduğu üzere mevzuatımızda, uygulamada ve keza öğretide, “*fikri mülkiyet*” kapsamında bulunan hakların “*sınai*” ve “*fikri*” yönden ikili bir ayrıma tabi tutulduğu görülmektedir³⁵⁶.

Bu itibarla, söz konusu hakların açıklanmasında fayda bulunmakta olup, “*sınai haklar*”, kavramın lafzının da işaret ettiği üzere sanayi, ticaret veya tarımda yararlanılmak üzere hak sahibinin fikri süreci sonucu ortaya çıkarılan yeniliklerin ve keza, adlar ile işaretlerin korunmasına yönelik haklar olarak genel olarak tanımlanabilir³⁵⁷. “*Fikri haklar*” ise, hak sahiplerinin fikri süreçleri neticesinde ortaya koydukları “*fikir ve sanat eserleri*”nin ve “*bağılantılı hak sahipleri*”nin korunmasına yönelik hakları ifade etmektedir³⁵⁸. Öte yandan, “*fikri haklar*”ın “*fikri mülkiyet hakkı*”nda olduğu üzere “*fikir ve sanat eserleri*” üzerindeki hakları kapsadığı gibi “*sınai hakları*” da kapsayan bir

³⁵⁵ TEKİNALP, s. 1, 72-73.

³⁵⁶ TEKİNALP, s. 1; KILIÇOĞLU, *Fikri Haklar*, s. 5. Ankara Üniversitesi bünyesinde bulunun “*Fikri ve Sınai Haklar Araştırma ve Uygulama Merkezi*” adında ve keza 2018/17 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesine konu “*Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları Koordinasyon Kurulu*” bu da hususta örnek olarak gösterilebilir.

³⁵⁷ SULUK, Cahit / NAL, Temel, “*Birinci Bölüm: Genel Bilgiler*”, *Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları* (Sami KARAHAN / Cahit SULUK / Tahir SARAÇ / Temel NAL) Gözden Geçirilmiş 4. Baskı, Ankara Eylül 2015, s. 2-3; KILIÇOĞLU, *Fikri Haklar*, s. 5-17.

³⁵⁸ SULUK / NAL, s. 1-2; KILIÇOĞLU, *Fikri Haklar*, s. 19.

şekilde de öğretide kullanıldığı görülmekte, bu kullanıma göre fikir ve sanat eserleri üzerindeki hakları ifade etmek üzere “*dar anlamda fikri haklar*” teriminin tercih edildiği görülmektedir³⁵⁹.

Esasen, “*fikri mülkiyet*”in “*fikri*” ve “*sınai*” yönünden yapılan bu ayrım, temelini 20 Mart 1983 tarihli ve “*sınai mülkiyet*”in korunmasına yönelik Paris Sözleşmesi ile 9 Eylül 1886 tarihli ve “*edebi ve artistik eserler*”in korunmasına yönelik Bern Sözleşmesi’nden almaktadır³⁶⁰.

Öte yandan, Türkiye Cumhuriyeti’nin de 1995 yılından itibaren taraf olduğu “*TRIPS*” kısaltmasıyla anılan “*Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması*” olarak ifade edilen “*Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights*”ın md. 1/II’de de “*intellectual property*” (“*fikri mülkiyet*”) teriminin söz konusu anlaşmanın ikinci kısmının birinci ve yedinci bölümlerindeki tüm kategorileri ifade ettiği

³⁵⁹ “*Sınai*” kullanımı yerine “*sınai mülkiyet*”, “*ihтира*” gibi farklı adlandırmaların da mevcut olduğu ve bu hususta bkz. **ERBEK**, Özge, “*Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin Lisans Sözleşmesinin Hukuki Niteliği*”, DEÜHFD, C: 11, S: 2, Y: 2009 (Basım Yılı: 2011), s. 4-5. Ayrıca bkz. **ŞAHİN**, Ayşenur, Fikri Hukukta Eser Sahibinin Mali Haklarının Korunması, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2009, s. 4-5. Fikri hakkı, geniş bir şekilde ele alan kullanım için bkz. **AYİTER**, Nuşin, Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri, Ankara 1972, s. 5; **GÖKYAYLA**, K. Emre, Telif Hakkı ve Telif Hakkının Devri Sözleşmesi, En Son Değişiklikleri İle 2. Baskı, Ankara Mayıs 2001, s. 23.

³⁶⁰ **TEKİNALP**, s. 1.

belirtilmiştir³⁶¹. TRIPS’in söz konusu bölümleri ise başlıca, FSEK içerisinde düzenlenen telif ve komşu hakları, SMK içerisinde düzenlenen markaları, coğrafi işaretleri, endüstriyel tasarımları, patentleri ve EDTKHK’da düzenlenen entegre devre topografyalarına karşılık gelmektedir³⁶². Görüldüğü üzere, TRIPS kapsamında da “*fikri mülkiyet*” teriminin yalnızca “*fikir ve sanat eserleri*” ile sınırlı olmaksızın geniş bir biçimde kullanılmıştır³⁶³.

Öğretide, “*sınai haklar*” kavramındaki “*sınai*” ifadesinin “*fikir ve sanat eserleri*”nde de uygulama alanı bulduğu ifade edilmekte ve bu itibarla “*fikir ve sanat eserleri*”ni sadece “*fikri hak*” olarak nitelendirmenin mümkün olmadığı da savunulmaktadır³⁶⁴. Söz konusu görüş, “*fikir ve sanat eserleri*”nin günümüzde sanayileştiğini ve “*fikri mülkiyet*”in bütünüyle bu kapsamda bulunduğunu ifade

³⁶¹ **TEKİNALP**, s. 3; **SULUK**, Cahit / **SEVİNDİK**, Abdullah Talha (Ed.), “*Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları*”, <https://fikrimulkiyet.com/mevzuat/ticaretle-baglantili-fikri-mulkiyet-haklari/>, SET: 18 Ekim 2025. Türkiye Cumhuriyeti’nin 1995 yılından itibaren TRIPS’e taraf olması ve detaylı bilgi için bkz. **SULUK**, Cahit / **ORHAN**, Ali, Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku, C: II, Genel Esaslar Fikir ve Sanat Eserleri, İstanbul Eylül 2005, s. 49-52; **GÜNEŞ**, *Uygulamada Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, s. 24-25; **ÖZTÜRK**, Özge, Yazılımların Fikri Mülkiyet Hukuku Kapsamında Korunması, Bilişim Hukuku Güncel Sorunlar II (Ed.: Süleyman YILMAZ), Ankara 2021, s. 70-71.

³⁶² TRIPS’in 14. maddesinin komşu haklara yönelik olduğuna ilişkin bkz. **TEKİNALP**, s. 233.

³⁶³ **TEKİNALP**, s. 1.

³⁶⁴ **TEKİNALP**, s. 2.

etmektedir³⁶⁵. Nitekim, FSEK kapsamında yer alan bilgisayar programları ve sinema eserlerinin de “*sanayi*” içerisinde yer aldığı belirtilmektedir³⁶⁶. Keza, TRIPS kapsamında da “*fikri*” ve “*sınai*” şeklinde bir ayrımın bulunmadığına işaret edilerek “*fikir ve sanat eserleri*”nin “*fikri mülkiyet*“, korunan diğer değerlerin ise “*sınai mülkiyet*” kapsamında belirtilmesinin söz konusu hakkın niteliği ile de bağdaşmasının mümkün olmadığı ifade edilmekte ve bu ayrım eleştirilmektedir³⁶⁷.

Öğretide ayrıca “*teelif hakkı*” terimine de yer verilmekte olup, söz konusu terimin edebi eserlere matuf olduğu ve diğer “*fikir ve sanat eserleri*” için kullanılmasının güç olduğu ifade edildiği gibi, günümüzdeki kullanımı gözetildiğinde, tüm eser türleri için geçerli olacak şekilde “*fikri hak*” karşılığı olarak “*teelif hakkı*” teriminin kullanılabilirdiği de belirtilmektedir³⁶⁸.

Biz de anılan görüşe teoride katılmakla, malvarlığı kavramı içerisinde, “*fikri*” ve “*sınai*” ayrımı olmaksızın bu kapsamdaki tüm hukuki korumanın özellikle mali yönleriyle yer aldığını düşündüğümüzden bu yönden “*fikri mülkiyet hakları*” terimini çalışmamızda kullanmayı tercih etmekteyiz³⁶⁹. Öte yandan söz konusu kullanım, “*fikri*

³⁶⁵ TEKİNALP, s. 2.

³⁶⁶ TEKİNALP, s. 2.

³⁶⁷ TEKİNALP, s. 2. Ayrıca bkz. GÜNEŞ, İlhami, Uygulamada Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara Ağustos 2015, s. 17.

³⁶⁸ Birinci görüş için bkz. AYİTER, *Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri*, s. 5; ikinci görüş için bkz. GÖKYAYLA, s. 23.

³⁶⁹ Bu hususta bkz. TEKİNALP, s. 1-3; OĞUZMAN / BARLAS, s. 151-152; GÜNEŞ, *Uygulamada Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, s. 29. “*Dijital malvarlığı*” kapsamında bu

mülkiyet hakları”na konu tüm değerlere aynı düzenlemelerin uygulanması gerektiği anlamın gelmediğinden, bu değerlere kendilerine özgü düzenlemelerin uygulama alanı bulmasının da tabii olduğunu belirtmekte fayda görmekteyiz³⁷⁰. Bununla birlikte, konumuzla yakın ilgisi ve çalışmamızın sınırları yönünden, “*fikri mülkiyet hakları*” terimi esasen çalışmamızda FSEK kapsamında kullanılmaktadır³⁷¹.

B. FİKRİ MÜLKİYET HAKKININ NİTELİĞİ VE MÜLKİYET HAKKI İLE KARŞILAŞTIRILMASI

“*Fikri mülkiyet hakları*” içerisinde “*mülkiyet*” ifadesinin bulunmasına karşılık söz konusu hak, bir aynı hak olan “*mülkiyet hakkı*” ile içerik ve özellikleri itibarıyla çeşitli farklılıklar arz etmektedir³⁷². Esasen “*fikri mülkiyet hakkı*” kavramı içerisinde yer alan “*mülkiyet*” ifadesi, fikri çabalar sonucunda ortaya çıkan hak konusuna ilişkin hak sahibinin sahipliğine işaret etmek amacıyla kullanılmaktadır³⁷³.

“*Fikri mülkiyet hakları*”, niteliği itibarıyla kendine özgü çeşitli özelliklere sahip olup, bu özellikler çalışma konumuzda arz ettikleri önem nedeniyle ve konunun daha iyi

yönde bkz. **ERSÖZ**, s. 63. “*Aynı hak*” olmadığından, taşınır ve taşınmazlar üzerinde de kurulamayacağından bahisle, bu hususta “*mülkiyet*” ifadesinin kullanılamayacağına ilişkin karşıt görüş için bkz. **GÖKYAYLA**, s. 24.

³⁷⁰ **TEKİNALP**, s. 4.

³⁷¹ “*Fikri*” ve “*sınai*” haklar arasında farklara ilişkin olarak ayrıca bkz. **ERBEK**, s. 5.

³⁷² **SULUK / NAL**, s. 4; **KILIÇOĞLU**, *Fikri Haklar*, s. 2.

³⁷³ **KILIÇOĞLU**, *Fikri Haklar*, s. 2.

anlaşılması amacıyla çalışma konumuz ile sınırlı olarak, “*mülkiyet hakkı*” ile farklılıkları ile birlikte çalışmamızda açıklanmaktadır³⁷⁴.

Belirtmek gerekir ki, “*fikri mülkiyet hakkı*” öncelikle, “*mülkiyet hakkı*”ndan hakkın konusu yönünden ayrılmaktadır³⁷⁵. “*Mülkiyet hakkı*”nın konusu geleneksel olarak maddi varlıklar üzerinde söz konusu olabildiği halde, “*fikri mülkiyet hakkı*”nın konusu maddi olmayan ürünlerdir³⁷⁶. Öğretide, fikri çaba sonucunda ortaya çıkan söz konusu maddi olmayan ürünlerin “*fikri ürün*” olarak da ifade edildiği görülmektedir³⁷⁷.

Öte yandan, kişilerin fikri çabalarının maddi bir varlıkta da görünür olması muhtemel olup, bu hususta bir heykeltraşın maddi bir varlığı biçimlendirerek ortaya çıkardığı güzel sanat eseri örnek gösterilebilir³⁷⁸. Ayrıca ifade edilmelidir ki, sanayide fikri çabaya dayanılarak maddi varlıkların da üretilmesi söz konusu olabilmekte, bir buluş kullanılarak üretilen eşya da bu hususa örnek teşkil etmektedir³⁷⁹.

³⁷⁴ “*Fikri mülkiyet hakları*”nın kendine özgü niteliklere sahip olduğu hususunda bkz. **SULUK / NAL**, s. 4. Ayrıca bkz. **GÜNEŞ**, *Uygulamada Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, s. 28-29.

³⁷⁵ **SULUK / NAL**, s. 4; **KILIÇOĞLU**, *Fikri Haklar*, s. 2.

³⁷⁶ **SULUK / NAL**, s. 4; **KILIÇOĞLU**, *Fikri Haklar*, s. 2.

³⁷⁷ **ERBEK**, s. 2. “*Fikri emek ürünü*” şeklindeki başka bir kullanım için ayrıca bkz. **GÜNEŞ**, *Uygulamada Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, s. 28.

³⁷⁸ **KILIÇOĞLU**, *Fikri Haklar*, s. 2-3. FSEK md. 4/I/2’de estetik değere sahip olan heykellerin güzel sanat eseri olduğu belirtilmiştir. Çeşitli örnekler için ayrıca bkz. **SULUK / NAL**, s. 5.

³⁷⁹ **KILIÇOĞLU**, *Fikri Haklar*, s. 3.

Açıklanan nedenle, maddi varlık üzerindeki “*mülkiyet hakkı*” ile maddi varlığın ortaya çıkmasında kullanılan fikre ilişkin “*fikri mülkiyet hakkı*” konu yönünden birbirlerinden ayırdır³⁸⁰. Bu farklılık, FSEK md. 57/I’de ifade edilmiş olup, anılan hükümde, fikri ürünün maddi varlıkta somutlaşmış aslı veya çoğaltılmış örneklerinin “*mülkiyet hakkı*”nın devredilmesinin aksi kararlaştırılmadıkça fikri ürün üzerindeki “*fikri mülkiyet hakkı*”nın devredilmesi anlamına gelmeyeceği ifade edilmiştir³⁸¹. Söz konusu hükmün işaret ettiği hususa örnek olarak, güzel sanat eseri niteliğindeki bir tablonun satın alınması sonucunda, tablonun maddi varlığına ilişkin olarak mülkiyet hakkının alıcıya geçebileceği, fakat “*fikri mülkiyet hakkı*” da kural olarak alıcıya geçmiş sayılmayacağından, maddi yönden fikri haklardan olan “*işleme*” ve “*çoğaltma*” haklarına alıcının sahip olmayacağı ve bu tabloyu örneğin bir kartpostala çevirip çoğaltamayacağı öğretide ifade edilmektedir³⁸².

Ayrıca “*mülkiyet hakkı*”nın bir süreye bağlı olmaması, koruma süreleri bulunan “*fikri mülkiyet hakkı*” ile aralarındaki başka bir farkı göstermektedir³⁸³.

³⁸⁰ **SULUK / NAL**, s. 4-5; **KILIÇOĞLU**, *Fikri Haklar*, s. 3.

³⁸¹ **KILIÇOĞLU**, *Fikri Haklar*, s. 3. FSEK md. 57/I’de “*Asıl veya çoğaltılmış nüshalar üzerindeki mülkiyet hakkının devri, aksi kararlaştırılmış olmadıkça, fikri hakların devrini ihtiva etmez.*” hükmü yer almaktadır. Benzer yönde ayrıca bkz. **SULUK / NAL**, s. 5.

³⁸² **KILIÇOĞLU**, *Fikri Haklar*, s. 3. FSEK md. 4/I/1’de estetik değere sahip yağlı ve suluboya tabloların güzel sanat eseri olduğu ifade edilmiştir. Benzer yönde ayrıca bkz. **SULUK / NAL**, s. 5-6.

³⁸³ **GÜNEŞ**, *Uygulamada Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, s. 29; **SULUK / NAL**, s. 5; **KILIÇOĞLU**, *Fikri Haklar*, s. 3.

Diğer bir fark ise hak sahibinin “*fikri mülkiyet hakkı*”na yönelik iradesini söz konusu hakkı içeren maddi varlığa yöneltmesinin ve bu iradenin devamının aranmasının gerekmemesinde gösterir³⁸⁴. Bu itibarla, örneğin bir edebiyat eserinin somutlaştığı “*eşya*” niteliğindeki bir kitap nüshasının, malikinin rızası dışında hukuka aykırı olarak elinden alınması durumunda, söz konusu edebiyat eseri üzerinde “*fikri mülkiyet hakkı*” sahibi olan yazarının kitap nüshasının malike geri verilmesi yönünde herhangi bir dava hakkına sahip olmadığı, “*mülkiyet hakkı*”na dayanan söz konusu davanın malik tarafından açılması gerektiği öğretide ifade edilmektedir³⁸⁵. Nitekim, kitap nüshasına ilişkin mülkiyet hakkının ihlalinin “*fikri mülkiyet hakkı*” sahibinin söz konusu hakkını ihlal etmediğine işaret edilmektedir³⁸⁶. Bu çerçevede ayrıca, söz konusu “*fikri mülkiyet hakları*”nın kullanılmaları ile kural olarak tükenmediklerini de ifade etmek gerekir³⁸⁷. Başka bir deyişle, örneğin bir edebi eserin fiziken çoğaltılması ile hak konusu tükenmemekte, yalnızca fikri çabanın cisimlendiği eşya üzerindeki hak tükenmekte olup, bu husus “*tükenme ilkesi*” ile açıklanmaktadır³⁸⁸. Bu ilke, “*fikri mülkiyet hakkı*” sahibinin izni ile satışı yapılmış bir eşyanın tekrar satışa konu edilmesine imkan sağlamakta ise de bu durum yalnızca “*yayma hakkı*” bakımından uygulanmaktadır³⁸⁹.

³⁸⁴ KILIÇOĞLU, *Fikri Haklar*, s. 3-4.

³⁸⁵ KILIÇOĞLU, *Fikri Haklar*, s. 4. Bu nitelikteki dava, TMK md. 683/II’de yer verilen istihkak davasıdır.

³⁸⁶ KILIÇOĞLU, *Fikri Haklar*, s. 4.

³⁸⁷ SULUK / NAL, s. 6.

³⁸⁸ SULUK / NAL, s. 6.

³⁸⁹ SULUK / NAL, s. 6.

Bununla birlikte belirtmek gerekir ki, fikri çabanın somutlaştığı eşya üzerinde aynı anda farklı kişilerin “*fikri mülkiyet hakkı*” ve “*mülkiyet hakkı*” söz konusu olabileceğinden, “*fikri mülkiyet hakkı*” sahibinin hakkının da korunması amacıyla “*mülkiyet hakkı*”nın sınırlanması gerekliliği gündeme gelebilmektedir³⁹⁰. Nitekim, bu husus fikri çabanın somutlaştığı eşyanın eserin aslı olmasında öne çıkmaktadır³⁹¹. Söz konusu eşyanın malikinin kural olarak, eser niteliği bulunan eşya üzerinde “*tasarruf*” yetkisi dahil mülkiyet hakkına dayanan tüm yetkilerini kural olarak kullanabileceğinden, bu yetkilerine karşı “*fikri mülkiyet hakkı*” sahibinin hakkının korunması gerekliliği doğmaktadır³⁹². Bu itibarla kanunda eser sahibi olarak ifade edilen “*fikri mülkiyet hakkı*” sahibi, “*fikri mülkiyet hakkı*”na konu söz konusu eserde değişiklik yapılmasını yasaklayabilmekte, esere ulaşabilmekte, eserin maliki ile arasında olan sözleşmeye göre malikin esere ilişkin “*tasarruf*” yetkisi de kısıtlanabilmekte, keza sergilemek amacıyla eseri “*geçici bir süre*”yle malikten alabilmekte, ayrıca eser malike satılmış olup daha sonra tekrar satışı gündeme gelirse ve bu itibarla satış bedelleri arasında “*açık bir orantısızlık*” söz konusu olursa bu nedenle kendisine satış bedelinden de pay verilmesini isteyebilmektedir³⁹³.

Çalışma konumuz açısından önem arz eden bir husus da “*fikri mülkiyet hakları*” içerisinde yer alan “*fikir ve sanat eserleri*” üzerindeki mutlak hakların, çift yönlü olduğu,

³⁹⁰ KILIÇOĞLU, *Fikri Haklar*, s. 4.

³⁹¹ KILIÇOĞLU, *Fikri Haklar*, s. 4.

³⁹² KILIÇOĞLU, *Fikri Haklar*, s. 4.

³⁹³ KILIÇOĞLU, *Fikri Haklar*, s. 4-5.

“*mali*” ve “*manevi*” nitelikte çeşitli yetkileri içerisinde bulundurduğudur³⁹⁴. Esasen bu kabul, söz konusu fikri ürün üzerinde hakkının bütünüyle bir malvarlığı veya şahıs varlığı hakkı olmadığına ilişkin öncül ile dayanağını “*çift cephe teorisi*” olarak ifade edilen öğretiden almaktadır³⁹⁵. Bu öğretiyeye göre, söz konusu hak “*mali*” ve “*manevi*” yetkileri barındırmakta olup, bu yetkiler birbirlerinden ayrı değerlendirilmekte, başka bir ifade ile bağımsız olarak ele alınmaktadır³⁹⁶. Bu görüş neticesinde söz konusu haktan kaynaklanan “*mali yetkiler*”, şahıs varlığı içerisinde değerlendirilmediğinden, devirlerinin de mümkün olduğu söylenebilmektedir³⁹⁷. Bununla birlikte, manevi yetkiler, kişilik haklarından farklılık arz etmekte olup, bu husus kişilik haklarından bahsedebilmek için bir eserin mevcut olması gerekmezken, söz konusu manevi yetkilerden bahsedilmek için bir eserin mevcut olması gerekmektedir³⁹⁸. Nitekim, söz konusu manevi yetkiler, eser sabinin eseri ile arasındaki bağa dayanmaktadır³⁹⁹.

³⁹⁴ **TEKİNALP**, s. 82-83; **BELLİCAN**, Cüneyt, Fikri Hukukta Manevi Haklar ve Manevi Hakların Korunması, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul Haziran 2008, s. 20; **KILIÇOĞLU**, *Fikri Haklar*, s. 19. Söz konusu yetkilerin uygulamada sıklıkla “*hak*” olarak ifade edildiği ve bu itibarla da bu kullanımın tercih edilmesine ilişkin görüş için ayrıca bkz. **GÖKYAYLA**, s. 24.

³⁹⁵ **TEKİNALP**, s. 82-84; **BELLİCAN**, s. 20, 13, 47.

³⁹⁶ **TEKİNALP**, s. 139; **BELLİCAN**, s. 20.

³⁹⁷ Bu hususta ve devredilemezliğin aşılması ile kullanımın devrine ilişkin çeşitli değerlendirmeler için bkz. **BELLİCAN**, s. 20, 217-223.

³⁹⁸ **TEKİNALP**, s. 140. Manevi yetkilerin kişilik hakları içerisinde sınıflandırılmamasına ilişkin ayrıca bkz. **ERBEK**, s. 3.

³⁹⁹ **TEKİNALP**, s. 140.

Bu itibarla, FSEK’de “*mali hak*” olarak belirtilen söz konusu yetkilerin hukuki işlemlere konu olabileceğini ve miras ile intikale de elverişli olduğu da bu kapsamda belirtilmelidir⁴⁰⁰. Nitekim, FSEK md. 48/I-II’de “*mali haklar*”ın eser sahibi veya mirasçılar tarafından devredilmesinin mümkün olduğu ifade edilmektedir⁴⁰¹. Öte yandan, istendiği takdirde bu hakların yalnızca kullanılmalarının da üçüncü kişilere bırakılabileceği de anılan maddede belirtilmektedir⁴⁰². Öğretide, “*mali haklar*”ın devrinin hukuki niteliği tasarruf işlemi olarak nitelendirilmekte, kullanımın üçüncü kişiye bırakılmasının ise üçüncü kişinin söz konusu hakkın kullanılmasını talep edebileceği bir borçlandırıcı işlem olarak değerlendirildiğini belirtmek de bu hususta faydalıdır⁴⁰³. Ayrıca, bu husustan yola çıkarak, öğretide FSEK’in “*mali haklar*”ın devrine izin vererek çift cephe teorisine, kullanımın devrine izin vererek ise eser üzerinden yetkilerin birbirinden ayrılamayacağına işaret eden tek cephe teorisine birlikte yer verdiğini gösterdiği yönünde bir görüşün de ayrıca mevcut olduğu görülmektedir⁴⁰⁴. Öte yandan görüldüğü üzere, her iki görüş de eser üzerindeki yararlanma haklarının hukuki işlemlere

⁴⁰⁰ **SULUK / NAL**, s. 6. Eser sahibinin ölümünden sonra, manevi hakların intikale konu olmadığı, fakat kullanımının devrinin söz konusu olduğuna ilişkin ayrıca bkz. **BELLİCAN**, s. 254-257.

⁴⁰¹ FSEK md. 48/I’de “*Eser sahibi veya mirasçılar kendilerine kanunen tanınan mali hakları süre, yer ve muhteva itibariyle mahdut veya gayrimahdut, karşılıklı veya karşılıksız olarak başkalarına devredebilirler.*” hükmü yer almaktadır.

⁴⁰² Bu husus, FSEK md. 48/II’de “*Mali hakları sadece kullanma salahiyeti de diğer bir kimseye bırakılabilir. (Ruhsat).*” lafzıyla belirtilmiştir.

⁴⁰³ **BELLİCAN**, s. 47-48.

⁴⁰⁴ **BELLİCAN**, s. 48.

konu edilmesini engellememekte, hukuki işlemlerin sadece tasarruf ve borçlandırıcı işlem yönünden niteliği farklılaşmaktadır⁴⁰⁵.

Ayrıca, öğretide, bu kapsamdaki hakların üç yönlü olduğu ifade edilmekte ve bu yönler, “*müspet yön*”, üçüncü kişilerin ihlallerine karşı özel hukuk kapsamında “*menfi yön*” ve ceza hukuku özelinde “*cezai yön*” olarak belirtilmektedir⁴⁰⁶. Başka bir ifade ile, söz konusu haklar, anılan yönleri ile hak sahiplerine mali ve manevi yetkiler vermekle kalmayıp, üçüncü kişilerin ihlallerine karşı ise hukuki ve cezai koruma da sağlamaktadır⁴⁰⁷.

FSEK kapsamındaki “*mali haklar*”ın neler olduğu açıklanmadan önce belirtmelidir ki, kanun koyucu FSEK md. 20/I’de eser sahibinin aleni olmayan eserine ilişkin “*faydalanma hakkı*” münhasıran eser sahibinde olduğunu hüküm altına almış, daha sonra ise alenileşen esere ilişkin “*faydalanma hakkı*”nın FSEK’de belirtilen mali haklarla sınırlı olduğunu, başka bir ifadeyle sınırlı sayıda düzenlendiğini ifade etmiş bulunmaktadır⁴⁰⁸. Ayrıca, söz konusu mali hakların birbirlerinden bağımsız olduğuna

⁴⁰⁵ BELLİCAN, s. 44.

⁴⁰⁶ “*Menfi yön*”e ilişkin olarak “*Hukuk davaları*” üst başlıklı FSEK md. 66-70, “*cezai yön*”e ilişkin olarak ise “*Ceza davaları*” üst başlıklı FSEK md. 71-75 gösterilmekte olup, bu hususta bkz. NAL / SULUK, s. 86.

⁴⁰⁷ NAL / SULUK, s. 86.

⁴⁰⁸ NAL / SULUK, s. 93. FSEK md. 20/I’de “*Henüz alenileşmemiş bir eserden her ne şekil ve tarzda olursa olsun faydalanma hakkı münhasıran eser sahibine aittir. Alenileşmiş bir eserden eser sahibine münhasıran tanınan faydalanma hakkı, bu Kanunda mali hak olarak gösterilenlerden ibarettir. Mali haklar birbirine bağlı değildir.*”

anılan maddede yer verilmiştir⁴⁰⁹. Başka bir ifade ile bir mali hakkın kullanılması veya üzerinde tasarruf edilmesi diğer mali haklara etki göstermemektedir⁴¹⁰. Keza, bir mali hakkın hukuki işleme konu olması da diğer mali hakları etkilememektedir⁴¹¹. Nitekim, FSEK md. 52’de mali hakları konu edinen yazılı sözleşmelerde, hangi mali hakların konu edildiğinin ayrı ayrı sözleşmede gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir⁴¹². Ayrıca, mali hakların mirasa konu olmaları da mümkün olduğu da bu hususta ifade edilmelidir⁴¹³.

Mali hakların türleri ise “işleme hakkı”, “çoğaltma hakkı”, “yayma hakkı”, “temsil hakkı”, “işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletim hakkı” olarak FSEK md. 21-25’in başlıklarında ifade edilmiş bulunmaktadır.

Bunlardan birinin tasarrufu ve kullanılması diğerine tesir etmez.” hükümlerine yer verilmiştir.

⁴⁰⁹ NAL / SULUK, s. 93. Mali hakların birbirinden bağımsız olduğu yönünde ayrıca bkz. GÜNEŞ, *Uygulamada Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, s. 116.

⁴¹⁰ NAL / SULUK, s. 93.

⁴¹¹ NAL / SULUK, s. 93. Uygulamada ortaya çıkan uyuşmazlıklara ilişkin ayrıca bkz. GÜNEŞ, *Uygulamada Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, s. 116-117.

⁴¹² NAL / SULUK, s. 93. FSEK md. 52’de “Mali haklara dair sözleşme ve tasarrufların yazılı olması ve konuları olan hakların ayrı ayrı gösterilmesi şarttır.” hükmü bulunmaktadır. Bu hususta sözleşmelerin önem arz ettiğine ilişkin ayrıca bkz. GÜNEŞ, *Uygulamada Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, s. 117.

⁴¹³ NAL / SULUK, s. 93.

Bu kapsamda, mali yönü itibarıyla söz konusu haklar, malvarlığı kavramı içerisinde değerlendirilmektedir⁴¹⁴. Bu hakların mali yönü ise söz konusu haklarının paraya dönüştürülebilmesi, başka bir ifade ile söz konusu haklar neticesinde hak sahibinin maddi karşılık elde edebilmesinde görülmektedir⁴¹⁵. Nitekim, bu hususa örnek olarak öğretide, bir eserin temsil hakkının bedeli karşılığında devredilmesi gösterilmektedir⁴¹⁶.

“*Fikir ve sanat eserleri*” üzerindeki hakların manevi yönünü oluşturan ve FSEK’de “*manevi haklar*” olarak ifade edilen haklar ise öğretide kişilik haklarına benzetilmektedir⁴¹⁷. Bu çerçevede, manevi hakların sınırlı sayıda olup olmadığına ilişkin tartışma da öğretide mevcut olup, bir görüşe göre FSEK’de sayılmamış manevi hakların kişilik hakları kapsamında korunmasının mümkün olduğu savunulmakta, diğer görüş ise manevi hakların yapısını esas alarak bu hususun sınırlı sayı ilkesinin mevcut olmadığına söylemeye imkan vermeyeceğini ileri sürmektedir⁴¹⁸. Nitekim, bu hususta manevi hakların eser ile eser sahibi arasındaki bağdan kaynaklandığını ve kişilik haklarından bu yönden farklılık arz ettiği tekrar belirtilmelidir⁴¹⁹.

FSEK’de “*manevi haklar*” başlığı altında ifade edilen manevi yetkiler ise “*umuma arz*”, “*adın belirtilmesi*”, “*eserde değişiklik yapılmasını menetmek*” ve “*eser sahibinin zilyed ve malike karşı hakları*” başlıkları altında belirtilmiştir.

⁴¹⁴ OĞUZMAN / BARLAS, s. 152.

⁴¹⁵ ERBEK, s. 3.

⁴¹⁶ ERBEK, s. 3.

⁴¹⁷ ERBEK, s. 3.

⁴¹⁸ TEKİNALP, s. 140.

⁴¹⁹ TEKİNALP, s. 140.

Manevi haklar mirasa konu olmamakla birlikte, FSEK md. 19'da belirtildiği şekilde bu hakların bazılarının eser sahibinin ölümünden sonra kullanılmaları mümkündür⁴²⁰. Bu husustan yola çıkarak, öğretide manevi hakların da mirasa konu olabildiğinin ifade edilmesine karşılık, öğretideki karşıt görüş bu durumun miras kapsamında intikal anlamına gelmediğini, hakkın kullanılmasının devredildiği kişilerin başlıca kanunen yeni bir hakkı kazandıklarını ve bu hakları da kendi adlarına kullandıklarını belirtmekte ve bu hakları “*yakınların hakkı*” olarak adlandırmaktadır⁴²¹. Keza, mirasın reddinin FSEK md. 19'da belirtilen haklara olumsuz bir etki göstermediğine de bu çerçevede işaret edilmektedir⁴²².

Keza, manevi hakların ölüme bağlı tasarruflara konu olamayacağı ve sağlar arası işlemlerle de devirlerinin mümkün olmadığı kabul edilmektedir⁴²³. Bununla birlikte, manevi hakları kullanma yetkisinin devri ise mümkündür⁴²⁴. Keza, manevi hakların kullanma tarzı eser sahibi tarafından belirlenebilir⁴²⁵. Bu hususa örnek olarak, bir edebi eserin yazarının eserin kamuya arzını seçtiği yayınevine bırakabildiği, bununla birlikte

⁴²⁰ **TEKİNALP**, s. 140-141; **NAL / SULUK**, s. 130.

⁴²¹ **TEKİNALP**, s. 141. Manevi hakların terekeye dahil olmadıkları, bununla birlikte manevi hakları kullanma yetkisinin miras yoluyla intikalinin mümkün olduğuna ilişkin görüş için karşılaştırmalı olarak bkz. **KILIÇOĞLU**, *Fikri Haklar*, s. 238-239.

⁴²² **TEKİNALP**, s. 141.

⁴²³ **TEKİNALP**, s. 142. Bazı manevi hakları kullanma yetkisinin hukuki işlemlere konu olabileceği yönünde bkz. **KILIÇOĞLU**, *Fikri Haklar*, s. 238.

⁴²⁴ **TEKİNALP**, s. 142; bu hususta FSEK md. 14 ve md. 16 kapsamında değerlendirmeler için ayrıca bkz. **KILIÇOĞLU**, *Fikri Haklar*, s. 238.

⁴²⁵ **TEKİNALP**, s. 142.

yayınevinden edebi eserin kitap olarak yayımlanmasından önce bazı kısımların gazeteye verilerek kamuya arz edilmesini isteyebildiği gösterilmektedir⁴²⁶.

Çalışma konumuz açısından arz ettiği önem nedeniyle, bu hususta eser kavramının da açıklanmasında fayda bulunmaktadır.

C. ESER KAVRAMI VE UNSURLARI

“*Fikri mülkiyet hakkı*”nın konusu olan “*fikir ve sanat eserleri*”, FSEK md. 1’de kısaca “*eser*” olarak belirtilmiş ve hem “*eser*” kavramın tanımına hem de söz konusu kavramın tamında yer alan “*eser sahibi*” ifadesinin ayrı bir tanımına anılan madde içerisinde yer verilmiştir. Buna göre, eser, kendisini ortaya çıkaran kişinin “*hususiyet*”ini içerisinde bulunduran ve “*ilim ve edebiyat*”, “*musiki*”, “*güzel sanatlar*” ve “*sinema eserleri*” kategorileri altında değerlendirilmesi mümkün olan her türlü fikir ve sanat ürününü ifade etmektedir⁴²⁷.

⁴²⁶ TEKİNALP, s. 142.

⁴²⁷ Eser kategorilerinin her birinin bağımsız olduğu, bir kategorinin başka bir kategorinin ikamesi olmadığı gerekçesiyle kanun metninde yer alan “*veya*” kavramının “*ve*” olarak anlaşılması gerektiği öğretide ifade edilmekte olup, bu görüş doğrultusunda söz konusu tanımda “*ve*” ifadesi tercih edilmiştir. Keza, “*eser*” kavramının, FSEK md. 1/A’da ifade edilen “*ürün*”e göre daha dar bir çerçeveye sahip olduğu, nitekim, “*ürün*”ün bağlantılı hak konularını da içerdiği de öğretide savunulmaktadır. Nitekim, FSEK md.1/A’da “*(...) eserleri icra eden veya yorumlayan icracı sanatçıların, seslerin ilk tespitini yapan fonogram yapımcıları ile filmlerin ilk tespitini gerçekleştiren yapımcıların ve radyo-televizyon kuruluşlarının ürünleri (...)*” lafzı bulunmaktadır. Son olarak, “*fikir ve sanat*

Bu itibarla, öğretide FSEK kapsamında “*fikir ve sanat eserleri*”nin dört unsurunun bulunduğu ifade edilmektedir⁴²⁸. Bu unsurlar, “*eser sahibinin hususiyetinin eserde bulunması*”, “*eserin, eser sahibinin hususiyetini gösterecek düzeyde şekillenmiş olması*”, “*kanundaki eser kategorilerinin birine dahil olması*” ve “*fikri çabanın ürünü olması*” yönünde benzer lafızlarla öğretide belirtilmektedir⁴²⁹.

Öğretide, söz konusu unsurların “*esas*” ve “*şekil*” yönünden ikili bir ayrım altında da incelendiği, başka bir ifade ile “*eser*” olmanın esasa ve şekle ilişkin iki temel şartının bulunduğu yönünde bir yaklaşımın da tercih edildiği görülmektedir⁴³⁰. Bu yaklaşıma göre, eserin fikri bir çaba sonucunda kendisini meydana getiren kişinin “*hususiyet*”ini taşıması ve fikri çabanın kişinin özelliklerini yansıtacak seviyede “*şekillenmiş*” bulunması eserin esasa ilişkin şartıdır⁴³¹. Eserin şekle ilişkin şartı ise, eser

eserleri” ifadesinde yer alan “*ve*” ifadesinin ise “*veya*” olarak anlaşılması gerektiği öğretide savunulduğunu bu kapsamda belirtmekte fayda bulunmaktadır. Anılan hususlarda, öğretideki görüş için bkz. **TEKİNALP**, s. 91.

⁴²⁸ **TEKİNALP**, s. 91. Öğretide yer alan iki unsurlu başka bir sınıflandırma için karşılaştırmalı olarak bkz. **KILIÇOĞLU**, *Fikri Haklar*, s. 111-119.

⁴²⁹ “*Sahibinin hususiyetini taşıması*”, “*sahibinin hususiyetini yansıtacak düzeyde şekillenmiş olması*”, “*FSEK’de öngörülen eser türlerinden birinin içine girmesi*”, “*fikri çabanın ürünü olması*” lafızlarıyla, dört unsurun gerekliliğine ilişkin bkz. **TEKİNALP**, s. 91.

⁴³⁰ **ARBEK**, Ömer, *Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin Lisans Sözleşmesi*, Ankara 2005, s. 106-107. “*Şekli*”, “*sübjektif*” ve “*objektif*” şart olarak üçlü bir sınıflandırma için karşılaştırmalı olarak ayrıca bkz. **NAL / SULUK**, s. 42-48.

⁴³¹ **ARBEK**, s. 106-107.

kategorileri ile ilişkili olup, FSEK'teki eser kategorileri içerisinde yer almayı ifade etmektedir⁴³².

1. Hususiyet

“*Hususiyet*” olarak öğretide ifade edilen unsurun işaret ettiği hususlar öğretide farklı yönleriyle ifade edilebilse de bizim de katıldığımız görüşe göre, “*hususiyet*” eseri meydana getiren eser sahibinin belirli düzeydeki yaratıcılığını eserin gerek biçiminde gerek içeriğinde gösteren kendine özgü üslubu olarak özetlenebilir⁴³³. Bu kapsamda, eserde somutlaşan eser sahibinin üslubu, eser sahibinin öznel izini taşımaktadır⁴³⁴.

Bununla birlikte, eser sahibinin üslubunun, “*orijinal*” olması bir fikri ürünün eser sayılması için gerekli görülmemektedir⁴³⁵. Nitekim, öğretide “*orijinal*” veya başka bir ifade ile “*eser sahibine özgü*” bir anlatımın yalnızca “*baş yapıtlar*”a özgü olduğu ifade edilmekte ve bu türden bir ölçütün kabul edilmesi halinde eser olarak değerlendirilebilecek fikri ürünlerin sayısının azalması anlamına geleceği belirtilmektedir⁴³⁶. Öte yandan, hususiyet unsurunun geniş biçimde yorumlayan tam tersi

⁴³² ARBEK, s. 107.

⁴³³ TEKİNALP, s. 92-95; KILIÇOĞLU YILMAZ, Kumru, “*Eser Sahibinin Mali Haklarına İlişkin Hukuksal İşlemler*”, FMR, C: 23, S: 2021/1, Y: 22, s. 31.

⁴³⁴ TEKİNALP, s. 93.

⁴³⁵ TEKİNALP, s. 94. “*Yeni*” olmanın zorunlu olduğu, fakat “*mutlak yenilik*” olarak ifade edilen unsurun aranmaması yönünde ayrıca bkz. KILIÇOĞLU, *Fikri Haklar*, s. 111.

⁴³⁶ TEKİNALP, s. 94.

bir yaklaşımın ise eser niteliğini haiz olmayan sıradan ürünlerin eser olarak değerlendirilmesi sonucunu doğuracağından, hususiyet olarak ifade edilen ölçütün sıradanlık olarak da anlaşılmaması gerektiği, nitekim eserin sıradanlığı aşan bir yaratıcılığı şart koştuğu öğretide ifade edilmektedir⁴³⁷.

“*Hususiyet*” olarak ifade edilen unsurun esere yansıtılan eser sahibinin üslup olarak ele alınması yalnızca sanat eserlerine özgü olmayıp, fikir eserlerine de uygulanabilir niteliktedir⁴³⁸. Nitekim, bilimsel eserlerde, hususiyet yöntemde ve bilgide kendini gösterebilmekte, bilgi ve bu bilginin eserde yansıtılış tarzı da koruma kapsamında değerlendirilmektedir⁴³⁹.

Bu çerçevede, eser sahibinin hususiyetinin de belirli “*düzey*”de olması gerekliliğine de değinilmesinde fayda bulunmaktadır⁴⁴⁰. Eser olarak nitelendirilebilmek için fikri çaba sonucunda ulaşılan sonucun sıradan sonuçlardan ayrılması, başka bir ifade ile, fikri çabanın belirli bir “*düzey*”i aşması gerekmektedir⁴⁴¹.

⁴³⁷ TEKİNALP, s. 94. Benzer yönde bkz. KILIÇOĞLU, *Fikri Haklar*, s. 112.

⁴³⁸ TEKİNALP, s. 93; ARBEK, s. 106-107.

⁴³⁹ TEKİNALP, s. 93.

⁴⁴⁰ TEKİNALP, s. 94; ARBEK, s. 107.

⁴⁴¹ TEKİNALP, s. 94-95.

Hususiyet konusunda son olarak belirtmek gerekir ki, hususiyetin, eserin şeklinde kendini gösterebileceği gibi içeriğinde de söz konusu olabileceği günümüzde kabul edilmektedir⁴⁴².

Çalışma konumuz açısından, burada ayrıca belirtmelidir ki, öğretilerde “*hususiyet*”i üslup ile açıklayan görüşe göre, “*fikir ve sanat eserleri*”nden olan bilgisayar programlarında da hususiyetin mevcut olduğu ve bu hususiyetin “*bilgi*”den geldiği, bilginin bir yöntem çerçevesinde kullanılmasının kişiye özgü bir nitelik taşıdığı savunulmaktadır⁴⁴³. Nitekim, söz konusu görüşe, göre herkesin bilgi birikimi, kendine özgü süreçler sonucu edinilmekte ve bu nedenle sahibinin hususiyetini taşımaktadır⁴⁴⁴.

⁴⁴² Önceleri Alman hukukunda özellikle edebi eserlerde, çok eskiden beri mevcut olan bir konunun içerik kapsamında korunamayacağı, fakat bu içeriğin ifade edilişin tarzının korunabileceği ifade edilmekte iken bu görüşün aşıldığına ve bu hususta bkz. **TEKİNALP**, s. 95.

⁴⁴³ Bununla birlikte, sadece yöntemin eser olarak değerlendirilemeyeceğine ilişkin İsviçre Federal Mahkemesinin “*Habla Kararı*” ve bu hususta bkz. **TEKİNALP**, s. 94, 97. Fikri çabalarda hususiyetin bulunup bulunmadığına ilişkin bazı durumlarda tereddüt yaşanabildiği ve bu hususta çeşitli fikri çabaların kanunda örnek olarak sayılarak kanun kapsamında korunmayacağına belirtilmesine ilişkin ayrıca bkz. **KILIÇOĞLU**, Fikri Haklar, s. 116.

⁴⁴⁴ **TEKİNALP**, s. 94.

2. Şekillenmiş Olma

Fikri ürünün, “*eser*” olarak nitelendirilebilmesi için şekillenmiş olması gerekmektedir⁴⁴⁵. Başka bir ifade ile, bir kişinin bir eserin içerik ve şekil yönlerinden nasıl meydana getirileceğine ilişkin tasavvuru, şekillenmedikçe eser olarak korunmamaktadır⁴⁴⁶.

Öte yandan, bu tasavvurun şekillenen taslağının korunması mümkündür⁴⁴⁷. Bu hususa öğretide, planlanan bir heykelin belirli bir aşamadaki tasarısının kağıda geçirilmesi ile korumanın söz konusu olacağı, eserin heykel şeklinde meydana gelmesinin zorunluluk arz etmediği örnek olarak gösterilmektedir⁴⁴⁸. Nitekim, eserin eser olarak nitelendirilmesi için “*tamamlanmış olma*” şartı bulunmamakta, bununla birlikte, “*tamamlanmamış eser*” olarak ifade edilen eserin hususiyeti yansıtan bir “*düzey*”i aşmış olması aranmaktadır⁴⁴⁹. Bu hususta da ikili bir ayrıma gidilmekte olup, eserin taslağının mevcut olabileceği veya başlanan eserin belirli bir aşamaya ulaşmış olabileceği

⁴⁴⁵ Benzer kullanım için ve bu hususta bkz. **TEKİNALP**, s. 92, 95. “*Sabitlenme*” şeklindeki kullanım için ayrıca bkz. **GÜNEŞ**, *Uygulamada Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, s. 62.

⁴⁴⁶ **TEKİNALP**, s. 95; **GÜNEŞ**, *Uygulamada Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, s. 62.

⁴⁴⁷ **TEKİNALP**, s. 95.

⁴⁴⁸ **TEKİNALP**, s. 95.

⁴⁴⁹ **TEKİNALP**, s. 96. Benzer yönde bkz. **NAL / SULUK**, s. 53.

belirtilmektedir⁴⁵⁰. Her iki ayrımda da aranan ölçüt, gelinen aşamada eser sahibinin hususiyetine işaret edip etmediğidir⁴⁵¹.

Ayrıca belirtilmelidir ki, bilgisayar programlarına ilişkin hazırlık çalışmaları, “*bilgisayar programı*” tanımı altında FSEK md. 1/B’nin birinci fıkrasının (g) bendinde ifade edilmiştir⁴⁵². Bu tanımdan yola çıkarak, hazırlık çalışmalarının somutlaşmış olmasının bilgisayar programları için açıkça belirtildiği öğretide savunulmaktadır⁴⁵³.

3. Eser Kategorileri İçerisinde Yer Alma

Fikri ürünün eser olarak nitelendirilebilmesi için FSEK’de düzenlenen eser kategorilerinden biri içerisine bu fikri ürünün dahil edilebilmesi gerekmektedir⁴⁵⁴. Söz konusu kategoriler ise “*ilim ve edebiyat*”, “*musiki*”, “*güzel sanatlar*” ve “*sinema eserleri*”dir⁴⁵⁵. Söz konusu türler, sınırlı sayıda olup, yeni kategorilerin oluşturulması mümkün görülmemektedir⁴⁵⁶. Bununla birlikte, söz konusu kategorilere altlanabilen

⁴⁵⁰ TEKİNALP, s. 96.

⁴⁵¹ TEKİNALP, s. 96. Benzer yönde bkz. NAL / SULUK, s. 53.

⁴⁵² FSEK md. 1/B/I(g)’de “*bilgisayar programı*”, “*Bir bilgisayar sisteminin özel bir işlem veya görev yapmasını sağlayacak bir şekilde düzene konulmuş bilgisayar emir dizgesini ve bu emir dizgesinin oluşum ve gelişimini sağlayacak hazırlık çalışmalarını*” olarak tanımlanmıştır.

⁴⁵³ TEKİNALP, s. 96. FSEK md. 2/I/1 ile bu yönde bkz. NAL / SULUK, s. 53.

⁴⁵⁴ TEKİNALP, s. 96; NAL / SULUK, s. 43.

⁴⁵⁵ TEKİNALP, s. 96, 100.

⁴⁵⁶ TEKİNALP, s. 100; NAL / SULUK, s. 43.

eserler kapsamında bu ilkenin geçerli olmadığı öğretide savunulmaktadır⁴⁵⁷. Örneğin, FSEK md. 2/I/1'deki *“herhangi bir şekilde dil ve yazı ile ifade olunan eserler”* ibaresindeki *“herhangi bir şekilde”* ifadesi ile yine hükümde yer alan *“her biçim altında ifade edilen bilgisayar programları”*ndaki *“her biçim”* ifadesinin kategori kapsamına altlanacak bu nitelikte eserlerin tahdidi olarak belirlenemeyeceğini gösterdiği savunulmaktadır⁴⁵⁸.

Bilgisayar programlarına, *“ilim ve edebiyat eserleri”* kategorisi altında FSEK md.2/I/1'de yer verilmiş bulunduğunu, çalışma konumuz kapsamında burada tekrar ifade etmekte fayda bulunmaktadır⁴⁵⁹.

4. Fikri Çabanın Ürünü Olma

Eserler, insan tarafından ortaya konulan fikri çabanın ürünleridir. İnsan tarafından ortaya konulan söz konusu fikri çaba da eserin şartları arasında yer almaktadır⁴⁶⁰. İnsanlar dışında, örneğin doğa olayları veya başka canlılar tarafından meydana getirilen sonuçlar,

⁴⁵⁷ TEKİNALP, s. 100; NAL / SULUK, s. 43.

⁴⁵⁸ Bu hususta, FSEK'te yer alan ve bu yönde yorumlanabilecek diğer ifadeler için bkz. TEKİNALP, s. 100.

⁴⁵⁹ FSEK md.2/I/1'de *“Herhangi bir şekilde dil ve yazı ile ifade olunan eserler ve her biçim altında ifade edilen bilgisayar programları ve bir sonraki aşamada program sonucu doğurması koşuluyla bunların hazırlık tasarımları”*nın ilim ve edebiyat eserlerinden olduğu belirtilmiştir.

⁴⁶⁰ TEKİNALP, s. 99.

her ne kadar estetik bir değeri haiz olsa da bu şart nedeniyle eser olarak nitelendirilmemektedir⁴⁶¹.

Bu hususta, FSEK kapsamında eser olarak koruma altında bulunan “bilgisayar programları”nın oluşum süreçlerine ve kullanımına bu hususta özetle yer verilmesinde fayda bulunmaktadır⁴⁶². Eser sahibinin fikri çabası sonucunda ulaştığı “fikri ürünü”, “kod” ile yazılarak şekillenmektedir⁴⁶³. Akabinde, bu “kod” bilgisayar teknolojisi vasıtasıyla çalıştırılmaktadır⁴⁶⁴. “Kod”un çalıştırılması ve “kod” ile etkileşim neticesinde

⁴⁶¹ Söz konusu sonuçlara öğretide, ağaç kakanın gagaladığı bir ağaç gövdesi, dalgaların yontup şekillendiği bir kaya örnekleri verilmektedir. Bu hususta ve örnekler için bkz. **TEKİNALP**, s. 99.

⁴⁶² Oluşum süreçleri yönünden bu hususta ayrıca bkz. **TEKİNALP**, s. 103-104; **PALKA**, Przemysław, Virtual Property: Towards a General Theory, European University Institute (EUI), Department of Law, Doktora Tezi, Floransa 2017, s. 95; **AKDEMİR KAMALI**, Tuğba, Fikri Hukuk Kapsamında Bilgisayar Proglarımdaki Değişikliklerin Sonuçları, Ankara Temmuz 2019, s. 157-158; **TEKERÇİ**, Uğur, “İşlenme Eser Kavramı ve Çeşitleri”, FMR, C: 22, S: 2020/2, Y:21, s. 119.

⁴⁶³ **PALKA**, s. 95. Bununla birlikte, hangi programlama dilinin kullanıldığı bu hususta belirleyici değildir, bu hususta bkz. **SARI**, H. Gürbüz, Bilgisayar Yazılımlarındaki Fikri Hakların Korunması ve Ticarileştirilmesi, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara 2025, s. 34. CD ve DVD gibi araçlarda olduğu üzere, çoğaltılabilen bilgisayar programlarının yayım sözleşmesine konu olabileceği yönünde ayrıca bkz. **CUMALIOĞLU**, Emre, Yayım Sözleşmesi, İstanbul Mart 2018, s. 41.

⁴⁶⁴ Bu yönde bkz. **TEKİNALP**, s. 104; **PALKA**, s. 95.

de dijital malvarlığı değerleri içinde sınıflandırılacak yeni değerler de ortaya çıkmaktadır⁴⁶⁵.

§5. DİJİTAL MALVARLIĞI KAVRAMININ TANIMI

Çalışmamızın birinci bölümünde, birden fazla unsurdan oluşan bir kavramın, onu oluşturan unsurlardan tamamen farklılaşıp ayrı bir anlam kazanmadıkça, onu oluşturan bu unsurlardan her birinin karakterini ya içerisinde tamamen muhafaza edeceği ya da bunlardan izler taşıyacağı, dolayısıyla, bu türden kavramlar tanımlanırken bünyesindeki unsurlardan tamamen soyutlanmış bir yaklaşımla, yalnızca zaman içerisinde kazandıkları ayrıksı anlamlarının esas alınmasının, kaynak unsurlardan ari ve bu yönüyle rabıtanın yoksun eksik tanımlara ulaşılmasına neden olacağı ifade edilmiştir⁴⁶⁶. Bu nedenle, “*dijital malvarlığı*” kavramının tanımlanmasının, söz konusu kavramın içerisinde yer alan her bir unsurun ayrıca incelenmesini, daha sonra da bu unsurların ortaya getirdiği bütünlüğün değerlendirilmesine ihtiyaç duyduğu belirtilmiştir⁴⁶⁷.

Bu doğrultuda, “*dijital malvarlığı*” kavramı içerisinde yer alan “*dijital*” ifadesi öncelikle ele alınmış, akabinde diğer bir kavramı işaret eden “*malvarlığı*” ifadesi incelenmiştir⁴⁶⁸. Çalışmamızın bu başlığı altında ise anılan yöntem uygun olarak “*dijital*”

⁴⁶⁵ Dijital malvarlığı değerlerine örnekler ve ilgili hususlar için ayrıca bkz. Üçüncü Bölüm/§3.

⁴⁶⁶ Bkz. Birinci Bölüm/§1.

⁴⁶⁷ Bkz. Birinci Bölüm/§1.

⁴⁶⁸ Bkz. Birinci Bölüm/§2, §3.

ifadesinin “*malvarlığı*” kavramını nasıl etkilediğinin ortaya konularak “*dijital malvarlığı*” kavramı tanımlanacaktır.

Öncelikle, “*dijital malvarlığı*” ifadesinde malvarlığını niteleyen dijital sıfatının, ilgili bölümde “*karşılığı sayısal kodlarla belirtilebilen ve bilgisayar teknolojileri ile özgülünen işlevini gösteren*” olarak tanımlanabileceği bu hususta hatırlatılmalıdır⁴⁶⁹.

Malvarlığı kavramının güncel öğretide genel olarak “*bir kişinin para ile ölçülebilen değer taşıyan hak ve borçlarının tümü*” olarak ifade edildiği belirtilerek bu kavram içerisinde yer alan unsurlar hak temelli bir yaklaşım ile çalışmamızın bu bölümünde ilgili oldukları başlıklar altında incelenmiş bulunmaktadır⁴⁷⁰. Öte yandan, katıldığımız görüşe göre, malvarlığı kapsamındaki haklara konu değerlerin halihazırda veya gelecekte para ile ölçülmesi mümkün olsa da bu hususun şart olmadığı da çalışmamızın ilgili bölümünde ifade edilmiştir⁴⁷¹.

Bu çerçevede, “*dijital malvarlığı*”nın “*karşılığı sayısal kodlarla belirtilebilen ve bilgisayar teknolojileri ile özgülünen işlevini gösteren değerlere ilişkin hak ve borçların bütünü*” olarak tanımlanması mümkün bulunmaktadır⁴⁷².

⁴⁶⁹ Bkz. Birinci Bölüm/§2.

⁴⁷⁰ Bkz. Birinci Bölüm/§3, §4.

⁴⁷¹ Bkz. Birinci Bölüm/§3.

⁴⁷² “*Karşılığı sayısal kodlarla belirtilebilme*” ve “*bilgisayar teknolojileri ile özgülünen işlevini gösterme*” unsurlarının birlikte aranması ise söz konusu kodların bilgisayar ile çalıştırılabilmesi gerekliliğine yöneliktir. Bilgisayar programlarının oluşum süreçlerine ilişkin karşılaştırmalı olarak ayrıca bkz. **TEKİNALP**, s. 103-104; **PAKKA**, s. 95;

Tanımda yer alan “*değer*” ifadesinin ise “*iktisadi*” veya “*maddi*” değere işaret etmediği bu hususta tekrar belirtilmelidir, nitekim, “*dijital malvarlığı*” kavramı içerisinde yer alan değerler için bu nitelikler şart değildir⁴⁷³.

AKDEMİR KAMALI, s. 157-158; **TEKERÇİ**, s. 119. “*Dijital veri*” hususunda ayrıca bkz. **ANTALYA**, *Dijital Eşya*, 1213-1214. Kişilerin dijital ortamda bulunan “*malvarlığı kesiti*”nin “*dijital malvarlığı*” olarak da tanımlandığı görülmektedir, söz konusu tanım için bkz. **ERSÖZ**, s. 62. “*Dijital malvarlığı*” kavramınının “*videolar, fotoğraflar, e-postalar, kişisel sosyal medya hesapları gibi elektronik olarak depolanan ve yalnızca dijital formda bulunan diğer varlıklar*” anlamına geldiğine ilişkin hakların konusu yönünden bir yaklaşım için karşılaştırmalı olarak bkz. **MARAŞLI DİNÇ**, Yasemin, “*Ölümden Sonra Sosyal Medya Hesaplarının Hukuki Akıbeti: Dijital Miras*”, TBBD, S: 142, Y: 2019, s. 275. “*Dijital varlık*” kavramı kullanılarak benzer yönde bkz. **GÜRBÜZ**, Eşref Can, *Dijital Miras*, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale 2023, s. 24.

⁴⁷³ Öğretide, dijital malvarlığına yönelik olarak “*(...) klasik malvarlığından farklı olarak, maddi değeri bulunan veya bulunmayan, kişilerin elektronik ortamda sahip oldukları, dijital ortamda depolanmış (elektronik ortamda kayıtlı), videolar, fotoğraflar, elektronik postalar, kişisel bloglar, cep telefonu uygulamaları veya sosyal medya hesapları gibi her türlü dijital varlıkların tümüdür.*” şeklinde bir tanıma yer verildiği görülmekte olup, söz konusu tanım için bkz. **YILMAZ / ERKAN**, s. 578. Benzer yönde, “*bir kişinin üzerinde bir hakkı veya menfaat bulunduğu her türlü elektronik kayıt*” ile hukuki anlamda “*dijital varlık*” ifadesinin tanımlanması ve “*dijital malvarlığı*” ifadesinin kullanımına ilişkin bkz. **ALTINDAL**, Hasan / **ARSLAN**, Yusuf Enes, “*Türk Hukukunda Dijital Miras: Karşılaşılan Sorunlar ve Uluslararası Uygulamalar Çerçevesinde Bazı Çözüm Önerileri*”, AHBVÜHFD, C: XXV, S: 1, Y: 2021, s. 315, 320. Kavram ve maddi yönden

Bu hususta son olarak belirtilmelidir ki, çalışmamızın ilgili başlığı altında malvarlığının tüm hak ve borçları kapsayan bir hukuki bütünlük olmasının sonucunun da kural olarak tüm kişilerin bir malvarlığına sahip olması olduğu ifade edilmiştir⁴⁷⁴. Bu kapsamda “*dijital malvarlığı*” özel bir malvarlığı arz etmemekte olup, “*dijital malvarlığı*” kullanımı, söz konusu değerlerin geleneksel hak objelerinden ayrılan dijital niteliklerini vurgulamak ve bu değerlerin sınıflandırılmasında ortak bir unsur bulma gayesine dayanmaktadır⁴⁷⁵. Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesinin bir kararında da “*dijital malvarlığı*” şeklinde bir kullanıma yer verildiği görülmektedir⁴⁷⁶.

Çalışmamamızın ikinci bölümünde ise dijital malvarlığı değerlerinin sınıflandırılması ve çeşitli dijital malvarlığı değerleri incelenecektir.

karşılığı olmayan dijital malvarlığı değerleri için ayrıca bkz. **HARBINJA**, Edina, Digital Death, Digital Assets and Post-Mortem Privacy, Edinburgh 2023, s. 5, 11.

⁴⁷⁴Bkz. Birinci Bölüm/§3.

⁴⁷⁵ Karşılaştırmalı olarak bkz. **DOĞANCI**, Doğa Ekrem, “*Sosyal Medya Kullanıcı Hesabı Sözleşmelerinin Dijital Tereke Yönünden Değerlendirilmesi*”, MÜHF-HAD, C: 28, S: 1, Y: Haziran 2022, s. 331-332.

⁴⁷⁶ Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesinin 13 Kasım 2020 tarihli ve E. 2020/1149 - K. 2020/905 sayılı Kararı (www.lexpera.com.tr, SET: 26 Nisan 2022).

İKİNCİ BÖLÜM

DİJİTAL MALVARLIĞI DEĞERLERİ KAVRAMI VE DİJİTAL MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN ÖZELLİKLERİ

Ş1. DİJİTAL MALVARLIĞI DEĞERLERİ KAVRAMI

“*Dijital malvarlığı değerleri*” kavramına ilişkin tanımda bulunulurken öğretilerde belirli değerler özelinde konu ele alındığı gibi birden fazla bu nitelikteki değeri de göz önünde bulundurarak geniş tanımlara da yer verildiği görülmektedir⁴⁷⁷. Örneğin çevrimiçi bilgisayar oyunlarında kullanılmak üzere yine söz konusu oyun bünyesinde bulunan çeşitli dijital öğeleri ele alarak “*sanal mallar*”, “*sanal mülkiyet*”, “*sanal objeler*”, “*sanal değerler*”, “*sanal dünya malları*” adları altında dijital malvarlığı değerleri tanımlandığı gibi, alan adları, e-postalar, kullanıcılar tarafından çevrimiçi oyunlarda ve web sayfalarında oluşturulan içeriklerin de benzer adlar altında tanımlandığı görülmektedir⁴⁷⁸. Öğretilerde, çevrimiçi bilgisayar oyun platformlarında kullanıcı hesaplarında bulunan söz konusu öğelerin de ayrıca adlandırılarak belirtildiğini bu kapsamda özetle ifade etmekte fayda bulunmaktadır.⁴⁷⁹ Görüldüğü üzere, öğretilerde, dijital

⁴⁷⁷ **PALKA**, s. 104-106; **DONG**, Kevin, “*Developing a Digital Property Law Regime*”, CLR, C: 105, S: 6, Eylül 2020, s. 1755-1757.

⁴⁷⁸ “*Virtual goods*”, “*virtual property*”, “*virtual objects*”, “*virtual assets*”, “*virtual world goods*” ve benzeri kullanımlar ile bu hususta detaylı bilgi için bkz. **PALKA**, s. 104-106; **DONG**, s. 1756-1757.

⁴⁷⁹ Söz konusu öğeler “*digital items*” olarak ifade edilmekte olup, bu hususta bkz. **PALKA**, s. 192, 195; **DONG**, 1757.

malvarlığı değerlerine ilişkin kapsam ve keza adlandırma yönünden bir görüş birliğinin bulunduğunu söylemek mümkün değildir⁴⁸⁰.

Çalışmamızda, terim birliğinin mümkün olduğu ölçüde sağlanması amacıyla, dijital malvarlığı değeri ifadesi tercih edilmiş olup, bu kapsamda nitelendirilebilecek her değer, konusu, dayandığı özgül teknoloji veya ilgili olduğu alan gözetilmeksizin dijital malvarlığı değeri olarak ifade edilmektedir. Bu kapsamda, terimin geniş anlamda kullanılması ile söz konusu değerler esas teknolojiler açısından tarafsızlık ve geleceğe yönelik olma amacı izlenmiş olmaktadır⁴⁸¹. Başka bir ifade ile, söz konusu değerlerin konu, dayandığı özgül teknoloji veya ilgili olduğu alanın dijital malvarlığı değeri nitelendirilmesinde dikkate alınmamasının teknolojinin gelişimi ve kullanım alanının genişlemesi ile kavramın teknoloji ile uyumu ve kapsam yönünden sürekliliği için gereklilik arz etmektedir⁴⁸².

⁴⁸⁰ **PALKA**, s. 104-106; **DONG**, s. 1755-1757. Hukuk tekniğine ilişkin bu hususta önem arz eden hususlar için ayrıca bkz. **KARAYALÇIN**, Yaşar / **YONGALIK**, Aynur, Hukukda Öğretim – Kaynaklar – Metod Problem Çözme, Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş 8. Baskı, Ankara 2020, s. 5-6.

⁴⁸¹ Nitekim aynı amaçlar 2019/770 sayılı AB Direktifi'nin 10 numaralı gerekçesinde de söz konusu direktif yönünden ifade edilmiştir. Amaçlar için bkz. **TAŞTAN**, Furkan Güven, Tüketici Hukukunda Dijital İçerik ve Hizmetlerde Sözleşmeye Uygunluk, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara 2023, s. 224.

⁴⁸² Benzer yönde, 2019/770 sayılı AB Direktifi'nin 10 numaralı gerekçesi; **TAŞTAN**, s. 224.

§2. DİJİTAL MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN ÖZELLİKLERİ

Öğretide dijital malvarlığı değerlerinin çeşitli özelliklere sahip olduğu ifade edilerek, bu özelliklerin değerlendirildiği görülmektedir⁴⁸³. Bu çerçevede, söz konusu özellikleri, “*dışlayıcılık*” olarak da ifade edilebilecek, Türk hukuk öğretisinde “*münhasırlık*” olarak da adlandırılan özellik ile yine Türk hukuk öğretisinde “*süreklilik*” ve “*bağlantılılık*” olarak karşılık bulmuş iki özellik olmak üzere üç başlık altında ele alan bir görüş bulunmaktadır⁴⁸⁴. Öğretide diğer bir görüş ise söz konusu özelliklere “*ikincil piyasa*” ve “*kullanıcılar tarafından eklenen değer*” özelliklerini eklemekte ve dijital malvarlığı değerlerinin beş temel özelliğe sahip olduğunu belirtmektedir⁴⁸⁵.

Türk hukuk öğretisinde yer alan görüş ise, “*dijital varlıklar*” olarak ele alınan dijital malvarlığı değerlerinin özelliklerini “*gayricismanilik*”, “*süreklilik*”, “*belirlilik*”, “*münhasırlık*”, “*kontrole elverişli olma*”, “*bağlantılılık*” olarak beş başlık altında ele

⁴⁸³ **FAIRFIELD**, Joshua, “*Virtual Property*”, Articles by Maurer Faculty, Bloomington 2005, s. 1053; **BLAZER**, Charles, “*The Five Indicia of Virtual Property*”, UNHLR, C:5, S:1 Pierce Law Review, Durham Aralık 2006, s. 142; **PALKA**, s. 107.

⁴⁸⁴ **FAIRFIELD**, s. 1053; **BLAZER**, s. 142; Türk hukuk öğretisinde “*dışlayıcılık*” ifadesinin kullanıldığı da görüşmekte olup, bu hususlarda bkz. **ÖZKAN TAŞ**, Rabia, Dijital Varlıklar Üzerindeki Hakkın Hukuki Niteliği, İstanbul Şubat 2025, s. 55-56, 58-60, 62-63.

⁴⁸⁵ Bu özellikler, “*rivalry*”, “*persistence*”, “*interconnectivity*”, “*secondary markets*” ve “*value-added-by-users*” olarak da belirtilmekte olup, bkz. **BLAZER**, s. 142. “*Rivalry*” yerine “*rivalrousness*” ifadesini kullanan görüşler için ise bkz. **FAIRFIELD**, s. 1053; **PALKA**, s. 107.

almaktadır⁴⁸⁶. Bununla birlikte, dijital malvarlığı değerlerine ilişkin öncelikli tartışmanın öğretide bu değerlerin var olup olmadığına ilişkin olduğu görülmektedir⁴⁸⁷.

Bu çerçevede, dijital malvarlığı değerlerine ilişkin temel tartışmalar ile bu değerlere ilişkin öğretide yer verilen özelliklerin her birinin ayrı başlıklar altında incelenmesi, söz konusu değerlerin hukuki niteliklerinin anlaşılması bakımından önem arz etmektedir.

A. DİJİTAL MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN VAR OLMA, CİSMANİLİK VE GAYRİCİSMANİLİK YÖNLERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

1. Var Olma Yönünden

Dijital malvarlığı değerlerini, “*cismanilik*” ve “*gayricismanilik*” ölçütlerine göre değerlendirilmeden önce bu değerlerinin gerçekliklerinin, hukuki bir ifade ile var olup olmadıklarının öğretide tartışmalı olduğu belirtilmelidir⁴⁸⁸.

Bir görüş, bu tür değerlerin özgül hukuki niteliğinin ne olduğu sorusunu cevaplamaya çalışmamakta, nitekim bu değerlerin gerçek olmadıklarını, hukuki bir ifade ile var olmadıklarını ifade etmektedir⁴⁸⁹. Karşıt görüş ise, dijital malvarlığı değerlerinin varlıklarını yok sayarak hukuki değerlendirmelerde bulunulmamasının bu değerlere

⁴⁸⁶ ÖZKAN TAŞ, s. 53-63.

⁴⁸⁷ PALKA, s. 108-109.

⁴⁸⁸ PALKA, s. 108-109.

⁴⁸⁹ PALKA, s. 108.

ilişkin özgöl sorunların önemi gözetildiğinde kabul edilebilir olmadığına işaret ederek söz konusu değerlerin var olduğunu ispatlamaya çalışmaktadır⁴⁹⁰.

Öte yandan, ifade edilen görüşlerin dışında bulunan bizim de katıldığımız üçüncü bir görüşe göre, her iki görüş esasen dijital malvarlığı değerlerine ilişkin ontolojik tartışmalar içermekte ise de dijital malvarlığı değerlerinin gerçeklikte var olup olmadıkları hukuk ile ilgili olan bir konu değildir; hukuk ile ilgili olan husus, hukuk düzeninde nitelendirilme ile ilgilidir⁴⁹¹.

FSEK kapsamında “*eser*” olarak koruma altında bulunan “*musiki eserler*” örneğinde olduğu üzere, “*musiki eserler*”i içeren fiziki kayıtlar dışında, FSEK ile korunan hakkın özü esasen, maddi anlamda var olmayan fikri ürünlere karşılık gelmektedir⁴⁹². Bu fikri ürünlerin de şekillendikleri araçlar haricinde, gerçekte “*var*” olmadıkları da ontolojik çerçevede aynı argümanlarla savunulabilir bulunmaktadır⁴⁹³. Her ne kadar şekillendikleri araçlar dışında maddi dünyada görünüm göstermeseler de kanun koyucu tarafından söz konusu fikri ürünler hukuk dünyasında “*var*” sayılmış ve eser sahiplerine fikri ürünler üzerinde mali ve manevi yetkiler tanınmış bulunmaktadır⁴⁹⁴.

⁴⁹⁰ **PALKA**, s. 108.

⁴⁹¹ **PALKA**, s. 109, 118.

⁴⁹² Bu husustaki örnek FSEK kapsamında da geçerlidir, anılan örnek için bkz. **PALKA**, s. 109.

⁴⁹³ **PALKA**, s. 109.

⁴⁹⁴ **PALKA**, s. 109.

Örnekten de görüldüğü üzere, hukuk düzeninde “*var olma*” hukuki bir kavram ile nitelendirilebilmeyi ifade etmekte olup, bu anlamda, “*eşya*”, “*kişiler*”, “*ilim ve edebiyat eserleri*” ve keza haklar hukuk düzeninde “*var olma*” şartını yerine getirmektedir⁴⁹⁵. Bununla birlikte, hukuk düzeni içerisinde henüz nitelendirilmemiş kavramların ise hukuken var olmadıkları şeklinde bir sonuca ulaşmanın da mümkün olmadığı, nitekim hukukun davranışları ve sosyal uyumsuzlukları düzenleme aracı olduğunun da göz ardı edilmemesi gerekliliğine de anılan görüşte işaret edildiği ifade edilmelidir⁴⁹⁶. Bu itibarla, hukuken “*var olma*”, “*bir hukuki uyumsuzluk ile ilgili olabilecek muhtemel bir durum, obje ve süje*” olarak anlaşılabilmelidir⁴⁹⁷. Nitekim, dijital malvarlığı değerlerinin hukuki niteliği üzerinde bir belirleme bulunmasa dahi, bu değerlerin hukuki uyumsuzlukların objesi başka bir ifade ile konusu olabilme ihtimali göz önünde bulundurulduğunda bu değerlerin de hukuki anlamda “*var olma*” şartını sağladıklarının kabul edilmesi gerektiği savunulmaktadır⁴⁹⁸.

Bununla birlikte, çalışmamız kapsamında tekrar ayrıca belirtmek gerekir ki, malvarlığı kapsamında yukarıda örnek olarak yer verilen “*eşya*” ve “*ilim ve edebiyat eserleri*”nin “*varlıkları*” malvarlığında yer almamakta olup, malvarlığı kapsamında yer alan değerler, bu sayılanlar üzerindeki haklardır⁴⁹⁹. Bu itibarla, çalışmamız ile ilgili olan

⁴⁹⁵ PALKA, s. 118.

⁴⁹⁶ PALKA, s. 118. Dijital malvarlığı değerleri üzerinde hukuki korumanın gerekliliği üzerine ayrıca bkz. TANG, Tiffany, “*Legal Realities of Virtual Property*”, Cross-sections, C: 12, Y: 2016, s. 99.

⁴⁹⁷ PALKA, s. 118.

⁴⁹⁸ PALKA, s. 118.

⁴⁹⁹ Bkz. Birinci Bölüm/§3, §4.

husus esasen, bu hukuk objelerinin nitelendirmesi değil, bu objeler üzerinde hangi hakların söz konusu olup olmadığının hukuki değerlendirmesine ilişkin bulunmaktadır⁵⁰⁰. Bununla birlikte, dijital malvarlığı değerlerinin “*cismani*” veya “*gayricismani*” olup olmadıklarına ilişkin değerlendirmelere de konunun öğretide nasıl ele alındığının daha iyi anlaşılması amacıyla yer verilmesinde fayda bulunmaktadır.

2. Cismanilik ve Gayricismanilik Yönünden

Çalışmamızın aynı haklarla ilgili bölümünde açıklanan ve eşyanın unsurları arasında sayılan “*maddi varlığa sahip olma*” olarak da ifade edilen “*cismanilik*” unsurunun, dijital malvarlığı değerlerinde bulunup bulunmadığı ve söz konusu değerlerin her daim “*gayricismani*” niteliğe sahip olup olmadıkları hususunda öğretide görüş birliği bulunduğunu söylemek mümkün bulunmamaktadır⁵⁰¹.

Türk hukuk öğretisinde yer alan bir görüş, TKHK ve MSY’de yer alan “*gayri maddi mal*” tanımı ile uyumlu olarak “*dijital varlıklar*” olarak adlandırdığı dijital malvarlığı değerlerinin, maddi varlıklardan farklı olduğu, nitekim “*gayri maddi mallar*” gibi yer ve zaman ile bağlı olunmaksızın istenildiği zaman erişilebildiklerini savunmaktadır⁵⁰². SMK md. 7/III/(d) ile de alan adlarının marka koruması altına alındığı, bilgisayar programlarının da “*ilim ve edebiyat eseri*” olarak FSEK md. 2/I(1) kapsamında

⁵⁰⁰ Bkz. Birinci Bölüm/§3, §4. Fikri mülkiyete ilişkin benzer yönde bkz. **PALKA**, s. 153.

Ayrıca bkz. **ÖZKAN TAŞ**, s. 53.

⁵⁰¹ Bkz. Birinci Bölüm/§4/II/B/1/b/aa. **ÖZKAN TAŞ**, s. 53-54. Ayrıca bkz. **ERCAN / ÜNLEN**, s. 1165-1176.

⁵⁰² **ÖZKAN TAŞ**, s. 54.

korunmasının bu görüşü pekiştirdiği belirtilmektedir⁵⁰³. Bununla birlikte söz konusu görüş, bu türden varlıkların insan aklının ürünü olarak ortaya çıkan gayri maddi mallar ile her zaman örtüşmeyeceği, nitekim böyle bir içeriğin her zaman söz konusu varlıklarda bulunmayabileceği ihtimaline de işaret etmektedir⁵⁰⁴. Sonuç olarak, anılan görüş, söz konusu varlıkların “*gayricismanilik*” unsuru taşıdığını belirtmektedir⁵⁰⁵.

Dijital malvarlığı değerlerinin “*cismanilik*” ve “*gayricismanilik*” ayrımında nerede bulunduğu ilişkin değerlendirmelerde bulunmadan önce, bu değerlerde söz konusu ölçütlerin aranma sebebinin tarihi bir yaklaşımla incelenmesinde fayda bulunmaktadır⁵⁰⁶. Bu kapsamda, kıta Avrupası hukuk sisteminde konunun temelini teşkil eden Roma Hukukundaki “*res corporales*” ve “*res incorporales*” ayrımı söz konusu ölçütler bakımından önem arz etmektedir⁵⁰⁷. Roma hukukunda “*res corporales*” kavramı, tabiatı gereği, arazi ve giysi örneklerinde olduğu gibi dokunulabilir şeyleri ifade etmekte olup, “*res incorporales*” ise dokunulamayan bununla birlikte hukuk düzeni içerisinde “*var*” sayılan hak ve borçları belirtmektedir⁵⁰⁸. Bu ayrım neticesinde, Roma hukukunda “*maddi varlık*” ve “*hak*” olarak ikili bir sınıflandırmanın geçerli olduğu öğretide ifade edilmekte, “*res incorporales*”in ise Roma hukukunda mevcut “*haklar*” dışında

⁵⁰³ ÖZKAN TAŞ, s. 54. Alan adlarının hukuki niteliği hususunda bilgi için neticeten bkz. OĞUZ, Sefer, “*İnternet Alan Adı Hakkının Hukuki Niteliğinin Değerlendirilmesi*”, SHD, C:9, S:1, Y: Temmuz 2021, s.27-29.

⁵⁰⁴ ÖZKAN TAŞ, s. 54.

⁵⁰⁵ ÖZKAN TAŞ, s. 54.

⁵⁰⁶ PALKA, s. 148.

⁵⁰⁷ PALKA, s. 149.

⁵⁰⁸ PALKA, s. 149.

günümüzde fikri mülkiyet alanında incelenen “*eser*” veya “*marka*” gibi başka herhangi bir kavramı işaret etmediği de vurgulanmaktadır⁵⁰⁹.

Anglosakson hukuk sistemlerinden olan İngiliz hukukunda da ikili bir ayrım bulunmakta olup, bu ayrımда öncelikle arazi ele alınmakta, arazi dışındaki diğer her şey ise kişisel mülkiyet olarak sınıflandırılmaktadır⁵¹⁰. Bu sınıflandırmanın ise tarihi olarak hak sahipliği, davalar ve intikal hususlarında üç temel farklılığa dayandığı kabul edilmektedir⁵¹¹. Bu ayrımın sonucu ise, arazi dışında her türlü mülkiyet kişisel mülkiyet kategorisinde değerlendirilmekte, “*cismani şeyler*” ve “*para*” dışındaki geri kalan her hukuk objesi ise “*gayricismani*” şeylerin ait olduğu “*choses in action*” olarak da ifade edilen kategoride değerlendirilmektedir⁵¹².

Söz konusu ayrımların sonucu ise, maddi varlığı olmayan tüm hukuk objelerinin “*gayricismani*” kategorisine altlanmasıdır⁵¹³. Bu yaklaşım neticesinde dijital malvarlığı değerlerinin maddi varlığının olmadığı öncülü benimsendiği takdirde söz konusu değerler “*gayricismani*” olarak değerlendirilebilmekte ve keza söz konusu değerler ile bu değerler üzerindeki hakları eş tutacak sonuçlara ulaşılabilme yönünde bir eğilim

⁵⁰⁹ PALKA, s. 148.

⁵¹⁰ PALKA, s. 150-151.

⁵¹¹ PALKA, s. 151.

⁵¹² PALKA, s. 151. Dijital malvarlığı değerlerinin bu çerçevede olması gereken yeri hususunda değerlendirmeler için ayrıca bkz. MICHELS, Johan David, Res Digitalis: A Normative Case For An In Rem Property Right To Digital Assets, Mayıs 2025, s. 23-28, 37, (<https://ssrn.com/abstract=5248049>, SET: 15 Aralık 2025).

⁵¹³ PALKA, s. 151.

oluşabilmektedir⁵¹⁴. Bu kapsamda, dijital malvarlığı değerlerini konu edinen hakların “*gayricismani*” kategoride değerlendirilmesi ile söz konusu değerlerin “*cismani*” veya “*gayricismani*” olması arasında bir korelasyon bulunmadığının belirtilmesinde fayda bulunmaktadır⁵¹⁵.

3. Varlık Biçimleri Teorisi

Dijital malvarlığı değerlerinin maddi varlığının olup olmadığını esas alan “*cismani*” veya “*gayricismani*” ölçütü yerine, öğretide söz konusu değerler yönünden “*varlık biçimleri teorisi*” olarak da ifade edilebilecek bir teorinin kullanıldığı görülmektedir⁵¹⁶.

Şöyle ki, birincil varlık biçimi, kendi kendiliğinden var olan ve bu yönüyle varlıkları kişilerin herhangi bir özgü davranışı ile veya sözleşmelere dayanmayan ve hukuk düzeninde “*obje*” olarak tanınan varlıkları belirtmektedir⁵¹⁷. Bu varlıklar yönünden, aynı haklarda üçüncü kişilere yüklenen “*ihlal etmeme*” ödevi olarak gündeme

⁵¹⁴ PALKA, s. 153.

⁵¹⁵ PALKA, s. 153.

⁵¹⁶ Söz konusu teori “*modes of existence*” olarak adlandırılmakta olup, “*primary mode of existence*” ile “*secondary mode of existence*” ayrımı ile ele alınmaktadır. Anılan teori için bkz. PALKA, s. 155-157. Adlandırma hususunda ayrıca bkz. HUI, Yuk, On the Existence of Digital Objects, Electronic Mediations 48, Minneapolis 2016, s. 32-33. Hukuk alanındaki çalışmamızda, “*varlık biçimleri teorisi*” karşılığını kullanmayı tercih etmekteyiz.

⁵¹⁷ PALKA, s. 156-157.

gelen, bu bağlamda “zarar vermeme” olarak öğretide ifade edilen bir ödev bulunmaktadır⁵¹⁸. Bu varlık biçimine sahip dijital malvarlığı değerlerinden bahsedilmesi de mümkün görülmektedir⁵¹⁹. Nitekim, bir çevrimiçi hizmete ihtiyaç duymadan çalışabilen kodların fiziki araçlara yüklenmesi bu değerlere örnektir⁵²⁰. Üçüncü kişilerin söz konusu ödevi ise kodun değiştirilmemesi veya silinmemesi olarak görünüm kazanmaktadır⁵²¹.

Birinci varlık biçimine ayrıca fikri mülkiyet kapsamında korunan fikri ürünlerin de niteliklerine uygun düştüğü ölçüde sahip oldukları ifade edilmektedir; nitekim, fikri ürünler, hukuk düzeni tarafından korunarak ve üzerlerinde sahiplerine haklar tanınarak hukuk objesi olarak “var olma” şartını bağımsız olarak yerine getirmiş olmaktadır⁵²². Keza, fikri ürünlerin öğretide “fizik ötesi” olarak da ifade edilen “gayricismani” niteliği, fikri ürünlerin şekillendikleri araçlar dışında fiziki müdahaleye uğrayamamaları anlamına da geldiğinden, fikri mülkiyet hukuku kapsamında önem arz edenin esasen fikri ürünlerin fiziki veya dijital kopyaları ile bunlar üzerindeki haklar olduğu da belirtilmektedir⁵²³.

⁵¹⁸ **PALKA**, s. 156. Kişilerin aynı hak sahibinin aynı hakkını ihlalden kaçınmalarının da bir “ödev” olduğu yönünde karşılaştırmalı olarak bkz. **AKİPEK / AKINTÜRK / ATEŞ**, s. 10; **ÜNAL / BAŞPINAR**, s. 86. Bu itibarla, bu hususta da “ödev” kullanımına yer verilmektedir.

⁵¹⁹ **PALKA**, s. 156.

⁵²⁰ **PALKA**, s. 156.

⁵²¹ **PALKA**, s. 156.

⁵²² **PALKA**, s. 153, 156.

⁵²³ **PALKA**, s. 153.

İkincil varlık biçimi ise dayanağının ortadan kalkması halinde kendi özgü varlık görünümünün de kaybolacağı dijital malvarlığı değerlerine ilişkindir⁵²⁴. Bu değerlerin, sözleşme ilişkisi çerçevesinde üçüncü kişilerin söz konusu değer devamı hususunda gösterdikleri ve süreklilik arz eden özgü olumlu davranışa dayandırıldıkları takdirde “*olumlu edimle kaim*” olarak da nitelendirilmesi mümkündür⁵²⁵. Bu özgü olumlu edim ise, “*ihlal etmeme*” yükümlülüğünün karşısı olarak ilgili tarafa yüklenen bir borç niteliği taşımaktadır⁵²⁶. Nitekim, söz konusu dijital malvarlığı değerlerine örnek olarak dijital hizmetler verilebilecek olup, hizmet sağlayıcısı, kullanıcıya, aralarındaki sözleşme çerçevesinde bu hizmeti verme borcu altına girmekte, bu hizmeti vermeyi sonlandırdığı anda kullanıcının dijital malvarlığı değeri de bu nitelikteki görünümünü kaybetmektedir⁵²⁷.

Bu çerçevede, bilgisayar teknolojisi ile, bilgisayar ortamında, görünüm kazanan dijital malvarlığı değerlerinin fiziki donanımlarda kullanıcının geçici veya kalıcı şekilde depolanan kodlarından oluştuğu, yine kodlardan oluşan bilgisayar programları tarafından işlenebildiği, kodlarla ifade edilen bir kullanıcı arayüzü ile etkileşimde bulunulabildiği ve kullanıcıların sahip olabilecekleri yetkiler dikkate alındığında; bu değerlerin maddi varlıklar gibi “*cismani*” veya “*ilim ve edebiyat eserleri*”nde olduğu gibi “*gayricismani*” olarak sınırları kesin ve tarihi kategoriler altında değerlendirilmesine kıyasla “*varlık biçimleri teorisi*” ile söz konusu değerlerin açıklanmasının içinde bulunduğumuz çağa ve

⁵²⁴ PALKA, s. 156-157.

⁵²⁵ PALKA, s. 156.

⁵²⁶ PALKA, s. 156.

⁵²⁷ PALKA, s. 156.

söz konusu değerlerin özgül niteliklerine daha uygun düştüğü kanaatini paylaşmaktayız⁵²⁸.

Son olarak, dijital malvarlığı değerlerinin “*varlık biçimleri teorisi*”ne göre birincil veya ikincil varlık biçimine sahip olduğuna bakılmaksızın, bu değerlerin kendine özgü niteliklerini vurgulamak amacıyla “*res corporales*” ve “*res incorporales*” dışında “*res digitales*” olarak da ifade edilen ayrı bir kategoriye öğretide yer verildiği de bu hususta ayrıca belirtilmelidir⁵²⁹.

4. Katmanlı Yapı Teorisi

Dijital malvarlığı değerlerinin niteliklerinin açıklanması amacıyla, katmanlı yapı teorisi olarak da ifade edilebilecek bir teoriye de öğretide yer verilmektedir⁵³⁰. Söz konusu teoriye göre, bu değerlerin üç katmanlı bir yapıda görünüm kazandığı ifade edilmektedir⁵³¹. Katmanların ise sırasıyla öğretide “*yapısal katman*”, “*sözdizimsel katman*”, “*semantik katman*” olarak adlandırıldığı görüldüğü gibi “*fiziki katman*”,

⁵²⁸ PAŁKA, s. 153, 155-157. Dijital varlıkların “*maddi mal*” veya “*gayrimaddi mal*” olarak sınıflandırılmasının isabetli olmadığı yönünde bkz. ÖZKAN TAŞ, s. 146.

⁵²⁹ PAŁKA, s. 154.

⁵³⁰ “*Katman*” yerine “*yüzey*” lafzının kullanımı ile bu hususta bkz. ANTALYA, *Dijital Eşya*, s. 1213; ERCAN, Cannur / ÜNLEN, Gökhan, “*Dijital Ürünlerin Eşya Niteliğine Disiplinlerarası Bir Bakış*”, AÜHFD, C: 73, S: 2, Y: 2024, s. 1147. “*Katman*” lafzı için bkz. ÖZKAN TAŞ, s. 43.

⁵³¹ ERCAN / ÜNLEN, s. 1147-1149; ÖZKAN TAŞ, s. 43.

“mantıksal katman”, “içerik katmanı” olarak da adlandırıldığı görülmektedir⁵³². Terim bütünlüğünün mümkün olduğu ölçüde korunması amacıyla, çalışmamızda bu adlandırmalardan “yapısal”, “sözdizimsel” ve “semantik” adlandırmaları tercih edilecektir.

Öncelikle ifade etmek gerekir ki, katmanlı yapı teorisinde “bilgi” kavramı esas alınmakta, bilginin içeriği veya başka bir ifade ile bilginin içerdiği anlam ise bilginin “semantik katman”ı olarak ele alınmaktadır⁵³³. Bu katman, öğretilde ifade edildiği şekliyle soyut, başka bir ifade ile “gayricismani” niteliktedir⁵³⁴. Bilginin ise herhangi bir biçimde ifade edilmesi ise bilginin “sözdizimsel katman”ına karşılık gelmekte olup, bu katman, bilgi “yazı” veya “dil” örneklerinde olduğu gibi bilginin içeriğini dışa vuran çeşitli “işaretler” ile ifade edilmesini belirtmektedir⁵³⁵. Bilginin “yapısal katman”ı ise

⁵³² Öğretilde, “yapısal düzey”, “sözdizimsel düzey”, “anlamsal düzey” şeklinde kullanım da mevcut olup, bu hususta bkz. **ANTALYA**, *Dijital Eşya*, s. 1213. “Yapısal düzey” ve “sözdizimsel düzey” ile “semantik düzey” kullanımı için bkz. **ERCAN / ÜNLEN**, s. 1147. “Yapısal katman (structural layer)”, “sözdizimsel katman (syntactic layer)”, “semantik katman (semantic layer)”, “fiziki katman (physical layer)”, “mantıksal katman (logical layer)”, “içerik katmanı (content layer)” olarak İngilizce karşılıkları ile de ifade edilebilir, bu hususta bkz. **ÖZKAN TAŞ**, s. 44, 51.

⁵³³ **ANTALYA**, *Dijital Eşya*, 1214; **ERCAN / ÜNLEN**, s. 1147; **ÖZKAN TAŞ**, s. 44.

⁵³⁴ **ÖZKAN TAŞ**, s. 44.

⁵³⁵ **ANTALYA**, *Dijital Eşya*, s. 1213-1214; **ERCAN / ÜNLEN**, s. 1147-1148; **ÖZKAN TAŞ**, s. 44. FSEK md. 2/I(1)’de yer alan “Herhangi bir şekilde dil ve yazı ile ifade olunan”, “her biçim altında ifade edilen” ifadeleri de ilgili olduğu hususta “işaret”

anılan “işaretler”in üzerlerinde şekillendiği katmanı ifade etmektedir⁵³⁶. Somutlaştırmak amacıyla, bilginin anlamını ifade eden “işaretleri” içerisinde bulunduran veya depolayan yapı, bu katmana karşılık gelmektedir⁵³⁷.

Katmanların yalnızca dijital malvarlığı değerlerinde söz konusu olmadığı her türlü bilgi için de üç katmanlı bir yapının bulunduğu da öğretilde savunulmakta olup, bu görüş çerçevesinde bilginin katmanlı yapısına bir örnek de verilmektedir⁵³⁸. Katmanlı yapı teorisinin daha iyi anlaşılması bakımından, anılan görüşte ifade edilen örneğe bu kapsamda yer verilmesinde fayda bulunmaktadır. Söz konusu örnek, kitap örneği olup, kitaptaki fikrin “*semantik katman*”a, bu fikri ifade eden yazının “*sözdizimsel katman*”a, yazıyı depolayan yapının da kitabın fiziki yapısı olduğu ve bu itibarla “*yapısal katman*”a karşılık geldiğine işaret etmektedir⁵³⁹.

Dijital malvarlığı değerleri de anılan teoriye göre üç katmanlı yapıda açıklanabilmektedir; bu çerçevede, anılan değerlerin “*yapısal katman*”ını, verileri depolama işlevi bulunan fiziksel araçlar, “*sözdizimsel katmanı*”nı “*veri*” olarak da

biçimlerinin çeşitliliğini göstermekte olup, eser kategorisine altlanabilen eserlerin tahdidi olmadığı hususunda benzer yönde ve çeşitli örnekler için bkz. **TEKİNALP**, s. 100.

⁵³⁶ **ANTALYA**, *Dijital Eşya*, s. 1214; **ERCAN / ÜNLEN**, s. 1148; **ÖZKAN TAŞ**, s. 44.

⁵³⁷ **ANTALYA**, *Dijital Eşya*, s. 1214; **ERCAN / ÜNLEN**, s. 1148; **ÖZKAN TAŞ**, s. 44.

⁵³⁸ **ÖZKAN TAŞ**, s. 44. Bilginin katmanlı yapısına ilişkin bkz. **ERCAN / ÜNLEN**, s. 1147-1148.

⁵³⁹ **ÖZKAN TAŞ**, s. 44.

adlandırılan “0” ve “1” dizilimleri, “*semantik katman*”ını ise söz konusu verilerin bütüncül anlamı oluşturmaktadır⁵⁴⁰.

Öğretide, dijital malvarlığı değerlerini söz konusu katmanların her biri yönünden ayrı ayrı değerlendirerek, başka bir ifade ile diğer katmanlara değinmeden, bu değerlerin hukuki niteliğini açıklamaya çalışan görüşler de bulunmaktadır⁵⁴¹. Bu görüşlerden “*yapısal katman*”a karşılık gelen görüş, verinin depolandığı fiziki araçların “*taşınır eşya*” olarak nitelendirilebileceğini belirtmekte, bu itibarla da “*taşınır eşya*” olarak nitelendirilen eşya içerisinde yer alan verinin de eşya üzerindeki mülkiyet hakkı ile koruma alanı bulabileceğine işaret etmektedir⁵⁴².

Anılan görüş ise kullanıcıların verilerinin servis sağlayıcıların fiziki araçlarında saklandığı durumlar yönünden iki yönden eleştirilmektedir⁵⁴³. Nitekim, kullanıcı verilerinin başka bir üçüncü kişi, örneğin bir bulut depolama hizmet sağlayıcısı, aracılığıyla kullanıcın maliki olduğu fiziki araçlar haricinde saklanması mümkündür⁵⁴⁴. Eleştirilerin ilk yönü, bu durumda kullanıcı verilerinin mülkiyetinin verinin saklandığı

⁵⁴⁰ ANTALYA, *Dijital Eşya*, s. 1213-1214; ERCAN / ÜNLEN, s. 1147-1149; ÖZKAN TAŞ, s. 45-53.

⁵⁴¹ ÖZKAN TAŞ, s. 47-48. “*Yapısal katman*”a odaklanan görüş hakkında bilgi için ayrıca bkz. ERCAN / ÜNLEN, s. 1165-1166.

⁵⁴² ÖZKAN TAŞ, s. 47-48. Taşınır eşya olarak nitelendirilme hususunda ayrıca bkz. ERCAN / ÜNLEN, s. 1165.

⁵⁴³ ÖZKAN TAŞ, s. 48. Benzer yönde bkz. ERCAN / ÜNLEN, s. 1165.

⁵⁴⁴ ÖZKAN TAŞ, s. 48.

fiziki cihazın malikinde sayılmasıdır⁵⁴⁵. Diğer eleştiri ise, kullanıcının maliki olmadığı fiziki araçlarda depolanan verilere yönelik bir siber saldırı olması halinde, söz konusu saldırıya karşı mülkiyet hakkından doğan hukuki imkanları kullanabilecek kişinin kullanıcı değil, bulut depolama hizmet sağlayıcısı olmasına ilişkindir⁵⁴⁶.

“*Semantik katman*”a ilişkin olarak ayrıca belirtmek gerekir ki, bu katmanda yer alan verilerin bütüncül olarak ifade ettiği anlama göre hukuki nitelendirmede bulunulabileceği de öğretilde belirtilmektedir⁵⁴⁷. Bu hususa örnek olarak öncelikle “*kişisel veriler*” gösterilmekte, “1” ve “0”ları içeren dizilimlerin, başka bir ifade ile verilerin, niteliğine uygun düştüğü takdirde KVKK kapsamında “*kişisel veri*” olarak değerlendirilmesinin mümkün olduğu ve bu çerçevede hukuki korumanın gündeme gelebileceğine işaret edilmektedir⁵⁴⁸.

“*Semantik katman*”a göre hukuki nitelendirmenin mümkün olabileceğinin ilişkin diğer bir görüş ise “*fikri mülkiyet*”e ilişkindir⁵⁴⁹. Nitekim, verilerin FSEK 1/B/I(g)’deki

⁵⁴⁵ ÖZKAN TAŞ, s. 48.

⁵⁴⁶ Bu husus ve elektronik posta hesabı örneği için bkz. ÖZKAN TAŞ, s. 48.

⁵⁴⁷ ERCAN / ÜNLEN, s. 1174-1176; ÖZKAN TAŞ, s. 48-50. “*Geniş anlamıyla dijital veri*” ile ifade edilen benzer yönde görüş için bkz. ANTALYA, *Dijital Eşya*, s. 1214, 1220.

⁵⁴⁸ ERCAN / ÜNLEN, s. 1175; ÖZKAN TAŞ, s. 49. “*Kişisel veri*” nitelendirmesinin “*semantik katman*” ile ilgili olduğu yönünde ve bu hususta ayrıca bkz. ANTALYA, *Dijital Eşya*, s. 1215, 1220.

⁵⁴⁹ ANTALYA, *Dijital Eşya*, s. 1215-1216; ERCAN / ÜNLEN, s. 1174; ÖZKAN TAŞ, s. 49-50.

“bilgisayar programı” tanımı içerisinde değerlendirilmesinin mümkün olduğu takdirde, ilgili FSEK hükümlerinin uygulama alanı bulabileceğine ifade edilmektedir⁵⁵⁰. Keza, verilerin “bilgisayar programı” olarak nitelendirilebilecek şekilde ilgili kanuni tanımda yer aldığı şekilde “özel bir işlem veya görev” yapmadığı, bununla birlikte veriler ile başka bir fikri ürün ifade edildiği takdirde, verilerle şekillenen bir “fikri ürün”den de bahsedilebileceği belirtilmektedir⁵⁵¹.

Bu hususta önemle belirtilmelidir ki, veriler ile bir “fikri ürün”ün, örneğin bir eserin ifade edilmiş olması, verileri elinde bulunduran kişilerin de örnekte olduğu üzere “eser sahibi” olduğu ve bu çerçevede tanınan haklara sahip olduğu sonucunu doğurmamaktadır⁵⁵². Bu husus esasen, fiziki kitaplara da benzetilebilecek olup; fiziki kitap nüshası üzerinde mülkiyet hakkına sahip olunması eser üzerinde doğrudan eser sahipliği anlamına gelmediği gibi, elektronik kitap olarak anlam ifade eden verilerin bir kopyasına sahip fakat yazarı olmayan kişinin de FSEK kapsamında “eser sahibi” olarak nitelendirilemeyeceği şeklinde de ifade edilebilir⁵⁵³.

Görüldüğü üzere, “katmanlı yapı teorisi” ile katmanlara ayrılarak açıklanan ve hukuki nitelendirilmesi yapılan “yapısal katman”da fiziki araç üzerinde aynı hak veya

⁵⁵⁰ ÖZKAN TAŞ, s. 49-50. “Semantik katman”daki anlam esas alınarak hukuki koruma hususunda benzer yönde bkz. ANTALYA, *Dijital Eşya*, s. 1220; ERCAN / ÜNLEN, s. 1174.

⁵⁵¹ ÖZKAN TAŞ, s. 50.

⁵⁵² ERCAN / ÜNLEN, s. 1174; ÖZKAN TAŞ, s. 50.

⁵⁵³ ÖZKAN TAŞ, s. 50. FSEK md. 1/B/I(b)’de “eser sahibi” tanımında, “eser sahibi”nin “eseri meydana getiren” kişi olduğu belirtilmektedir.

zilyetlik, “*semantik katman*”da ise ulaşılan anlamın niteliğine göre örneğin “*eser*” üzerinde “*fikri mülkiyet*”e ilişkin hukuki koruma gündeme gelmektedir⁵⁵⁴. Fiziki kitap örneğinde “*sözbilimsel katman*” ile ifade edilen kitapta yer alan yazı ile “*yapısal katman*” ile ifade edilen kitabın cismani yapısı birbirlerine sıkı sıkıya bağlı bulunmakta, başka bir ifade ile yazı kitabın cismani yapısından kural olarak ayrılamamakta, yazılar sayfalara basılmış halde bulunmaktadır⁵⁵⁵. Öte yandan, örneğin, dijital malvarlığı değerlerinden olan elektronik kitaplarda ise elektronik kitap olarak anlam bulan verilerin, depolandıkları araçtan, örneğin bilgisayarın harddiskinden, başka bir depolama aracına aktarılması, keza silinmesi kural olarak mümkündür⁵⁵⁶. Bu itibarla, öğretide söz konusu değerlere ilişkin “*sözbilimsel katman*”a ilişkin hukuki nitelendirmenin önem arz ettiği ve bu katmanda bulunan değerlerin özellikleri de dikkate alınarak “*res digitales*” olarak da ifade edilen yeni bir “*mal*” kategorisi içerisinde değerlendirilmesinin isabetli olacağı ifade edilmektedir⁵⁵⁷.

⁵⁵⁴ **ERCAN / ÜNLEN**, s. 1174; **ÖZKAN TAŞ**, s. 51-52.

⁵⁵⁵ **ÖZKAN TAŞ**, s. 51.

⁵⁵⁶ Bu yönde bkz. **ÖZKAN TAŞ**, s. 51-52. Elektronik kitaplarda, dijital veriler kitabın metni olarak görünüm gösterebilmekte olup, bu nitelikteki kitaplar, elektronik kitap okuyucularında olduğu üzere ekranda görüntülenebilmektir. Bu hususta bkz. **ERYILDIR**, Zeynep Mine, Elektronik Kitap Uygulaması ve Getirdiği Hukuki Sorunlar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Lisansüstü Programlar Enstitüsü, Hukuk Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2019, s. 9.

⁵⁵⁷ **ANTALYA**, *Dijital Eşya*, s. 1214, 1220-1221; **ÖZKAN TAŞ**, s. 52, 126, 131-132, 146.

B. SÜREKLİLİK

Türk hukuk öğretisinde dijital malvarlığı değerlerinin “*süreklilik*” olarak ifade edilen özelliği, konuya ilişkin öğretide İngilizce “*persistence*” olarak kullanılmaktadır⁵⁵⁸. Söz konusu özelliğin ifade ettiği hususun karşılaştırmalı olarak çeşitli örnekler üzerinden açıklanması konunun anlaşılması bakımından faydalıdır⁵⁵⁹.

Bu çerçevede, örneğin, taşınır mülkiyeti kapsamında bulunan alelade bir cam bir vazo, kullanılsa dahi, maddi ve işlevsel bütünlüğünü devam ettirebileceği koşullarda zaman karşısında maddi yönden “*var olma*” anlamında herhangi bir değişikliğe uğramaz, başka bir ifade ile maddi dünyadaki varlığını sürdürür⁵⁶⁰. Söz konusu cam vazanın yeri de değişmediği takdirde, cam vazanın maliki, cam vazosunu kural olarak bıraktığı yerde ve bıraktığı şekilde bulur⁵⁶¹.

Öte yandan, fikri mülkiyet kapsamındaki korunan ve örneğin plak vasıtasıyla kaydedilmiş bir “*musiki eser*”, plaktan oynatılmadıkça ve sese dönüşmedikçe maddi dünyada algılanamaz, bu itibarla sese dönüştüğü sürece maddi dünyada var olur⁵⁶². Bu

⁵⁵⁸ FAIRFIELD, s. 1054; BLAZER, s. 144; PALKA, s. 107; ÖZKAN TAŞ, s. 55.

⁵⁵⁹ FAIRFIELD, s. 1054; BLAZER, s. s. 144; PALKA, s. 107.

⁵⁶⁰ Bu yönde başka örnekler için bkz. FAIRFIELD, s. 1054; BLAZER, s. s. 144; PALKA, s. 107. Konunun olabildiğince sade anlatılabilmesi amacıyla burada “*cam vazo*” örneği tercih edilmiştir.

⁵⁶¹ Başka örnekler için bkz. FAIRFIELD, s. 1054; BLAZER, s. s. 144.

⁵⁶² Bu hususta CD örneği için BLAZER, s. s. 144. Öte yandan, “*CD*”lerde veriler depolandığından, konunun karşılaştırmalı biçimde incelenmesini sağlamak amacıyla

itibarla da gayricismani varlıklar burada bahsedilen “süreklilik” özelliğini göstermezler⁵⁶³.

Bu açıklamalar ışığında belirtmek gerekir ki, dijital malvarlığı değerlerinin ise “süreklilik” özelliğine sahip olabildikleri öğretide savunulmaktadır⁵⁶⁴. Nitekim, bu değerlerin anılan unsura sahip olduklarını belirten bir görüş, elektronik posta hesabında bulunan e-postaların, kullanıcının erişim sağlamadığı zamanlarda elektronik posta hesabında varlıklarını koruduklarını bu hususa örnek olarak göstermektedir⁵⁶⁵.

Öte yandan, her ne kadar dijital malvarlığı değerleri, “süreklilik” özelliğine sahip olabilse de bunun ilgili dijital malvarlığına dayanak teknoloji veya bu kapsamdaki hizmet ile getirilen bir tasarım tercihi olduğu da ifade edilebilir, bu özelliğin bütün dijital malvarlığı değerlerinde, maddi varlıklarda olduğu üzere kural olarak varsayılmaması

buradaki örneğin dijital unsurlardan olabildiğince arındırılmasının faydalı olacağı inancıyla, çalışmamızda analog bir taşıyıcı olan “*plak*” tercih edilmiştir.

⁵⁶³ **BLAZER**, s. s. 144. Burada ayrıca belirtmek gerekir ki, “*varlık biçimleri teorisi*”ne göre fikri ürünlerin birincil varlık biçimine sahip olmaları, söz konusu ürünlerin maddi dünyada sürekli varlık gösterdikleri anlamına gelmemektedir. Nitekim, “*varlık biçimleri teorisi*” hukuk düzeninde var olmayı esas almaktadır.

⁵⁶⁴ **FAIRFIELD**, s. 1054; **BLAZER**, s. s. 144; **PAŁKA**, s. 107.

⁵⁶⁵ **FAIRFIELD**, s. 1054; **BLAZER**, s. s. 144; “*dijital oyun*” içerikleri hakkında ayrıca bkz. **GEMALMAZ**, H. Burak, “*Sanal Mülkiyet*”, Prof. Dr. Adnan Güriz Anısına “*Hukuka Felsefi ve Sosyolojik Bakışlar - V*” Sempozyum, İstanbul Barosu - HFSA Bildiriler / 1 (13-17 Eylül 2010, İstanbul), HFSA 23. Kitap, İstanbul 2012, s. 197-198.

gerektiği düşünölmektedir⁵⁶⁶. Nitekim, dijital malvarlığı değerleri, maddi varlıklarda söz konusu olması mümkün olmayacak şekillerde maddi görünömlerini kaybedebilmekte, örneğin silinebilmektedirler⁵⁶⁷.

Süreklilik yönünden önemli olan hususun ise verilere kullanıcı tarafından sürekli erişilebilmesi olmayıp, burada önemli olan dijital malvarlığı değerlerinin maddi görünömlerini geleceğe yönelik kaybetmeleri yönünde bir görüş de öğretide mevcuttur⁵⁶⁸. Örneğin, bir bulut hizmet sağlayıcısında depolanan kullanıcı verilerinin, bulut hizmet sağlayıcısının verilerin depolandığı sunucuyu kapatması halinde, verilerin de silinmesi yönünde bir tasarım mevcut değilse, kesintisiz olmadığı nedeniyle “*süreklilik*” özelliğinin bulunmadığından bahsedilemeyeceği söylenebilir⁵⁶⁹.

Bu çerçevede, içerisinde gönderilen verilerin alındıkları anda silinmeleri yönünde tasarlanan dijital hizmetlerin, “*süreklilik*” özelliğinin tüm dijital malvarlığı değerleri için söz konusu olmayabileceğini gösterdiği ifade edilebilir⁵⁷⁰. Diğer taraftan, dijital malvarlığı değerlerine “*süreklilik*” kazandırmak amacıyla tasarlanan teknolojilerin de

⁵⁶⁶ Benzer şekilde ve “*dışlayıcılık*” çerçevesinde tasarımın özelliğe etkisi hususunda da bkz. **PALKA**, s. 107.

⁵⁶⁷ Benzer yönde bkz. **PALKA**, s. 107.

⁵⁶⁸ **ÖZKAN TAŞ**, s. 55-56.

⁵⁶⁹ **ÖZKAN TAŞ**, s. 55-56.

⁵⁷⁰ Benzer şekilde ve “*dışlayıcılık*” çerçevesinde tasarımın özelliğe etkisi hususunda tekrar karşılaştırmalı olarak bkz. **PALKA**, s. 107.

olması mümkün olup, birden fazla kullanıcının eş zamanlı erişimine izin veren dağıtık bilgisayar teknolojisi bu hususta öğretide örnek olarak gösterilmektedir⁵⁷¹.

C. DIŞLAYICILIK

“Dışlayıcılık” olarak da ifade edilebilecek, Türk hukuk öğretisinde ise “münhasırlık” olarak da adlandırılan özellik, öğretide “*rivalrousness*” ve “*rivalry*” olarak belirtilmektedir⁵⁷². Bu özellik ile ifade edilmek istenen, dijital malvarlığı değerinin kullanımının bir kişiye özgülenmiş olması ve üçüncü kişilerin bu değeri kullanamamasıdır⁵⁷³.

Bu hususta, öğretide, taşınır eşya olan ayakkabı örneği verilmekte ve bir ayakkabının bir kişi tarafından giyilmesi ile diğer kişilerin bu ayakkabıyı fiilen kullanamayacakları belirtilmektedir⁵⁷⁴. “*Fikri mülkiyet*” alanında ise “dışlayıcılık” özelliğinin bulunmadığı ifade edilmekte, bu hususta “*musiki eser*” örneğine yer verilmektedir⁵⁷⁵. Şöyle ki, plaktan bir “*musiki eser*” dinleyen kişinin, aynı plağa sahip başka kişiler tarafından da söz konusu eserin dinlenmesine bu yönüyle engel olamadığı

⁵⁷¹ ÖZKAN TAŞ, s. 55.

⁵⁷² Terim karşılığı olarak “*rivalrousness*” ifadesinin kullanımı için bkz. FAIRFIELD, s. 1053; PALKA, s. 107. “*Rivalry*” için bkz. BLAZER, s. 142. “*Münhasırlık*” ve keza “*dışlayıcılık*” için bkz. ÖZKAN TAŞ, s. 58, 60.

⁵⁷³ FAIRFIELD, s. 1053-1054; BLAZER, s. 143. Bir kişiye değil, belirli kişilere de kullanımın özgülenmesini kapsam içerisine alan bir tanım için bkz. ÖZKAN TAŞ, s. 58.

⁵⁷⁴ BLAZER, s. 143.

⁵⁷⁵ BLAZER, s. 143; ÖZKAN TAŞ, s. 58.

ifade edilmektedir⁵⁷⁶. “*Dışlayıcılık*” özelliği, FSEK’te eser sahibine tanınan hakları “*münhasır*” bir şekilde kullanma yetkisinden bu hususta farklı bir anlama gelmekte olup, bu farklılık nedeniyle “*dışlayıcılık*” ifadesinin kullanılmasının fayda sağlayacağı kanaatindeyiz⁵⁷⁷.

Dijital malvarlığı değerleri arasında değerlendirilebilecek elektronik posta adreslerinde veya alan adlarında örneğin bu anlamda “*dışlayıcılık*” özelliği bulunmakta olup, iki kişinin aynı elektronik posta adresini veya alan adlarını kullanmaları mümkün bulunmamaktadır⁵⁷⁸. Keza, dijital malvarlığı değerlerinin aktarılması sırasında önceki fiziki araçta bulunan verinin silinmesi sonucunu doğuran, başka bir ifade ile verinin sadece aktarılan fiziki araçta bulunmasını sağlayan teknolojilerin de “*dışlayıcılık*” özelliğini sağladığı ifade edilebilir⁵⁷⁹. Öte yandan, böyle bir kısıtlamanın olmadığı durumlara, dijital malvarlığı değerleri açısından “*dışlayıcılık*” özelliğinden bahsedilemeyeceği ifade edildiği gibi, söz konu değerın kopyalanması durumunda her bir kopyanın ayrı bir değer olarak değerlendirilmesi yönünde öğretide bir görüş de bulunmaktadır⁵⁸⁰.

⁵⁷⁶ Aynı yönde, fakat dijital formattaki eser örneği için bkz. **BLAZER**, s. 143.

⁵⁷⁷ “*Münhasırlık*” ve “*dışlayıcılık*” arasındaki fark ve ilişki hususlarında ayrıca bkz. **FAIRFIELD**, s. 1049; **BLAZER**, s. 143. Örneğin, bkz. FSEK md. 15/I, md. 18/I.

⁵⁷⁸ **FAIRFIELD**, s. 1050, 1054; **BLAZER**, s. 143; **ÖZKAN TAŞ**, s. 58.

⁵⁷⁹ **ÖZKAN TAŞ**, s. 59-60.

⁵⁸⁰ **ÖZKAN TAŞ**, s. 59.

Birden fazla kişiden oluşan bir topluluk tarafından kullanılan dijital malvarlığı değerlerinde bu özelliğin kısmen bulunduğuna da işaret edilmekte, bu özelliğin dijital malvarlığı değerleri için mutlak olmadığı belirtilmektedir⁵⁸¹.

Görüldüğü üzere, “*dışlayıcılık*” özelliğinin bir dijital malvarlığı değerinde bulunup bulunmadığı hususu, dayanak teknolojiyle oluşturulan bir “*tasarım tercihi*”ne, başka bir ifade ile söz konusu dijital malvarlığı değerinin kendi yapısına bağlı olup, mutlak deęildir⁵⁸².

D. BAğLANTILILIK

“*Bağlantılılık*”, birden fazla kişi ile başka bir değeri etkileyebilmeyi veya birden fazla kişi ile başka bir değer taraftan etkilenebilmeyi ifade eden çift yönlü bir özellik olarak tanımlanmaktadır⁵⁸³. “*Bağlantılılık*”, bu tanımla ile bir ağ içerisinde yer almak suretiyle etkiye açık olmayı kapsadığı gibi, özelliğe sahip değer ile etkileşeme geçebilmeyi de kapsar biçimde kullanılmaktadır⁵⁸⁴. Bununla birlikte, öğretide söz konusu özelliğin, başka kişilerin bu özelliğe sahip varlıklar etkileşim sağlayabilmesi olarak tek yönlü olarak da ele alınabildiği görülmektedir⁵⁸⁵.

⁵⁸¹ **BLAZER**, s. 143-144; **ÖZKAN TAŞ**, s. 58.

⁵⁸² **FAIRFIELD**, s. 1053-1054; **BLAZER**, s. 143-144; **PALKA**, s. 107; **ÖZKAN TAŞ**, s. 60.

⁵⁸³ **BLAZER**, s. 145.

⁵⁸⁴ **FAIRFIELD**, s. 1050.

⁵⁸⁵ **FAIRFIELD**, s. 1050; **PALKA**, s. 94; **ÖZKAN TAŞ**, s. 62-63.

Özelliğin işaret ettiği husus, bu özelliğe sahip dijital malvarlığı değerlerinin üçüncü kişilerin menfaatlerine etki edebilmesinde önemini göstermektedir⁵⁸⁶. Bununla birlikte, anılan özelliğinin etkisi, bağlantının ne kadar kolay sağlandığından çok etkileşim ile bulunduğu menfaatler ile ilgili görülmektedir⁵⁸⁷. Konunun daha iyi anlaşılması amacıyla, açıklanan hususların örneklerle ortaya koyulması faydalıdır⁵⁸⁸. Öğretide, kullanıcılarına hisse senedi fiyatlarının sadece takibine imkan veren bir internet sitesindeki kullanıcı hesaplarının bu işlevlerinin engellenmesi veya hesapların tamamen silinmesi durumu ile kullanıcıların hisse senetlerinin alım satımın üzerlerinden gerçekleştirdiği bir internet sitesinde bunların meydana gelmesi halinde kullanıcıların etkilenen menfaatlerinin büyüklüğünün aynı olmayabileceği ifade edilmektedir⁵⁸⁹.

Bununla birlikte, “bağlantılılık” özelliği dijital malvarlığı değerleri için mutlak olmayıp, herhangi bir ağda yer almayan ve diğer kullanıcılar ile başka dijital malvarlığı değerleri ile herhangi bir etkileşimi olmayan değerlerin olması da mümkündür⁵⁹⁰. Bununla birlikte, dijital malvarlığı değerlerinin bir ağa aktarılması ile söz konusu değerlerin “bağlantılılık” özelliğinden büyük ölçüde bahsedilebileceği, bu itibarla, söz konusu değerlerin bu özellikten yoksun olduğunun kabulü yerine bu özelliğin bir bakıma söz konusu değerlerde sürdüğünü fakat etki göstermediğini savunan bir görüş de öğretide

⁵⁸⁶ BLAZER, s. 145-146.

⁵⁸⁷ BLAZER, s. 145; ÖZKAN TAŞ, s. 63.

⁵⁸⁸ BLAZER, s. 145; ÖZKAN TAŞ, s. 63.

⁵⁸⁹ BLAZER, s. 145; ÖZKAN TAŞ, s. 63.

⁵⁹⁰ BLAZER, s. 145; ÖZKAN TAŞ, s. 63.

mevcuttur⁵⁹¹. Diğer taraftan, anılan görüş de söz konusu özelliğin mutlak olmadığını belirtmektedir⁵⁹².

Sonuç olarak, birden fazla kişiyi veya değeri etkileyebilmeyi veya birden fazla kişi veya değer taraftan etkilenebilmeyi ve bu yönüyle çeşitli menfaatlere etkide bulunabilmeyi ifade eden “*bağlantılılık*” özelliği, dijital malvarlığı değerlerinin etki alanını göstermesi bakımından fayda sağlamaktadır⁵⁹³.

E. İKİNCİL PİYASA

“*İkincil piyasa*” özelliği, dijital malvarlığı değerlerinin, ikincil piyasada işlemlere konu edilebilmesi olarak ifade edilebilir⁵⁹⁴. Örneğin, çok oyunculu çevrimiçi bir oyun platformunda edinilen çeşitli araç gereçlerin ikincil piyasası bulunabilmekte olup, kullanıcılar başka kullanıcılara oyun dışında geçerli olan bir para birimi cinsinden bu araç gereçleri satabilmektedirler⁵⁹⁵.

Öte yandan, öğretilerde verilen elektronik posta örneğinde, kullanıcılar özel olarak belirli bir elektronik posta adresine sahip olmak istemiyorlarsa, söz konusu adreslerini

⁵⁹¹ ÖZKAN TAŞ, s. 63.

⁵⁹² ÖZKAN TAŞ, s. 63.

⁵⁹³ Benzer yönde bkz. BLAZER, s. 145-146.

⁵⁹⁴ BLAZER, s. 145.

⁵⁹⁵ BLAZER, s. 145-146; BROWN, Peter / RAYSMAN, Richard, “*Property Rights In Cyberspace Games And Other Novel Issues In Virtual Property*”, The Indian Journal of Law and Technology, C: 2, S: 1, Y: 2006, s. 90-91.

kendileri oluşturmakta ve bu adresleri genellikle başka kişilerden satın almamaktadırlar⁵⁹⁶. Bu itibarla, “*ikincil piyasa özelliği*”nin mutlak olmadığı, başka bir ifade ile bu özelliğin her dijital malvarlığı değeri için aranmaması gerektiği savunulmaktadır⁵⁹⁷.

Dijital malvarlığı değerlerinin “*ikincil piyasa*” özelliği, dijital malvarlığı değerlerinin “*iktisadi değer*”i haiz bir malvarlığı değeri olabileceğini açıkça göstermesi bakımından önem arz etmektedir⁵⁹⁸.

Son olarak, öğretide, “*ikincil piyasa*” özelliğini “*bağlantılılık*” özelliği altında değerlendiren bir görüşün de mevcut olduğu ifade edilmelidir⁵⁹⁹. Söz konusu görüş, dijital

⁵⁹⁶ **BLAZER**, s. 147.

⁵⁹⁷ Dijital hizmet sağlayıcısının “*ikincil piyasa*” işlemlerini yasaklaması halinde dahi, “*ikincil piyasa*” özelliğinin dikkate alınmasına işaret eden öğretide bir görüş olduğu da ifade edilmelidir. Anılan görüş, hak ihlali olmadığı sürece serbest piyasa tarafından biçilen değer hukukî korunması gerekliliğini ifade etmektedir. Dijital hizmet sağlayıcıların, kullanıcılara dijital malvarlığı değerleri üzerindeki hakların tanınmasına karşı çıkmalarının ise kontrolü kaybetmekten ve kullanıcılar tarafından açılacak davalardan çekinmeleri olarak belirtilmektedir. Diğer taraftan, “*ikincil piyasa*” özelliğine sahip dijital malvarlığı değerlerinin, kişilerin bu değerleri elde etmek amaçlı çalıştırılması ve değerlerin satımından kar elde edilmesi yönünde bir iş modeli yarattığı, bunun ise kendine özgü sonuçlar doğurduğuna öğretide dikkat çekilmektedir. Bu hususlarda bkz. **BLAZER**, s. 146-147.

⁵⁹⁸ **BLAZER**, s. 146-147.

⁵⁹⁹ **ÖZKAN TAŞ**, s. 72.

malvarlığı değerlerine yapılan saldırı neticesinde “*maddi zarar*” meydana gelmesinin, temel sebebinin “*bağılantılılık*” özelliğine dayanan “*piyasa değeri*” olduğuna işaret etmektedir⁶⁰⁰. Diğer taraftan, “*bağılantılılık*” özelliğini göstermeyen dijital malvarlığı değerlerinin kaybı neticesinde de “*maddi zarar*”ın meydana gelmesi mümkündür, “*piyasa değeri*”nin bulunması ise zararın tespiti noktasında fayda sağlamaktadır⁶⁰¹.

F. KULLANICILAR TARAFINDAN EKLENEN DEĞER

Dijital malvarlığı değerlerinin kullanıcıları, öngörülen kullanım biçimlerine uygun olarak söz konusu değerleri kullanarak zamanla bu değerlere değer katabilmektedirler⁶⁰².

Bu hususa tipik örnek olarak ise çok oyunculu çevrimiçi bilgisayar oyunları gösterilmektedir⁶⁰³. Nitekim, söz konusu oyunlarda, ilk önce kullanıcıya temel bir karakter verilmekte olup, kullanıcı söz konusu karakteri kullanarak, oyundaki çeşitli aşamaları tamamlayarak, ödüller elde ederek ve keza diğer kullanıcılarla etkileşim

⁶⁰⁰ FAIRFIELD, s. 1055; ÖZKAN TAŞ, s. 62.

⁶⁰¹ Ayrıca bkz. EREN, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 600, 839-842. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine Ek 1. Protokol kapsamında tazminatın belirlenmesi yönelik benzer bir yaklaşım için bkz. SARI, H. Gürbüz, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine Ek. 1 Protokole Göre Malvarlığı Haklarının Korunması*, Güncellenmiş 2. Baskı, İstanbul Nisan 2010, s. 96.

⁶⁰² BLAZER, s. 147-148.

⁶⁰³ BLAZER, s. 148.

içerisine girerek, kullanıcının oyundaki sanal kimliği olarak da nitelendirilebilecek bu karakterini adete bir işte çalışır gibi güçlendirmektedir⁶⁰⁴.

Öğretide, kullanıcıların saatlerce emeklerini harcayarak karakterlerine değer katmalarının korunmayacağı yönünde inançlarının başlangıçta mevcut olmaması halinde, kullanıcıların bu kadar emek harcamayacakları ifade edilmektedir⁶⁰⁵. Öte yandan, kullanıcıların yeri geldiğinde yüzlerce saat harcamalarını sağlayan aidiyet hissinin ve duydukları güvenin de hukuken korunan menfaatlerden olduğuna işaret edilmektedir⁶⁰⁶. Bununla birlikte, bu şekilde emek harcamanın doğrudan dijital malvarlığı değerlerini meydana getirmeyeceği, oyun örneğindeki oyun platformunun ek değer üretilmesine imkan verip vermediğinin belirleyici olduğu savunulmaktadır⁶⁰⁷.

Başka bir ifade ile, dijital malvarlığı değerlerinin söz konusu özelliğe sahip olmalarının, “*ek değer*” olarak başka değerlere de imkan sağlayan bir özellik olarak ifade edilmesi mümkündür⁶⁰⁸.

⁶⁰⁴ BLAZER, s. 148-149.

⁶⁰⁵ BLAZER, s. 149.

⁶⁰⁶ BLAZER, s. 149.

⁶⁰⁷ BLAZER, s. 149.

⁶⁰⁸ BLAZER, s. 147-149.

G. BELİRLİLİK

Öğretide dijital malvarlığı değerlerine ilişkin başka bir özellik olarak “*belirlilik*” özelliğine yer verildiği de görülmektedir⁶⁰⁹. Bu kapsamda, “*belirlilik*” bir varlığın belirli sınırlara sahip olması ve bu itibarla kendisini diğer varlıklardan ayıran bağımsız bir görünüme sahip olması anlamına gelmektedir⁶¹⁰.

Bu hususta tekrar ifade etmek gerekir ki, eşya olarak nitelendirilecek varlığın maddi sınırlarının belirli olması ve bu yönüyle eşyanın hem maddi hem de işlevsel bir bütünlüğe sahip olması gereklidir⁶¹¹. Sınırlandırma doğal olarak eşyanın kendi tabiatında bulunabildiği gibi, insan eliyle de maddi varlıklara bir sınır verilmiş olması mümkündür⁶¹². Taşınmazlarda, benzer şekilde tapu sicilinde tescil yapılabilmesi için de sınırlarının belirli olması gerektiği öğretide savunulmaktadır⁶¹³.

Dijital malvarlığı değerlerinin de esasen “*dosya boyutu*” ile ifade edilebilecek kendilerine özgü ölçü birimiyle ölçülen boyutları, başka bir ifade ile sınırları bulunmaktadır ⁶¹⁴ . Dijital malvarlığı değerleri kapsamındaki verilerin bilgisayar

⁶⁰⁹ ÖZKAN TAŞ, s. 56.

⁶¹⁰ ÖZKAN TAŞ, s. 56.

⁶¹¹ SİRMEN, s. 6; ÖZKAN TAŞ, s. 56.

⁶¹² SİRMEN, s. 6.

⁶¹³ ÖZKAN TAŞ, s. 56.

⁶¹⁴ ÖZKAN TAŞ, s. 57. Depolanmış verilerin diğer varlıklardan ayrıştığı yönünde bkz. ANTALYA, *Dijital Eşya*, s. 1219. Dosya boyutuna ilişkin ve terminoloji hususunda bkz. ERCAN / ÜNLEN, s. 1169-1170.

teknolojisi vasıtasıyla tespit edilmesi, sınırlarıyla ortaya konulmuş bu verilerin kopyalanabilmesi ve başka araçlara aktarılabilmesi hususları da söz konusu verilerin sınırlarının belirli olduğunu ve işlevsel bir yönden bütün oluşturduğunu göstermektedir⁶¹⁵. Ayrıca, verilerin silinmesi durumunun da esasen verilerin fiziki taşıyıcı da üzerine başka veriler yazılacak biçime gelmesinden ve bu işlemin bilgisayar teknolojisi ile geriye çevrilme olanağının da eşyaya kıyasla dijital malvarlığı değerlerindeki belirliliğin daha uzun süre sağlanabildiğini gösterdiği yönünde bir görüş de öğretilde bulunmaktadır⁶¹⁶. Keza, verilerin şifrelenmesi yoluyla, üçüncü kişilerin dışlanması ve erişim yönündeki müdahalelerin önlenmesi de kural olarak mümkündür⁶¹⁷.

Sonuç olarak, dijital malvarlığı değerlerinin, bilgisayar teknolojisi vasıtasıyla “belirlilik” özelliğini taşıdığı ifade edilebilir⁶¹⁸.

H. KONTROLE ELVERİŞLİLİK

“Kontrol elverişlilik”, dijital malvarlığı değerlerinin erişim ve kullanım yönünden belirli bir kişi veya kişiler lehine kısıtlanabilmesini ifade etmektedir⁶¹⁹.

⁶¹⁵ ÖZKAN TAŞ, s. 57.

⁶¹⁶ ÖZKAN TAŞ, s. 57.

⁶¹⁷ ÖZKAN TAŞ, s. 57.

⁶¹⁸ ÖZKAN TAŞ, s. 57.

⁶¹⁹ ÖZKAN TAŞ, s. 60. Veriler üzerinde hakimiyet kurulabilmesine ilişkin çeşitli değerlendirmeler için ayrıca bkz. ANTALYA, *Dijital Eşya*, s. 1220; ERCAN / ÜNLEN, s. 1163, 1172.

Öğretide, “*kontrole elverişli olma*” başlığıyla söz konusu özelliğe yer veren görüş, eşya hukukundaki anlamıyla “*zilyetlik*” kavramının esnetilmeden maddi dünyada varlık göstermeyen dijital malvarlığı değerleri üzerinde “*zilyetlik*”ten bahsedilmesinin mümkün olmadığını, bu nedenle dijital malvarlığı değerleri üzerindeki fiili hakimiyetinin “*kontrol*” kavramı ile adlandırılmasının uygun olduğunu belirtmektedir⁶²⁰. UNIDROIT ilkelerinde de “*zilyetlik*” kavramı kullanılmamış olup, “*kontrol*” kavramının taşınır üzerindeki “*zilyetlik*” kavramının işlevsel karşılığı olduğu ve hukuki karşılık olarak anlaşılmaması gerektiği ifade edilmiştir⁶²¹.

Diğer taraftan, “*kontrole elverişlilik*” özelliği farklı dijital malvarlığı değerlerinde farklı seviyelerde bulunabilir⁶²². Nitekim, daha önce de belirtildiği üzere, UNIDROIT İlkelerine ilişkin şerhte, sosyal medya platformlarına ilişkin kullanıcıların taraf olduğu sözleşmelerde, kullanıcıların sosyal medya platformunda bulunan sayfaların ve platformda depolanan verilerin sahipleri olmadıklarına işaret edilerek, sosyal medya hesaplarının kullanıcı parolasıyla erişime karşı korunsa dahi bu platformların 6 numaralı ilkede tanımlanan kontrol anlamında kullanıcıların münhasır yetkilere sahip olmasına izin vermediği ifade edilmektedir⁶²³. Bununla birlikte, öğretilerde anılan ilkeler kapsamında yer almasa da akdi ilişki kapsamında sosyal medya hesabında bulunan dijital malvarlığı

⁶²⁰ ÖZKAN TAŞ, s. 60. Dijital verilerin kanunen “*res digitales*” olarak nitelendirilmesi ve zilyetlik konusu oluşturabileceğine ilişkin görüş için ayrıca bkz. ANTALYA, *Dijital Eşya*, s. 1220.

⁶²¹ UNIDROIT, *Principles on Digital Assets and Private Law* 2(2), Roma 2023, s. 52-53; ÖZKAN TAŞ, s. 61.

⁶²² ÖZKAN TAŞ, s. 62.

⁶²³ UNIDROIT, s. 17; ÖZKAN TAŞ, s. 61.

değerlerinin yönetimine ilişkin kullanıcı parolasının varlığının yetkisiz erişime karşı güvenliği sağladığı ve bir ölçüde “*kontrole elverişlilik*” özelliğini gösterdiği de savunulmaktadır⁶²⁴.

Sonuç olarak, “*kontrole elverişlilik*” özelliği, dijital malvarlığı değerinin ilgili olduğu teknolojiye dayanmakta olup, söz konusu özelliğin her değerinde aynı seviyede bulunmayabileceği ifade edilebilir⁶²⁵.

⁶²⁴ ÖZKAN TAŞ, s. 61.

⁶²⁵ ÖZKAN TAŞ, s. 61-62.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİJİTAL MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN SINIFLANDIRILMASI, ÇEŞİTLİ DİJİTAL MALVARLIĞI DEĞERLERİ VE DİJİTAL MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN MALVARLIĞI İÇERİSİNDEKİ YERİ

§1. DİJİTAL MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN SINIFLANDIRILMASI

I. DİJİTAL MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN SINIFLANDIRILMASINDA KULLANILAN ÇEŞİTLİ YÖNTEMLER

Dijital malvarlığına ilişkin değerlerin nasıl sınıflandırılacağı, başka bir ifade ile bu değerlerin başlıca hangi kategorilere altlanabileceği hususunda öğretide farklı yaklaşımların bulunduğu görülmektedir⁶²⁶. Öğretide bir görüş, “*dijital varlık*” çatısı altında başlıca dijital malvarlığı değerlerini “*kripto varlıklar*”, “*bulut bilişim ve depolama hesapları*”, “*sosyal medya hesapları*”, “*elektronik posta hesapları*” ve “*sair dijital varlık ve hesaplar*” başlıkları altında ele almaktadır⁶²⁷.

Öğretide yer alan diğer bir görüş, sayısal olarak ifade edilebilen ve hukuken korunmaya değer bir menfaat barındıran her türlü varlığın “*dijital varlık*” kavramı altında

⁶²⁶ Öğretide ve konuya ilişkin düzenlemelerde ortak bir sınıflandırmanın bulunmadığı hususunda bkz. ÖZKAN TAŞ, s. 21.

⁶²⁷ AKKURT, s. 127-259.

tanımlanabileceğini ifade ederek, bu varlıkların sınıflandırılmasında kullanıcının fiziki veya çevrimiçi kontrolünü esas almaktadır⁶²⁸.

Diğer bir görüş ise “*dijital varlıklar*”ın içeriklerini, başka bir ifade ile ilgili oldukları alanları, esas olarak sınıflandırmada bulunmakta, bu çerçevede, “*dijital varlıklar*” başlıca “*kişisel*”, “*sosyal*”, “*mali*” ve “*ticari*” olarak ifade edilebilecek şekilde dört başlık altında ele almaktadır⁶²⁹. “*Kişisel*” olarak sınıflandırılan “*dijital*

⁶²⁸ Anılan görüşe göre, kullanıcının kendi fiziki kontrolü altında olan depolama aygıtlarında bulunan varlıklar ile kendi fiziki kontrolü altında bulunmayan fakat çevrimiçi erişim sağlayabildiği varlıklar olarak bu varlıkların ikiye ayrılması mümkündür. Bu ayrımdaki birinci kategoriye ilişkin olarak, bir kişinin fiziki kontrolünün bulunduğu bir harici depolama cihazındaki varlıklar örnek olarak gösterilmekte, söz konusu cihazdaki varlıklara kullanıcının servis sağlayıcılarının herhangi bir davranışı gerekmesizin doğrudan erişim sağlayabileceği ve bu varlıkların kullanıcının kontrolü altında olduğu ifade edilmektedir. İkinci kategoriye örnek olarak ise, söz konusu varlıkların çevrimiçi ortamda saklandığı ve servis sağlayıcıları aracılığıyla erişim sağlanması verilmektedir. Somutlaştırmak gerekirse, kullanıcı bilgilerini girilmesi ve kullanıcıya ilişkin doğrulamanın yapılmasının ardından, servis sağlayıcı aracılığıyla çevrimiçi ortamda bulunan varlıklara kullanıcının erişim sağlaması halinde söz konusu ayrımdaki ikinci kategori gündeme gelmektedir. Bu sınıflandırmanın söz konusu varlıklara ilişkin hakkın ileri sürülebileceği kapsamın belirlenmesinde fayda sağladığı ifade edilmektedir. Burada “*sayısal*” ifadesi ile kastedilenin “*0*” ve “*1*”lerin dizilimi olduğuna ve tüm bu hususlarda bkz. **ÖZKAN TAŞ**, s. 20-23, 25. Sınıflandırma için ayrıca bkz. **ERSÖZ**, s. 60-61.

⁶²⁹ **ÖZKAN TAŞ**, s. 24.

varlıklar”, elektronik cihazlara veya internet sitelerine yüklenen çeşitli dosyaları, “*sosyal*” nitelikte “*dijital varlıklar*”dan kastedilen ise sosyal medya ile ilişkilendirilen varlıkları, “*mali*” yönden “*dijital varlıklar*” alışveriş sitelerini veya internet bankacılığını, “*ticari*” olarak sınıflandırılan “*dijital varlıklar*” ise ticari amaçla elektronik olarak elde edilen ve saklanan varlıkları belirtmektedir⁶³⁰.

Ayrıca, öğretide “*dijital varlıklar*”a ilişkin mevzuatın bu varlıklara esas teşkil eden teknoloji esas alınarak oluşturulabildiği yönünde bir tespit de bulunmaktadır⁶³¹. Bununla birlikte, konuya ilişkin mevzuatın yapım süreçlerinde dijital varlıklara esas teşkil eden teknoloji yerine, mevzuatın konusunun dijital varlıkların ilgili olduğu ve hukuken korunmaya değer menfaatin belirleyici olması gerektiği de öğretide ifade edilmektedir⁶³².

⁶³⁰ **ÖZKAN TAŞ**, s. 24.

⁶³¹ SPK md. 3/I/(bb)’de “*kripto varlık*” tanımında, “*Dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak elektronik olarak (...), dijital ağlar üzerinden (...)*” ifadelerinin yer aldığı görülmektedir. “*Kripto varlıklar*” ve “*kripto olmayan varlıklar*” şeklindeki ayırım, çeşitli normatif tanımlar ve bu hususta bkz. **ERSÖZ**, s. 58-59; **ÖZKAN TAŞ**, s. 8-17, 24. Kripto varlıkların “*işleyiş yöntemleri*”nin kanunen düzenlenmesi yönünde ayrıca bkz. **KAYNAK BALTA**, Büşra, “*Blockchain Teknolojisi ile Geliştirilen Kripto Paralar ve Telif Hakları*”, FMR, C: 23, S: 2021/1, Y: 22, s. 156. Kripto varlıkların kanunda düzenlenmeleri yönünde ayrıca bkz. **ALTUN**, Abdurrahim, “*Kripto Paraların Hukuki Niteliğinin Değerlendirilmesi*”, Bilişim Hukuku Güncel Sorunlar (Ed.: Süleyman YILMAZ), Ankara 2020, s. 292.

⁶³² “*Kişisel*” olarak sınıflandırılan “*dijital varlıklar*”a “*fotoğraf*” ve “*müzik*” dosyaları örnek olarak verilmekte, anılan tüm hususlar için bkz. **ÖZKAN TAŞ**, s. 24. Sadece kişisel amaçlarla kullanılan “*dijital varlıklar*”, sadece ticari amaçlarla kullanılan “*dijital*

Söz konusu görüşü desteklemek üzere, bu hususta “*dijital varlıklar*”ın “*malvarlığı*” içerisinde değerlendirilebilecek değerler ile ilgili olabileceği gibi, “*şahıs varlığı*” ile de ilişkili olabilmesinin mümkün olduğu ifade edilmektedir⁶³³.

Öğretide, sınıflandırmanın halihazırda benzer niteliklere sahip olan değerlerin ortak bir çatı altında birleştirilerek uygulama alanı bulacak hukuki çerçevenin belirlenmesine, keza gelişen teknoloji neticesinde daha sonra gündeme gelebilecek yeni değerlerin hukuki nitelendirilmesine fayda sağlayacağı savunulmaktadır⁶³⁴. Benzer şekilde, söz konusu değerlerin mevzuata konu edilmesi halinde sınıflandırma ile niteliklerinin bu çerçevede dikkate alınabileceğine ve hukuki belirliliğin sağlanabileceği ifade edilmektedir⁶³⁵.

varlıklar” ve karma amaçlı “*dijital varlıklar*” için karşılaştırmalı olarak bkz. **ERSÖZ**, s. 214-224.

⁶³³ **ÖZKAN TAŞ**, s. 24-25; “*şahsiyet hakkı*” olarak da öğretide ifade edilen hakkın içeriği ve mahiyeti hususunda ayrıca bkz. **AKİPEK**, Jale G. / **AKINTÜRK**, Turgut, Türk Medeni Hukuku Birinci Cilt – İkinci Cüz, Şahsın Hukuku, Gözden Geçirilip Genişletilmiş İkinci Bası, Ankara 1996, s. 109-113. Kişilik kavramına ilişkin ayrıca bkz. **DURAL**, Mustafa / **ÖĞÜZ**, Tufan, Türk Özel Hukuku, C: II, Kişiler Hukuku, 20. Baskı, İstanbul 2019, s. 8-9.

⁶³⁴ **ÖZKAN TAŞ**, s. 21-22. Soyut kuraldan sonuca ulaşmaya yönelik hukukta tümden gelim yöntemine ilişkin ayrıca bkz. **SEROZAN**, Rona, Hukukta Yöntem, İstanbul Ekim 2015, s. 12.

⁶³⁵ **ÖZKAN TAŞ**, s. 22.

Bu kapsamda, çalışmamızın izleyen başlıkları altında, çeşitli düzenlemelere konu edilen sınıflandırma eğilimlerinin incelenmesi konunun anlaşılmasına fayda sağlayacaktır.

II. AVRUPA BİRLİĞİ DİREKTİFLERİ ÇERÇEVESİNDE DİJİTAL İÇERİK VE DİJİTAL HİZMET KAVRAMLARI

Konuya ilişkin olarak, öncelikle 2019/770 ve 2019/771 sayılı AB direktiflerine bu hususta yer verilmesinde fayda bulunmaktadır⁶³⁶. Her iki direktifte de “*dijital içerik*” ve “*dijital hizmet*” iki ayrı tanıma yer verildiği görülmektedir. “*Dijital içerik*”, 2019/770 sayılı AB Direktifi’nin “*Tanımlar*” başlıklı md. 2/I(1)’de dijital formda üretilen ve temin edilen veri olarak tanımlanmıştır⁶³⁷. “*Dijital hizmet*”in tanımı ise anılan direktifin md.

⁶³⁶ Söz konusu direktiflerin İngilizce adları “*Directive (EU) 2019/770 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2019 on certain aspects concerning contracts for the supply of digital content and digital services*” ve “*Directive (EU) 2019/771 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2019 on certain aspects concerning contracts for the sale of goods, amending Regulation (EU) 2017/2394 and Directive 2009/22/EC, and repealing Directive 1999/44/EC*” olarak belirtilmiş olup, anılan direktiflere <https://eur-lex.europa.eu> adresinden erişilebilmektedir (SET: 5 Kasım 2025).

⁶³⁷ 2019/770 sayılı AB Direktifi’nin İngilizce metninin “*Definitions*” başlıklı md. 2/I(1) “*For the purposes of this Directive, the following definitions apply: (1) ‘digital content’ means data which are produced and supplied in digital form*” hükmünü içermektedir. Çeviri tekniği hususunda ayrıca bkz. **T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı AB Mevzuatı Çeviri Rehberi** (<https://www.ab.gov.tr/44498.html>, SET: 15 Aralık 2025).

2/I(2)'de (a) ve (b) alt bentleriyle seçimli olarak ifade edilmiştir⁶³⁸. İlk seçenek olan (a) alt bendi doğrultusunda, tüketicinin dijital formda veriyi oluşturmasını, işlemesini, saklamasına ve erişmesini sağlayan hizmetlerin direktif kapsamında “*dijital hizmet*” olarak tanımlanması mümkün bulunmaktadır. Diğer seçenek olan (b) alt bendi doğrultusunda, tüketicinin veya hizmetin diğer kullanıcıları tarafında oluşturulan veya yüklenen dijital formdaki verilerin paylaşılmasını ya da bu verilerle başka türlü herhangi bir etkileşimi sağlayan hizmetler de “*dijital hizmet*” olarak direktif kapsamında tanımlanmaktadır. Söz konusu tanımlar, 2019/771 sayılı AB Direktifi'nin “*Tanımlar*” başlıklı md. 2/I(6) ile md. 2/I(7)'de aynı lafızla yer almaktadır. 2011/83/EU sayılı AB Direktifi'nde de “*dijital içerik*” ve “*dijital hizmet*” ifadelerinin tanımları için 2019/770 sayılı AB Direktifi'nin “*Tanımlar*” başlıklı md. 2/I(1) ile md. 2/I(2)'ye atıfta bulunmaktadır⁶³⁹.

⁶³⁸ 2019/770 sayılı AB Direktifi'nin İngilizce metninin “*Definitions*” başlıklı md. 2/I(2)'de, “*For the purposes of this Directive, the following definitions apply: (2) ‘digital service’ means: (a) a service that allows the consumer to create, process, store or access data in digital form; or (b) a service that allows the sharing of or any other interaction with data in digital form uploaded or created by the consumer or other users of that service*” hükmü bulunmaktadır.

⁶³⁹ 2011/83/EU sayılı AB Direktifi'nin İngilizce versiyonunda belirtilen adı “Directive 2011/83/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 on consumer rights, amending Council Directive 93/13/EEC and Directive 1999/44/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directive 85/577/EEC and Directive 97/7/EC of the European Parliament and of the Council” olup, “*Definitions*” başlıklı md. 2/I(11)'de “*‘digital content’ means digital content as defined in point (1) of Article 2 of Directive (EU) 2019/770 of the European Parliament and of the Council*”,

2019/770 sayılı AB Direktifi’nde ayrıca “*dijital unsurlu mal*” tanımına da yer verilmiştir⁶⁴⁰. 2019/770 sayılı AB Direktifi md. 2/I/(3)’de “*dijital unsurlu mal*”ın, yokluğunda malların işlevlerini yerine getirmesini engelleyecek şekilde dijital içerik veya dijital hizmeti içeren ya da bağlantılı bulunan cismani taşınır şeyleri ifade ettiği belirtilmiştir⁶⁴¹. 2019/771 sayılı AB Direktifi’nin md. 2/I/5/(b)’de de söz konusu tanıma yer verildiği görülmektedir.

2019/770 sayılı AB Direktifi’nde ayrıca “*dijital içerik*” ve “*dijital hizmet*” içerisinde yer alan çeşitli değerlere örnekleme yoluyla yer verilmiştir⁶⁴². Nitekim, söz konusu kavramlar teknolojinin gelişiminden muaf olmadıklarından, bu kavramlara

md. 2/1(16)’da “‘*digital service*’ means a digital service as defined in point (2) of Article 2 of Directive (EU) 2019/770” lafzıyla söz konusu 2019/770 sayılı AB Direktifi’ne atıfta bulunulduğu görülmektedir. 2011/83/EU sayılı AB Direktifi’ne <https://eur-lex.europa.eu> adresinden erişilebilmektedir (SET: 6 Kasım 2025).

⁶⁴⁰ “*Dijital unsurlu mal*” kavramının öğretide birden fazla yazar tarafından kullanıldığı görülmektedir, bkz. TAŞTAN, s. 32-33; ERCAN, Cannur, Dijital İçerik ve Dijital Hizmet Sözleşmeleri, Ankara 2024, s. 25. Biz de bu kavramı kullanmayı tercih ediyoruz.

⁶⁴¹ 2019/770 sayılı AB Direktifi’nin İngilizce metninin “*Definitions*” başlıklı md. 2/I/(3)’de, “‘*goods with digital elements*’ means any tangible movable items that incorporate, or are inter-connected with, digital content or a digital service in such a way that the absence of that digital content or digital service would prevent the goods from performing their functions” hükmü yer almaktadır.

⁶⁴² ERCAN, s. 35.

altlanabilecek yeni değerlerin zamanla ortaya çıkması imkan dahilinde olup, bu değerlerin değişmeksizin ve tahdidi olarak belirlenmesi mümkün görülmemektedir⁶⁴³.

Bu hususa da işaret eden direktifin 19 numaralı gerekçesinde, “*bilgisayar programları*”, “*uygulamalar*”, “*video dosyaları*”, “*ses dosyaları*”, “*müzik dosyaları*”, “*dijital oyunlar*”, “*elektronik kitaplar ve diğer elektronik yayınlar*”ın, ayrıca “*software-as-a-service (SaaS)*” da kapsam içerisine alacak şekilde, bulut bilişim veya sosyal medya ortamlarında sunulan video ve ses paylaşımları ve diğer dosya barındırma ile kelime işleme hizmetleri ve oyunlarda olduğu üzere dijital formdaki verilerin oluşturulmasını, işlenmesini, erişilmesini veya saklanmasını sağlayan “*dijital hizmetler*”in direktifin düzenleme alanında yer aldığı belirtilmiştir⁶⁴⁴.

⁶⁴³ **ERCAN**, s. 35.

⁶⁴⁴ Bu yönde bkz. **ERCAN**, s. 34-35. Nitekim, 2019/770 sayılı AB Direktifi’nin İngilizce metninin 19 numaralı gerekçesinin ikinci cümlesinde bu husus, “*In order to cater for fast technological developments and to maintain the future-proof nature of the notion of digital content or digital service, this Directive should cover, inter alia, computer programmes, applications, video files, audio files, music files, digital games, e-books or other e-publications, and also digital services which allow the creation of, processing of, accessing or storage of data in digital form, including software-as-a-service, such as video and audio sharing and other file hosting, word processing or games offered in the cloud computing environment and social media.*” lafzıyla ifade edilmiştir. “Software-as-a-service (SAAS)” ifadesinin Türkçe karşılığı olarak “servis olarak yazılım” ifadesinin kullanımı ve bu hususta ayrıca bkz. **TOPALOĞLU**, Murat / **ÖZKİŞİ**, Harun / **TEKKANAT**, Egemen, Bulut Bilişim, Ankara Haziran 2017, s. 56-59. “*Hizmet olarak yazılım*” karşılığının kullanımı ve bu hususta ayrıca bkz. **TURAN**, Metin, Bulut Bilişim,

Direktifin 19 numaralı gerekçesinin devamında da “*dijital içerik*” ve “*dijital hizmet*”lerin sunulması için çok sayıda yol olduğundan, “*dijital içerik*” ve “*dijital hizmet*”in aktarılmasına veya bunlara erişim sağlanması için kullanılan araçtan bağımsız olarak direktif’in uygulama alanı bulacağı hususu ifade edilmiştir⁶⁴⁵. Gerekçede cismani bir araç vasıtasıyla aktarım, tüketiciler tarafından kendi cihazlarına indirme, internet üzerinden erişimin de bu hususta örnek olarak belirtildiği görülmektedir⁶⁴⁶. Direktifin uygulama alanının belirlenmesinde herhangi bir teknolojiyi esas almayan söz konusu yaklaşımının direktifin 10 numaralı gerekçesinde yer alan, teknolojiler açısından tarafsızlık ve geleceğe yönelik olma amaçları ile de uyumlu olduğu

Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara Mayıs 2019, s. 77-78. Elektronik yayın, bilgi kaynaklarının dijital özelliğine işaret etmekte olup, tanımlanması hususunda bkz. **GÜLTEKİN**, Filiz Berna, Elektronik Yayınların Fikri Mülkiyet Hukuku Açısından Değerlendirilmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk Programı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2020, s.8-9.

⁶⁴⁵ **TAŞTAN**, s. 224. Bu husus, 2019/770 sayılı AB Direktifi’nin İngilizce metninin 19 numaralı gerekçesinde, “*As there are numerous ways for digital content or digital services to be supplied, such as transmission on a tangible medium, downloading by consumers on their devices, web-streaming, allowing access to storage capabilities of digital content or access to the use of social media, this Directive should apply independently of the medium used for the transmission of, or for giving access to, the digital content or digital service.*” lafzıyla ifade edilmiştir.

⁶⁴⁶ 2019/770 sayılı AB Direktifi’nin İngilizce metninin 19 numaralı gerekçesindeki “*such as transmission on a tangible medium, downloading by consumers on their devices, web-streaming*” ifadeleri bu yöndedir.

değerlendirilmektedir⁶⁴⁷. Direktifin 20 numaralı gerekçesinde de gerek “DVD”, “CD”, “USB bellek”, “hafıza kartı” gibi cismani araçlarla sağlanan “dijital içerikler”e gerek münhasıran söz konusu “dijital içerikler”i taşıma işlevini yerine getiren anılan fiziki araçlara direktifin uygulanacağı belirtilmiştir⁶⁴⁸.

Bu çerçevede, söz konusu direktiflerin kapsamına da değinilmesinin söz konusu sınıflandırmaların uygulama alanın ortaya konulmasında fayda sağlayacağı düşünülmektedir. 2019/770 sayılı AB Direktifi’nin kapsamı, “dijital içerik” veya “dijital hizmet” sunulmasına ilişkin tüketici sözleşmeleri olarak özetlenebilir⁶⁴⁹.

⁶⁴⁷ TAŞTAN, s. 224. 2019/770 sayılı AB Direktifi’nin İngilizce metninin 10 numaralı gerekçesinin ikinci cümlesinde, “Both the scope of this Directive and its substantive rules should be technologically neutral and future-proof.” belirtilmiştir.

⁶⁴⁸ 2019/770 sayılı AB Direktifi’nin İngilizce metninin 20 numaralı gerekçesinin ilgili kısmında bu husus “Accordingly, in order to meet the expectations of consumers and ensure a clear-cut and simple legal framework for traders of digital content, this Directive should also apply to digital content which is supplied on a tangible medium, such as DVDs, CDs, USB sticks and memory cards, as well as to the tangible medium itself, provided that the tangible medium serves exclusively as a carrier of the digital content.” lafzıyla belirtilmektedir. Çalışma konumuzun kapsamı itibarıyla, ifa edilmeme durumu ile cayma hakkına ilişkin olarak 2011/83/EU sayılı Direktif’in uygulama alanına ilişkin belirlemeler dahil çelişitli hususlara gerekçenin devamında yer verildiğini belirtmekle yetinmekteyiz.

⁶⁴⁹ Bununla birlikte, bedel dışında 2019/770 sayılı AB Direktifi’nin “Kapsam” başlıklı md. 3/1/II’de tüketicinin kişisel verilerinin sunulduğu durumlarda da direktifin uygulama alanı bulunduğu ifade edilmiştir. Tüketici sözleşmesi niteliği, direktifin uygulama alanı,

2019/771 sayılı AB Direktifi'nin kapsamı ise “*Kapsam*” başlıklı md. 3/1’de belirtildiği üzere, tüketicilere yönelik satış sözleşmeleridir⁶⁵⁰. Bununla birlikte, üretilecek bir malın teminini içeren sözleşmeler de direktifin md. 3/2 uyarınca kapsam içerisinde bulunmaktadır⁶⁵¹. Öte yandan, direktif md. 3/3’te “*dijital içerik*” veya “*dijital hizmet*” sunulmasına ilişkin sözleşmelerin direktifin kapsamı içerisinde yer almadığı belirtilmiştir⁶⁵². Bununla birlikte, direktif md. 3/3’te özetle, “*dijital unsurlu mal*” tanımı çerçevesinde mala dahil edilmiş ya da bağlantılı kılınmış ve satış sözleşmesi ile söz konusu mal ile birlikte sağlanan “*dijital içerik*” veya “*dijital hizmet*”lere ise direktifin uygulanmasına imkan veren bir hükme düzenlemenin devamında yer verilmiş bulunmaktadır⁶⁵³. Son olarak, “*dijital içerik*” ve “*dijital hizmet*”in satış sözleşmesi

kişisel veriler ve bu çerçevede “*karşı edim*” hakkında detaylı bilgi için bkz. **ERCAN**, s. 32-75, 120. Tüketici sözleşmelerinin unsurları ve sınıflandırılma hususunda ayrıca bkz. **OZANOĞLU**, Hasan Seçkin, “*Tüketici Sözleşmeleri Kavramı (Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Maddi Anlamda Uygulama Alanı)*”, AÜHFD, C: 50, S:1, Y: 2001, s. 66-75; **ÖZKAN**, *Mesafeli Sözleşmeler*, s. 20-21.

⁶⁵⁰ 2019/771 sayılı AB Direktifi’nin İngilizce metninin “*Scope*” başlıklı md. 3/1’de “*This Directive shall apply to sales contracts between a consumer and a seller.*” belirtilmiştir.

⁶⁵¹ Bu husus, “*Contracts between a consumer and a seller for the supply of goods to be manufactured or produced shall also be deemed sales contracts for the purpose of this Directive.*” hükmü ile 2019/771 sayılı AB Direktifi md. 3/2’de yer almaktadır.

⁶⁵² 2019/771 sayılı AB Direktifi md. 3/3’ün ilk cümlesi, “*This Directive shall not apply to contracts for the supply of digital content or digital services.*” lafzını içermektedir.

⁶⁵³ 2019/771 sayılı AB Direktifi md. 3/3’ün ikinci cümlesi, “*It shall, however, apply to digital content or digital services which are incorporated in or inter-connected with goods in the meaning of point (5)(b) of Article 2, and are provided with the goods under*

içerisinde değerlendirilmesinin mümkün olup olmadığı hususunda tereddüt oluşması halinde 2019/771 sayılı AB Direktifi'nin uygulama alanı bulacağı, gerek 2019/771 sayılı AB Direktifi md. 3/3'ün ikinci cümlesinde gerek 2019/770 sayılı AB Direktifi'nin 21 numaralı gerekçesinde ifade edildiği belirtilmelidir⁶⁵⁴.

Sonuç olarak, aynı tanımı içeren 2019/770 ve 2019/771 sayılı AB direktifleri “*dijital içerik*” ve “*dijital hizmet*” sözleşmeleri tipolojik olarak sınıflandırmamakta, sözleşmelerin konusu üzerinde durmaktadır⁶⁵⁵. Bu yaklaşımın gerekçesi öğretide, dijital değerleri konu edilen sözleşmelerin çeşitliliği, karma yapısı ve sınıflandırmanın güçlüğü olarak belirtilmektedir⁶⁵⁶. Öğretide, 2011/83/EU sayılı AB Direktifi md. 2/I(6)'da tüketicilere sunulan “*dijital hizmet*”lerin “*hizmet sözleşmesi*” olarak tanımlanmasının ise

the sales contract, irrespective of whether such digital content or digital service is supplied by the seller or by a third party.” şeklinde kaleme alınmıştır.

⁶⁵⁴ Nitekim, 2019/771 sayılı AB Direktifi'nin İngilizce versiyonunun md. 3/3'ün üçüncü cümlesi, “*In the event of doubt as to whether the supply of incorporated or inter-connected digital content or an incorporated or inter-connected digital service forms part of the sales contract, the digital content or digital service shall be presumed to be covered by the sales contract.*” şeklinde olup, keza 2019/771 sayılı AB Direktifi'nin 21 numaralı gerekçesinde “*In order to avoid uncertainty for both traders and consumers, in the event of doubt as to whether the supply of the digital content or the digital service forms part of the sales contract, Directive (EU) 2019/771 should apply.*” ifade edilmiştir. 2019/770 sayılı AB Direktifi'nin 2019/771 sayılı AB Direktifi' ile ilişkisine ilişkin detaylı bilgi için bkz. **ERCAN**, s. 23-29. Dijital unsurlu mallara ilişkin olarak bkz. **TAŞTAN**, s. 32-33.

⁶⁵⁵ **ERCAN**, s. 36.

⁶⁵⁶ **ERCAN**, s. 36.

söz konusu hizmetleri sınıflandırma amacı ile yapılmadığı, 2019/2161 sayılı AB Direktifi'nin 30 numaralı gerekçesinden yola çıkarak “*cayma hakkı*”nda olduğu üzere bu hizmetlerin 2011/83/EU sayılı AB Direktifi'nin uygulama alanı içerisinde değerlendirilmesini sağlamak olduğu ifade edilmektedir⁶⁵⁷.

Esasen bu hususta 2019/770 sayılı AB Direktifi'ne ilişkin olarak belirtilmelidir ki, Avrupa Komisyonunun 9 Aralık 2015 tarihli önerisinde, “*dijital içerik*” üçlü bir ayrım altında ele alınmıştır⁶⁵⁸. Önerinin “*Tanımlar*” başlıklı md. 2/I/1 hükmünde, “*video*”, “*ses*”, “*uygulama*”, “*dijital oyun*” ve diğer herhangi bir “*yazılım*” gibi dijital formda üretilen ve sunulan veriler, “*dijital içerik*” olarak tanımlanmış, tüketici tarafından sunulan dijital formdaki verinin oluşturulmasına, işlenmesine veya depolanmasına ilişkin hizmetler ile hizmetlerin diğer kullanıcıları tarafından sunulan verilerin paylaşılmasını veya herhangi bir etkileşimini sağlayan hizmetlerin tamamı “*dijital içerik*” olarak tanımlanmıştır ⁶⁵⁹ . Düzenlemenin yapım süreçlerinde, 2011/83/EU sayılı AB Direktifi'ndeki “*dijital içerik*” tanımıyla uyumun korunması amacıyla meydana gelen

⁶⁵⁷ TAŞTAN, s. 24. 2019/2161 sayılı AB Direktifi'nin İngilizce versiyonun adı “*2019/2161 of the European Parliament and of the Council of 27 November 2019 amending Council Directive 93/13/EEC and Directives 98/6/EC, 2005/29/EC and 2011/83/EU of the European Parliament and of the Council as regards the better enforcement and modernisation of Union consumer protection rules*” olup, <https://eur-lex.europa.eu> adresinden erişilebilmektedir (SET: 6 Kasım 2025).

⁶⁵⁸ SÉNÉCHAL, Juliette, “*Digital Content Directive (2019/770), Article 2 (Definitions)*”, EU Digital Law (Article-by-Article Commentary), Ed.: Reiner SCHULZE / Dirk STAUDENMAYER, Baden 2020, s. 47; TAŞTAN, s. 31.

⁶⁵⁹ SÉNÉCHAL, s. 47; TAŞTAN, s. 31.

değişiklikler neticesinde “*dijital hizmet*” şeklinde ayrı bir tanım ortaya çıkmış bulunmaktadır⁶⁶⁰. Bununla birlikte, “*dijital içerik*” ve “*dijital hizmet*” arasındaki ayrım, maddi hukuk yönünden esaslı bir farklılık yaratmamakta sadece anılan direktifin kapsam yönünden netleştirilmesi amacına matuf olarak değerlendirilmektedir⁶⁶¹. Direktifin yürürlükteki halinde bulunan “*dijital hizmet*”e ilişkin ikili ayrımın keskin olmadığı öğretide ifade edilen başka bir husustur⁶⁶².

Keza, 2019/2161 sayılı AB Direktifi’nin 30 numaralı gerekçesinde de belirtildiği üzere, “*dijital içerik*” ve “*dijital hizmet*” arasındaki ayrımın yapılmasının güç olduğu sözleşmeler de bulunabilmektedir⁶⁶³. Nitekim, sözleşme süresi boyunca sürekli bir şekilde “*dijital içerik*” sunulması durumunda “*dijital içerik*” ile “*dijital hizmet*”

⁶⁶⁰ SÉNÉCHAL, s. 47; TAŞTAN, s. 31.

⁶⁶¹ SÉNÉCHAL, s. 47; STAUDENMAYER, Dirk, “*Digital Content Directive (2019/770), Article 3 (Scope)*”, EU Digital Law (Article-by-Article Commentary), Ed.: Reiner SCHULZE / Dirk STAUDENMAYER, Baden 2020, s. 68. Örneğin, direktifin md. 2’de belirtilen kapsam ve sözleşmenin feshi halinde cismani aracın iadesine ilişkin md. 17/2 hükümlerinde “*dijital içerik*” ve “*dijital hizmet*” ifadelerine ayrı ayrı yer verilmesi haricinde, “*dijital içerik*” ve “*dijital hizmet*” bakımından aynı hükümlerin uygulama alanı bulması ve bu hususta bkz. TAŞTAN, s. 31.

⁶⁶² SÉNÉCHAL, s. 47.

⁶⁶³ TAŞTAN, s. 31. Nitekim, 2019/2161 sayılı AB Direktifi’nin İngilizce Versiyonunun 30 numaralı gerekçesinde, “*It may therefore be difficult to distinguish between certain types of digital content and digital services, since both can involve continuous supply by the trader over the duration of the contract.*” ifadesi yer almaktadır.

arasındaki ayırım da keskinliğini kaybetmektedir⁶⁶⁴. Ayrıca, öğretide “*dijital içerik*” ile “*dijital hizmet*”lerin tüketiciye bir arada sunulabildiği de belirtilmekte, bu hususa örnek olarak ise dijital oyun platformları gösterilmektedir⁶⁶⁵. Bu çerçevede, dijital oyun platformlarında, dijital içerik olarak adlandırılan “*dijital oyun*”lar tüketicilere sunulabildiği gibi, bu oyun ile ilgili oyunların değerlendirilmesi ve oyun içeriği ile ilgili diğer oyuncularla etkileşime geçilebilmesi gibi sosyal mahiyette çeşitli hizmetlere de yine aynı platformda yer verilebildiği belirtilmektedir⁶⁶⁶.

⁶⁶⁴ **STAUDENMAYER**, Dirk, “*Digital Content Directive (2019/770), Article 8 (Objective Requirements For Conformity)*”, EU Digital Law (Article-by-Article Commentary), Ed.: Reiner SCHULZE / Dirk STAUDENMAYER, Baden 2020, s. 158.

Nitekim, sürekli edimli sözleşmelerde, sürenin edimin biçimi yerine edimin kapsamını belirlediği; bu kapsamda, su, elektrik ve doğalgaz aboneliklerine ilişkin sözleşmeler gibi ödünç sözleşmeleri, hizmet sözleşmeleri, kira sözleşmelerinin bu hususa örnek teşkil ettiği yönünde bkz. **SEROZAN**, Rona / **BAYSAL**, Başak / **SANLI**, Kerem Cem, Borçlar Hukuku Özel Bölüm (Temel Kavramlar, Kaynaklar, İlkeler, Atipik Sözleşmeler, Satım, Mal Değişimi, Bağışlama, Uygulama Çalışmaları), Güncellenmiş ve Genişletilmiş 4. Bası, İstanbul Ocak 2019, s. 12.

⁶⁶⁵ **TAŞTAN**, s. 31.

⁶⁶⁶ **TAŞTAN**, s. 31.

III. TÜKETİCİ HUKUKUNDA YER ALAN GAYRİ MADDİ MAL VE DİJİTAL İÇERİK KAVRAMLARI

Hukukumuzda, “*dijital içerik*” ve “*dijital hizmet*” şeklinde bir ayrıma TKHK hükümlerinde rastlanmamaktadır⁶⁶⁷. Öte yandan, “*Tanımlar*” başlıklı TKHK md. 3/I(h)’de gayri maddi malların, “*mal*” olarak tanımlandığı görlmektedir⁶⁶⁸. Bu itibarla, “*dijital mal*” veya “*dijital hizmet*” olarak değeriendirilmesi mümkün olan her türlü dijital değeri TKHK kapsamında “*mal*” olarak ele alınması öğretide savunulmaktadır⁶⁶⁹.

Ayrıca ğretide, edimlerin süresine göre yapılacak bir ayrımda “*dijital hizmetler*”in sürekli edimlere karşılık geleceği, “*dijital içerik*” söz konusu olduğu takdirde ise “*ani*” veya “*dönemsel*” edimden bahsedilebileceği ifade edilmekte, öte yandan bu türden bir sınıflandırmanın lafız ve amaç yönlerinden TKHK ile

⁶⁶⁷ TAşTAN, s. 161. TKHK hükümlerindeki “*mal*” ve “*hizmet*” kavramlarının “*dijital içerik*” ve “*dijital hizmet*” kavramlarından farklılığı hususunda bkz. ERCAN, s. 225, 232.

⁶⁶⁸ Bu hususta bkz. TAşTAN, s. 161; ERCAN, s. 219. Ayrıca bkz. ÖZKAN, *Mesafeli Sözleşmeler*, s. 44. TKHK md. 3/I(h)’de “*mal*” ile “*Alışverişe konu olan; taşınır eşya, konut veya tatil amaçlı taşınmaz mallar ile elektronik ortamda kullanılmak üzere hazırlanan yazılım, ses, görüntü ve benzeri her türlü gayri maddi malları*” ifade edildiği hüküm altına alınmıştır.

⁶⁶⁹ TAşTAN, s. 161. “*Dijital içerikler*”in TKHK kapsamında “*mal*” olarak ele alınıp alınamayacağı, “*dijital hizmetler*”in TKHK hükümlerindeki “*mal*” ve “*hizmet*” kavramları yönünden değeriendirilmeleri hususlarında karşılaştırmalı olarak ayrıca bkz. ERCAN, s. 223-225.

örtüşmeyeceği belirtilmektedir⁶⁷⁰. Keza, söz konusu görüşe göre, tüketicilere sağlanan korumanın hizmetlerde mallara nazaran daha düşük olduğu, mallar için mevcut olan fakat hizmetler için mevcut olmayan tüketici lehine ispat kuralının da bu hususu desteklediği ifade edilmekte, edim türlerine göre ayrımda bulunulmayarak dijital nitelik taşıyan tüm mal ve hizmetlerin TKHK kapsamında “mal” olarak değerlendirilmesinin “hukuki istikrar” ve “tüketicinin korunması” amaçlarına daha uygun düştüğü savunulmaktadır⁶⁷¹.

TKHK md. 3/I/(h)’de yer alan “mal” tanımı içerisinde “gayri maddi mal” olarak “elektronik ortamda kullanılmak üzere hazırlanan” “yazılım”, “ses”, “görüntü” gibi bir takım örneklerle yer verildiği de görülmektedir⁶⁷². Öğretide de, TKHK kapsamında “mal” olarak değerlendirilecek söz konusu gayri maddi malların hükümde sayılanlar ile sınırlı olmadığı ifade edilmektedir⁶⁷³. Bu kapsamda öğretide, “dijital içerik” veya “dijital hizmet” olarak değerlendirilebilecek her türlü değer “mal” olarak nitelendirilmesinin mümkün olarak kabul edilmekte, bu kapsamda “sosyal medya” ve internet üzerinden erişim olarak da ifade edilebilecek “streaming” hizmetlerinin de mal olarak TKHK kapsamında değerlendirilebileceğine işaret edilmektedir⁶⁷⁴.

⁶⁷⁰ TAŞTAN, s. 161.

⁶⁷¹ TAŞTAN, s. 161-162. “Dijital içerikler” ve “dijital hizmetler” yönünden, TKHK kapsamında “ayıplı mallar” ve “ayıplı hizmetler”e ilişkin hükümlerin, özgü düzenlemeler yapılincaya kadar, uygun düştüğü ölçüde uygulama alanı bulabileceğine ilişkin bir görüş için karşılaştırmalı olarak bkz. ERCAN, s. 231-232.

⁶⁷² Bu hususta ayrıca bkz. ÖZKAN, *Mesafeli Sözleşmeler*, s. 59; TAŞTAN, s. 162.

⁶⁷³ ÖZKAN, *Mesafeli Sözleşmeler*, s. 59; TAŞTAN, s. 162.

⁶⁷⁴ “Streaming” hizmetleri yerine “dijital video yayın hizmeti sunan platformlar” ifadesinin kullanımı ve bu hususta bkz. TAŞTAN, s. 162. “Streaming” karşılığı olarak

Öğretide ayrıca, TKHK kapsamında “mal” olarak değerlendirilecek “dijital içerik” veya “dijital hizmetler”in hangi şekilde temin edilmesi gerektiği, başka bir ifade ile teminde kullanılan yöntemin, “mal” olarak değerlendirmeye engel olup olmadığı hususunda görüş birliğinin bulunduğunu söylemek mümkün değildir⁶⁷⁵.

Bir görüş, malların cismani olması gerektiği önkabulünden hareketle TKHK kapsamında “mal” olarak değerlendirilecek dijital değerlerin tüketiciye sağlanırken cismani varlığı bulunan bir aracı, örneğin “CD”, “DVD”, “USB bellek”, ile sunulması gerektiğini ifade etmekte, aksi halde, cismani varlığı bulunmayan bir aracı ile elde edilen dijital değerlerin “hizmet” olarak TKHK kapsamında ele alınabileceğine işaret etmektedir⁶⁷⁶. TKHK md. 3/I/(d)’de “hizmet”, ivaz karşılığında tüketiciye sunulması söz konusu olan ve “mal” haricindeki her türlü tüketici işlemini kapsam içerisine alacak şekilde kaleme alınmış bulunmaktadır⁶⁷⁷.

ses veya video yönünden “akış” şeklinde bir kullanım için ayrıca bkz. **ERCAN / ÜNLEN** s. 1147. “Dijital içerik” ve “dijital hizmet” kavramlarının TKHK kapsamında “mal” veya “hizmet” olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğine ilişkin ayrıca bkz. **ERCAN**, s. 223-225.

⁶⁷⁵ **TAŞTAN**, s. 162.

⁶⁷⁶ **TAŞTAN**, s. 162.

⁶⁷⁷ Ayrıca bkz. **ÖZKAN**, *Mesafeli Sözleşmeler*, s. 45. TKHK md. 3/I/(d)’de “Hizmet” tanımı “Bir ücret veya menfaat karşılığında yapılan ya da yapılması taahhüt edilen mal sağlama dışındaki her türlü tüketici işleminin konusu” lafzıyla kaleme alınmıştır. Sözleşmelerin ivaz yönünden sınıflandırmaya tabi tutulmasına ilişkin ayrıca bkz. **EREN**, *Fikret, Borçlar Hukuku, Özel Hükümler*, 6. Baskı, Ankara 2018, s. 17.

Diğer görüş ise, cismani bir aracı ile sunulmayan, örneğin internetten de indirilme yoluyla, tüketicilere sunulan “*dijital içerik*” veya “*dijital hizmet*” arasında bir ayrım yapılmaması gerektiğini ifade etmekte, ayrımın yapılmamasını “*hukuki belirlilik*” ilkesi ile desteklemektedir⁶⁷⁸. Dijital değerlerin edinilmesinde kullanılan teknolojiye dayalı bir ayrım yapılmamasına ilişkin yukarıda açıklanan 2019/770 sayılı AB Direktifi’nin 10 ve 19 numaralı gerekçeleri ile de anılan görüşün bu yönden uyumlu bulunduğu görülmektedir⁶⁷⁹.

Bu kapsamda, hukukumuzda, “*Tanımlar*” başlıklı MSY md. 4/I(a)’da ise “*dijital içerik*” tanımına yer verildiğini de belirtmek gerekir⁶⁸⁰. MSY kapsamında, dijital içerik önemini, “*ön bilgilendirme*” ve “*cayma hakkı*”na ilişkin düzenlemelerde göstermektedir⁶⁸¹. Öğretide, TKHK kapsamında “*dijital içerik*” kavramına yer

⁶⁷⁸ TAŞTAN, s. 162-163.

⁶⁷⁹ Bkz. Üçüncü Bölüm/§1/II. Düzenleme tekniği önerileri için bkz. TAŞTAN, s. 224; ayrıca bkz. ERCAN, s. 233-237.

⁶⁸⁰ MSY düzenlemelerine mehzaz kabul edilen 2011/83/EU sayılı AB Direktifi’nin 2019/770 sayılı AB Direktifi ile uyumlaştırılmasından önceki halinde mevcut olan “*dijital içerik*” tanımı ile MSY kapsamındaki tanımın benzer yönde olduğu yönünde ve bu hususta bkz. TAŞTAN, s. 163. Direktifin yürürlüğe konulan ilk halinde “*dijital içerik*”, md. 2/I/(11)’de dijital formda üretilen ve sunulan veri olarak tanımlanmış, 19 numaralı gerekçede ise örneklere ve bu kapsamda çeşitli hususlara yer verilmiştir. MSY md. 4/I(a)’da “*dijital içerik*”, “*bilgisayar programı, uygulama, oyun, müzik, video ve metin gibi dijital şekilde sunulan her türlü veri*” olarak tanımlanmıştır.

⁶⁸¹ ÖZKAN, *Mesafeli Sözleşmeler*, s. 107, 140; TAŞTAN, s. 163; ERCAN, s. 217.

verilmemesi, kavrama MSY’de yer verilmesi eleştirilmektedir⁶⁸². Öte yandan, “*dijital içerik*” ve “*dijital hizmet*”lerin “*mal*” veya “*hizmet*” olarak sınıflandırılmasına ilişkin bir belirlemeye MSY çerçevesinde yer verilmediğinden, MSY ile TKHK arasında bu yönden bir uyumsuzluğun bulunmadığı da öğretilde belirtilen başka bir husustur⁶⁸³.

IV. ÖZEL HUKUKA İLİŞKİN UNIDROIT İLKELERİNDE DİJİTAL VARLIK KAVRAMI

Dijital Varlıklar ve Özel Hukuka İlişkin UNIDROIT İlkeleri’nde “*dijital varlık*” kavramına yer verilerek bu kavramın tanımlandığı görülmektedir⁶⁸⁴. Nitekim, “*Tanımlar*” başlıklı 2/(2) numaralı ilkede, “*dijital varlık*”, kontrole tabi olabilen elektronik kayıt olarak tanımlanmış bulunmaktadır⁶⁸⁵.

Anılan tanımda yer verilen “*elektronik kayıt*”, 2/(1) numaralı ilkede, elektronik bir araçta depolanan ve geri çağırmanın mümkün olduğu bilgi olarak belirtilmiştir⁶⁸⁶. Söz konusu ilkeye ilişkin şerhte ise elektronik aracın geniş anlamda anlaşılması gerektiği, bu itibarla her türlü dijital teknolojiyi kapsam içerisine aldığı ifade edilmiştir⁶⁸⁷. Öyle ki, şerhte, elektronlar yerine manyetik dalgalara dayanan sabit sürücüler ile maddede

⁶⁸² TAŞTAN, s. 163.

⁶⁸³ TAŞTAN, s. 163.

⁶⁸⁴ UNIDROIT, s. 11. Çalışmamızda, söz konusu ilkelerin Türkçe başlığına yer verilirken lafzi karşılığın yerine anlam bütünlüğü gözetilmiştir.

⁶⁸⁵ UNIDROIT, s. 11.

⁶⁸⁶ UNIDROIT, s. 12.

⁶⁸⁷ UNIDROIT, s. 12.

meydana gelen fiziki değişiklikler suretiyle kullanılan DVD’lerin de bu kapsamda ele alınmasının amaçlandığı belirtilmiştir⁶⁸⁸. Bununla birlikte, geri çağırmanın da algılanabilir bir formda gerçekleşmesi gerektiği, depolanmamış sesli iletişim veya sadece insan hafızasında bulunan bilgi örneklerinde olduğu üzere bu şartın sağlanmaması halinde elektronik veriden bahsedilemeyeceği de şerhte yer verilen başka bir husustur⁶⁸⁹.

Kontrol kavramı ise 6 numaralı ilkede düzenlenmiştir. Söz konusu ilkeye göre, bir kişinin “*dijital varlık*”ta “*kontrol*” sahibi olabilmesinin, kişinin “*dijital varlık*”tan yararlanmasına ilişkin yetkisine ek olarak, söz konusu “*dijital varlık*”tan diğer kişilerin yararlanmasını önlemesine ve “*kontrol yetkisi*”ni başka bir kişiye devredebilmesine ilişkin olarak kişinin münhasır yetkilere sahip olması şartlarına bağlandığı özetle ifade edilebilir⁶⁹⁰.

Görüldüğü üzere, “*dijital varlık*” için ilkelerde öngörülen söz konusu kontrol şartı ile ilkeler yalnızca “*dijital varlıklar*”ın bu niteliğe sahip olanlarına uygulanabilmektedir⁶⁹¹. Başka bir ifade ile, tüm dijital malvarlığı değerleri söz konusu ilkelerin kapsamı içerisinde yer almamaktadır⁶⁹². Bu hususa örnek olarak “*sosyal medya*”

⁶⁸⁸ UNIDROIT, s. 12-13.

⁶⁸⁹ Şerhte her ne kadar “*oral communications that are not stored or preserved*” ifadesi kullanılmış olsa da, terim bütünlüğünü mümkün olduğu ölçüde sağlamak amacıyla, çalışmamızda sadece “*depolama*” ifadesine yer verilmiştir. Söz konusu şerh için bkz. UNIDROIT, s. 13.

⁶⁹⁰ Bununla birlikte ayrıca bkz. İlke 6/1/3, UNIDROIT, s. 5, 52.

⁶⁹¹ UNIDROIT, s. 5.

⁶⁹² UNIDROIT, s. 5.

gösterilmektedir⁶⁹³. Sosyal medya platformlarına ilişkin kullanıcıların taraf olduğu sözleşmelerde, kullanıcıların sosyal medya platformunda bulunan sayfaların ve platformda depolanan verilerin sahipleri olmadıkları hususlarına ilkelere ilişkin şerhte işaret edilmekte, sosyal medya hesaplarının kullanıcı parolasıyla erişime karşı korunsu dahi bu platformları 6 numaralı ilkede tanımlanan kontrol anlamında kullanıcıların münhasır yetkilere sahip olmasına izin vermediği, bu itibarla ilkeler kapsamında platformların veya içeriklerinin “*dijital varlık*” olarak nitelendirilemeyeceği ifade edilmektedir⁶⁹⁴.

Esasen ilkelerin düzenlenme amacı da dijital malvarlığı değerlerine ilişkin ilkelerdeki ölçütler kullanılarak yapılacak sınıflandırma neticesinde ilkelerin kapsamına giren ve ticarete sıklıkla kullanılan “*dijital varlıklar*”a uygulanacak kuralların belirlenmesi, bu itibarla hukuki belirliliğin ve öngörülebilirliğin sağlanmasıdır⁶⁹⁵.

§2. DİJİTAL MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN SINIFLANDIRILMASINDA KULLANILAN YÖNTEMLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Dijital malvarlığı değerlerinin çeşitli unsurları temel alınarak bu değerlerin sınıflandırılması, belirlenen sınıflar içerisine giren dijital malvarlığı değerlerine ise aynı kuralların uygulanmasının sağlanması esasen bir düzenleme tekniğine işaret

⁶⁹³ UNIDROIT, s. 17.

⁶⁹⁴ UNIDROIT, s. 17. Ayrıca bkz. ÖZKAN TAŞ, s. 61.

⁶⁹⁵ UNIDROIT, s. 1, 5.

etmektedir⁶⁹⁶. Başka bir ifade ile, dijital malvarlığı değerlerine yönelik sınıflandırmalar, düzenlemelerin kapsamının belirlenmesi amacına matuftur⁶⁹⁷. Her düzenleme ile güdülen amaç aynı olmadığından dijital malvarlığı değerlerine ilişkin farklı sınıflandırmaların yapıldığı görülmektedir⁶⁹⁸. Örneğin, tüketicinin korunması amacıyla çıkarılan 2019/770 sayılı AB Direktifi “*dijital içerik*” ve “*dijital hizmet*” şeklinde konu yönünden sınıflandırmayı esas alan bir sınıflandırmayı izlemektedir⁶⁹⁹. Sınıflandırma ise esasen anılan direktifin uygulama kapsamını netleştirmek, başka bir ifade “*dijital içerik*” ve “*dijital hizmet*” olarak nitelendirilebilecek her türlü değer de tüketicinin korunması amacıyla istisnalar dışında konu ve teknoloji farklılığı gözetilmeksizin direktif kapsamında olduğunu belirlemek için getirilmiş olup, söz konusu sınıflar arasında, uygulanacak hükümler yönünden özünde kural olarak bir farklılık yaratmamaktadır⁷⁰⁰.

Dijital Varlıklar ve Özel Hukuka İlişkin UNIDROIT İlkeleri’nin amacı ise ticarete yaygın olarak kullanılan dijital malvarlığı değerlerinin ilkelerde getirilen ölçütler ile sınıflandırılması ve bu değerlere uygulanacak kuralların belirlenerek hukuki belirlilik

⁶⁹⁶ Söz konusu tekniğe ilişkin ayrıca bkz. **HİRS**, Ernst E., Pratik Hukukta Metot, Güncellenmiş 8. Bası (8. Bası için TMK, TBK, HMK ve TTK’ye uyarlayanlar Murat GÜREL / İbrahim BEKTAŞ, Tıpkı basım için 3. Baskıdan güncelleştiren ve yayına hazırlayan Selçuk VEZİROĞLU, 3. Baskıya hazırlayan Volf ÇERNİS), Ankara 2017, s. 16-19.

⁶⁹⁷ Ayrıca bkz. **HİRS**, s. 19.

⁶⁹⁸ Ayrıca bkz. **HİRS**, s. 16-19.

⁶⁹⁹ **ERCAN**, s. 36.

⁷⁰⁰ **SÉNÉCHAL**, s. 47; **STAUDENMAYER**, *Article 3*, s. 68; **TAŞTAN**, s. 31, 224.

ve öngörülebilirliğin sağlanmasıdır⁷⁰¹. Nitekim, ilkelerin amacında, farklı ülkelerdeki ilgili mevzuatın ilkelere uyumlaştırılması ile ticarete öngörülebilirliğin artacağı, bu öngörülebilirlik ile söz konusu değerler kullanılarak yapılan ticari işlemlerin maliyetinin azalacağına işaret edilmektedir⁷⁰². Bu çerçevede, dijital malvarlığı değerlerinin, ticari işlemlerde sıklıkla kullanılan türlerinin belirlenmesi amacıyla bunlara özgü ölçütlerin getirildiği ve sınıflandırmanın da bu amaç doğrultusunda yapıldığı görülmektedir⁷⁰³.

Türk hukukunda da dijital malvarlığı değerlerinin ilgili mevzuatın uygulama alanına yönünden SPK md. 3/I/(bb)’de dijital malvarlığı değerlerine esas teknoloji temelli bir sınıflandırmaya tabi tutulmuş, TKHK ve MSY’de ise dijital malvarlığı değerlerine esas teknolojiye dayalı bir ayırımı bulunulmadığı ve tüketicinin korunması amacının izlendiği görülmektedir⁷⁰⁴.

Öğretide ise dijital malvarlığı değerlerinin ilgili oldukları alan, içerik veya teknoloji yönünden de sınıflandırıldığı görülmektedir⁷⁰⁵. “*Dijital malvarlığı*” konulu çalışmamız açısından ise belirtilmelidir ki, dijital malvarlığı değerlerinin bu şekilde sınıflandırılmasının bu değerlerin malvarlığında yer alıp almadığına herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Normatif sınıflandırma ise mevzuatın konu ve zaman yönünden uygulama alanına girdiği takdirde bu değerlere uygulanacak özgü düzenlemelerin

⁷⁰¹ UNIDROIT, s. 1, 5.

⁷⁰² UNIDROIT, s. 1.

⁷⁰³ UNIDROIT, s. 1, 5.

⁷⁰⁴ Tüketici hukuku kapsamında bkz. TAŞTAN, s. 161-163.

⁷⁰⁵ Öğretideki görüşlere ilişkin detaylı bilgi için bkz. Üçüncü Bölüm/§1/I.

belirlenmesi açısından önem arz edecektir⁷⁰⁶. Türk hukuku bakımından somutlaştırmak gerekirse, tüketicinin korunması bakımından “*mal*” olarak değerlendirilen bir dijital malvarlığı değeri bu yönde ilgili TKHK hükümlerine tabi olacak, miras yoluyla intikale elverişli olması halinde “*tereke*” içerisinde değerlendirilerek ilgili TMK hükümleri uygulanabilecektir⁷⁰⁷.

Özetle, bir değer, “*dijital malvarlığı*” içerisinde nitelendirilmeye elverişli ise söz konusu değer ilgili mevzuatta nasıl adlandırıldığı “*dijital malvarlığı*” içerisinde

⁷⁰⁶ Bu hususta bkz. **SOUKUPOVÁ**, Jana, “*Virtual Property, Digital Assets, Data, Digital Content and Others – an Analysis of the Fragmented Terminology*”, Prague Law Working Papers Series, S: 2024/I/2, Prag 2024, s. 29. Hukuk kuralları ihdas edilirken çeşitli amaçların gözetilebileceğine ilişkin bu çerçevede ayrıca bkz. **GÜRİZ**, Adnan, Hukuk Başlangıcı, Onüçüncü Baskı, Ankara 2011, s. 19.

⁷⁰⁷ **TAŞTAN**, s. 162-163; **ERSÖZ**, s. 325, 329. “*Dijital varlıklar*”ın kullanılma amacını esas alarak “*ticari*”, “*kişisel*” veya “*karma*” amaçla kullanılan “*dijital varlıklar*” olarak üçlü bir sınıflandırmada da bulunmaktadır. Gelir getirme veya bu şekilde bir amaç olmaksızın sadece kişisel ihtiyaçları gidermeye yönelik kullanıcının saikini ölçüt alan söz konusu sınıflandırmanın, “*dijital varlıklar*”ın miras yoluyla intikale konu olup olmadığının tespiti amacıyla yapıldığı görülmekte olup, bu hususta bkz. **GÜRBÜZ**, s. 39-43. “*Tereke*” kavramının kapsamı için ayrıca bkz. **İMRE**, Zahit / **ERMAN**, Hasan, Miras Hukuku (Yasal Mirasçılık, Ölümüne Bağlı Tasarruflar, Mirasın Geçmesi, Mirasın Taksimi), 15. Basım, İstanbul 2021, s. 10. “*Tereke*” ile “*malvarlığı*” kavramlarının birbirlerinden ayrıldığı yönleri ilişkin detaylı bilgi için ayrıca bkz. **DURAL**, Mustafa / **ÖZ**, Turgut, Türk Özel Hukuku, C: IV, Miras Hukuku, Onüçüncü Bası, İstanbul Eylül 2019, s. 8-11.

değerlendirip değerlendirilmemesine kural olarak etkili değildir⁷⁰⁸. Bu çerçevede, çalışmamızda, “*dijital içerik*”, “*dijital hizmet*” veya “*dijital varlık*” olarak adlandırılan dijital unsurların tamamını ifade etmek üzere “*dijital malvarlığı değeri*” ifadesinin kullanıldığı da belirtilmelidir⁷⁰⁹.

§3. DİJİTAL MALVARLIĞI DEĞERLERİ ÖRNEKLERİ

I. ÖRNEKLERİN SINIRLANDIRILMASI

“*Dijital oyun platformu*” hesapları ile çevrimiçi veya çevrimdışı olduğu fark etmeksizin “*dijital oyun*” içerisindeki kullanıcı kullanımına yönelik içerikler (karakterler, araç ve gereçler); “*fotoğraf*”, “*video*” gibi her türlü “*görsel dosya*”; “*musiki eser*” ile “*sesli kitaplar*” gibi ses dosyaları; “*kripto varlıklar*”; dijital hizmet sağlayıcı ile kullanıcı arasındaki sözleşmeye dayanan “*bulut depolama hizmeti*”, “*sosyal medya*”, “*eposta*” hesapları ve bu hesaplarda saklanan her türlü içerik ve keza iletiler; “*blog*” gibi kişisel internet siteleri; “*alan adları*”; abonelik yoluyla sunulan her türlü “*dijital içerik hizmetleri*” ve “*hizmet olarak yazılımlar*”, “*çevrimiçi alışveriş sitelerindeki hesaplar*”

⁷⁰⁸ Öğretide, bir hukuk sisteminde “*vekalet*” olarak adlandırılan bir durumun, başka bir hukuk düzeninde farklı şekilde anılabileceği yönündeki örnek için ayrıca bkz. **HİRŞ**, s. 19.

⁷⁰⁹ “*Dijital tereke*” kapsamında “*dijital malvarlığı değerleri*” kullanımı için benzer yönde ayrıca bkz. **ERSÖZ**, s. 67-69.

gibi “*elektronik kayıt*” ile başka bir ifade ile “*veri*” ile ifade edilebilen teknolojik gelişmeler oldukça çeşitlidir⁷¹⁰.

İlgili oldukları konuların çeşitliği ve teknolojinin gelişimi nedeniyle söz konusu gelişmelerin tahdidi ve statik olarak belirlenmesi güç olup, bu yönde yapılacak belirlemeler çalışmamız yönünden pratik bir değeri de haiz değildir⁷¹¹. Nitekim, çalışmamız yönünden önem arz eden husus, dijital malvarlığı değeri olarak nitelendirilebilmedir⁷¹². Başka bir ifade ile, dijital malvarlığı değeri olarak nitelendirilebilecek her değer, konusu, dayandığı özgül teknoloji veya ilgili olduğu alan gözetilmeksizin bu kapsamda ele alınması mümkün bulunmaktadır⁷¹³.

⁷¹⁰ 2019/770 sayılı AB Direktifi’nin İngilizce metninin 19 numaralı gerekçesi; **SCHULZE**, Reiner, “*Digital Content Directive (2019/770), Article 5 (Supply of the digital content or digital service)*”, EU Digital Law (Article-by-Article Commentary), Ed.: Reiner SCHULZE / Dirk STAUDENMAYER, Baden 2020, s. 100-101; **TAŞTAN**, s. 30-32; **ÖZKAN TAŞ**, s. 26-27; Kredi kartı ayrıcalıkları, puanlar ve indirimlere de bu kapsamda işaret eden görüş ve diğer hususlar için ayrıca bkz. **AKKURT**, s. 127-259; nitekim kredi kartı sahibine sunulan özel hizmetler ve keza puanların da olabildiği hususunda ayrıca bkz. **İŞGÜZAR**, Hasan, Banka Kredi Kartı Sözleşmeleri, Ankara 2003, s. 51.

⁷¹¹ Benzer yönde bkz. 2019/770 sayılı AB Direktifi’nin İngilizce metninin 10 numaralı gerekçesinde belirtilen teknolojiler açısından tarafsızlık ve geleceğe yönelik olma amaçları; **TAŞTAN**, s. 224; **ÖZKAN TAŞ**, s. 27.

⁷¹² Benzer yönde bkz. **ÖZKAN TAŞ**, s. 26-28.

⁷¹³ Benzer yönde bkz. **ÖZKAN TAŞ**, s. 26-28.

Öte yandan, çalışmamızın bu bölümünde, konunun daha iyi anlaşılması ve teorik temellerinin değerlendirilebilmesi bakımından, uygulamada sıkça rastlanan ve öğretilde yer edinen çeşitli dijital malvarlığı değeri örnekleri açıklanacaktır⁷¹⁴.

II. DİJİTAL MALVARLIĞI DEĞERLERİ ÖRNEKLERİ

A. DİJİTAL OYUN PLATFORMU HESAPLARI İLE KULLANICI KULLANIMINA YÖNELİK İÇERİK, ARAÇ VE GEREÇLER

“*Dijital oyun*”, oyuncu olarak da adlandırılan kullanıcının elektronik sistem, örneğin bir bilgisayar, vasıtasıyla sağladığı etkileşim sonucunun kullanıcının algılayacağı bir biçimde yansıtıldığı, oyun kurgusuna sahip çevrimiçi veya çevrimdışı “*çoklumedya*” olarak ifade edilebilir⁷¹⁵.

“*Çoklumedya*” olarak değerlendirilen “*dijital oyun*”lar içerisinde ise FSEK kapsamında “*bilgisayar programı*” olarak nitelendirilebilecek oyunun teknik yapısı, oyun içerisindeki edebi eser olarak nitelendirilebilecek konuşmalar ve yazılar, güzel sanat eseri veya endüstriyel tasarım olarak değerlendirilebilecek oyun içerisindeki görsel öğeler ile tasarımlar, koreografi niteliğine sahip oyunun tasarımı, oyun içerisinde yer alan “*musiki eser*” olabilecek ses dosyaları bulunabilmektedir⁷¹⁶.

⁷¹⁴ ÖZKAN TAŞ, s. 27-28.

⁷¹⁵ “*Çoklumedya*” ifadesi “*multimedya*” karşılığı olarak kullanılmış olup, bu hususlarda bkz. DOĞAN, Derya / ÖZCAK, Gürkan, “*Dijital Oyunlar, Multimedya Yaratımlar ve Güncel Hukuki Problemler*”, 3. UBHK Bildiriler Kitabı, İzmir Haziran 2013, s. 2-3.

⁷¹⁶ DOĞAN / ÖZCAK, s. 6-7.

Türk hukukunda ise “*dijital oyun*”un teknik alt yapısı olan kodların FSEK tanımıyla “*emir dizgelerinin*”, “*bilgisayar programı*” vasfıyla, dijital oyunun bütünüdür ise “*sinema eseri*” nitelendirmesiyle koruma kapsamında olduğu öğretide savunulmaktadır⁷¹⁷.

Bu kapsamda, bilgisayar programlarında “*eser sahipliği*”nin değerlendirilmesinde fayda bulunmaktadır. Gerek FSEK md. 1/B/I(b)’de tanımlandığı gerek FSEK md. 8/I’de belirtildiği üzere eseri meydana getiren kişi “*eser sahibi*” olarak nitelendirilmektedir⁷¹⁸. “*Bilgisayar programı*”nın eser sahibi ise, bilgisayar programının kodlayan başka bir ifade ile kodlarını yazan kişi olarak ifade edilebilir⁷¹⁹. Söz konusu “*bilgisayar programı*”nın kodlarının tek bir kişi tarafından yazılması halinde ise tek bir kişinin eser sahipliği söz konusudur⁷²⁰. Bununla birlikte, FSEK md. 18/II’ye göre, aksi anlaşılmadıkça, işçilerin iş görme borçlarını yerine getirirken meydana getirdikleri eserlere ilişkin haklar işverenler tarafından kullanıldığı gibi tüzel kişilerin organlarında da bu kural geçerli kabul edilmektedir; keza, bir eserin yapımcısının da “*eser sahibi*” ile

⁷¹⁷ DOĞAN / ÖZÖCAK, s. 8; KILIÇ, Taylan, Bilgisayar Oyunlarının Eser Niteliği, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hukuk Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi, s. 191.

⁷¹⁸ FSEK md. 8/I’de “*Bir eserin sahibi, onu meydana getirendir.*” hükmü bulunmaktadır. FSEK md. 1/B/I(b) ile FSEK md. 8/I hükümlerinin birlikte değerlendirilmesi hususunda bkz. YASAMAN, Hamdi, Fikri ve Sınai Mülkiyet Hukuku: Fikir ve Sanat Eserleri, Endüstriyel Tasarımlar, Patentler ile İlgili Makaleler, Hukuki Mütalaalar, Bilirkişi Raporları, İstanbul Nisan 2006, s. 175.

⁷¹⁹ YASAMAN, s. 175.

⁷²⁰ YASAMAN, s. 175-176.

aralarındaki sözleşmeye göre mali hakları kullanabileceği FSEK md. 18/III’te belirtilmiştir⁷²¹.

Ayrıca, FSEK md. 10/I’e göre bilgisayar programları üzerinde, “*iştirak halinde eser sahipliği*” de mümkün olup, bu husus programı kodlayan birden fazla kişinin programın işlevinde ayrılmaz nitelikte bir katkısı olması gerekmekte, FSEK md. 10/III’e göre ise esere ilişkin “*teknik hizmet*” niteliğindeki veya yine maddedeki ifadesiyle “*teferruat*”ıyla ilgili katkılar “*eser sahibi*” olarak nitelendirilmeye yetmemektedir⁷²².

⁷²¹ Bu hususta bkz. **YASAMAN**, s. 176. FSEK md. 18/II-III, “*Aralarındaki özel sözleşmeden veya işin mahiyetinden aksi anlaşılmadıkça; memur, hizmetli ve işçilerin işlerini görürken meydana getirdikleri eserler üzerindeki haklar bunları çalıştıran veya tayin edenlerce kullanılır. Tüzel kişilerin uzuvları hakkında da bu kural uygulanır.*” hükümlerini içermektedir. Kanunun önceki halinde işveren için öngörölmüş “*eser sahipliği*”ne ilişkin değerlendirmeler, “*işveren*” ve “*organ*” karşılıkları için bkz. **AYİTER**, *Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri*, s. 86-89. İstihdam ilişkisine göre maddede ifade ilen hususlar, tayin edenlerin “*memur istihdam edenler*”, işçi çalıştıranların “*işverenler*”, hizmetli çalıştıranların “*çalıştıranlar*” olarak incelenmesine ilişkin için ayrıca bkz. **ATEŞ**, Mustafa, *Fikri Hukukta Eser Sahipliği*, Ankara Şubat 2012, s. 325-330.

⁷²² **YASAMAN**, s. 176. FSEK md. 10/I’de “*Birden fazla kimsenin iştirakiyle vücuda getirilen eser ayrılmaz bir bütün teşkil ediyorsa, eserin sahibi, onu vücuda getirenlerin birliğidir.*” hükmüne yer verilmiştir.

Sinema eserlerinde de FSEK md. 8/III hükmü uyarınca, “*iştirak halinde eser sahipliği*”nin öngörüldüğü öğretide ifade edilmektedir⁷²³.

Bununla birlikte, “*dijital oyun*” içerisinde yer alan kullanıcı karakteri ve “*item*” olarak da İngilizce karşılığıyla kullanıldığı görülen ve kullanıcının kullanımına yönelik araç ile gereçler konusunda da bu unsurların “*bilgisayar programı*” içerisinde öngörüldüğü, başka bir ifade ile kullanıcının belirlenmiş “*kod*”lar arasından seçim yaptığı ve bu kodların da esasen “*dijital oyun*” içerisinde yer aldığı ifade edilmektedir⁷²⁴. Bu itibarla, anılan durumda kullanıcının “*hususiyet*”inden bahsedilemeyeceği ve söz konusu şartının yokluğu nedeniyle kullanıcı lehine herhangi bir “*eser*” korumasından bahsedilemeyeceği yönünde öğretide bir görüş bulunmaktadır⁷²⁵. Bu çerçevede, kullanıcı

⁷²³ Bununla birlikte, kanunun ilk halinde, eseri imal ettiren, başka bir ifade ile “*yapımcı*” eser sahibi olarak ifade edilmekteydi, “*sinema eseri*”inin oluşmasında fikri çabasını ortaya koymuş kişilerin “*sinema eseri*” üzerinde ortak haklarının bulunduğu şeklindeki hükümlerin de uygulamada sözleşmeler ile kişilerin haklarını yapımcıya devretmeleri ile FSEK’te ilk kabul edilen yapımcının eser sahipliği çözümüne ulaşıldığına dair gerekçe için ayrıca bkz. **AYİTER**, *Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri*, s. 92. “*İştirak halinde eser sahipliği*”, “*elbirliği eser sahipliği*” olarak da ifade edilmekte, FSEK md. 10/IV hükmünde belirtildiği üzere, aksi öngörülmedikçe, eseri meydana getirenleri bir araya getiren gerçek veya tüzel kişinin eserle ilgili hakları kullanma yetkisine sahip olduğu, bu hususta ve anılan görüş için bkz. **KILIÇOĞLU**, *Fikri Haklar*, s. 210; **NAL / SULUK**, s. 84.

⁷²⁴ **DOĞAN / ÖZCAK**, s. 9-10.

⁷²⁵ **DOĞAN / ÖZCAK**, s. 9-10.

sözleşmelerinde de kullanıcının herhangi bir hak sahibi olmadığını belirten hükümlerin FSEK ile uyumlu olduğuna işaret edilmektedir⁷²⁶.

Öğretide bu hususta karşıt görüş de bulunmaktadır, özellikle “*dijital oyun*” dünyasına girmek için kullanıcıların bedel ödeyebildikleri, keza emek harcayarak karakterlerini güçlendirdikleri ve araç gereçleri elde ettikleri göz önünde alındığında sözleşmelerde hükümler olsa dahi, kullanıcıların bu değerler üzerinde hak sahibi oldukları ve bu hakka dijital oyun sağlayıcıları ile keza söz konusu dijital oyunda bunun aleyhine bir kurgu, başka bir ifade ile tasarım, yok ise kural olarak diğer kullanıcıların riayet etmesi gerektiği savunulmaktadır⁷²⁷.

Keza, söz konusu oyunlardaki oyuncu hesapları, karakterleri ile kullanıcı kullanımına yönelik araç ve gereçlerin kendi piyasası bulunabilmekte ve kullanıcılar tarafından bu piyasada alım satım işlemlerine tabi tutulabilmektedir⁷²⁸. Görüldüğü üzere, iktisadi bir karşılığı da bulunan söz konusu dijital değerlerin kullanıcıların malvarlığı içerisinde, çalışmamız özelinde “*dijital malvarlığı*” olarak, değerlendirilmesi mümkündür.

⁷²⁶ DOĞAN / ÖZCAK, s. 10.

⁷²⁷ GEMALMAZ, s. 199-200. Tasarımın dijital malvarlığı değerlerinin özelliklerine etkisi hususunda ayrıca bkz. PAŁKA, s. 107. Burada, eser sahipliğine ilişkin önceki açıklamalar da göz önünde bulundurularak “*eser sahibi*” veya “*yapımcı*” gibi ifadeler tercih edilmemiş, “*dijital oyun sağlayıcıları*” ifadesi kullanılmıştır.

⁷²⁸ ÖZKAN TAŞ, s. 32. Benzer yönde bkz. ABRAMOVITCH, Susan H. / CUMMINGS, David L., “*Virtual Property, Real Law: The Regulation of Property in Video Games*”, Canadian Journal of Law and Technology, C: 6, S: 2, Y: 2007, s. 74.

Dijital oyun kullanıcılarının söz konusu dijital değerler üzerinde hak sahibi olmalarının çeşitli faydaların bulunduğu da öğretilde belirtilmektedir⁷²⁹. Faydalar, tüketicinin korunması ve oyun sektörünün gelişimi yönünde temek olarak iki başlık altında ele alınabilir⁷³⁰. Öncelikle, kullanıcılar ile dijital oyun hizmet sağlayıcıları arasındaki sözleşme hükümlerinde tüketici aleyhine dijital oyun hizmet sağlayıcısı lehine orantısız hükümler bulunduğu öğretilde ifade edilmektedir⁷³¹.

Oyuncuların bir oyunda harcadıkları emek sonucunda elde ettikleri araç ve gereçlerin o oyuna münhasır olarak kullanılabilmesinin, başka bir ifade ile bu araç ve gereçlerin oyun dışı satışının sözleşmelerle yasaklanmasının veya teknik nedenlerle başka bir oyunda kullanılamamasının, tüketicileri söz konusu oyuna bağladığına ve başka oyunlar denemek isteyen tüketicileri caydırdığına işaret edilmektedir⁷³². Tüketiciler,

⁷²⁹ STALMANS, Chris, “*More Than Just Games: Virtual Property Rights In Massively Multiplayer Online Games*”, Asper Review of International Business and Trade Law, C:12, S:1, Y:2012, s. 211-217.

⁷³⁰ STALMANS, s. 211-217.

⁷³¹ Söz konusu sözleşmeler ise son kullanıcı lisans sözleşmesi ile de ifade edilen “*End User License Agreement*” için “*EULA*” ve keza hizmet şartları olarak da çevrilen “*Terms of Service*” için “*TOS*” kısaltmalarıyla belirtilmektedir. Farklı adlandırmalar da mümkün olup, bu hususta örnekler için bkz. <https://store.steampowered.com> ve <https://policies.google.com/>, SET: 15 Kasım 2025). Ayrıca, EULA ve TOS kısaltmalarının kullanımı, keza sözleşmelerde yer alabilen, tahkim yeri ve giderler yönünden tüketici aleyhine tahkim şartlarının verilebileceği yönünde detaylı bilgi için bkz. STALMANS, s. 211-213.

⁷³² STALMANS, s. 213-214.

oyun değiştirdikleri zaman o oyun için harcadıkları emek ve keza para yatırmak suretiyle edindikleri dijital malvarlığı değerlerinden artık aktif olarak faydalanamamaktadırlar⁷³³. Bu itibarla, dijital oyun hizmeti sağlayıcılarının oyuncular ile yaptıkları sözleşmelerde, oyuncuları kendi platformlarında tutmak ve böylece karlarını artırmak için, oyuncuların dijital malvarlığı değerleri üzerindeki hak sahibi olduklarını reddettikleri ve keza bu değerlerin ikincil piyasada satışını yasakladıkları görölmektedir⁷³⁴.

Öğretide, esasen mülkiyet hukukunun işlevinin akdi kısıtlamalara karşı konulabilmesi olduğu belirtilmekte ve dijital malvarlığı değerleri üzerinde de oyuncuların mülkiyet hakkı sahibi olduğuna ilişkin bir yaklaşımın bu tür aleyhe durumları önleyebileceği ifade edilmektedir⁷³⁵. Nitekim, teknik nedenlerle başka bir oyun platformuna aktarılamayan veya artık oyun oynamak istemeyen bir oyuncunun dijital malvarlığı değerlerini satarak, satış bedelini alabilmesi bu kapsamda mümkün olmaktadır⁷³⁶. Tüketicileri kendi platformlarına bu şekilde bağlayamayan dijital oyun hizmet sağlayıcılarının da rekabet ortamında, tüketicilerin sadakatini artırmak amacıyla yeni yöntemler bulmak zorunda kalacakları, bu yöntemler arasında da dijital malvarlığı değerlerinin kaybı veya bu değerlere verilen zararlara ilişkin tüketici şikayetlerine daha duyarlı olmanın yer alabileceği de savunulmakta, keza tüketiciler aleyhine

⁷³³ STALMANS, s. 213.

⁷³⁴ STALMANS, s. 213-214.

⁷³⁵ FAIRFIELD, s. 1083-1084; STALMANS, s. 215-216.

⁷³⁶ STALMANS, s. 214.

orantısızlığının azalabileceğine dikkat çekilmektedir⁷³⁷. Başka bir fayda ise dijital malvarlığı değerleri üzerinde mülkiyet yönünde hukuki korumanın tanınması halinde hukuki güvenliğin sağlanması ile dijital oyun ekonomisine fayda sağlanacağı yönündedir⁷³⁸.

Görüldüğü üzere, dijital oyun platformu hesapları aracılığıyla oyunculara sunulan “dijital oyun” karakterleri, araç ve gereçleri de dijital malvarlığı içerisinde değerlendirilebileceği gibi dijital oyun platformu hesaplarının da dijital malvarlığı değeri olarak nitelendirilmesi mümkündür⁷³⁹.

B. SOSYAL MEDYA HESAPLARI VE İÇERİKLER

“Sosyal medya” ifadesinin tanımı hususunda öğretide görüş birliği bulunmamaktadır⁷⁴⁰. Çalışmamızda “sosyal medya”, kişilerin ürettikleri içerikleri dijital bir platform aracılığıyla diğer kişilerin etkileşimine sunabildikleri ve birbirleriyle iletişime geçebildikleri ortamı ifade etmek için kullanılacaktır⁷⁴¹. Bu çerçevede, “sosyal

⁷³⁷ Benzer şekilde dijital oyun hizmet sağlayıcıların tüketici aleyhine tahkim şartları yerine oyun içi de dahil olmak üzere yeni alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerini tercih edebilecekleri yönünde ve tüm bu hususlarda bkz. STALMANS, s. 211-216.

⁷³⁸ STALMANS, s. 217.

⁷³⁹ Benzer yönde bkz. ÖZKAN TAŞ, 31-32.

⁷⁴⁰ ERSÖZ, s. 232.

⁷⁴¹ NEKIT, Kateryna, “Social Media Account as an Object of Virtual Property”, MUJLT, C:14, S:2, Y:2020, s. 211. 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında

medya”nın üç temel unsuru bulunmakta olup, bu unsurlar “*içerik*”, “*topluluk*” ve “*dijital teknoloji*” olarak ele alınacaktır⁷⁴².

Sosyal medyanın içerik unsuru, kullanıcılar tarafından etkileşime konu edilen her türlü içeriğe işaret etmektedir⁷⁴³. Söz konusu içerikler, fotoğraflar gibi görsel veya ses dosyaları gibi işitsel nitelikte olabileceği gibi, görsel ve ses öğelerinin her ikisini barındıran videoların, ayrıca konumlar ile metinlerin de bu kapsamda değerlendirilmesi mümkün olup, burada örnek olarak belirtilen içerikler tahdidi değildir⁷⁴⁴. Söz konusu içeriklerin platform aracılığıyla diğer kullanıcıların etkileşimine sunulması ve bu çerçevedeki faaliyetler ise sosyal medyanın “*topluluk*” unsuruna karşılık gelmektedir⁷⁴⁵. Söz konusu tanım kapsamında, sosyal medya platformunun dayandığı teknoloji ise “*dijital teknoloji*” unsurunu belirtmekte, bu kapsamda sosyal medya dijital olma özelliği taşımaktadır⁷⁴⁶.

Kanun’un “*Tanımlar*” başlıklı md. 2/I/(s) hükmünde “*sosyal ağ sağlayıcı*”, “*sosyal etkileşim amacıyla kullanıcıların internet ortamında metin, görüntü, ses, konum gibi içerikleri oluşturmalarına, görüntülemelerine veya paylaşımlarına imkân sağlayan gerçek veya tüzel kişiler*” olarak tanımlanmıştır. Bu hususta ve çeşitli tanımlar için bkz. **ERSÖZ**, s. 232-233, 237; **ÖZKAN TAŞ**, s. 28-29.

⁷⁴² Üçüncü unsuru “*web 2.0*” olarak belirten söz konusu sınıflandırma için bkz. **ERSÖZ**, s. 233.

⁷⁴³ **ERSÖZ**, s. 233.

⁷⁴⁴ **ERSÖZ**, s. 233.

⁷⁴⁵ **ERSÖZ**, s. 233.

⁷⁴⁶ **ERSÖZ**, s. 2, 233.

Söz konusu özelliklere sahip tüm çevrimiçi platformların “sosyal medya” kapsamı içerisinde nitelendirilmesi mümkün olup, bu çerçevede örneğin “bloglar”, “wikiler”, her türlü işitsel ve görsel paylaşım siteleri ve sosyal ağlar da “sosyal medya”nın çeşitli görünüm biçimlerini oluşturmaktadır⁷⁴⁷.

Çalışmamız kapsamında önem arz eden husus ise, dijital malvarlığı değeri özelliği gösteren sosyal medyadaki her türlü içerik ve keza hesapların bu değerlere örnek teşkil etmesidir⁷⁴⁸.

C. ELEKTRONİK POSTA HESAPLARI VE ELEKTRONİK POSTALAR

Elektronik posta, başka bir kullanım ile e-posta, günümüzde kullanıcılara metin veya içerisine eklenen dijital dosyaları internet üzerinden göndermeye yarayan teknoloji olarak genel olarak ifade edilebilir⁷⁴⁹. Bu itibarla, söz konusu teknolojiyi kullanabilmek için kural olarak çeşitli aşamalar bulunmakta olup, bu kapsamda öncelikle bir elektronik posta hesabının mevcut olması gerekmektedir⁷⁵⁰. Elektronik posta hesabının

⁷⁴⁷ NEKIT, s. 211-212; ERSÖZ, s. 235-239.

⁷⁴⁸ ÖZKAN TAŞ, s. 29. Sosyal medya hesaplarının kişi varlığının kapsamına dahil olabileceği gibi malvarlığı değeri olarak da değerlendirilebileceği, bu hususta içeriğin ve kullanım amacının belirleyici olduğu, sosyal medya hesaplarında paraya çevrilebilen unsurların bulunması halinde bu unsurların malvarlığı değeri olarak ele alınabileceğine ilişkin ayrıca bkz. ERSÖZ, s. 218

⁷⁴⁹ DEMİR, Mehmet, Mesafeli Sözleşmelerin İnternet Üzerinden Kurulması, Ankara 2004, s. 135; AKKURT, s. 243; ÖZKAN TAŞ, s. 28. Ayrıca bkz. ERSÖZ, s. 247-248.

⁷⁵⁰ AKKURT, s. 243.

edinilmesiyle kullanıcılara gönderici ve alıcı kimliğini belirten özgün bir elektronik posta adresi de sağlanmaktadır⁷⁵¹.

Bir kullanıcının bir elektronik posta hesabı sağlayıcısından birden fazla elektronik posta adresi edinmesi de kural olarak mümkün olup, farklı elektronik posta hesabı sağlayıcılardan da farklı elektronik posta adresi edinilebilmektedir⁷⁵². Keza, elektronik postalar bir alıcıya gönderilebildiği gibi birden fazla alıcıya da gönderilebilmektedir⁷⁵³. Elektronik posta ile ifade edilen teknoloji gereği gönderime konu edilen içerikler çeşitlik arz edebilmekte, bu itibarla, elektronik posta içeriklerinin niteliksel olarak sınırlandırılmadığı kural olarak ifade edilebilir⁷⁵⁴.

Anılan hususu somutlaştırmak üzere belirtilmelidir ki, kişinin elektronik posta hesabı ile kendisine sağlanan depolama alanında saklamak üzere kişi varlığı içerisinde yer alabilecek kişisel yazılarını elektronik postaya konu edilebileceği gibi malvarlığı içerisinde yer alan hakları konu edinen sözleşmeleri içerisinde bulunduran e-postaların da olması mümkün bulunmaktadır⁷⁵⁵. Nitekim, bu hususun miras kapsamında intikale elverişlilik üzerinden öğretide ele alındığı görülmekte olup, elektronik posta saklama

⁷⁵¹ **AKKURT**, s. 243.

⁷⁵² **AKKURT**, s. 243. Benzer yönde bkz. **ERSÖZ**, s. 248.

⁷⁵³ **AKKURT**, s. 244; **ERSÖZ**, s. 248.

⁷⁵⁴ **AKKURT**, s. 244; **ERSÖZ**, s. 247-249.

⁷⁵⁵ **AKKURT**, s. 244; **ÖZKAN TAŞ**, s. 28, 30.

alanı içerisinde her iki türden de verilerin yer alabileceği belirtilmektedir⁷⁵⁶. Keza, elektronik posta yoluyla “*ticari elektronik ileti*”lerin de gönderilmesi de mümkün olup, bu husus da elektronik posta gönderimlerinin niteliksel olarak çeşitli olabildiğini gösteren başka bir husustur⁷⁵⁷.

Bu çerçevede, “*dijital malvarlığı*” içerisinde değerlendirilebilecek elektronik posta gönderimlerinin ve keza elektronik posta hesaplarının da dijital malvarlığı değerlerine örnek olarak gösterilmesi mümkündür⁷⁵⁸.

D. BULUT DEPOLAMA HESAPLARI VE BULUTTA DEPOLANAN VERİLER

Bulut depolama hesapları ve bulut verilerine ilişkin açıklamalarda bulunulmadan önce, konunun daha iyi anlaşılması bakımında dayanak teknoloji olan ve “*bulut bilişim*” olarak adlandırılan teknolojinin kapsam ile sınırlı olmak kaydıyla incelenmesinde fayda bulunmaktadır⁷⁵⁹.

“*Bulut bilişim*” olarak ifade edilen teknoloji, genellikle internet yoluyla, verilerin “*bulut*” olarak da adlandırılan sunuculara yüklenerek bu sunuculara kullanıcıların kural

⁷⁵⁶ Elektronik postaların ve saklama alanının niceliksel olarak sınırlandırılması ise elektronik posta hizmeti sağlayıcılar arasında değişiklik gösterebilmektedir, anılan hususlarda bkz. AKKURT, s. 244.

⁷⁵⁷ AKKURT, s. 244-245.

⁷⁵⁸ AKKURT, s. 244; ÖZKAN TAŞ, s. 28.

⁷⁵⁹ Bu yönde bkz. AKKURT, s. 154-155.

olarak yer ve zaman, keza cihazlar ile sınırlı olmaksızın erişebilmelerine ve bu şekildeki döngüye imkan sağlayan teknoloji olarak özetlenebilir⁷⁶⁰. Kullanıcıların bulut depolama hizmeti sağlayıcıları ile sözleşme ilişkisi içerisinde oluşturdukları bulut bilişim hesapları ile söz konusu teknoloji kullanmaları ile verilerini fiziki olarak kendilerinin saklaması gerekmekte, bulut depolama hizmeti sağlayıcıları bu verileri saklamakta ve kullanıcıların erişimine sunmaktadır⁷⁶¹.

Bulutta depolanan veriler kural olarak niteliksel sınırlandırmaya tabi tutulmadığından, depolanan verilerin çeşitliliği söz konusudur⁷⁶². Bu itibarla, kişi varlığı içerisinde değerlendirilebilecek içeriklerin dijital olarak bulutta bulunmasının söz konusu olabildiği gibi malvarlığı içerisinde değerlendirilebilecek değerlerin de bulut depolamaya konu edilmesi mümkündür⁷⁶³.

Bu itibarla, malvarlığı içerisinde değerlendirilmesi mümkün bulunan bulutta depolanan veriler ile bulut depolama hesapları, “*dijital malvarlığı değerleri*”ne örnek oluşturmaktadır⁷⁶⁴.

⁷⁶⁰ **AKKURT**, s. 154-155. Bu hususta ayrıca bkz. **TUNÇ**, Aybike, Bulut Bilişim Sözleşmelerinin Hukuki Yapısı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı Medeni Hukuk Bilim Dalı, Doktora Tezi, Şubat 2020, s. 5-6.

⁷⁶¹ **AKKURT**, s. 154-156, 158, 163.

⁷⁶² Bu hususta ve keza elektronik posta içeriklerinde de benzer yaklaşım için bkz. **AKKURT**, s. 160-161, 244; **ERSÖZ**, s. 2, 247-249.

⁷⁶³ **AKKURT**, s. 160-161; **ERSÖZ**, s. 146-147.

⁷⁶⁴ **AKKURT**, s. 161.

E. KRİPTO VARLIKLAR

1. Genel Olarak

Kripto varlıklara ilişkin AB’de tüzük ve hukukumuzda kanun düzeyinde tanımlar yer almaktadır⁷⁶⁵. Bu kapsamda söz konusu tanımları da değerlendirerek fakat düzenlemelerin kapsamı ile sınırlı olmamak kaydıyla çalışmamız kapsamında kripto varlıklar, “*dağıtık defter teknolojisi*” veya benzer bir teknoloji ile saklanabilen ve devredilebilen dijital kayıtlar olarak özetle tanımlanabilir⁷⁶⁶. Tanımdaki teknoloji ise

⁷⁶⁵ Hukukumuzda kanun düzeyinde yer alan tanım SPK içerisinde “*Kısaltmalar ve Tanımlar*” başlıklı md. 3/I/(bb)’de yer almakta olup, anılan hükümde “*kripto varlık*”, “*dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak elektronik olarak oluşturulup saklanabilen, dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan ve değer veya hak ifade edebilen gayri maddi varlıklar*” olarak ifade edilmiştir. Anılan tüzüğün İngilizce versiyonunun adı “*Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) No 1093/2010 and (EU) No 1095/2010 and Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937*” olup, “*Tanımlar*” başlıklı md. 3/1(5)’te “*crypto-asset*”, “*a digital representation of a value or of a right that is able to be transferred and stored electronically using distributed ledger technology or similar technology*” olarak tanımlanmıştır. Söz konusu tüzüğün önerisinde de kripto varlıkların tanımlanmasına ilişkin bir yaklaşım bulunduğu, ayrıca öneride yer alan tanım ve bu hususta kullanılan terimler için bkz. ÇEKİN, Mesut Serdar, “*Kripto Varlıklar Üzerinde Gerçekleştirilen İşlemlerin Borçlar Hukuku ve Eşya Hukuku Açısından Değerlendirilmesi*”, İMÜHFD, C:9, S:1, Y: Bahar 2022, s. 3.

⁷⁶⁶ ÇEKİN, *Kripto Varlıklar*, s. 3.

işlem kayıtlarının yer aldığı, bir mutabakat sistemi kullanılarak dijital ağ üzerinden paylaşılan ve eş zamanlanan “*dağıtık defter*”lerin işletilmesini ve kullanılmasını sağlayan teknolojiye işaret etmektedir⁷⁶⁷.

Keza sistemin işleyişin anlaşılması bakımından kolaylık sağlaması amacıyla, dağıtık defter teknolojisinin başlıca tiplerinden olan “*blok zincir*” teknolojisinin de ele alınmasında fayda bulunmaktadır⁷⁶⁸. Nitekim, öğretide söz konusu teknoloji açıklanırken “*dijital sicil kayıt sistemi*” ifadesinin kullanıldığı da görülmekte olup, söz konusu

⁷⁶⁷ 2023/1114 sayılı AB tüzüğü’nün İngilizce versiyonunun md. 3/1(1)’de “dağıtık defter teknolojisi”ne karşılık gelen “*distributed ledger technology*”, “*a technology that enables the operation and use of distributed ledgers*” olarak, md. 3/1(2)’de “dağıtık defter” olarak ifade edilen “*distributed ledger*”, “*an information repository that keeps records of transactions and that is shared across, and synchronised between, a set of DLT network nodes using a consensus mechanism*” olarak belirtilmiştir. Her ne kadar “dağıtık defter teknolojisi” terimi SPK md. 3/I/(bb) içerisinde yer almakta ise de tüzüğü’nün aksine söz konusu terimler SPK içerisinde tanımlanmamıştır. Türkçe karşılık olarak kullanılan “dağıtık defter teknolojisi” terimi için ayrıca bkz. AKÇAAL, Mehmet, “NFT (Değiştirilemeyen Jeton) Sanat Eserlerinin Miras Yoluyla Geçmesi”, TBBD, S:159, Y:34, Mart-Nisan 2022, s. 366-367; ÇEKİN, Kripto Varlıklar, s. 3.

⁷⁶⁸ “Archetype” olarak “*blockchain*”in ele alınması hususunda bkz. WBG, “Note 3: Distributed Ledger Technology and Secured Transactions Frameworks: A Primer”, Distributed Ledger Technology & Secured Transactions: Legal, Regulatory and Technological Perspectives – Guidance Notes Series, Mayıs 2020, s. 12.

ifadenin, teknolojinin işleyiş ve işlevinin anlaşılması bakımından faydalı olduğu kanaatindeyiz⁷⁶⁹.

Anılan sistemde, veriler “*blok*” denilen taşıyıcılarda saklanmakta, yeni bloklar önceki bloklarla kriptografik şekilde ilişkilendirilmekte ve sonuç olarak ilk bloktan başlayarak devam eden birbirleriyle ilişkili bir blok zinciri meydana gelmektedir⁷⁷⁰. Ayrıca sistemde kriptografik bağlantılar dağıtık bir şekilde doğrulandığından, bu çerçevede uyumlu bulunmayan işlemler sistemde geçerli sayılmamaktadır⁷⁷¹.

Kripto varlıklar kapsamında çalışmamız yönünden önem arz eden husus ise, söz konusu varlıkların dijital malvarlığı değeri teşkil edip etmediğidir. Öğretide bu hususta ikili bir ayrıma yer verilmekte olup, ilk durumda, sistemdeki elektronik bir kaydı temsil eden kripto varlıkların arz talep dengesine göre değer kazanabildiği belirtilmektedir⁷⁷². Nitekim, söz konusu kayıt üzerinde işlem yetkisinin üçüncü kişilere kapalı olması ile öğretide bu kayıtların münhasırlık özelliğine işaret edilmektedir⁷⁷³. Söz konusu ayrımda yer alan diğer husus ise, kripto varlığın blok zinciri dışında yer alan başka bir değeri temsil amaçlı kullanıldığı durumlarda bu kripto varlığın temsil ettiği değer, ilgili kripto varlığın değeri olarak ele alınabileceğine ilişkindir⁷⁷⁴. Sonuç olarak, söz konusu ayrıma

⁷⁶⁹ ÇEKİN, *Kripto Varlıklar*, s. 3.

⁷⁷⁰ Sistemin işleyişi için bkz. WBG, s. 12, AKÇAAL, s. 366-367; ÇEKİN, *Kripto Varlıklar*, s. 3-4.

⁷⁷¹ WBG, s. 12, 19; AKÇAAL, s. 366-167; ÇEKİN, *Kripto Varlıklar*, s. 4.

⁷⁷² ÇEKİN, *Kripto Varlıklar*, s. 6.

⁷⁷³ ÇEKİN, *Kripto Varlıklar*, s. 6.

⁷⁷⁴ ÇEKİN, *Kripto Varlıklar*, s. 6.

göre ilk tür kripto varlıkların değerlerini arz-talep dengesinden alabildiği, ikinci tür kripto varlıkların ise değerlerinin blok zincir dışında temsil ettikleri başka bir değer ile ilgili olduğu öğretilde değerlendirilmektedir⁷⁷⁵. Bununla birlikte, maddi değeri bulunan kripto varlıkların, her iki durumda da dijital malvarlığı değerlerine örnek olduğu söylenebilir⁷⁷⁶.

2. NFT (Non-Fungible Token)

Çalışmamız kapsamında ayrıca “NFT” kısaltmasıyla anılan “*non-fungible token*”, Türkçe’de “*değiştirilemeyen jeton*”, “*değiştirilemez jeton*”, “*gayri misli token*” ve “*nitelikli fikri tapu*” olarak da belirtilen, keza, “*ikamesi olmayan jeton*” olarak da ifade edilebilecek, blok zincir temelli teknolojiye yer verilmesinde fayda bulunmaktadır⁷⁷⁷.

Bu hususun öneminin örnek üzerinden açıklanması amacıyla, sadece elektronik olarak oluşturulmuş ve bu yönüyle dijital bir dosyadan ibaret olan dijital bir “*güzel sanat*

⁷⁷⁵ ÇEKİN, *Kripto Varlıklar*, s. 6.

⁷⁷⁶ ÇEKİN, *Kripto Varlıklar*, s. 6. Kripto varlıkların malvarlığı içerisinde değerlendirilmesine ilişkin ayrıca bkz. ÇAĞLAYAN AKSOY, Pınar, “*Medeni Hukuk Açısından Kripto Varlıklar*”, *Kripto Varlıklarda Düzenleme Arayışı Çalıştayı* (8-9 Temmuz 2021), Ankara Üniversitesi Yayın Numarası: 749, Ankara 2022, s. 200.

⁷⁷⁷ AKÇAAL, s. 364, 372; TBV, *Blockchain Türkiye Platformu, Non-Fungible Token (Nitelikli Fikri Tapu) Raporu*, Aralık 2022, s. 7; ERSÖZ, s. 200; ARAALAN, Cemal, “*NFT’lerin Türk Hukuku Çerçevesinde Değerlendirilmesi*”, *Legal Blog*, 25 Nisan 2022, (<https://legal.com.tr/blog/genel/nftlerin-turk-hukuku-cercevesinde-degerlendirilmesi/>, SET: 24 Kasım 2025). “*Token*” için “*belirteç*” ifadesinin de kullanıldığı görülmekte olup, bu hususta ayrıca bkz. TBV, *Blockchain Türkiye Platformu*, s. 7.

eseri” ile fiziki olarak boya kullanılarak tuval ile oluşturulmuş bir “*güzel sanat eseri*” arasında eserin aslının tespiti hususunda fark bulunduğu ifade edilebilir⁷⁷⁸.

Fiziki olarak oluşturulan söz konusu eser, cisimleştiği araç üzerinde eşsiz olup, bu eserin taklit edilmesi ve çoğaltılması durumunda, kopyaların tespit edilebilmesinin kural olarak mümkün olduğu kabul edilmektedir⁷⁷⁹. Dijital eserlerin ise kural olarak kopyalanması ve bu kopyaların ekrana yansıttığı görüntünün asıl eser ile tamamen aynı olması söz konusudur⁷⁸⁰. Dijital eserler üzerindeki “*fikri mülkiyet*” kapsamındaki haklar ise uygulamada lisans sözleşmesine konu edilmekte ve fiziki eserlerin, örneğin güzel sanat eserinin cisimleştiği tuvalin fiziki varlığın, üzerindeki mülkiyet hakkının devrinden farklı olarak dijital eserin ilk cisimleştiği dijital dosyanın kendisi bu yönde herhangi bir hukuki işleme konu edilmemektedir⁷⁸¹.

Bu itibarla, öğretilde, NFT adı verilen teknolojinin ortaya çıkmasıyla, dijital eserlerin de asıllarının hukuki işlemlere konu edilmesinin mümkün hale geldiği ifade edilmektedir⁷⁸². Nitekim, NFT teknolojisinin eser sahibi dijital eserine ilişkin bir jeton oluşturup, bu jetonun dijital eserin aslına karşılık geldiğini, söz konusu jetonun eşsiz ve silinemez olduğunu ifade edebilmesini mümkün kıldığına işaret edilmektedir⁷⁸³.

⁷⁷⁸ AKÇAAL, s. 370-371.

⁷⁷⁹ AKÇAAL, s. 371.

⁷⁸⁰ AKÇAAL, s. 371.

⁷⁸¹ AKÇAAL, s. 371.

⁷⁸² AKÇAAL, s. 371.

⁷⁸³ AKÇAAL, s. 371-372; ARAALAN, “*NFT’lerin Türk Hukuku Çerçevesinde Değerlendirilmesi*”. Bununla birlikte NFT’lerin “*burn*” adı verilen işlem ile dolaşımdan

Dijital eser ile ilişkili söz konusu jetonun hukuki işlemlere konu edilmesi, örneğin satılması, ile de aksi öngörülmedikçe dijital eserin aslı üzerinde sonuç doğduğu, örneğin devamı olarak dijital eserin aslının satıldığı, yönündeki bir sonucun öğretide kabul edildiği bu hususta belirtilmelidir⁷⁸⁴. Sonuç olarak, NFT, ilgili olduğu dijital dosyayı eşsiz ve blok zincirde silinemez bir kayıt haline getirmektedir⁷⁸⁵.

NFT'ye konu dijital dosyanın blok zincirde saklanması hususunda başlıca iki yöntem bulunmakta olup, bu yöntemlerden biri zincirde depolama olarak ifade edilebilecek yöntemi, diğeri ise zincir haricinde depolama olarak belirtilebilecek yöntemi ifade etmektedir⁷⁸⁶. Uygulamada genellikle tercih edilen yöntem ise maliyeti nedeniyle,

çıkarılabileceği ve üçüncü kişiler tarafından satışının veya kullanımının imkansız hale getirilmesinin mümkün olduğuna dair ayrıca bkz. **VERISART**, “*How to edit and delete NFTs*”, (help.verisart.com/en/articles/5694872-how-to-edit-and-delete-nfts, SET: 25 Kasım 2025); **OPENSEA**, “*How do I delete an NFT?*”, (support.opensea.io/en/articles/8867104-how-do-i-delete-an-nft, SET: 25 Kasım 2025). 104-how-do-i-delete-an-nft, SET: 24 Kasım 2025.

⁷⁸⁴ **AKÇAAL**, s. 371.

⁷⁸⁵ **AKÇAAL**, s. 372; **ARAALAN**, “*NFT’lerin Türk Hukuku Çerçevesinde Değerlendirilmesi*”; **VERISART**, “*How to edit and delete NFTs*”; **OPENSEA**, “*How do I delete an NFT?*”.

⁷⁸⁶ **AKÇAAL**, s. 374; **APILLON**, “*What is NFT metadata and how to safely store it on the Apillon platform?*”, Apillon, 23 Ağustos 2023, (<https://blog.apillon.io/what-is-nft-metadata-and-how-to-safely-store-it-on-the-apillon-platform-244040c01dd8/>, SET: 25 Kasım 2025); **EFF**, Ello, “*A Collectors Guide to On Chain vs Off Chain NFTs*”,

zincir haricinde depolama yöntemi olup, bu yöntemde NFT'ye konu dijital dosya blok zincirde yer almamakta, buna karşılık dijital dosyanın depolandığı blok zincir dışında bulunan yerine ilişkin bir bağlantı sağlanmaktadır⁷⁸⁷.

Bununla birlikte, dayandığı teknoloji ne olursa olsun dijital görünüm gösteren ve malvarlığı içerisinde yer alan tüm unsurların dijital malvarlığı değeri olarak nitelendirilmesi mümkün olduğundan, kripto varlıkların ve bu kapsamda keza NFT'lerin bu değerlere örnek oluşturduğu ifade edilebilir⁷⁸⁸. Ayrıca, kullanıcılar ile bu varlıklara ilişkin hizmet sağlayıcılar ile arasındaki sözleşmelerden kaynaklanan hak ve borçların da bu çerçevede değerlendirilmesi mümkün bulunmaktadır⁷⁸⁹.

F. DİJİTAL İÇERİK VE HİZMET SAĞLAMA SÖZLEŞMELERİ İLE DİJİTAL DOSYALAR

Dijital olarak ifade edilebilen müzik, kitap, video gibi her türlü içerik ile dosyanın keza dijital içerik sağlama sözleşmeleri çerçevesinde kullanıcıların bu içeriklere

NFTPlazas, 26 Ağustos 2025; (<https://nftplazas.com/on-chain-vs-off-chain-nfts/>, SET: 25 Kasım 2025).

⁷⁸⁷ AKÇAAL, s. 374; APILLON, “*What is NFT metadata and how to safely store it on the Apillon platform?*”; EFF, *A Collectors Guide to On Chain vs Off Chain NFTs*”.

⁷⁸⁸ AKÇAAL, s. 386; ERSÖZ, s. 200.

⁷⁸⁹ AKÇAAL, s. 386; ERSÖZ, s. 200. Blok zincire eklenmiş akıllı sözleşmeler ve NFT ilişkisi için ve keza söz konusu hususlarda ayrıca bkz. ASLAN, Belgin, Dijital Sanat Eserlerinde Fikri Haklar, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı Medeni Hukuk Bilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara 2024, s. 87-89.

erişmesine matuf maddi karşılığı olan her türlü hakkın kural olarak dijital malvarlığı içerisinde değerlendirilmesi mümkündür⁷⁹⁰. Keza, bu çerçevede kullanıcının bedel karşılığında bu içeriklere erişim sağlaması söz konusu olabildiği gibi, herhangi bir bedel karşılığı sunulmayan içerikler de bulunabilmekte, keza kullanıcının kişisel verilerini ivaz olarak sunduğu sözleşmeler de gündeme gelebilmektedir⁷⁹¹.

Dijital içerik veya hizmet olarak değerlendirilebilecek değerler ise çeşitli olup, 2019/770 sayılı AB Direktifi'nin 19 numaralı gerekçesinde belirtildiği üzere, dijital içerik ve hizmetler arasında “bilgisayar programları”, “uygulamalar”, “video dosyaları”, “ses dosyaları”, “müzik dosyaları”, çalışmamızda “dijital oyun” olarak ifade edilen “video oyunlar”, “elektronik kitap ve yayınlar” ile sosyal medya ve bulut bilişim ortamında sunulan video ve ses paylaşımları veya “hosting” olarak da ifade edilen dosya barındırma hizmetleri ve oyunlar gibi “hizmet olarak yazılımlar” da dahil olmak dijital biçimde verinin depolanmasına, erişilmesine, işlenmesine, oluşturulmasına imkan

⁷⁹⁰ **AKKURT**, s. 256-257.

⁷⁹¹ **AKKURT**, s. 258. Kişisel verilerin bu kapsamda sunulması hususunda bkz. 2019/770 sayılı AB Direktifi'nin 24 numaralı gerekçesinin İngilizce versiyonunda bu hususa, “*Digital content or digital services are often supplied also where the consumer does not pay a price but provides personal data to the trader. (...) This Directive should, therefore, apply to contracts where the trader supplies, or undertakes to supply, digital content or a digital service to the consumer, and the consumer provides, or undertakes to provide, personal data.*” lafzıyla işaret edilmektedir. KVKK kapsamında kişisel veri kavramı için bkz. **ÇEKİN**, Mesut Serdar, Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, 2. Baskı, İstanbul Ekim 2019, s. 41-45

sağlayan dijital hizmetler yer aldığıın tekrar ifade edilmesinde fayda bulunmaktadır⁷⁹². Görüldüğü üzere, bu kapsamda yer alan fakat çalışmamızda, dijital malvarlığı değerlerinin ayrı örnekleri olarak incelenmiş çeşitli değerler bulunmaktadır.

Sözleşmeler kapsamında ayrıca belirtilmelidir ki, çalışmamızda ayrı başlıklar altında incelenip incelenmemesinden ve kullanıcının söz konusu hizmet ve içeriklere erişmesinin bedel veya kişisel veri karşılığı olup olmamasından bağımsız olarak, söz konusu sözleşmeler ile kullanıcıların maddi karşılığı olan içeriklere erişim sağladıkları göz önünde bulundurulduğunda bu sözleşmelerin de dijital malvarlığı kapsamında değerlendirilebilmesinin mümkün bulunduğunun genel olarak ifade edilmesi mümkün bulunmaktadır⁷⁹³.

Ş4. DİJİTAL MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN MALVARLIĞI İÇERİSİNDEKİ YERİ

Dijital malvarlığı içerisinde, kullanıcılar ile dijital içerik ve hizmet sağlayıcılar arasındaki dijital içerik ve hizmetleri konu edinen sözleşmelerden kaynaklanan hak ve borçlar bulunduğu gibi katmanlı yapı teorisine göre “*söz dizimsel katman*”da yer alan dijital değerler de bulunduğundan söz konusu hususların ayrı başlıklar altında incelenmesi ve geleneksel malvarlığı kavramı içerisindeki karşılıklarının belirlenmesinin çalışma konumuz olan “*dijital malvarlığı*”nın anlaşılmasında fayda sağlayacağı

⁷⁹² Bkz. 2019/770 sayılı AB Direktifi’nin 19 numaralı gerekçesi.

⁷⁹³ AKKURT, s. 258.

düşünülmektedir⁷⁹⁴. Bu çerçevede, öncelikle söz konusu sözleşmelerden doğan hak ve borçlara ilişkin değerlendirmelerde bulunulacak, ardından diğer değerler ayrı bir başlık altında ele alınacaktır.

C. DİJİTAL İÇERİK VE HİZMET SAĞLAMA SÖZLEŞMELERİ İLE DİJİTAL EDİMLER

Çalışmamızın ilgili bölümlerinde de çeşitli görünüm biçimlerine yer verdiğimiz dijital içerik ve hizmet sağlama sözleşmelerine adını veren karakteristik edim, dijital içerik ve hizmet sağlayıcısı tarafından dijital içerik ve hizmetin kullanıcıya sağlanmasıdır⁷⁹⁵.

⁷⁹⁴ “*Dijital malvarlığı*” içerisinde değer ve hesapların olduğu yönünde bkz. **ERSÖZ**, s. 62-63. Katmanlı yapıların birbiriyle etkileşim içerisinde bulunabileceği ve bu itibarla, dijital malvarlığı değerlerinin aynı haklar ile sözleşmeden kaynaklanan hakları ve keza münhasır yetkileri içeren “*hibrit bir hak objesi*” olduğuna işaret eden bir görüş için bkz. **ERCAN / ÜNLEN**, s. 1149-1150.

⁷⁹⁵ Öğretide, dijital içerik ve hizmet sözleşmelerindeki dijital içerik ve hizmet ifadelerinin sözleşmeye adını vermesinin, geleneksel olarak hukuk tekniğinden ayrıldığı hususu üzerinde durulmaktadır. Anılan hukuk tekniğinde, sözleşmelerin edim ile ilişkilendirilerek adlandırıldığı, edimin konusunun ise adlandırmada kullanılmadığına işaret edilmekte, bu çerçevede dijital içerik ve hizmet sözleşmesi ifadelerinin bu yönüyle farklılık arz ettiği belirtilmektedir. Somutlaştırmak amacıyla, bir taşınmazın mülkiyetinin devredilmesini konu edinen sözleşmeler satış sözleşmesi olarak adlandırılmakta, taşınmaz sözleşmesi olarak adlandırılmamaktadır. Bu kapsamda, Avusturya tüketici hukukunda dijital içerik ve hizmetleri belirtmek üzere üst kavram olarak normatif

Bu hususta ayrıca ifade edilmelidir ki, 2019/770 sayılı AB Direktifi’n 56 numaralı gerekçesinde, dijital içerik ve hizmetlerin, örneğin bir elektronik kitabın tüketiciler tarafından indirilmesi ve kişisel cihazlarında saklanması olduğu üzere, tek bir defaya mahsus olarak sağlanmasının söz konusu olabileceği gibi, her hafta tüketicilere yeni bir kitap indirmeleri için gönderilen bağlantılarla da içerik sağlanmasının mümkün olduğuna işaret edilmektedir⁷⁹⁶. Direktifin 57 numaralı gerekçesinde, dijital içerik ve hizmetlerin

düzenlemeye kavuşturulan “*dijital edim*” kavramının kullanılmasının söz konusu çekinceyi gidermek hususunda düşünülebileceği yönünde bir görüş de mevcuttur. Anılan hususlarda bkz. **ERCAN** s. 203, 215, 233. Bununla birlikte, 2019/770 sayılı AB Direktifi’nin İngilizce versiyonunun adında ilgili edime atıfta bulunan “*sağlama*” ifadesinin yer almaktadır. Adlandırma ile hukuki nitelendirme amacı güdülmeksizin, çalışmamızda anılan sözleşmeler çalışma konumuzu vurgulamak amacıyla, direktifin lafzına benzer şekilde dijital içerik ve dijital hizmet sağlama sözleşmeleri olarak adlandırılmaktadır. Ayrıca, öğretilerde “*elektronik sözleşme*” kavramına da yer verilmekte olup, anılan kavram elektronik ortamda kurulan sözleşmelere atıfta bulunmakta olup, anılan kavram için bkz. **FALCIOĞLU**, Mete Özgür, Karşılaştırmalı Hukuk ve Türk Hukukunda Elektronik Satım Sözleşmesi ve Kuruluşu, Ankara 2004, s. 61; **AKİPEK ÖCAL**, Şebnem, “Üçüncü Kısım: E-Sözleşmelerin Hukuki Niteliği”, E-Ticaret Sektöründe Tüketici Hukuku Uygulamaları (Ed.: Hakan TOKBAŞ, Ali Suphi KURŞUN), İstanbul Ekim 2017, s. 40.

⁷⁹⁶ 2019/770 sayılı AB Direktifi’n 56 numaralı gerekçesinin İngilizce versiyonunda bu husus, “*Digital content or digital services can be supplied to consumers through a single act of supply, for instance when consumers download an e-book and store it on their personal device. Similarly, the supply can consist of a series of such individual acts, for*

zamana yayılmış bir şekilde sürekli olarak sağlanabileceği belirtilmektedir⁷⁹⁷. Gerekçede bu hususa örnek olarak iki yıllık bulut depolama hizmetine ilişkin sözleşmeleri ve belirsiz süreli sosyal medya platformu üyelikleri gösterilmekte olup, dijital hizmet sağlayıcısının belirli veya belirsiz süreli olarak dijital hizmet sunmasının da kapsamda yer aldığı ifade edilmektedir⁷⁹⁸. Bununla birlikte, sürenin uzunluğunun süreklilik hususuna etkisinin olmadığı, örneğin internet üzerinden izlenen bir videonun süresinden, başka bir ifade ile kısa veya uzun bir video olup olmadığından, bağımsız olarak bu çerçevede belirtilen sürekliliğin mevcut olduğu anılan gerekçede belirtilmektedir⁷⁹⁹. Dijital içerik ve hizmet sağlayıcılarının edimlerine ilişkin bu ayrımların ise sözleşmeye uyumun denetlenme

instance where consumers receive a link to download a new e-book every week.” lafızyla belirtilmiştir.

⁷⁹⁷ 2019/770 sayılı AB Direktifi’n 57 numaralı gerekçesinin İngilizce versiyonunda *“Digital content or digital services could also be supplied to consumers in a continuous manner over a period of time.”* ifade edilmiştir.

⁷⁹⁸ 2019/770 sayılı AB Direktifi’n 57 numaralı gerekçesinin İngilizce versiyonunda, *“Continuous supply can include cases whereby the trader makes a digital service available to consumers for a fixed or an indefinite period of time, such as a two-year cloud storage contract or an indefinite social media platform membership.”* belirtilmektedir.

⁷⁹⁹ 2019/770 sayılı AB Direktifi’n 57 numaralı gerekçesinin İngilizce versiyonunda, *“The element of continuous supply should not necessarily require a long-term supply. Cases such as web-streaming of a video clip should be considered continuous supply over a period of time, regardless of the actual duration of the audio-visual file.”* yer almaktadır.

anının belirlenmesine ilişkin olduğu da anılan direktifin 56 ve 57 gerekçelerinde belirtilmiştir⁸⁰⁰.

Dijital içerik ve hizmet sağlayıcılarının edimlerinin niteliğine göre, hangi sözleşme tiplerinin uygulanabileceği keza bu hususta “*sui generis*” bir sözleşme bulunup bulunmadığı hususu tartışmalı olsa da çalışmamız kapsamında önem arz eden husus, dijital içerik ve hizmet sağlama sözleşmelerinin anılan direktifte tüketici olarak belirtilen,

⁸⁰⁰ 2019/770 sayılı AB Direktifi’n 56 numaralı gerekçesinin İngilizce versiyonunda, anılan husus, “*In such cases, the conformity of the digital content or digital service should be assessed at the time of supply, and therefore the trader should only be liable for any lack of conformity which exists at the time when the single act of supply or each individual act of supply takes place. In order to ensure legal certainty, traders and consumers should be able to rely on a harmonised minimum period during which the trader should be held liable for a lack of conformity. In relation to contracts which provide for a single act of supply or a series of individual acts of supply of the digital content or digital service, Member States should ensure that traders are liable for not less than two years from the time of supply, if under their respective national law the trader is only liable for any lack of conformity that becomes apparent within a period of time after supply.*”, 57 numaralı gerekçenin İngilizce versiyonunda ise “*Therefore, it is justified that the trader, in such cases, should only be liable for a lack of conformity which appears during that period of time.*” belirtilmiştir. Bu kapsamda, taraflar arasında dijital hizmetlere ilişkin özel ölçütler içeren “*hizmet seviyesi anlaşması*”nın da yapılması mümkün bulunmakta olup, “*hizmet seviyesi anlaşması*”nın tanımına ilişkin bkz. **ÖZKAN**, Yekta Ongun, “*Bilişim Sözleşmeleri Kapsamında Hizmet Seviyesi Anlaşması*”, Bilişim Hukuku Güncel Sorunlar II (Ed.: Süleyman YILMAZ), Ankara 2021, s. 485-488.

karşı tarafının maddi değeri bulunan bu içerik ve hizmetlere yönelik her şeyden önce bir alacak hakkına sahip olduğudur⁸⁰¹. Alacak hakları ise malvarlığı kapsamında yer almakta olup, dijital içerik ve hizmet sağlanmasına ilişkin sözleşmelerden doğan alacak hakları da bu itibarla konuları itibarıyla dijital malvarlığı içerisinde yer almaktadır⁸⁰². Keza, söz konusu sözleşmelere ilişkin maddi değeri bulunan yenilik doğuran hakların da dijital malvarlığı kapsamında bulunduğu ifade edilebilir⁸⁰³. Nitekim, tek taraflı irade beyanında bulunarak sözleşme süresini uzatılmasına ilişkin olarak bir tarafın sahip olduğu “yenilik

⁸⁰¹ **İNCE AKMAN**, Nurten, “*Mirasbırakanın Dijital Bilgilerinin Mirasçılara Geçiş (Dijital Tereke)*”, İnÜHFD, C:9, S:2, Y:2018, s. 555-556. Sözleşme tiplerine ilişkin tartışmalar için bkz. **ERCAN**, s. 212-214. “*Sui generis*” olarak da ifade edilen kendine özgü yapısı olan sözleşmeler hakkında ayrıca bkz. **TANDOĞAN**, Haluk, Borçlar Hukuku - Özel Borç İlişkileri (Kendine Özgü Yapısı Olan ve Karma Sözleşmeler, Satış ve Çeşitleri, Trampa, Bağışlama, C: I/1, Tümü Yeniden İşlenmiş ve Genişletilmiş Beşinci Basım’dan Altıncı Tıpkı Basım, İstanbul 2008, s. 13; **KUNTALP**, Erden, Karışık Muhtevalı Akit (Karma Sözleşme), Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 2. Bası, Ankara 2013, s. 14-15; **ZEVLİLER**, Aydın / **GÖKYAYLA**, K. Emre, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 14. Bası, Ankara Eylül 2014, s. 12; **ARAL**, Fahrettin / **AYRANCI**, Hasan, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 11. Baskı, Ankara 2018, s. 56-57; **YAVUZ**, Cevdet, Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler), Hazırlayanlar: Cevdet YAVUZ / Faruk ACAR / Burak ÖZEN, TBK’ye Göre Güncellenmiş ve Yenilenmiş 15. Baskı, İstanbul 2018, s. 15-16.

⁸⁰² Bkz. Birinci Bölüm/§4/I.

⁸⁰³ Bkz. Birinci Bölüm/§4/III.

doğuran hak” niteliğindeki “*uzatma opsiyonu*” bu hususa örnek olarak gösterilebilir⁸⁰⁴. Söz konusu sözleşmeler ile fikri ürünlere ait mali hakların kullanılması veya devrinin söz konusu olması halinde de bu sözleşmelerin mali yönleriyle fikri mülkiyet haklarına ilişkin malvarlığında değerlendirilen hususları içerebileceği ve anılan hakların dijital malvarlığı içerisinde yer aldığı da bu hususta özel olarak belirtilebilir⁸⁰⁵. Ayrıca, edimin ifasından önce alacak hakkının doğması ile malvarlığında kazandırma yoluyla bir artış söz konusu olduğunun da bu hususta belirtilmelidir⁸⁰⁶.

⁸⁰⁴ Uzatma opsiyonun hukuki niteliği hususunda bkz. **BUZ**, *Yenilik Doğuran Haklar*, s. 85.

⁸⁰⁵ Bkz. Birinci Bölüm/§4/IV. Özellikle, çalışmamızda dijital oyunlar olarak ifade edilen oyunlar üzerindeki hakları, sözleşme ile devralan oyun şirketleri ile oyuncular arasındaki sözleşmelerin sınırlı bir lisans olarak nitelendirilebileceği ve keza oyuncularla akdedilen söz konusu sözleşmelerde oyunlara ilişkin fikri mülkiyet haklarının kullanım koşullarına ilişkin belirlemelerde bulunduğu hususunda bkz. **PASLI**, Ali / **GÖKÇE**, Sinan Görkem / **YOLLU**, Yağmur / **KARACA**, Nimet, *E-Spor: Hukuki Bakış*, Ankara 2021, s. 181. Lisans sözleşmesinin varlığından söz edilebileceği hakkında ayrı bkz. **ERCAN**, s. 213. Sözleşmelerde çeşitli lisans modellerine ilişkin ayrıca bkz. **BABÜR**, Zafer, *Donanım, Yazılım, Lisans, Hizmet BT Sözleşmeleri Alım, Satım ve Kiralamasında Dikkat Edilecek Konular*, Ankara Haziran 2018, s. 43-48.

⁸⁰⁶ **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU**, s. 34; **EREN**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 103; **ANTALYA**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 49.

D. DİJİTAL VERİLER

Katmanlı yapı teorisine göre, bilginin üç katmanının bulunmakta ve dijital malvarlığı değerlerine ilişkin olarak da bu katmanların her birinin ayrı ayrı değerlendirilerek konuya ilişkin hukuki nitelendirmelerin de her bir katman özelinde yapılması mümkündür⁸⁰⁷. Bununla birlikte, tekrar belirtmek de fayda bulunmaktadır ki, söz konusu katmanlardan, “*yapısal katman*”da, dijital malvarlığı değerlerine ilişkin verilerin depolandığı fiziki aracın yapısı ve hukuk düzeninde karşılık geldiği kavram esas alınmaktadır⁸⁰⁸. Bu itibarla, “*maddi varlığa sahip olma*”, “*sınırlandırılmış olma*”, “*üzerinde hakimiyet kurulmasının mümkün olması*” olarak çalışmamızda belirtilen eşyaya ilişkin unsurları taşıyan fiziki araçların eşya olarak nitelendirilmesi mümkün bulunmakta ve bu kapsamda aynı hak konusu teşkil edebilmektedir⁸⁰⁹. Örneğin, verinin depolandığı bir “*CD*” bu tür bir fiziki araca örnek teşkil etmekte olup, “*CD*”nin taşınır eşya olarak nitelendirilmesi ve aynı hak konusu olarak kabul edilmesi mümkündür⁸¹⁰.

Katmanlı yapı teorisinde, “*sözdizimsel katman*”a geçmeden önce dijital verilerin anlamının esas alındığı “*semantik katman*”a ilişkin nitelendirmelerin de bu hususta tekrar ifade edilmesinde fayda bulunmaktadır. “*Semantik katman*”da dijital verilerin ortaya çıkardığı ve kendisine hukuki sonuç bağlanan anlamların da hukuk düzenince korunması

⁸⁰⁷ ANTALYA, *Dijital Eşya*, s. 1213-1214; ERCAN / ÜNLEN, s. 1147-1149; ERCAN, s. 195-197; ÖZKAN TAŞ, s. 45-53.

⁸⁰⁸ ANTALYA, *Dijital Eşya*, s. 1214; ERCAN / ÜNLEN, s. 1149; ÖZKAN TAŞ, s. 47.

⁸⁰⁹ Bkz. Birinci Bölüm/§4/II/B/1/b. Benzer yönde bkz. ERCAN / ÜNLEN, s. 1162; ÖZKAN TAŞ, s. 47.

⁸¹⁰ ERCAN / ÜNLEN, s. 1162. Benzer yönde bkz. ÖZKAN TAŞ, s. 47.

ve bu hususta anlama özgü özel düzenlemelerin uygulanması söz konusu olabilmektedir⁸¹¹. Bu kapsamda daha önce ifade edildiği üzere, örneğin, verilerin bütünüün arz ettiği anlamın FSEK kapsamında “*ilim ve edebiyat eseri*” olarak nitelendirilmesi mümkün ise, bu hususta “*eser*”e ilişkin hukuki koruma gündeme gelmektedir⁸¹². Keza, verilerin kişisel verilere ilişkin olması halinde ise bu kapsamda korumanın gündeme gelmesi söz konusu olabilmektedir⁸¹³. Bununla birlikte, unsurları haiz olmadığı için fikri mülkiyete konu edilemeyen veya şahıs varlığı kapsamında yer almayan bu nedenle “*semantik katman*”da mutlak hak koruması bulunmayan verilerin olması da mümkündür⁸¹⁴.

⁸¹¹ **ERCAN / ÜNLEN**, s. 1174-1176; **ÖZKAN TAŞ**, s. 44, 48-50. “*Geniş anlamıyla dijital veri*” ile ifade edilen benzer yönde görüş için bkz. **ANTALYA**, *Dijital Eşya*, s. 1214, 1220.

⁸¹² **ANTALYA**, *Dijital Eşya*, s. 1215-1216; **ERCAN / ÜNLEN**, s. 1174; **ÖZKAN TAŞ**, s. 49-50.

⁸¹³ **ERCAN / ÜNLEN**, s. 1167; **ÖZKAN TAŞ**, s. 49. Karşılaştırmalı olarak bkz. **ANTALYA**, *Dijital Eşya*, s. 1215.

⁸¹⁴ **ÖZKAN TAŞ**, s. 106-107. Kişisel verilerin şahıs varlığı içerisinde yer aldığına ilişkin ayrıca bkz. **UZUNPARMAK**, Murat / **İRDEM**, İbrahim, İdarenin Sorumluluğu Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması: Hukuki ve Etik Boyut, **ÇKÜSBED**, C: 16, S: 2, Y: 2025, s. 496; ayrıca bkz. **HİSLİ**, Merve Ezgi, İş İlişkisinde İşçinin Kişisel Verilerinin Korunması, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Antalya 2021, s. 34-35. Kişisel verilerin korunması hakkının hukuki niteliğine ilişkin çeşitli görüşler için ayrıca bkz. **DÜLGER**, Murat Volkan, Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, 3. Baskı, İstanbul Haziran 2020, s. 77-86.

Bu hususta, kullanıcının ilgili verilerin depolandığı fiziki araca kendisinin sahip olmadığı, dolayısıyla “*yapısal katman*”a yönelik herhangi bir hukuki korumadan kural olarak yararlanmadığı, “*semantik katman*”da ise “*eser sahibi*” olarak nitelendirilmesinde tereddüt bulunan, fakat kullanıcı tarafından çevrimiçi dijital oyunlarda kullanılan karakter ve araç gereçlerde korumanın nasıl sağlanabileceği sorusu gündeme gelmektedir⁸¹⁵. Bu hususta oyuncuların sahip olduğu korumanın dijital oyuna ilişkin kullanıcının taraf olduğu sözleşme çerçevesinde bir korumadan söz edilmesi akla gelmekte ise de sözleşmelerdeki adaletsiz ve söz konusu değerlere erişimin tek taraflı sonlandırılabilmesi gibi nedenlerle bu sözleşmeler ile adil bir korumanın sağlanamayacağı hususu öğretide savunulmaktadır⁸¹⁶. Keza, üçüncü kişilerin depolanan dijital verilere ilişkin hukuka aykırı müdahalelerin de mülkiyet hakkı ile daha kapsamlı bir şekilde koruma altına alınabileceği de öğretide işaret edilen başka bir husustur⁸¹⁷.

Söz konusu durum nedeniyle, diğer bir katman olarak “*sözdizimsel katman*” esas alınarak bu değerler üzerinde mutlak nitelikte bir hak tanınması hususunun incelenmesinde fayda bulunmaktadır⁸¹⁸.

⁸¹⁵ Benzer yönde bkz. **ÖZKAN TAŞ**, s. 107.

⁸¹⁶ **ÖZKAN TAŞ**, s. 107. Sözleşme çerçevesinde korumaya üstünlük tanınması yönünde karşılaştırmalı olarak bkz. **CIFRINO**, Christopher, “*Virtual Property, Virtual Rights: Why Contract Law, Not Property Law, Must Be The Governing Paradigm In The Law Of Virtual Worlds*”, Boston College Law Review, 2013, s. 24-29, (<https://ssrn.com/abstract=2293456>, SET: 15 Aralık 2025)

⁸¹⁷ **ÖZKAN TAŞ**, s. 107.

⁸¹⁸ **ÖZKAN TAŞ**, s. 107. Karşılaştırmalı olarak bkz. **ANTALYA**, *Dijital Eşya*, s. 1220.

“Sözdizimsel katman”da bu şekilde tanınacak bir mutlak hakkın ise dayanağının tespiti hususunda “sözdizimsel katman”da yer alan verilerin aynı hak konusu olabilmeleri yönünden eşya olarak nitelendirmelerinin mümkün olup olmadığı sorusu gündeme gelmektedir⁸¹⁹. Dijital verilerin “yapısal katman”da yer alan fiziki araçları dışında kendilerinin “cismani” olduklarının kesin olarak söylenememesi, TMK kapsamında cismani varlıkları olmasa da bu verilerin eşya olarak nitelendirilmesi sonucunu doğurabilecek bir istisna hükmünün halihazırda mevcut olmaması “sözdizimsel katman”da yer alan verilerin eşya olarak nitelendirilmesine engel olmaktadır⁸²⁰. Bununla

⁸¹⁹ Benzer yönde bkz. **ÖZKAN TAŞ**, s. 109.

⁸²⁰ **ÖZKAN TAŞ**, s. 114-115. Diğer taraftan, öğretide “eşya” kavramının amaçsal olarak geniş yoruma tabi tutulması suretiyle “*res digitales*” kavramının karşılığı olarak kullanılan “*dijital eşya*” üzerinde mülkiyet ve zilyetlik hükümleri temelinde hukuki korumanın mümkün olduğuna ilişkin bir görüş de mevcut bulunmaktadır. Keza, öğretide TMK md. 762 hükmü ile doğal güçlere getirilen istisna göz önünde bulundurularak, “eşya” kavramına istisna getirilebildiği, bu hususta istisnai bir boşluk olduğu ve amaçsal yorum ile bu boşluğun dijital verileri de doğal güçlerin yanında içerebileceği şeklinde görüş belirtildiği görülmektedir. Olması gereken hukuk açısından ise dijital verilerin TMK md. 762 içerisinde ayrıca düzenlenmesi ve doğal güçlerle birlikte taşınır mülkiyetinin konusu olmasının normatif şekilde sağlanabileceği ifade edilmektedir. Bu hususta anılan görüşler için bkz. **ANTALYA**, *Dijital Eşya*, s. 1220-1221; kripto varlıkların taşınır mülkiyeti kapsamında değerlendirilmesi için TMK md. 762’de düzenleme yapılması yönünde bkz. **ÖZDEMİR**, Gençler, “*Kripto Paraların Eşya Niteliği*”, SDÜHFD, C: 11, S: 1, Y: 2021, s. 303-304. “*Cismanilik*” unsurunun katı bir şekilde uygulanması halinde kripto varlıkların eşya sayılmaları için kanuni düzenleme gerektiği, bununla birlikte eşya kavramının geniş bir biçimde de yorumlanabileceği hususunda ayrıca bkz. **Kripto**

birlikte, maddi bir bütünlükten bahsedilmese de eşyaya ilişkin “sınırlandırılmış olma” şartını söz konusu verilerin işlevsel yönden sağladıkları görülmekte olup; verilerin belirli nitelikte olduğu, keza verilerin diğer verilerden ayırt edilmesinin mümkün bulunduğu öğretide savunulmaktadır⁸²¹. Eşyaya ilişkin “üzerinde hakimiyet kurulmasının mümkün olması” şartının ise verilerin kontrolü olarak ifade edilmekte ve bu şartı “sözdizimsel katman”da verilerin sağlayabileceği ifade edilmektedir⁸²².

Ayni hakkın doğrudan hakimiyet unsuru, hak sahibinin ayni hak konusuna ilişkin yetkilerini kural olarak herhangi bir aracıya ihtiyaç duymaksızın kullanabilmesi anlamına geldiğinden, bu hususta tüm veriler açısından bu unsurun sağlandığından söz edilmesi mümkün görünmemekte, nitekim servis sağlayıcılar aracılığıyla ulaşılan veriler olduğu gibi kişinin maliki olduğu fiziki araçlarda depolanan veriler de bulunabilmekte, bu hususta veri özelinde bir değerlendirme yapılması gerektiği düşünülmektedir⁸²³. Ayni hakkın “herkese karşı ileri sürülebilme” unsuru ise örneğin blokzincir temelli

Varlıklarda Düzenleme Arayışı Çalıştayı Düzenleme Kurulu, “Sonuç Bildirgesi”, Kripto Varlıklarda Düzenleme Arayışı Çalıştayı (8-9 Temmuz 2021), Ankara Üniversitesi Yayın Numarası: 749, Ankara 2022, s. 9 (Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (Mülkiye), Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü ile DijitalLab Mülkiye’nin ortak yürüttüğü söz konusu çalıştay hakkında ayrıca bkz. s. XI).

⁸²¹ **ÖZKAN TAŞ**, s. 116-117.

⁸²² **ÖZKAN TAŞ**, s. 118.

⁸²³ Ayni hakkın doğrudan hakimiyet unsuru için bkz. Birinci Bölüm/§4/II/B/2. **ÖZKAN TAŞ**, s. 119-120. Karşılaştırmalı olarak ayrıca bkz. **ERCAN / ÜNLEN**, s. 1162. Maddi varlık kazanma anlamında verilerin depolandığı ortamın önem arz etmediği yönünde ayrıca bkz. **ANTALYA**, *Dijital Eşya*, s. 1219.

teknolojilerde diğerkullanıcılara karşı sahipliğın ileri sürülebilmesi düşünöldüğünde bu tür verilerde fiilen ileri sürölebilecekse de bu unsur ile amaçlanan korumanın “sözdizimsel katman”daki verilere mutlak hak tanınması ile hukuken ortaya çıkabileceğı savunulmaktadır⁸²⁴. Bununla birlikte, TMK kapsamında söz konusu katmanda yer alan veriler üzerinde aynı hak tanınmasına ilişkin bir hükme doğrudan yer verilmediğı de belirtilmelidir⁸²⁵.

Öğretide, kişı varlığı ve fikri mülkiyet korumasının “semantik katman”da kaldığı, “sözdizimsel katman”da yer alan veriler ise eşya olarak değerkendirilmediğinden, bu katmandaki verilerin mülkiyet hakkının çerçevesinin genişletilerek mutlak hak konusu olarak korunabileceğının savunulduğu görölmektedir⁸²⁶. Anayasa Mahkemesinin yakın

⁸²⁴ ÖZKAN TAŞ, s. 120-121.

⁸²⁵ ÖZKAN TAŞ, s. 130, 138-139. TMK md. 762 kapsamında değerkendirmeler için ayrıca bkz. ANTALYA, *Dijital Eşya*, s. 1220-1221.

⁸²⁶ ÖZKAN TAŞ, s. 49, 106-107, 115, 140. Dijital malvarlığı değerklerinin fikri mülkiyet ile eş anlamlı olmadığına ilişkin olarak ayrıca bkz. NEJAIM, Bernardo Alexandre / IGOREVICH, Novikov Ilya, “*On the Digital Singularity: Recognising Virtual Property Through the Eyes of New Jurisprudence Over the Conflicts of Digital Goods*”, IJLCW, C:1, S:1, Y:2022, s. 71 . “*Kişilik hakkı*” olarak ifade edilen söz konusu hakkın da belirli ve sınırlı olmadığından mutlak hak sayılamayacağıının kabul edilemeyeceğı, nitekim mutlak hak olan mülkiyet hakkının da kapsamının ve sınırlarının kesin olarak belirli bulunmadığı, bu kapsamda hak konusunun belirlenmesi hususunda hakimın değerkendirilmesinin önem arz ettiğine ilişkin çeşitli tartışmalar ve değerkendirmeler için bkz. KILIÇOĞLU, Ahmet, Şeref Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırılarından Hukuksal Sorumluluk, Gözden Geçirilmiş Genişletilmiş II. Bası, Ankara 1993, s. 7-8.

tarıhli kararlarında mülkiyet hakkının maddi ve gayri maddi tüm malları kapsam içerisine alacak şekilde değerlendirmesi, bu görüşü desteklemek üzere belirtilmektedir⁸²⁷. Bu çerçevede, TMK kapsamında eşya niteliğini haiz olmayan söz konusu verilerin katı bir şekilde mülkiyet hakkı konusu olamadığının tespiti yerine, anayasal güvence ile tutarlı olarak mülkiyet hakkı kapsamında ele alınması ve bu tür verilerin “*res digitales*” olarak da ifade edilen ayrı bir mal türü olarak ele alınması gerektiğine işaret edilmektedir⁸²⁸.

⁸²⁷ Anayasa Mahkemesi kararları ve bu hususta bkz. **ÖZKAN TAŞ**, s. 141; anayasa hukuku çerçevesinde benzer yönde bkz. **BAYZAN**, Yunus Emre, Hukuki Açıdan Kripto Varlıklar, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2022, s. 53.

⁸²⁸ **ÖZKAN TAŞ**, s. 140-141. Karşılaştırmalı hukuk çerçevesinde ayrıca bkz. **MICHELS**, s 37. “*Gayricismani*” nitelikte olan ve maddi bir değer arz eden değerlerin de satış sözleşmesine konu edilebileceği, bu kapsamda dijital içerik ve hizmet görünümündeki değerlerin eşya olarak nitelendirilmesinin gerekmediği, söz konusu değerlere ilişkin sözleşme temelli bir yaklaşımın da özgü düzenlemeler yapılıncaya kadar geçici olarak kullanabileceğine işaret eden görüş de Türk hukuk öğretisinde bulunmaktadır. Anılan görüş için bkz. **ERCAN / ÜNLEN**, s. 1183-1184. Öğretide, kripto varlıkların eşya niteliğinde olmasalar da taşınır eşya hükümlerinin niteliğine uygun ölçüde uygulanması gerektiği yönünde görüş de bulunmakta olup, bkz. **COŞKUN**, Mehmet Egehan, Hukuki Açıdan Kripto Varlıklar ve İlk Kripto Para Arzı (Initial Coin Offering), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2023, s. 138.

Bu çerçevede, maddi değer taşıyabilen “*res digitales*” olarak ifade edilen söz konusu yeni tür üzerindeki geniş çerçevesiyle mülkiyet hakkının da dijital malvarlığı içerisinde yer aldığı sonucuna ulaşılmaktadır⁸²⁹.

⁸²⁹ Kural olarak malvarlığı zararlarının tazminin mutlak hak sahipleri bakımından gündeme gelebileceği, öte yandan, kanun koyucunun, mutlak hak ihlali olmaksızın uğranılan malvarlığı zararlarını da koruma amacı güdebileceği öğretide belirtmekte olup bu hususta detaylı bilgi için bkz. **ABİK**, Yıldız, “*Normun Koruma Amacı Teorisi*”, AÜHFD, C: 59, S:3, Y: 2010, s. 400. Bu çerçevede, dijital malvarlığı değerleri üzerinde mutlak hak tanınmasa dahi bu değerlerin “*malvarlığı*” içerisinde değerlendirilmesi ve kanun koyucu tarafından bu değerlere hukuki koruma tanınması da teorik olarak mümkün bulunmaktadır. Diğer taraftan, bu değerlerin geniş çerçevesiyle mülkiyet hakkı konusu olarak ele alınması ve üzerinde sahiplerine bir mutlak hak tanınması da mümkündür, bu hususta bkz. **ÖZKAN TAŞ**, s. 141. Öğretide, “*dijital mülkiyet hakları*” kavramının da kullanıldığı görülmektedir, söz konusu kullanım için bkz. **TEKELİOĞLU**, s. 1323-1324. Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesinin 13 Kasım 2020 tarihli ve E. 2020/1149 - K. 2020/905 sayılı Kararında “*Gelişen teknolojilerin insan hayatını kolaylaştırması yanında bir kısım yeni kavramlar ve hukuki sorunlar yarattığı bilinen bir gerçektir. Bunların en başında da mülkiyet kavramının başkalaşımının geldiği söylenebilir. Düne kadar mülkiyet kavramı menkul ve gayrimenkul mülkiyeti ile bir kısım sınırlı aynı haklar etrafında şekillenirken, son dönemde fikri mülkiyet kavramının gelişimi üzerine ilgili otoritelerce ‘Fikir ve Sanat Eserleri’ mülkiyet hukuku çerçevesinde koruma altına alınmış, bu yönde bir kısım yasal düzenlemelere gidilmiştir. Ancak çağımızın kaçınılmaz şekilde dijitalleşen hayat tarzı karşısında dijital mal varlığına dair dijital mülkiyet ile ilgili henüz yasal bir düzenleme yapılmadığı görülmektedir.*” (www.lexpera.com.tr, SET: 26 Nisan 2022) ifade edilmiştir.

SONUÇ

“*Dijital malvarlığı*” kavramı lafız itibarıyla, “*dijital*” ve “*malvarlığı*” olarak iki unsuru bünyesinde bulundurmaktadır. Bu unsurlardan ilki sıfat niteliğindeki “*dijital*” ifadesi olup, söz konusu ifadenin çalışmamız kapsamında “*karşılığı sayısal kodlarla belirtilebilen ve bilgisayar teknolojisi ile özgülünen işlevini gösteren*” şeklinde anlaşılması mümkündür. İkinci unsur olan “*malvarlığı*”nın günümüzde kabul gören anlamı, bir kişinin para ile ölçülebilen başka bir ifade ile maddi değer taşıyan hak ve borçların tamamının oluşturduğu bütünlüğe işaret etmektedir. Bununla birlikte ayrıca belirtmek gerekir ki, malvarlığı, mevcut değerlerin yanında ileride doğması muhtemel değerleri de içermektedir. Öte yandan, malvarlığı kapsamındaki haklara konu değerlerin halihazırda veya gelecekte para ile ölçülmesi mümkün olsa da bu hususun şart olmadığı yönündeki görüş çalışmamızda benimsenmiştir. Malvarlığının içerdiği haklar ise öğretide temel olarak ele alındığı şekilde dört başlık altında çalışmamızda incelenmiştir. Bu başlıklar sırasıyla, “*alacak hakları*”, “*ayni haklar*”, “*maddi değeri olan yenilik doğuran haklar*” ve “*mali yönleri itibarıyla fıkri mülkiyet hakları*”na karşılık gelmektedir.

Malvarlığında yer alan alacak hakları, bir edimi konu edinmekte olup; alacak hakkı, konu edindiği edimin borçludan yerine getirilmesini istemeye ilişkin alacaklının sahip olduğu yetkiyi belirtmektedir. Para ile ölçülebilen bir malvarlığı değerine karşılık gelmeyen edimleri konu edinen, fakat manevi nitelikte olsa dahi alacaklısına hukuken korunmaya değer bir menfaat sağlayan alacakların da hukuken koruma altına alınması görüşü modern hukukta benimsenmiştir. Edimin “*fiil*” ve “*sonuç*” yönünden ayrırma tabi tutulması, edime ilişkin alacak hakkının malvarlığı kavramı içerisinde değerlendirilmesine yönelik doğrudan herhangi bir ölçüt getirmemektedir. Edim ve kazandırma arasındaki ilişki yönünden ise ayrıca ifade edilmelidir ki, ileride

gerçekleşeceği vadedilen edim, bir alacak hakkı olarak alacaklının malvarlığında, vaat anında bir kazandırma sağlamaktadır.

Edimin taşınması gereken çeşitli özellikler de mevcut olup, bu özellikleri taşımayan fiil veya sonuçların edim kapsamında değerlendirilmesi mümkün bulunmamaktadır. Söz konusu özellikler arasında; edimin alacaklısına bir menfaat sağlaması, bu menfaatin hukuken korunması, edimin borç ilişkisinin doğduğu anda imkansız olmaması, keza edimin emredici hükümlere, ahlaka, kamu düzenine ve kişilik haklarına aykırı olmaması ile edimin borcun doğumu anında belirli veya ifa anında belirlenebilir olması bulunmaktadır. Ayrıca, edimler, konu edindikleri davranış biçimlerine, doğurdukları sonuçlara ve sürelerine göre çeşitli ayrımlara da tabi tutulabilmektedir.

Malvarlığında yer alan haklardan olan ayni hak, sahibine, konusu olduğu eşya üzerinde herkese karşı ileri sürülebilen geniş veya sınırlı yetkiler veren bir hak olarak tanımlanmaktadır. Bu çerçevede, parasal bir değere sahip olmayan ayni hak konularının da malvarlığı içerisinde değerlendirilmesinin, kişinin sahip olduğu tüm şeylerin tereddütsüz belirlenebilmesi ve malvarlığının bütünlüğünün sağlanabilmesi açısından fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Ayni hakkın kavramsal çerçevesini açıklayan görüşlerden birleştirici görüş esas alındığında, ayni hakkın “eşya”, “doğrudan hakimiyet” ve “herkese karşı ileri sürülebilme” olarak üç unsuru içerdiği görülmektedir.

Bu çerçevede, kural olarak, hukukumuzda bir şeyin eşya olarak kabul edilebilmesi için aranan ilk unsur, o şeyin maddi bir varlığa sahip olması gerekliliğine ilişkindir. Öte

yandan, söz konusu niteliğin bulunmadığı bazı durumlarda da eşyaya özgü birtakım düzenlemelerin uygulanması da TMK ile mümkün kılınmıştır. Öte yandan, hukuk düzenin, genel olarak eşyaya uygulanan söz konusu kuralların uygulanacağını belirtmesinin, anılan durumlarda ortada bir eşyanın bulunduğunu göstermediğini, bu hususun sadece sayılanların aynı hak konusu edildiğini belirttiği de öğretide savunulmaktadır. Hukuki anlamda eşyanın öğretilde aranan diğer bir unsuru ise eşya olarak nitelendirilecek varlığın maddi sınırlarının belirli olması ve bu yönüyle eşyanın bir bütünlüğe sahip olması olarak özetlenebilir. Hukuki anlamda eşyanın başka bir unsuru ise üzerinde “*fiili*” ve “*hukuki*” hakimiyet kurulabilmesi imkanındır. “*İktisadi değer*” olarak ifade edilen husus ise eşyanın bir unsuru olarak çalışmamızda kabul edilmemiştir. Aynı hakkın “*doğrudan hakimiyet*” unsuru ise hak sahibinin aynı hak konusuna ilişkin yetkilerini kural olarak herhangi bir aracıya ihtiyaç duymaksızın kullanabilmesidir. “*Herkes karşı ileri sürülebilme*” şeklinde ifade edilen aynı hakkın diğer unsuru, aynı hakkı ihlal eden tüm kişilere karşı aynı hak sahibinin aynı hakkını ileri sürerek hukuki korumadan faydalanmasına ilişkin bulunmaktadır.

Yenilik doğuran haklar ise hak sahibi tarafından kullanılmalarıyla yeni bir durum ortaya çıkaran haklara işaret etmektedir. Bu haklar, “*kurucu*”, “*değişiklik*” ve “*bozucu*” olarak sonuçlarına göre üçlü bir ayrım altında incelenmektedir.

Malvarlığı kavramı içerisinde, “*fikri*” ve “*sınai*” ayrımı olmaksızın bu kapsamdaki mali yönleriyle tüm hakların yer aldığını düşündüğümüzden “*fikri mülkiyet hakları*” terimi çalışmamızda kullanılmıştır. Bununla birlikte, konumuzla yakın ilgisi ve çalışmamızın sınırları yönünden, “*fikri mülkiyet hakları*” terimi esasen çalışmamızda FSEK kapsamındaki ilgili haklara işaret etmektedir.

“*Fikri mülkiyet hakları*” terimi içerisinde “*mülkiyet*” ifadesinin bulunmasına karşılık söz konusu hak, bir aynı hak olan “*mülkiyet hakkı*” ile çeşitli farklılıklar arz etmekte olup, temel farklılık, fikri mülkiyetin konusunun fikri çaba sonucunda ortaya çıkan “*fikri ürün*”ler olmasıdır. Çalışma konumuz açısından önem arz eden bir husus da “*fikri mülkiyet hakları*” içerisinde yer alan “*fikir ve sanat eserleri*” üzerindeki mutlak hakların, “*mali*” nitelikte çeşitli yetkileri içerisinde bulundurduğudur. Bunlar ise “*işleme hakkı*”, “*çoğaltma hakkı*”, “*yayma hakkı*”, “*temsil hakkı*”, “*işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletim hakkı*” olarak FSEK ile ifade edilmiş bulunmaktadır. Buradaki “*mali*” ifadesinin anlamı ise söz konusu hakların paraya dönüştürülebilmesi, başka bir ifade ile söz konusu haklar neticesinde hak sahibinin maddi karşılık elde edebilmesinde görülmektedir.

Eserin, kendisini ortaya çıkaran kişinin “*hususiyet*”ini içerisinde bulunduran ve kanunda yer alan eser kategorileri altında değerlendirilmesi mümkün olan her türlü fikir ve sanat ürününü ifade ettiği belirtilmelidir. Eserin unsurları, bu çerçevede, “*eser sahibinin hususiyetini içermesi*”, “*eser sahibinin hususiyetini gösterecek düzeyde şekillenmiş olması*”, “*kanundaki eser kategorilerinin birine dahil olması*” ve “*fikri çabanın ürünü olması*” olarak ele alınmıştır.

Ayrıca, çalışmamız kapsamında arz ettiği önem itibarıyla, FSEK ile eser olarak koruma altında bulunan “*bilgisayar programları*”nın oluşum süreçleri ve kullanımı yönünden belirtilmedir ki, eser sahibinin fikri çabası sonucunda ulaştığı “*fikri ürünü*”, “*kod*” ile yazılarak şekillenmekte, akabinde, bu “*kod*” bilgisayar teknolojisi vasıtasıyla çalıştırılmakta, “*kod*”un çalıştırılması ve “*kod*” ile etkileşim neticesinde de dijital malvarlığı değerleri içerisinde sınıflandırılacak yeni değerler ortaya çıkabilmektedir.

Dijital ifadesine ve malvarlığı kavramına ilişkin açıklamalarımız ışığında, “*dijital malvarlığı*”nın, “*karşılığı sayısal kodlarla belirtilebilen ve bilgisayar teknolojisi ile özgülenen işlevini gösteren değerlere ilişkin hak ve borçların bütünü*” olarak tanımlanması mümkündür.

İfade edilmelidir ki, tanımda yer alan “*değer*” ifadesi, “*iktisadi*” veya “*maddi*” değere işaret etmemektedir. Nitekim “*dijital malvarlığı*” kavramı içerisinde yer alan değerler için çalışmamızda bu nitelik şart görülmemektedir. Ayrıca, “*dijital malvarlığı*” bu çerçevede tek başına özel bir malvarlığı arz etmemekte olup, “*dijital malvarlığı*” kullanımının, söz konusu değerlerin geleneksel hak objelerinden ayrılan dijital niteliklerini vurgulamak ve bu değerlerin sınıflandırılmasında ortak bir unsur bulma gayesine dayandığı belirtilmelidir.

Dijital malvarlığı değerlerinin geniş kapsamı ile söz konusu değerlerin adlandırılmasına ilişkin öğretilerdeki görüşlerin çeşitliği göz önünde bulundurulduğunda, çalışmamızda terim birliğinin mümkün olduğu ölçüde sağlanması amacıyla, “*dijital malvarlığı değeri*” ifadesi tercih edilmiştir. Bu itibarla, dijital malvarlığı değeri olarak nitelendirilebilecek her değer, konusu, dayandığı özgül teknoloji veya ilgili olduğu alan gözetilmeksizin dijital malvarlığı değeri olarak ifade edilmiş, bu kapsamda, terimin geniş anlamda kullanılması ile söz konusu değerlere esas teknolojiler açısından tarafsızlık ve geleceğe yönelik olma amacı izlenmiştir.

Çalışmamızda uygulamada sıkça rastlanan ve öğretilerde yer edinen çeşitli dijital malvarlığı değeri örnekleri de incelenmiş olup, bu kapsamda dijital oyun platformu hesapları ile kullanıcı kullanımına yönelik içerik, araç ve gereçler, sosyal medya hesapları ve içerikleri, elektronik posta hesapları ve elektronik postalar, bulut depolama hesapları

ve bulutta depolanan veriler, genel olarak kripto varlıklar ve NFT'ler, dijital içerik ve hizmet sağlama sözleşmeleri ile dijital dosyalara tahdidi olmamak kaydıyla yer verilmiştir.

Çalışmamızda ayrıca söz konusu değerler, çeşitli ölçütler ile özellikler yönünden de incelenmiştir. Öncelikle bu kapsamda, söz konusu değerler “*cismanilik*” ve “*gayricismanilik*” ölçütlerine göre değerlendirilmeden önce, bu değerlerin gerçeklikleri incelenmiş, hukuki bir ifade ile, var olup olmadıkları sorusu cevaplanmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda, dijital malvarlığı değerlerinin gerçeklikte var olup olmadıklarının hukuk ile ilgili olan bir konu olmadığı, hukuk ile ilgili olan hususun hukuk düzeninde nitelendirilme ile ilgili olduğu sonucuna varılmıştır. Dijital malvarlığı değerlerinin maddi varlığının olup olmadığını esas alan “*cismani*” veya “*gayricismani*” ölçütü yerine, söz konusu değerler yönünden “*varlık biçimleri teorisi*” olarak da ifade edilebilecek öğretilerdeki bir teoriye de çalışmamızda yer verilmiştir. Dijital malvarlığı değerlerinin anılan teoriye göre birincil veya ikincil varlık biçimine sahip olduğuna bakılmaksızın, bu değerlerin kendine özgü niteliklerini vurgulamak amacıyla Roma hukukundaki “*res corporales*” ve “*res incorporales*” dışında “*res digitales*” olarak ifade edilen ayrı bir kategoriye de öğretilerde işaret edildiği ayrıca belirtilmiştir.

Dijital malvarlığı değerlerinin açıklanması amacıyla, “*katmanlı yapı teorisi*” olarak da ifade edilebilecek öğretilerde yer alan bir başka teoriye de çalışmamızda yer verilmiştir. Dijital malvarlığı değerleri anılan teoriye göre üç katmanlı bir yapıda açıklanabilmekte olup, bu çerçevede, anılan değerlerin “*yapısal katman*”ını, verileri depolama işlevi bulunan fiziksel araçlar, “*sözdizimsel katmanı*”ını “*veri*” olarak da adlandırılan “*0*” ve “*1*” dizilimleri, “*semantik katman*”ını ise söz konusu verilerin bütüncül anlamı oluşturmaktadır. Öğretilerde söz konusu değerlere ilişkin “*sözbilimsel*

katman”a yönelik hukuki nitelendirmenin önem arz ettiği ve bu katmanda bulunan değerlerin özellikleri de dikkate alınarak ifade edilen “*res digitales*” kategorisine işaret edildiği görülmektedir.

Dijital malvarlığı değerlerinin arz edebildiği “*süreklilik*”, “*dışlayıcılık*”, “*bağlantılılık*”, “*ikincil piyasa*”, “*kullanıcılar tarafından eklenen değer*”, “*belirlilik*” ve “*kontrole elverişlilik*” özellikleri de çalışmamızda ayrı başlıklar altında incelenmiştir.

Konuya ilişkin sınıflandırma eğilimlerini göstermesi amacıyla, “*dijital içerik*” ve “*dijital hizmet*” kavramlarına işaret eden 2019/770 ve 2019/771 sayılı AB direktifleri başta olmak üzere çeşitli düzenlemelere çalışmamız kapsamı ile sınırlı olarak yer verilmiştir. Ayrıca, TKHK ve MSY düzenlemeleri de bu çerçevede ele alınmıştır. Dijital Varlıklar ve Özel Hukuka İlişkin UNIDROIT İlkeleri ve öğretideki çeşitli sınıflandırma eğilimleri de çalışmamızda ele alınmıştır.

Tüm bu eğilimler yönünden özetle belirtilmelidir ki, dijital malvarlığı değerlerinin ilgili oldukları alan, içerik veya teknoloji yönünden sınıflandırılmasının, bu değerlerin malvarlığında yer alıp almadığına doğrudan herhangi bir etkisi bulunmadığı, bu husustaki normatif sınıflandırmaların ise mevzuatın konu ve zaman yönünden uygulama alanına girdiği takdirde bu değerlere uygulanacak özgü düzenlemelerin belirlenmesi açısından önem arz ettiği sonucuna çalışmamızda ulaşılmıştır.

Son olarak, “*dijital malvarlığı*” içerisinde, kullanıcılar ile dijital içerik ve hizmet sağlayıcılar arasındaki dijital içerik ve hizmetleri konu edinen sözleşmelerden kaynaklanan hak ve borçlar bulunduğu gibi, katmanlı yapı teorisine göre “*söz dizimsel katman*”da yer alan dijital değerler de bulunduğundan söz konusu hususlar ayrı başlıklar

altında çalışmamızda incelenmiş ve geleneksel malvarlığı kavramı içerisindeki karşılıklarının belirlenmesi amacı izlenmiştir.

Bu kapsamda, dijital içerik ve hizmet sağlama sözleşmelerine adını veren karakteristik edimin, dijital içerik ve hizmet sağlayıcısı tarafından dijital içerik ve hizmetin kullanıcıya sağlanması olduğu belirtilmiş, dijital içerik ve hizmet sağlama sözleşmelerinde karakteristik edim alacaklısının maddi değeri bulunan bu içerik ve hizmetlere yönelik her şeyden önce bir alacak hakkına sahip olduğu tespit edilmiştir. Alacak hakları ise malvarlığı arasında yer almakta olup, dijital içerik ve hizmet sağlanmasına ilişkin sözleşmelerden doğan alacak hakları da bu itibarla konuları itibarıyla dijital malvarlığı içerisinde yer almaktadır. Söz konusu sözleşmelere ilişkin “*uzatma opsiyonu*” gibi maddi değeri bulunan yenilik doğuran hakların da “*dijital malvarlığı*” kapsamında bulunduğu ifade edilmesi mümkündür.

Keza, söz konusu sözleşmeler ile fikri ürünlere ait mali hakların kullanılması veya devrinin söz konusu olması halinde de bu sözleşmelerin mali yönleriyle fikri mülkiyet haklarına ilişkin malvarlığında değerlendirilen hususları içerebileceği ve anılan hakların dijital malvarlığı içerisinde yer aldığı da bu hususta özel olarak dikkate değerdir. Ayrıca, edimin ifasından önce alacak hakkının doğması ile malvarlığında kazandırma yoluyla bir artış da söz konusu olmaktadır.

Dijital malvarlığı değerleri bakımından belirtmek gerekir ki, katmanlı yapı teorisine göre, bilginin üç katmanın bulunduğu ve söz konusu değerlere ilişkin olarak da bu katmanların her birinin ayrı ayrı değerlendirilerek konuya ilişkin hukuki nitelendirmelerin de her bir katman özelinde yapılması mümkündür. Söz konusu katmanlardan, “*yapısal katman*”da, dijital malvarlığı değerlerine ilişkin verilerin

depolandığı fiziki aracın yapısı ve hukuk düzeninde karşılık geldiği kavram esas alınmakta, bu kapsamda “*maddi varlığa sahip olma*”, “*sınırlandırılmış olma*”, “*üzerinde hakimiyet kurulmasının mümkün olması*” olarak çalışmamızda belirtilen eşyaya ilişkin unsurları taşıyan fiziki araçların eşya olarak nitelendirilmesi mümkün bulunmakta ve bu kapsamda aynı hak konusu teşkil edebilmektedir. “*Semantik katman*”da dijital verilerin ortaya çıkardığı ve kendisine hukuki sonuç bağlanan anlamların da hukuk düzenince korunması ve bu hususta anlama özgü özel düzenlemelerin uygulanması söz konusu olabilmektedir.

Bununla birlikte, unsurları haiz olmadığı için fikri mülkiyete konu edilemeyen veya şahıs varlığı kapsamında yer almayan bu nedenle “*semantik katman*”da mutlak hak koruması bulunmayan verilerin olması da mümkündür. Bu hususta, kullanıcının ilgili verilerin depolandığı fiziki araca kendisinin sahip olmadığı, dolayısıyla “*yapısal katman*”a yönelik herhangi bir hukuki korumadan kural olarak yararlanamadığı durum da ihtimal dahilindedir. Söz konusu durum nedeniyle, diğer bir katman olarak “*sözdizimsel katman*” esas alınarak bu değerler üzerinde hukuki koruma anlamında daha elverişli olan mutlak nitelikte bir hak tanınması hususu gündeme gelmektedir.

Dijital verilerin “*yapısal katman*”da yer alan fiziki araçları dışında kendilerinin “*cismani*” olduklarının kesin olarak söylenememesi, keza, TMK kapsamında bu verilerin eşya olarak nitelendirilmesi sonucunu doğurabilecek bir istisna hükmünün halihazırda mevcut olmaması, “*sözdizimsel katman*”da yer alan verilerin eşya olarak nitelendirilmesine engel olmaktadır.

Bu çerçevede, TMK kapsamında eşya niteliğini haiz olmayan söz konusu verilerin katı bir şekilde mülkiyet hakkı konusu olamadığının tespiti yerine, anayasal güvence ile

tutarlı olarak mülkiyet hakkı kapsamında ele alınması ve bu tür verilerin “*res digitales*” olarak da ifade edilen ayrı bir mal türü olarak ele alınabileceği yönündeki öğretisi önem arz etmektedir. Bu itibarla, “*res digitales*” üzerindeki geniş çerçevesiyle mülkiyet hakkının da dijital malvarlığı içerisinde yer aldığı sonucuna ulaşılmaktadır.

KAYNAKÇA

- ABİK, Yıldız “Normun Koruma Amacı Teorisi”, AÜHFD, C: 59, S:3, Y: 2010, s. 345-448.
- ABRAMOVITCH, Susan H. / “Virtual Property, Real Law: The Regulation of Property in Video Games”, Canadian Journal of Law and Technology, C: 6, S: 2, Y: 2007, s. 73-81.
- ACAR, Faruk Rehin Hukuku Dersleri, İstanbul Ekim 2015.
- AKÇAAL, Mehmet “NFT (Değiştirilemeyen Jeton) Sanat Eserlerinin Miras Yoluyla Geçmesi”, TBBD, S:159, Y:34, Mart-Nisan 2022, s. 363-396.
- AKDEMİR KAMALI, Tuğba Fikri Hukuk Kapsamında Bilgisayar Programlarındaki Değişikliklerin Sonuçları, Ankara Temmuz 2019.
- AKINTÜRK, Turgut Aile Hukuku, Gözden Geçirilip Genişletilmiş Dördüncü Bası, Ankara 1996.

AKINTÜRK, Turgut / ATEŞ Borçlar Hukuku (Genel Hükümler, Özel Borç İlişkileri), 6098 sayılı Yeni Borçlar Kanununa Uyarlanmış Yirmibirinci Baskı, Eylül 2013 İstanbul.

AKİPEK, Jale G. Türk Eşya Hukuku (Ayni Haklar), Birinci Kitap: Zilyetlik ve Tapu Sicili, Gözden Geçirilmiş İkinci Bası, Ankara 1972.
(Kıs.: *Birinci Kitap*)

AKİPEK, Jale G. Türk Eşya Hukuku (Ayni Haklar), Üçüncü Kitap: Mahdut Ayni Haklar (Menkul Rehni Hariç), Ankara 1974.
(Kıs.: *Üçüncü Kitap*)

AKİPEK, Jale G. / AKINTÜRK, Turgut Türk Medeni Hukuku Birinci Cilt – İkinci Cüz, Şahsın Hukuku, Gözden Geçirilip Genişletilmiş İkinci Bası, Ankara 1996.

AKİPEK, Jale / AKINTÜRK, Turgut / ATEŞ, Derya Eşya Hukuku, İkinci Baskı, İstanbul Eylül 2018.

- AKİPEK ÖCAL, Şebnem “Üçüncü Kısım: E-Sözleşmelerin Hukuki Niteliği”, E-Ticaret Sektöründe Tüketici Hukuku Uygulamaları (Ed.: Hakan TOKBAŞ, Ali Suphi KURŞUN), İstanbul Ekim 2017, s. 35-47.
- AKKURT, Sinan Sami Dijital Varlıkların Miras Yoluyla Bırakılması, Ankara 2022.
- ALTINDAL, Hasan / ARSLAN, Yusuf Enes “Türk Hukukunda Dijital Miras: Karşılaşılan Sorunlar ve Uluslararası Uygulamalar Çerçevesinde Bazı Çözüm Önerileri”, AHBVÜHFD, C: XXV, S: 1, Y: 2021, s. 313-351.
- ALTUN, Abdurrahim “Kripto Paraların Hukuki Niteliğinin Değerlendirilmesi”, Bilişim Hukuku Güncel Sorunlar (Ed.: Süleyman YILMAZ), Ankara 2020, s. 275-305.
- ANTALYA, O. Gökhan Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C: I (Temel Kavramlar, Sözleşmeden Doğan Borç İlişkileri), Birinci Basıya Ek Tıpkı Bası, İstanbul Eylül 2016.
(Kıs.: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*)

- ANTALYA, O. Gökhan *“Eşya Olarak Dijital Veriler: Dijital Eşya,”*
MÜHF-HAD, C: 29, S: 2, Özel Sayı, Aralık
2023, s. 1208-1222.
(Kıs.: *Dijital Eşya*)
- ANTALYA, O, Gökhan *“İstihkak Davası,”* YÜHFD, C: 18, S:2, Y:
2021, s. 499-514.
- ANTALYA, O. Gökhan / ACAR, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni (TİTRK
Faruk Çerçevesinde İlk Tespitler), İstanbul Şubat
2017.
- APILLON *“What is NFT metadata and how to safely store
it on the Apillon platform?”*, Apillon, 23
Ağustos 2023, ([https://blog.apillon.io/what-is-
nft-metadata-and-how-to-safely-store-it-on-
the-apillon-platform-244040c01dd8/](https://blog.apillon.io/what-is-nft-metadata-and-how-to-safely-store-it-on-the-apillon-platform-244040c01dd8/), SET: 25
Kasım 2025).
(Kıs.: *What is NFT metadata and how to safely
store it on the Apillon platform?*)

- ARAALAN, Cemal *“NFT’lerin Türk Hukuku Çerçevesinde Değerlendirilmesi”*, Legal Blog, 25 Nisan 2022, (<https://legal.com.tr/blog/genel/nftlerin-turk-hukuku-cercevesinde-degerlendirilmesi/>, SET: 24 Kasım 2025).
- (Kıs.: *NFT’lerin Türk Hukuku Çerçevesinde Değerlendirilmesi*)
- ARAALAN, Cemal / KAYA, Serra Türk Hukukunda Kripto Varlıkların Eşya Niteliği, 17 Nisan 2023, (<https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=5281bb4e-db8c-44cd-afef-fba8bea88406> ve <https://www.cbclaw.com.tr/en/turk-hukukunda-kripto-varliklarin-esya-niteligi>, SET: 29 Eylül 2025).
- ARAL, Fahrettin / AYRANCI, Hasan Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 11. Baskı, Ankara 2018.
- ARBEK, Ömer Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin Lisans Sözleşmesi, Ankara 2005.
- ARSEBÜK, Esat Borçlar Hukuku, Birinci Cilt, İkinci Basım, İstanbul 1943.

ASLAN, Belgin	Dijital Sanat Eserlerinde Fikri Haklar, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Medeni Hukuk Bilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara 2024.
ASLAN, İ. Yılmaz	6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku, 5. Baskı, Bursa 2015.
ATEŞ, Mustafa	Fikri Hukukta Eser Sahipliği, Ankara Şubat 2012.
AYAN, Mehmet	Eşya Hukuku I Zilyedlik ve Tapu Sicili, Konya Ekim 2004.
AYİTER, Nuşin	Eşya Hukuku (Kısa Ders Kitabı), Ankara 1977. (Kıs.: <i>Eşya Hukuku</i>)
AYİTER, Nuşin	Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri, Ankara 1972. (Kıs.: <i>Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri</i>)
AYİTER, Nuşin	Mamelek Kavramı Üzerinde İnceleme, Ankara 1968. (Kıs. <i>Mamelek</i>)

- BABÜR, Zafer Donanım, Yazılım, Lisans, Hizmet BT Sözleşmeleri Alım, Satım ve Kiralamasında Dikkat Edilecek Konular, Ankara Haziran 2018.
- BADUR, Emel (Yayına Hazırlayan), 6098 Sayılı Borçlar Kanunu (818 sayılı Borçlar Kanunu İle Karşılaştırmalı), Ankara 2012.
- BAYSAL, Başak Sözleşmenin Uyarlanması, BK m. 138 Aşırı İfa Güçlüğü, 2. Baskı, İstanbul Mart 2017.
- BAYZAN, Yunus Emre Hukuki Açından Kripto Varlıklar, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2022.
- BELLİCAN, Cüneyt Fikri Hukukta Manevi Haklar ve Manevi Hakların Korunması, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Doktora Tezi, İstanbul Haziran 2008.
- BERKİ, Şakir Ayni Haklar (Mülkiyet – Mülkiyetden gayri ayni haklar – Rehin – Zilyedlik – Tapu Sicili, Ankara 1965.

- BERTAN, Suad Ayni Haklar, Medeni Kanunun 618-764 üncü Maddelerinin Şerhi (Bu Maddelerle İlgili Kanunlar ve Eski Hükümler), C: 1 (M.K. 618-702), Ankara 1976.
- BLAZER, Charles “*The Five Indicia of Virtual Property*”, UNHLR, C:5, S:1 Pierce Law Review, Durham Aralık 2006, s. 137-161.
- BROWN, Peter / RAYSMAN, Richard “*Property Rights In Cyberspace Games And Other Novel Issues In Virtual Property*”, The Indian Journal of Law and Technology, C: 2, S: 1, Y: 2006, s. 87-105.
- BUZ, Vedat Borçlunun Temerrüdünde Sözleşmeden Dönme, Ankara Tıpkı Basım 2014 (Ankara 1998).
- BUZ, Vedat Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar, Ankara 2005.
(Kıs.: *Yenilik Doğuran Haklar*)
- CANSEL, Erol, / İNAN, Ali Naim “*Ayni Hak Kavramı, Taksimi ve Eşya Hukukunun Konusu*”, AÜHFD, C: 21, S: 1, Y: 1964, s. 345-367.

- CANSEL, Erol / ÖZEL, Çağlar Borçlar Hukuku Genel Hükümler C: 1, Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara Ekim 2017. (www.turcademy.com, SET: 1 Şubat 2026)
- CIFRINO, Christopher “*Virtual Property, Virtual Rights: Why Contract Law, Not Property Law, Must Be The Governing Paradigm In The Law Of Virtual Worlds*”, Boston College Law Review, 2013, s. 24-29, (<https://ssrn.com/abstract=2293456>, SET: 15 Aralık 2025)
- ÇAĞLAYAN AKSOY, Pınar “*Medeni Hukuk Açısından Kripto Varlıklar*”, Kripto Varlıklarda Düzenleme Arayışı Çalıştayı (8-9 Temmuz 2021), Ankara Üniversitesi Yayın Numarası: 749, Ankara 2022, s. 193-202.
- ÇEKİN, Mesut Serdar Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, 2. Baskı, İstanbul Ekim 2019.
- ÇEKİN, Mesut Serdar “*Kripto Varlıklar Üzerinde Gerçekleştirilen İşlemlerin Borçlar Hukuku ve Eşya Hukuku Açısından Değerlendirilmesi*”, İMÜHFD, C:9, S:1, Y: Bahar 2022, s. 1-30. (Kıs.: *Kripto Varlıklar*)

ÇELEBİCAN Özcan	KARADENİZ, Roma Hukuku (Tarihi Giriş – Kaynaklar – Genel Kavramlar – Kişiler Hukuku – Hakların Korunması), Yeni Medeni Kanun’a Uyarlanmış Ondördüncü Baskı, Ankara 2010.
COŞKUN, Mehmet Egehan	Hukuki Açıdan Kripto Varlıklar ve İlk Kripto Para Arzı (Initial Coin Offering), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2023.
ÇUKADAR, Neslihan	Borç İlişkilerinde Def'i Hakkı ve İtirazlar, Ankara 2014.
CUMALIOĞLU, Emre	Yayım Sözleşmesi, İstanbul Mart 2018.
DAVER, Hilal	Borcun İfasında Borçlunun Rolü, İstanbul Kasım 2018, (www.lexpera.com.tr, SET: 23 Eylül 2025).
DEMİR, Mehmet	Kapıdan İşlemlerde Tüketiciyi Koruyan Geri Alma Hakkı, Ankara 2003.
DEMİR, Mehmet	Mesafeli Sözleşmelerin İnternet Üzerinden Kurulması, Ankara 2004.

- DEMİRCİOĞLU, Huriye Reyhan Güven Esası Uyarınca Sözleşme
Görüşmelerindeki Kusurlu Davranıştan Doğan
Sorumluluk (Culpa In Contrahendo
Sorumluluğu), Ankara 2009.
- DOĞAN, Derya / ÖZOCAK, “Dijital Oyunlar, Multimedya Yaratımlar ve
Gürkan Güncel Hukuki Problemler”, 3. UBHK
Bildiriler Kitabı, İzmir Haziran 2013.
- DOĞANCI, Doğa Ekrem “Sosyal Medya Kullanıcı Hesabı
Sözleşmelerinin Dijital Tereke Yönünden
Değerlendirilmesi”, MÜHF-HAD, C: 28, S: 1,
Y: Haziran 2022, s. 329-370.
- DONG, Kevin “Developing a Digital Property Law Regime
Developing a Digital Property Law Regime”,
CLR, C: 105, S: 6, Eylül 2020, s. 1745-1773.
([https://scholarship.law.cornell.edu/
clr/vol105/iss6/5/](https://scholarship.law.cornell.edu/clr/vol105/iss6/5/), SET: 8 Kasım 2025)
- DURAL, Mustafa / ÖĞÜZ, Tufan Türk Özel Hukuku, C: II, Kişiler Hukuku, 20.
Baskı, İstanbul 2019.
- DURAL, Mustafa / ÖZ, Turgut Türk Özel Hukuku, C: IV, Miras Hukuku,
Onüçüncü Bası, İstanbul Eylül 2019.

- DURAL, Mustafa / SARI, Suat Türk Özel Hukuku, C: I, Temel Kavramlar ve Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri, 14. Baskı, İstanbul 2019.
- DÜLGER, Murat Volkan Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, 3. Baskı, İstanbul Haziran 2020.
- EFF, Ello “*A Collectors Guide to On Chain vs Off Chain NFTs*”, NFTPlazas, 26 Ağustos 2025, (<https://nftplazas.com/on-chain-vs-off-chain-nfts/>, SET: 25 Kasım 2025).
(Kıs.: *A Collectors Guide to On Chain vs Off Chain NFTs*)
- ERBEK, Özge “*Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin Lisans Sözleşmesinin Hukuki Niteliği*”, DEÜHFD, C: 11, S: 2, Y: 2009 (Basım Yılı: 2011), s. 1-68.
- ERCAN, Cannur Dijital İçerik ve Dijital Hizmet Sözleşmeleri, Ankara 2024.
- ERCAN, Cannur / ÜNLEN, Gökhan “*Dijital Ürünlerin Eşya Niteliğine Disiplinlerarası Bir Bakış*”, AÜHFD, C: 73, S: 2, Y: 2024, s. 1139-1190.

- EREN, Fikret
Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 25. Baskı,
Ankara 2020.
(Kıs.: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*)
- EREN, Fikret
Borçlar Hukuku, Özel Hükümler, 6. Baskı,
Ankara 2018.
- EREN, Fikret
Mülkiyet Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2014.
(Kıs.: *Mülkiyet Hukuku*)
- ERMAN, Hasan
Eşya Hukuku Dersleri, Gözden Geçirilmiş 3.
Basım, İstanbul 2013.
- ERTEN, Alev
Türk ve Alman Hukukunda Mesafeli
Sözleşmeler (Avrupa Topluluğu Mesafeli
Sözleşmeler Direktifi ile Karşılaştırmalı
Olarak), Ankara 2009.
- ERSÖZ, Oğuz
Dijital Tereke Kavramı ve Miras Hukukundaki
Sorunları, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora
Tezi, İstanbul 2023.

- ERYILDIR, Zeynep Mine Elektronik Kitap Uygulaması ve Getirdiği Hukuki Sorunlar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Lisansüstü Programlar Enstitüsü Hukuk Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2019.
- ERZURUMLUOĞLU, Erzan Borçların Genel Kuralları, Ankara 1983.
- ESENER, Turhan / GÜVEN, Kudret Eşya Hukuku, Genişletilmiş ve 6750 Sayılı Kanun Eklenmiş 8. Baskı, Ankara 2019.
- FAIRFIELD, Joshua “*Virtual Property*”, Articles by Maurer Faculty, Bloomington 2005, s. 1047-1102.
- FALCIOĞLU, Mete Özgür Karşılaştırmalı Hukuk ve Türk Hukukunda Elektronik Satım Sözleşmesi ve Kuruluşu, Ankara 2004.
- FURRER, Andreas / MULLER-CHEN, Markus / ÇETİNER, Eylül 2021. Bilgehan

GEMALMAZ, H. Burak

“*Sanal Mülkiyet*”, Prof. Dr. Adnan Güriz Anısına “*Hukuka Felsefi ve Sosyolojik Bakışlar - V*” Sempozyum, İstanbul Barosu - HFSA Bildiriler / 1 (13-17 Eylül 2010, İstanbul), HFSA 23. Kitap, İstanbul 2012, s. 194-200.

GÖKTÜRK, Hüseyin Avni

Türk Medeni Hukuku (Dördüncü Kitap: Aynı Haklar) Ankara 1949.

GÖKYAYLA, K. Emre

Telif Hakkı ve Telif Hakkının Devri Sözleşmesi, En Son Değişiklikleri İle 2. Baskı, Ankara Mayıs 2001.

GÖZLER, Kemal

İngilizce Karşılıklarıyla Hukukun Temel Kavramları, 6098 Sayılı yeni Türk Borçlar Kanununa, 6100 Sayılı Yeni Hukuk Muhakemeleri Kanununa ve 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Güncelleştirilmiş Sekizinci Baskı, Bursa Eylül 2011.

GÜLTEKİN, Filiz Berna

Elektronik Yayınların Fikri Mülkiyet Hukuku Açısından Değerlendirilmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuku Programı Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2020.

- GÜMÜŞ, Mustafa Alper Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2021.
- GÜNEŞ, İlhami Uygulamada Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara Ağustos 2015.
(Kıs. *Uygulamada Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*)
- GÜNEŞ, Zeynep Naz Finansal Hizmetlere İlişkin Mesafeli Sözleşmeler, Ankara Temmuz 2018.
(Kıs.: *Finansal Hizmetlere İlişkin Mesafeli Sözleşmeler*)
- GÜNVEREN, Güzide Burcu “Roma Hukukunda Seçimlik Borç (*Obligatio Alternativa*) Kavramı ve Seçimlik Borcun İfası”, HHFD, C: 11, S: 2, Y: 2021, s. 825-856.
- GÜRBÜZ, Eşref Can Dijital Miras, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale 2023.
- GÜRİZ, Adnan Hukuk Başlangıcı, Onüçüncü Baskı, Ankara 2011.
- GÜRSOY, Kemal T. / EREN, Fikret Türk Eşya Hukuku (Zilyetlik, Tapu Sicili; / CANSEL, Erol Mülkiyet; Sınırlı Ayni Haklar), Ankara 1978.

- HARBINJA, Edina Digital Death, Digital Assets and Post-Mortem Privacy, Edinburgh 2023.
- HİRŞ, Ernst E. Pratik Hukukta Metot, Güncellenmiş 8. Bası (8. Bası için TMK, TBK, HMK ve TTK'ye uyarlayanlar Murat GÜREL / İbrahim BEKTAŞ, Tıpkı basım için 3. Baskıdan güncelleştiren ve yayına hazırlayan Selçuk VEZİROĞLU, 3. Baskıya hazırlayan Volf ÇERNİS), Ankara 2017.
- HİSLİ, Merve Ezgi İş İlişkisinde İşçinin Kişisel Verilerinin Korunması, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Antalya 2021.
- HUI, Yuk On the Existence of Digital Objects, Electronic Mediations 48, Minneapolis 2016.
- IŞIKTAÇ, Yasemin / METİN, Hukuk Metodolojisi, İstanbul Mart 2016.
- Sevtap

- İMAMOĞLU, S. Hülya “Yapma Borcunun İfa Edilmemesine İlişkin TBK m.113/I Hükmünün Hukuki Niteliği ve Uygulanma Şartları Üzerine Bir Değerlendirme”, İnÜHFD, C: 12, S:2, Y: 2021, s. 808-823.
- İMRE, Zahit / ERMAN, Hasan Miras Hukuku (Yasal Mirasçılık, Ölüme Bağlı Tasarruflar, Mirasın Geçmesi, Mirasın Taksimi), 15. Basım, İstanbul 2021.
- İNCE AKMAN, Nurten “Mirasbırakanın Dijital Bilgilerinin Mirasçılara Geçişi (Dijital Tereke)”, İnÜHFD, C:9, S:2, Y:2018, s. 527-560.
- İNGİLİZCE - TÜRKÇE Hazırlayanlar: Robert AVERY / Serap REDHOUSE SÖZLÜĞÜ BEZMEZ / Anna G. EDMONDS / Mehlika YAYLALI, Otuz Sekizinci Baskı, İstanbul Ekim 2005.
- İŞGÜZAR, Hasan Banka Kredi Kartı Sözleşmeleri, Ankara 2003.
- KARAYALÇIN, Yaşar / Hukukda Öğretim – Kaynaklar – Metod YONGALIK, Aynur Problem Çözme, Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş 8. Baskı, Ankara 2020.

- KAYNAK BALTA, Büşra “Blockchain Teknolojisi ile Geliştirilen Kripto Paralar ve Telif Hakları”, FMR, C: 23, S: 2021/1, Y: 22, s. 156.
- KAZGAN, Gülten İktisadi Düşünce, Yirmi Üçüncü Basım, İstanbul Ocak 2025.
- KILIÇOĞLU, Ahmet Şeref Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırılarından Hukuksal Sorumluluk, Gözden Geçirilmiş Genişletilmiş II. Bası, Ankara 1993.
- KILIÇOĞLU, Ahmet M. Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş – Genişletilmiş 28. Bası, Ankara 2024.
(Kıs.: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*)
- KILIÇOĞLU, Ahmet M. Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar, Sınai Mülkiyet Kanunu’na Göre Genişletilmiş – Gözden Geçirilmiş 5. Bası, Ankara 2019.
(Kıs.: *Fikri Haklar*)
- KILIÇOĞLU YILMAZ, Kumru “Eser Sahibinin Mali Haklarına İlişkin Hukuksal İşlemler”, FMR, C: 23, S: 2021/1, Y: 22, s. 29-56.

KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip / KOCAYUSUFPAŞAOĞLU / HATEMİ / SEROZAN / ARPACI, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Birinci Cilt (Borçlar Hukukuna Giriş, Hukuki İşlem, Sözleşme) Yenilenmiş Genişletilmiş Tamamlanmış 4 üncü Bası'dan 7 inci Tıpkı Bası, İstanbul 2017.

KÖPRÜLÜ, Bülent / KANETİ, Sınırlı Ayni Haklar, Genişletilmiş ve Yenilenmiş 2. Bası, İstanbul 1982-1983.

KRİPTO VARLIKLARDA DÜZENLEME ARAYIŞI ÇALIŞTAYI DÜZENLEME KURULU “Sonuç Bildirgesi”, Kripto Varlıklarda Düzenleme Arayışı Çalıştayı (8-9 Temmuz 2021), Ankara Üniversitesi Yayın Numarası: 749, Ankara 2022, s. 7-10.

KUNTALP, Erden Karışık Muhtevalı Akit (Karma Sözleşme), Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 2. Bası, Ankara 2013.

KURT, Leyla Müjde “Ceninin Malvarlığı Hakları”, İnÜHFD, C:2, S:1, Y:2011, s. 177-209.

KURU, Baki İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, İstanbul Şubat 2016.

- KÜÇÜKAYDIN, Emine Aslı Tüketiciyi Koruyucu Nitelikli Geri Alma Hakkı, İstanbul Ağustos 2018.
- MARAŞLI DİNÇ, Yasemin *Ölümden Sonra Sosyal Medya Hesaplarının Hukuki Akıbeti: Dijital Miras*”, TBBD, S: 142, Y: 2019, s. 273-287.
- MEDICUS, Dieter / LORENZ, Borçlar Hukuku I, Genel Bölüm, Çeviren: Stephan Kerem ÖZ, Ed.: Tufan ÖĞÜZ, İstanbul Ağustos 2025.
- MERRIAM-WEBSTER Merriam-Webster.com İngilizce Sözlük, <https://www.merriam-webster.com/>.
- MICHELS, Johan David Res Digitalis: A Normative Case For An In Rem Property Right To Digital Assets, Mayıs 2025, (<https://ssrn.com/abstract=5248049>, SET: 15 Aralık 2025)
- NAL, Temel / SULUK, Cahit *“İkinci Bölüm: Fikir ve Sanat Eserleri”*, Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları (Sami KARAHAN / Cahit SULUK / Tahir SARAÇ / Temel NAL) Gözden Geçirilmiş 4. Baskı, Ankara Eylül 2015, s. 41-166.

NEJAIM, Bernardo Alexandre / “*On the Digital Singularity: Recognising Virtual Property Through the Eyes of New Jurisprudence Over the Conflicts of Digital Goods*”, IJLCW, C:1, S:1, Y:2022, s. 62-75.

NEKIT, Kateryna “*Social Media Account as an Object of Virtual Property*”, MUJLT, C:14, S:2, Y:2020, s. 201-226.

NEW OXFORD AMERICAN Third Edition (Üçüncü Baskı), (Edited by DICTIONARY Angus STEVENSON / Christine A. LINDBERG, First Edition (Birinci Baskı): Elizabeth J. JEWELL / Frank ABATE), New York 2010.

NOMER, Haluk Nami / ERGÜNE, Eşya Hukuku (Zilyetlik, Tapu Sicili, Rehin Mehmet Serkan Hakları), Gözden Geçirilmiş 4. Bası, İstanbul Şubat 2017.

OĞUZ, Sefer “*İnternet Alan Adı Hakkının Hukuki Niteliğinin Değerlendirilmesi*”, SHD, C:9, S:1, Y: Temmuz 2021, s. 13-30.

OĞUZMAN, M. Kemal / BARLAS, Medeni Hukuk (Giriş, Kaynaklar, Temel Nami Kavramlar), 29. Bası, İstanbul Eylül 2023.

OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Borçlar Hukuku Genel Hükümler C: I, Turgut Güncellenip Genişletilmiş 22. Bası, İstanbul 2024.

OĞUZMAN, M. Kemal / SELİÇİ, Eşya Hukuku (Zilyetlik, Taşınmaz ve Taşınır Özer / OKTAY-ÖZDEMİR, Saibe Mülkiyeti, Kat Mülkiyeti, Sınırlı Ayni Haklar), Gözden Geçirilmiş 19. Bası, İstanbul 2016.

OPENSEA “How do I delete an NFT?”, (support.opensea.io/en/articles/8867104-how-do-i-delete-an-nft, SET: 25 Kasım 2025).
(Kıs.: *How do I delete an NFT?*)

OZANOĞLU, Hasan Seçkin “Tüketici Sözleşmeleri Kavramı (Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Maddi Anlamda Uygulama Alanı)”, AÜHFD, C: 50, S:1, Y: 2001, s. 55-90.

ÖZDEMİR, Gençer “Kripto Paraların Eşya Niteliği”, SDÜHFD, C: 11, S: 1, Y: 2021, s. 289-306.

ÖZKAN, Yekta Ogun “Bilişim Sözleşmeleri Kapsamında Hizmet Seviyesi Anlaşması”, Bilişim Hukuku Güncel Sorunlar II (Ed.: Süleyman YILMAZ), Ankara 2021, s. 483-510.

- ÖZKAN, Yekta Ogun Mesafeli Sözleşmeler, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2019.
(Kıs.: *Mesafeli Sözleşmeler*)
- ÖZKAN TAŞ, Rabia Dijital Varlıklar Üzerindeki Hakkın Hukuki Niteliği, İstanbul Şubat 2025.
- ÖZTAN, Bilge Medeni Hukukun Temel Kavramları (Hukuka Giriş, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Aile Hukuku, Miras Hukuku, Eşya Hukuku), 44. Bası, Ankara 2019.
- ÖZTÜRK, Özge Yazılımların Fikri Mülkiyet Hukuku Kapsamında Korunması, Bilişim Hukuku Güncel Sorunlar II (Ed.: Süleyman YILMAZ), Ankara 2021, s. 39-134.
- PAŁKA, Przemysław Virtual Property: Towards a General Theory, European University Institute (EUI) Department of Law, Doktora Tezi, Floransa 2017.

PASLI, Ali / GÖKÇE, Sinan E-Spor: Hukuki Bakış, Ankara 2021.

Görkem / YOLLU, Yağmur /

KARACA, Nimet

RADO, Türkan

Roma Hukuku Dersleri (Borçlar Hukuku), 11. Basıdan 14. (Tıpkı) Bası, İstanbul 2018.

REİSOĞLU, Safa

Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 1 Temmuz 2012’de yürürlüğe giren Yeni Türk Borçlar Kanunu’na Göre Hazırlanmış Yirmidördüncü Bası, İstanbul 2013.

(Kıs.: *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*)

REİSOĞLU, Safa

Türk Eşya Hukuku, C: I (Giriş – Zilyedlik – Tapu Sicili ve Kadastro ve Tapu Tahriri Kanunu – Tapulama Kanunu), İkinci Baskı, Ankara 1966.

SARI, H. Gürbüz

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine Ek. 1 Protokole Göre Malvarlığı Haklarının Korunması, Güncellenmiş 2. Baskı, İstanbul Nisan 2010.

SARI, H. Gürbüz

Bilgisayar Yazılımlarındaki Fikri Hakların Korunması ve Ticarileştirilmesi, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara 2025.

SAYMEN, Ferit H. / ELBİR, Halid K. Türk Borçlar Hukuku Umumi Hükümler Birinci Cilt, İstanbul 1958.

SCHULZE, Reiner “*Digital Content Directive (2019/770), Article 5 (Supply of the digital content or digital service)*”, EU Digital Law (Article-by-Article Commentary), Ed.: Reiner SCHULZE / Dirk STAUDENMAYER, Baden 2020, s. 96-107.

SEÇKİN YAYINCILIK Türk Medeni Kanunu (Madde Atıflarıyla Birlikte), Hukuk Cep Kitapları Dizisi, 39. Baskı, Ankara Eylül 2025.
[Kıs. *Türk Medeni Kanunu (Madde Atıflarıyla Birlikte)*]

SEROZAN, Rona KOCAYUSUFPAŞAOĞLU / HATEMİ / SEROZAN / ARPACI, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Üçüncü Cilt, Borçlar Hukuku Genel Bölüm (İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme – Ek: Uygulama Çalışmaları), Gözden Geçirilmiş 7. bası, İstanbul 2016.
(Kıs.: *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*)

SEROZAN, Rona Hukukta Yöntem, İstanbul Ekim 2015.

- SEROZAN, Rona Söleşmeden Dönme, Gözden Geçirilmiş 2. Bası, İstanbul 2007.
- SEROZAN, Rona / BAYSAL, Borçlar Hukuku Özel Bölüm (Temel Başak / SANLI, Kerem Cem Kavramlar, Kaynaklar, İlkeler, Atipik Söleşmeler, Satım, Mal Değişimi, Bağışlama, Uygulama Çalışmaları), Güncellenmiş ve Genişletilmiş 4. Bası, İstanbul Ocak 2019.
- SİRMEN, Lale Eşya Hukuku, 9. Baskı, Ankara 2021.
- SOUKUPOVÁ, Jana “*Virtual Property, Digital Assets, Data, Digital Content and Others – an Analysis of the Fragmented Terminology*”, Prague Law Working Papers Series, S: 2024/I/2, Prag 2024.
- SÖĞÜTLÜ, Özlem Roma Özel Hukuku Ders Kitabı, Genişletilmiş 3. Baskı, Ankara 2022.
- SÉNÉCHAL, Juliette “*Digital Content Directive (2019/770), Article 2 (Definitions)*”, EU Digital Law (Article-by-Article Commentary), Ed.: Reiner SCHULZE / Dirk STAUDENMAYER, Baden 2020, s. 43-57.

- STALMANS, Chris *“More Than Just Games: Virtual Property Rights In Massively Multiplayer Online Games”*, Asper Review of International Business and Trade Law, C:12, S:1, Y:2012, s. 203-221.
(<https://journals.library.ualberta.ca/asperreview/index.php/asperreview/article/view/25/25>, SET: 13 Kasım 2025)
- STAUDENMAYER, Dirk *“Digital Content Directive (2019/770), Article 3 (Scope)”*, EU Digital Law (Article-by-Article Commentary), Ed.: Reiner SCHULZE / Dirk STAUDENMAYER, Baden 2020, s. 57-91.
(Kıs.: *Article 3*)
- STAUDENMAYER, Dirk *“Digital Content Directive (2019/770), Article 8 (Objective Requirements For Conformity)”*, EU Digital Law (Article-by-Article Commentary), Ed.: Reiner SCHULZE / Dirk STAUDENMAYER, Baden 2020, s. 131-168.
- SULUK, Cahit / NAL, Temel *“Birinci Bölüm: Genel Bilgiler”*, Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları (Sami KARAHAN / Cahit SULUK / Tahir SARAÇ / Temel NAL) Gözden Geçirilmiş 4. Baskı, Ankara Eylül 2015, s. 1-40.

- SULUK, Cahit / ORHAN, Ali Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku, C: II, Genel Esaslar Fikir ve Sanat Eserleri, İstanbul Eylül 2005.
- SULUK, Cahit / SEVİNDİK, “Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları”, Abdullah Talha (Ed.) <https://fikrimulkiyet.com/mevzuat/ticaretle-baglantili-fikri-mulkiyet-haklari/>, SET: 18 Ekim 2025.
- ŞAHİN, Ayşenur Fikri Hukukta Eser Sahibinin Mali Haklarının Korunması, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2009.
- ŞİT İMAMOĞLU, Başak Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme, Ankara Ocak 2017.
- TANDOĞAN, Haluk Borçlar Hukuku - Özel Borç İlişkileri (Kendine Özgü Yapısı Olan ve Karma Sözleşmeler, Satış ve Çeşitleri, Trampa, Bağışlama, C: I/1, Tümü Yeniden İşlenmiş ve Genişletilmiş Beşinci Basım’dan Altıncı Tıpkı Basım, İstanbul 2008.
- TANDOĞAN, Haluk Türk Mes’uliyet Hukuku (Akit Dışı ve Akdi Mesuliyet), 1961 Yılı Birinci Basıdan Tıpkı Bası, İstanbul 2010.

- TANG, Tiffany “*Legal Realities of Virtual Property*”, Cross-sections, C: 12, Y: 2016, s. 95-101.
- TAŞKIN, Zeynep Damla Mevduat Rehni Özelinde Alacak Rehni, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul Ocak 2023.
- TAŞTAN, Furkan Güven Tüketici Hukukunda Dijital İçerik ve Hizmetlerde Sözleşmeye Uygunluk, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara 2023.
- TBV, Blockchain Türkiye Platformu Non-Fungible Token (Nitelikli Fikri Tapu) Raporu, Aralık 2022.
(<https://bctr.org/wp-content/uploads/2023/01/NFTRaporV03.pdf>, SET: 25 Kasım 2025)
- T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa (https://www.ab.gov.tr/44498.html, SET: 15 Birliği Başkanlığı AB Mevzuatı Aralık 2025).
- Çeviri Rehberi

TDK GÜNCEL TÜRKÇE TDK'nin 2023 yılında yapılan 12. baskısının
SÖZLÜK genel ağdan sunulan sürümü (12. Baskı,
Mustafa ARGUNŞAH / Asiye Mevhibe
COŞAR / Musa ÇİFCİ / İsmet EMRE / Ahmet
GÜNŞEN / Yavuz KARTALLIOĞLU /
Abdurrahman ÖZKAN / Nihat ÖZTOPRAK,
Hatice ŞAHİN / Recep TOPARLI / Gülsün
Leylâ UZUN / Belgin Tezcan AKSU / Abdullah
DURKUN / Beyza GÜLTEKİN / Reşide
GÜRSES / Hatice Yazıcı MALKOÇ / Uğur
MANTU / Burcu ŞEN / Mustafa TIZLAK /
Neclâ YALÇINER / Erol DENİZ tarafından
hazırlanmış, Mustafa ARGUNŞAH / Belgin
Tezcan AKSU / Abdullah DURKUN / Burcu
ŞEN tarafından denetlenmiştir.),
<https://sozluk.gov.tr/>.

TEKELİOĞLU, Numan

*“Eşya Kavramını Yeniden Düşünmek:
NFT’lerin Eşya Niteliği ve Eşya Hukuku
Bakımından Geleceği Üzerine Bir İnceleme”,
SÜHFD, C: 30, S: 3, Y: 2022, s. 1301-1329.*

TEKERCİ, Uğur

*“İşlenme Eser Kavramı ve Çeşitleri”, FMR, C:
22, S: 2020/2, Y:21, s. 83-124.*

- TEKİNALP, Ünal Fikri Mülkiyet Hukuku, Güncelleştirilmiş, Birçok Bölümü Yeniden Yazılmış 2. Bası, İstanbul Haziran 2002.
- TEKİNAY, Selahattin Sulhi Eşya Hukuku, Genişletilmiş Üçüncü Bası, C: I, İstanbul 1978.
- TERCIER, Pierre / PICHONNAZ, Pascal / DEVELİOĞLU, H. Murat Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 2. Baskı, İstanbul Eylül 2020.
- TOPALOĞLU, Murat / ÖZKİŞİ, Harun / TEKKANAT, Egemen Bulut Bilişim, Ankara Haziran 2017.
- TUNÇ, Aybike Bulut Bilişim Sözleşmelerinin Hukuki Yapısı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı Medeni Hukuk Bilim Dalı, Doktora Tezi, Şubat 2020.
- TURAN, Metin Bulut Bilişim, Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara Mayıs 2019.
- UNIDROIT Principles on Digital Assets and Private Law 2(2), Roma 2023.

- UYGUR, Turgut Açıklamalı – İçtihatlı Borçlar Kanunu Genel Hükümler, Birinci Cilt (Madde 1-60), 1990.
- UZUNPARMAK, Murat / İRDEM, İdarenin Sorumluluğu Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması: Hukuki ve Etik Boyut, ÇKÜSBED, C: 16, S: 2, Y: 2025, s. 494-504.
- ÜNAL, Mehmet / BAŞPINAR, Şekli Eşya Hukuku (Giriş, Zilyetlik, Tapu Sicili), Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 6. Baskı, Ankara 2012.
- VERISART “How to edit and delete NFTs”, (help.verisart.com/en/articles/5694872-how-to-edit-and-delete-nfts, SET: 25 Kasım 2025) (Kıs.: *How to edit and delete NFTs*)
- Von TUHR, Andreas Borçlar Hukukunun Umumi Kısım, C: 1-2, Çeviren: Cevat EDEGE, Gözden Geçirilmiş İkinci Baskı, Ankara 1983.

WBG

“Note 3: Distributed Ledger Technology and Secured Transactions Frameworks: A Primer”, Distributed Ledger Technology & Secured Transactions: Legal, Regulatory and Technological Perspectives – Guidance Notes Series, Mayıs 2020.

(<https://documents1.worldbank.org/curated/en/541741588053800973/pdf/Distributed-Ledger-Technology-and-Secured-Transactions-Framework.pdf>, SET: 23 Kasım 2025)

WIELAND, C.

Kanuni Medenide Ayni Haklar (Tercüme Eden: İ. Hakkı KARAFAKI), Ankara 1946.

YASAMAN, Hamdi

Fikri ve Sınai Mülkiyet Hukuku: Fikir ve Sanat Eserleri, Endüstriyel Tasarımlar, Patentler ile İlgili Makaleler, Hukuki Mütalaalar, Bilirkişi Raporları, İstanbul Nisan 2006.

YAVUZ, Cevdet

Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler), Hazırlayanlar: Cevdet YAVUZ / Faruk ACAR / Burak ÖZEN, TBK’ye Göre Güncellenmiş ve Yenilenmiş 15. Baskı, İstanbul 2018.

YILMAZ, Ejder

Hukuk Sözlüğü, Yenilenmiş Dokuzuncu Baskı, Ankara 2005.

YILMAZ, Süleyman / ERKAN, “*Sosyal Medya Hesaplarının Miras Yoluyla*
Vehbi Umut *İntikal Edip Edemeyeceği Sorusunun Kişisel*
Verileri Koruma Hukuku Kapsamında
İncelenmesi”, İnÜHFD, C: 11, S: 2, Y: 2020, s.
569-586.

YILMAZ, Onur *Gemilerin İhtiyati Haczi, İstanbul Ağustos*
2023.
(www.lexpera.com.tr, SET: 24 Eylül 2025)

YILMAZ TEKİN, İmge Hazal *Alacaklının Temerrüdü, İstanbul Aralık 2022,*
(www.lexpera.com.tr, SET: 23 Eylül 2025).

ZEVKLİLER, Aydın / *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 14. Bası,*
GÖKYAYLA, K. Emre *Ankara Eylül 2014.*

ÖZET

Dijital Malvarlığı Değerleri başlıklı tezimizde, öncelikle dijital malvarlığı kavramının kapsam bakımından uygulama alanının belirlenmesi amacıyla söz konusu kavram tanımlanmaya çalışmıştır. Bu kapsamda öncelikle, kavramın işaret ettiği dijital olma unsuru ile geleneksel malvarlığı kavramının etkileşimi ele alınmıştır. Dijital malvarlığı değerlerine ilişkin temel özellikler de ilgili başlıklar altında tespit edilerek ayrıca belirtilmiştir. Tezimizde, yalnızca kavramsal çerçeve ile yetinilmemiş ayrıca çeşitli dijital malvarlığı değerleri örnekleri de incelenmiştir. Akabinde ise dijital malvarlığı değerlerine ilişkin çeşitli sınıflandırma eğilimleri ele alınmış ve bu sınıflandırma eğilimlerinin kavrama uygulanabilirliği irdelenmiştir. Son olarak, dijital malvarlığı değerlerinin hukuki nitelikleri üzerinde durularak geleneksel malvarlığı içerisindeki yerleri ele alınmış, dijital nitelikteki söz konusu değerlerin hukuk sistemindeki yeri belirlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dijital Malvarlığı Değerleri, Dijital Varlıklar, Sanal Varlıklar, Dijital İçerikler, Dijital Hizmetler

ABSTRACT

In our thesis titled Digital Assets, the concept of digital assets is first and foremost endeavored to be defined to identify the scope of its application. In this regard, the interaction between the conventional meaning of assets and the element of digitality which the term digital assets refers to is elaborated. Furthermore, main qualities of digital assets are determined and could be found under relevant headings. Our thesis includes not only conceptual framework of digital assets but also various examples of such assets. Subsequently, the legal trends regarding the taxonomy of individual digital assets are discussed and the applicability of such taxonomies to the concept is questioned. Finally, by considering legal character of digital assets, their place in the paradigm of conventional assets is examined and it is aimed to be determined where such assets of digital nature stand in the legal system.

Keywords: Digital Assets, Digital Goods, Virtual Goods, Digital Content, Digital Services